Den nya världen

Bokutgåva

C. & E. Gernandts Förlags Aktiebolag, Stockholm 1898.
Inledning.

Majestätiskt stilla som en svart svan hvilade jätteångaren på långa, svallande sjöar. Han hade vridit sig rundt ett halft varf och vände i förnämt förakt ena långsidan västvart åt Nordamerikas flacka stränder, medan österut Oceanen, skumpiskad, häfde och sänkte sig i rytmiskt dån svindlande oändligt.

Masterna vaggade nästan omärkligt. Öfver dem högt fjärran skymtade då och då, i starkt ljus från en osynlig måne, den svartblå eterkupan genom lågt drifvande moln, som kretsade likt mullgrå, fantastiskt skapade foglar med utbredda vingar öfver skeppet.

Att maskinen krånglade så här ända in i det sista, väckte icke längre panik, endast surmulen otålighet, hos de sextonhundra själar, som kolossen slöt inom sina relingar. Profturen till nya världen hade gäckat alla tidsberäkningar, man var fullständigt kufvad, och värmen, som gradvis tilltagit alltsedan Newfoundländska vattnen passerats, kväste hvarje återstod af ilsken opposition.

Just nu komma första klassens passagerare från middagen, de träda makligt ur det lysande jättegapet af elektriska lågor, glänsande mässingsstänger och purpurbonader ut i det rymliga, aftonsvala halfdunklet: beniga, skarpögda amerikaner, världsberyktade aktörer, finfint putsade japaner – en leende, diskret sorlande rad, som med lättjefulla åtbörder sprider sig öfver mellandäck. Damerna utgöras mestadels af hemvändande amerikanskor, trots den nära förestående framkomsten sorglöst klädda i aftontoalett. Som oftast äro de smala, långa gestalter med underbart fina ansikten och graciöst formade hufvud, de röra sig en smula vårdslöst, dock aldrig oafsiktligt, och deras dräkt bär denna prägel af till hälften ultra parisiskt dagsmode, till hälften personligt kynne, som väl ingen i världen djärfves sammansmälta så som den mondäna yankeekvinnan. Där de luta sig tillbaka i hvilstolarna, med de något långa, smala fötterna i tunnsulade skor rakt utsträckta, medvetna och en smula ringaktande, seende med klara, fasta ögon bortåt land, likna de härskarinnor. Öfver hvad? Kanske öfver den unga världen därborta – öfver situationen, öfver sig själfva, afgjordt öfver något, möjligen öfver alltsammans.

De ha uppenbarligen ingen brådska hem. Det leker ett visst drömmeri på bottnen af deras afvisande ansiktsuttryck ...

Alltjämt vältra nya, långa böljor tungt afmätt fram under kölen, och skyarna jaga under fästet, skocka sig samman, mörkna, slita sig lösa, ljusna – förtunnas till den finaste hvita slöja af fjun öfver månskifvan. Då bleknar det lysande elektriska svalget, och ut träda i spöklikt blått sken dessa lättjefullt flanerande och poserande män med runda, mjuka mössor och rockarnas eleganta uppslag vårdslöst skjutna åt sidan, blottande hvita skjortbröst och en och annan glimmande diamant, och sorlet af deras lätta ord och säkra, sorglösa skratt blandas med vågornas dofva brus, lägger sig upp på deras breda rygg och förtonar långsamt i fjärran ...

Så visst som något äro dessa två svensk-amerikaner! Här ... tätt intill ... se hur de pusta i middagstoalett och snegla åt akterdäck, där deras själar naturligtvis höra hemma, kraftiga och plebejiska som de se ut ...

Glammet därifrån tycks tränga rakt ned i deras hjärtan! Hvarför icke småländska vallgossehjärtan ?! Icke

osannolikt ...

Men nu draga sig molnen samman öfver mastkorgen på allvar, det strömmande vattnet går öfver från silfver till blanksvart, och människorna upplösas i betydelselösa skuggor ...

Själfva den förnäma fru abedissan här vid relingen ... hon som hittills trotsat eterns alla nycker ... nu lägger hon bort bandet af ... åhja Walter Scott, det är lätt att se ... och blickar kallt och stillatigande framför sig utan att röra sitt stolta dokhöljda hufvud. Bredvid stirrar den uppvaktande nunnans slutna anlete utåt vattnet, hennes händer hvila i skötet, också hon tyst, orörlig, betraktande ...

Således stora världen härute, detta mellandäck ... en mättad, solid, oåtkomlig och alldeles konkret värld ... Pah ... på det hela en portmonnäfråga ... helt obetydlig till på köpet. – –

Detta är ju tröstande!

Louise Niefelt släppte med ett litet öfverlägset leende stängselrepet, som skilde öfverklassen från akterpassagerarna, hvilka hon tillhörde, men leendet fick i detsamma en självfironisk anstrykning. Hon hade förströdd och obestämdt iakttagande stått och stirrat in i det förbjudna, strålande gapet och såg ned på sina fingrar, där den grofva linan skurit röda ränder. Om hennes rätta plats nu också vore på den andra sidan, så befann hon sig emellertid faktiskt på underklassafdelningen. Men medvetandet att det endast var af sparsamhetshänsyn, hjälpte dock upp saken.

Situationen var egentligen komisk.

Med en världsvan knyck drog hon handskarna på de små händerna, slätade smeksamt ned skinnet, svepte det korta, hvita floret tätt om ansiktet under en jokeymössa af siden och började, nynnande på en melodi, att promenera fram och tillbaka. Det var så egendomligt tillfredsställande att hafva dessa fruktansvärda resdagar bakom sig.

Hon rörde sig elastiskt, med en egendomlig svikt, och det guldfärgade sidenfodret i reskappan svängde energiskt ut för kvällsbrisen. Däckssällskapet var något blandadt. Den världsberyktade aktörens betjent gick och kände sig hemmastadd och var oförskämd nog att med sina kvicka gascogneögon till kasta henne ett och annat leende; därinne i däckssalongen sjöng en gentil neger Faust- arian – att icke tala om alla irländskor, som sågo ut som pigor och alla svensk-amerikanska pigfruar, hvilka man icke kunde misstaga sig på.

Plötsligen slets skiljolinan loss, en öfvermodig skara af det unga Amerika stormade in och togo med ett vårdslöst: »Beg' pardon» akterdäck i besittning för en dans i skumrasket. De promenerande gingo beskedligt och satte sig, första klassen tog sig detta privilegium, ehuru deras eget område naturligtvis var fredadt. Det tjänade ingenting till att nöta bort sitt goda lynne på ett faktum. Och de smidiga unga kropparna i hvita dräkter och låga klacklösa skor rörde sig stolt och säkert i fullt medvetande af sitt företräde.

Men det föll Louise Niefelt in att känna sig kränkt i dag, och blodröd i ansiktet fortsatte hon att gå fram och åter, för hvar gång afbrytande dansen. Slutligen måste den uppgifvas, Louise kände genom halfmörkret de föraktfulla blickar, som bestodos henne, och hon hörde en flicka säga i spotskt förnäm ton:

– Fred – jag sa dig ju det – hvad hade vi här att göra bland ouppfostrade emigranter.

Ha ha ha! men inte finge man räkna på millionärerna, som foro till Europa för att hämta intryck. Det var icke det Amerika *hon* längtade efter.

En dämpad salva handklappningar och skratt ljöd från en vrå i lä under rökhytten, där skandinaverna slagit sig ned och nu i afskedskvällens vemod tömde den sista, dyrbara halfbuteljen punsch, som lyckligt

smugglats öfver. Ett sorglöst sällskap, mestadels stadt på lusttur till nya världen; ingeniörer med stipendier, disponenter för mekaniska affärer och ett fåtal återvändande burget folk från stora Västern.

Då de ropade fröken Niefelts namn, gick hon dit och sade litet gråtmildt tyckmycket, icke fritt från koketteri:

– Jaa, gjorde jag inte rätt kanske.

Handklappningarna förnyades. – Naturligtvis – det var utmärkt – men sitt ner fröken, ni är ju alldeles osynlig i dag, hur har ni det egentligen?

Hon kände en plötslig stark olust att gifva sig in med dem, vände något tvärt och gick uppåt däck, där hon stannade och såg ut öfver vattnet.

I den svenska gruppen dog emellertid glammet bort. Skuggornas fördjupande och stillaståendet mellan två världar lockade och drog tanken, man stod på gränsen till något nytt och kufvades af det okändas allvar, hvilket tangerat en dag ut och dag in på dessa däcksplankor. Som aldrig förr samlades också intresset i kväll kring henne, för hvilken den mörka landmassan därborta betydde så mycket mer än för någon annan i kotteriet.

– Känner herrarne fröken Niefelts förhållanden närmare? sade en helt diskret och lutade sig fram.

De andra lutade sig också fram för att höra, de hade till hälften kännedom om den unga damens pikanta öde, hon gjorde icke den minsta hemlighet af sin resas mål, och hennes liffulla person hade gifvit färg åt den långa färden. Hon ägde en förmåga att skifta väsen, en abandon som – – ! och ögonen – när hon *ville* – hur gammal kunde hon vara!?

– Åh – hon är ingen dufunge, men vet ni hvem fästmannen egentligen är och hvem *hon* är?

Hemma känner man ganska väl till henne. Familjen gammal småadel – en af de där som generation efter generation aldrig rört sig utom några få uppsvenska landskap – aldrig tycks ha haft försänkningar eller intressen, eller hvad jag skall kalla det, utom sträckan Västerås-Stockholm. Det är kändt hur – ja herrarna vet: Sverige åt svenskarna ... och Stockholm absolut världens medelpunkt! ... Nåja. Men pappa Niefelt var en konstig fyr – i grunden äkta aristokratiska despottag, fast han prompt ville hysa demokratiska sympatier ... låg hett i 66 vid representationseländet; det var något forceradt hos karlen, jag minns honom godt – som riksdagstalare bland annat ... Modern var af utländsk extraktion ... inte ett öre pängar – och när föräldrarna dogo, måste flickan ge lektioner ... eller om hon kom på en bank i Stockholm – alltnog: hon drogs in i »folkvänliga» kretsar, »unga Sverige», ni vet, kom med på arbetarföreningar och slikt och summan är, att hon blef kär i en – grufarbetare.

– Grufarbetare?!

– Jag skall kanske modifiera det litet: en grufarbetares son; karlen ansågs ha stora anlag för bildhuggeri eller målning och fick visst åtskillig utbildning, men har icke förthy tillbringat en stor del af sitt lif uppe i Bergslagsgrufvorna och slutade med att afvika till Amerika.

– Och nu reser hon efter?!

– Nu reser hon efter. Det hela är vansinne, men familjen hjälper väl hem henne, då hon tröttnat på leken.

Under dessa lågmälda ord hade det ljusnat sällsamt öfver hafvet. Som på ett gifvet tecken skildes de rastlösa skyarna åt likt teaterväggar – sjönko mot synranden – och aftäckte den gula fullmånen i cirkelrund glans högt högt på en djupblå sammetsbotten. Hela sjön glimmade med ens silfverhvit, det blef ljus öfver

horisonten, ljus öfver däcken, och ur det sus och stön och brak och surr, ur alla de obeskrifbara ljud och allt det sorl, som utgick från detta vidunder i hvila – sköt upp ett raketlikt rop någonstädes ifrån:

– Frihetsgudinnan! Hon syns. –

Inom en minut hängde relingarna fulla af skådelystna. På fördäck knuffades smutsiga armar om plats, folk därframme gapade stort och dumt, men bakom lyste blickar, skarpa af tankar, och sorgsna ögon sögo sig drömmande fast vid det skummande månvattnet, och öfver deras hufvud skyndade fina lätta fötter – diamantringar blixtrade till mot den tjärade båtkanten – äfven amerikanskorna glömde östervärlden ...

Louise Niefelt stod akterut, litet afskild från andra, hon stod tyst, skådande, hennes ögon glänste, hennes ansikte glödde. Hon såg den blåaktiga bronsstoden, en dimfigur med svaga konturer, armens fria sving, den tända, mattröda facklans stolta resning ...

Åh Amerika – frihetslandet!

Hur ofta hade hon icke föreställt sig detta ögonblick, och nu var det där – ofattligt! Hur allting med ens intog sin rätta plats: stort blef stort, smått blef smått.

Louise Niefelt hade förmåga att lefva ett dylikt känslofullt moment. De stora eldsrunorna i hennes själ gledo ur sitt sammanhang med allt det kaotiska, som bildar själ ... hon liksom urskilde sitt särmärke bland millionsjälarna och förstod att njuta sig själf.

Den gränslösa nattliga rymden, skälfvande af hemlighetsfull silfverblå trånad ... böljornas eviga strömmande – tungt af brus – gnistrande af ett ljus, som aldrig lät sig fångas – sugas upp fullt – allt smälte samman med de tusendes öden, hvilka som hon gingo att söka ett nytt lif. – Det vinkade därute i den fradgande glansen, det förborgade; – bubblade upp som hvita, tysta skepnader ur hafsblått skum – bröt mot skrofvet som darrande suckar ...

Stort var att tänka på dessa landsflyktiga hjärtan, som slogo fortare, dessa ögon som tårades af obestämdt hopp inför den vinkande trolska symbolen ... Hvad gjorde väl att den var grotesk, allt för påtaglig, det låg ju röda slöjor af löften öfver jättinnans lemmar – ljusröda – fladdrande – magiska ...

Men störst var dock att veta, att *hon,* Louise Niefelt, icke var som någon annan utan var en själ för sig bland alla, som veta och mena och vilja och tro på jorden. Förskräcklig var den röran! Men hon kunde se på alltsammans och le, ty som *hon* visste och ville dock ingen i grund och botten. Svindlande ungt var att lyftas så fritt ur skalet af sitt själf. Nog famlade och syftade de flesta åt ungefär detsamma, men ingen förstod det så nära, så egendomligt som *hon.* Förstod hvad det var att *lefva.*

Man tycker sig åldrad – oförmögen att fasthålla lifskänslan – det kommer och går, blir aldrig bofast. Bara nya impulser! Impulsen är allt. Den är det man stäckar därhemma. För trångt, för nyktert, för bundet ...

Ja – hon *var* en ideel natur, kanske föga rustad för det praktiska landet där framför. Men hon kände en hemlighet, en glittrande hemlighet ... hon måste ofta le åt människorna, där de irrade omkring med sina anleten mot jorden. Hon visste, att *tron* uträttar märkliga ting. Det är något faktiskt vid detta ... om hon kunde tala om de tusen små upplefvanden, då mystiska inflytanden afgjordt ... Hon *vet* det. Hon är icke det minsta rädd att kasta sig handlöst ut, blott och bar, offra sig, gifva sig till det hennes själ omfattar. Ty något, någon – hvem det nu är – skall löna hennes offer med seger ... Bevars pröfningar – ja gärna tusen – hvad hade hon icke gjort sig beredd på allt?! Löjligheter t. o. m., som aldrig komme att inträffa. Men när hon minst anade det, när hon var som djupast nere ... då slog hennes timma ...

... En vacker dag, en kväll som denna skulle hon återvända – på första klass – elegant klädd – där – vid hennes hvilstol – skulle Tore stå – med vårdade mustacher – litet fårad – men nobel och värdig i hållningen – klädd solidt, enkelt men dyrbart – och de skulle le mot hvarandra – lugnt, litet öfverlägset – ty hvad ägde icke *de* af erfarenhet mot de andra – men allt var nu förbi, nu voro de lyckliga, nu kunde de njuta, njuta sitt hela långa lif – och så var sagan slut.

Hon stod saligt ensam på det bullrande däcket och smålog åt sig själf och åt dessa fantasier. Men de försvunno ingalunda för detta skratt, de växte till dödligt allvar.

Icke det minsta tvifvel om att de skulle lyckas, Tore och hon. Hvem i all världen har hört talas om något så vidunderligt som att kämpa en årslång, trofast, energisk kamp – och så ändock misslyckas? det finns en inre logik i tingen.

Åh Amerika – du min längtans land – dig som jag hemligt trått efter hela mitt lif – var hälsadt! – – –

Tillfredsställda, mättade tankar utan namn, utan form, endast färgade i svagt rödt, lekte i hennes själ.

– Fröken Niefelt, sade plötsligt en röst.

Tätt bredvid henne i den blida måndagern stod en ung finne, bosatt i västern, och som visat henne mycken uppmärksamhet under resan. Mellan dem hade uppstått en viss förtrolighet på gränsen till sentimentalitet, fostrad af tankeutbyten och små intima tjänster under långa, skumma kvällar på ett ändlöst haf.

Hon såg nu på honom, och han såg på henne litet forskande, såg på det luftiga hårburret under mössans lätta blå och på det ännu ungdomsrunda ansiktet, som dock ägde en gammal släkts utmäjslade drag. – Det uttryckte spänning och något af ett stort ögonblicks febrila, sväfvande glädje.

– Fröken Niefelt, upprepade han lågt – är ni säker på att er fästman möter er här i Newyork?

Han ingrep icke störande i hennes tankegång; äfven om han varit en annan än den, han var, hade det ej anfäktat henne. Hon var i denna stund en ensam själ, enig med sig själf, fri, öfverskådande och dock utom allt. Intet och ingen var henne främmande.

– Inte alls, sade hon öppet, jag har inte hört ett dugg från honom på flera månader – jag skref, jag telegraferade – intet svar – på något sätt har han hindrats att svara.

– Men min kära fröken –

– Det gör ingenting alls, afbröt hon litet häftigt och lutade sin varma kind mot tältstången – om han fått telegrammet, så kommer han – det *har* han förresten, för jag har ingen avis fått – och om han inte kan komma, så söker jag upp honom, och om han är död, så vill jag dö.

Den unge mannen log icke, som man kunnat vänta, åt detta flickutbrott. Han stod och såg rakt framför sig, till en liten del generad men otvifvelaktigt gripen af något äkta – kanske af det bisarra i hela belägenheten.

Louise slöt ögonen, hennes sista ord voro starkare än den känsla, de skulle tolka. Men hon erfor en obestämd retlighet.

– Det finns en annan version, fröken – kom det sakta.

– Såå – nåå?

– Åhnej, slog han om – det få vi inte tro.

– Ni menar förstås, att han rymt sin väg för att slippa mig, sade hon med sin vanliga superba oförbehållsamhet. – Ja, ser ni, det tjänar inte det minsta till att tala om det med någon som inte känner Tore – han är trofast som en stor, stor brunögd newfoundlandshund, det är just hvad han är.

Hon var så van vid att människor alltid förstodo henne så, som hon ville förstås – eller hon trodde åtminstone beständigt att så var, däraf kom hennes abandon.

Mannen tänkte förresten icke stort på detta, han ville in på något annat och ansåg, att öfverdrifven finkänslighet icke var till hennes bästa just nu.

– Hör fröken Niefelt, sade han en smula kallt brutalt för att döda hvarje aning om förlägenhet – har inte er fästman varit arbetare?

– Jo visst, det är ju det jag är förtjust öfver – tänk på hur sundt det är att olika raser gifta sig med hvarandra.

Han undrade öfver denna fullkomliga öppenhet.

– Ja men, hur tror ni att det –

Hon utbrast kraftigt:

– Man skall aldrig handla då, aldrig ge sig själf, bara tala och braska om sina frisinnade tendenser! – hu, jag är så led på alla ord och fraser därhemma – och ingen som skulle våga sätta in tiondelen af sitt lillfinger på sina meningar.

Finnen svarade icke. Slutligen litet gäckande:

– Ja man är förskräckligt »folklig» i Skandinavien nu för tiden.

– Det blåser en härlig vind, ja, men hvem gör något mer än pratar och skrifver? Det är det Ada Lennartson jämt predikar om – ja ni känner till Ada Lennartson förstås?

– Namnet bekant – hon hör till det »unga Sverige» eller hur?

Fröken Niefelt fattade sarkasmen och det stegrade värmen i hennes lofsång.

– Ah, hon är härlig, hon är den styfvaste af alla – det blir en sådan helhet, en sådan mening med lifvet i det hon skrifver – får inte bara vara ord, handling är hvad tiden kräfver. Och det får ni väl medge, att för att främja det stora målet finns ingenting så verksamt som att vi – kulturmänniskor sedan århundraden tillbaka – vi alstra ett nytt släkte tillsammans med – med annat blod.

Hon blef röd och trasslade in sig. Naturligheten föll sig lättare i tankar än i ord.

Den unge mannen var taktfullt döf och blind.

– Tja – det stora målet – det är väl inte så godt att veta hvad det är.

– Jaså – Louise hade nu fullt repat sig är ni af *den* ullen – ja vet ni, då lönar det inte alls att vi tala.

– Fröken är stark i trona.

– Nej, men snälla ni – inte kan någon i grunden tycka annat – det är ju så solklart.

Finnen stod retsamt lugn. – Och fröken Lennartson själf, hvad gör hon?

– Hvad hon *gör?*! Utan henne hade vi kanske aldrig förstått det här nya så fullt – hon har väl gjort nog då. För min del vet jag att utan henne hade jag aldrig fått mod – men jag har känt, att man bärs af en idé, när man vet att den är äkta.

Reskamraten stod stödd med ryggen mot relingen och slog sakta tankspridt öfver handen med en tågstump.

Hela hållningen uttryckte reservation.

Plötsligt sade han i låg ton:

– Ni vet inte alls hvad ni kan komma att gå igenom, fröken – er fästman står sådant bättre.

Det stack henne, när andra betonade rasskillnaden mellan henne och den man, hon valt.

– Jag är beredd på arbete – svält – är det något mer? Förödmjukelse slipper jag då, det är Gud ske lof bara han och jag.

– Det där är ju bara ord för er – inte vet ni hur svält käns, kära fröken – det är ju förresten inte sagdt ni precis behöfver svälta, men ser ni det förskräckliga härute är, att allting *kan* hända.

Det låg något torrt – faktiskt i hans ton.

För en enda sekund såg hon ned i ett skrämmande, nattsvart djup. Hennes segervissa jag kröp åter in i sitt skal, hon kände sin ensamhet, emedan hennes själ ej längre var ensam och fri. Kände sig som en stackars människa, som gått vill från hvad andra människor veta och vilja och tycka och tänka.

Men hon svarade tappert:

– Åh skulle man alltid tänka så, *hvad* vågade man då i världen?

Och hon kände jublande, att orden voro befriande sanna.

Långt efter det han gått, stod hon kvar och stirrade på vattenytan. Nu tänkte hon på Tore. Någon stark personlig längtan erfor hon icke, men det var ingenting att oroa sig för. Ofta under föregående skilsmässor hade hon känt samma underliga passivitet, som följts af lika stor berusning i återseendets stund.

Följande förmiddag befann sig fröken Niefelt sittande på en koffert i Newyorks förfärliga tullbarack, där mångtusen människor, upplösta af värme, trängdes under förvirrade rörelser och brådskande rop. En dröm det hela – satt hon verkligen i en annan världsdel?! Och inte en aning om hvar hon skulle hamna i natt!

Hettan var olidlig. Genom de stora fönstren under taket brände septembersolen smälthet in och luften var varmfuktig. Herrarne hade försvunnit för att uppleta en tulltjänsteman. Hon var glad att vara af med dem.

På båten i dag hade det legat något främmande, något mystiskt öfver dem alla. En hade till och med i en tête a tête lyckönskat henne till att äga pengar – så att hon kunde taga sig tillbaka hem om så vore! Oförskämdt – men hon skulle akta sig att vara så öppen en annan gång.

Förresten löjligt att göra ett så stort nummer af saken. Hvarannan människa reste ju till Amerika numera ...

Men tiden skred och hjärnan slappnade – liksom tömdes. Hennes ansikte sved som uppbrändt, och dammet yrde omkring och förstörde kappa, hatt och handskar. Hon fortfor att blicka drömlikt ut öfver den krälande, larmande massan, scenen syntes snart bekant och van – hade icke rent af hela hennes lif förflutit i denna

miljö? Koffertar som vräktes, slängdes, öppnades och smäldes igen, folk som ropade och sprang – rädda och befallande om hvarandra ... och lemonadförsäljarna med sina härliga ishinkar! – de skreko så gällt. Gud så törstig hon var – om hon tordes – men hon blef sittande med vidöppna ögon och en dvallik tyngd i hjärnan – som spikad på det kullriga koffertlocket.

Någonting började gnaga och gnaga – en oro – vidgades en sekund till fasa men löstes upp i virrigt fladder – hvad gjorde hon här, hvem sökte hon? I hennes tomma hjärna ljöd ett namn med den ojordiska, dödskalla klang man hör i drömmen – kommande oändligt långt bortifrån. Tore Hultman, Tore Hultman ringde det – o fasa hur okändt, otryggt ...

Med händerna i rockfickan och hatten på sned kom en man gående uppför gången långt borta. Han såg sig spanande omkring och fortsatte sin vaggande gång. Louise Niefelt vaknade plötsligt, blodet kom strömmande friskt genom hennes domnade kropp – hvad han påminde –

– Tore – gaf hon sig till att ropa besinningslöst.

Mannen studsade, svepte in henne och omgifningen i en frånvarande blick ur insjunkna ögon och fortsatte därpå att skrida framåt.

Ett misstag naturligtvis – hon såg att det icke var Tore. Hon följde honom med ögonen långt ned, där han vände om, kom tillbaka, alltjämt sökande.

Då grep henne en visshet, som spred nervös iskyla öfver kroppen, ända ut i fingerspetsarna. Hon riktade stadigt sin kikare på mannen – det *var* han.

– Tore, Tore.

Han tvärstannade öppnade ögonen stort en sekund – och så hoppade han öfver koffertar och knyten och småbarn, slog omkull askar och korgar ...

Ett evighetslångt ögonblick – så kände hon i förvirring hans andedräkt, lukten af hans kläder, hans skägg och hörde hans stämma, som sväfvade på målet:

– Åh, var det du – välkommen Puttan – är du frisk?

En djup frid, en fullkomlig glädje, ett stort mod sänkte sig ned i hennes själ.

Hennes öde länkade sig ju påtagligt som i ett äfventyr!

Gud var med henne – Gud fanns – tack o Gud!

Och hon grät, grät våldsamt. Och då visste hon, hur klen hennes tro egentligen varit.

– Gråt inte, åh gråt inte.

– Det är bara glädje – jag är så glad Jag kände inte igen dig.

– Kände du inte igen mig?

– Nej, jag kände inte igen dig, – hon såg upp blygt.

Han stod lutad lätt öfver henne med en innerlig, svårmodig blick och darrande ansiktsmuskler? Hans leende var en smula besväradt.

Store Gud – *detta* Tore Hultman! Ögonen lågo djupt in i hålorna, ansiktet var utmärgladt, det askblonda stubbskägget sträft.

En viss förlägenhet smög öfver dem båda, och de bröto ut i orediga, brutna meningar, som de icke fäste stor vikt vid.

– Hur kom du hit? Fick du telegrammet.

– Ja nyligen, på långa omvägar, jag har varit sjuk.

– Har du varit sjuk – åh så sjuk du ser ut – är du bra nu?

– Ja vars – är flickan min bra? Jag kröp under repet in hit – jag begriper inte att polisen inte tog mig ... för annars hade jag aldrig kommit hit. Hela sta'n trodde att ni gått till botten.

Det blef till en sådan frisk verklighet. – Åh vi ha mått som prinsar. – Tore – du är inte glad, att jag kommit!

– Jo, det är bara så konstigt alltsammans – jag känner mig så underlig.

– Jag har pengar, Tore du!

Han visste icke riktigt, hur han skulle taga det. – Har du pengar? sade han generad – ja, det var bra, för jag har rakt inga.

Det visste hon ju, men det var ändå obehagligt. – Hon tvingade sig att säga raskt, kamratlikt:

– Usch, jag har mycket pengar – gissa.

Han såg misstrogen ut. – Hundra kronor kanske.

– Åh, mycket mer.

– Säg då. –

– Tvåhundra dollars!

Med ens kom det något så ljust öfver honom, att Louise drog på munnen – ett sådant barn!

Men det var ändå underligt beklämdt, och *hvarför* var han så hemskt illa klädd.

– Nu måste vi härifrån, ropade Tore muntert handlingslysten. Hans hållning hade blifvit manligare, bestämdare, det kom fart i rörelserna.

Som han aflägsnat sig för att få fatt i en tullsnok, stod plötsligt finnen där andfådd och upphettad.

– Stackars lilla fröken.

– Min fästman är här – afbröt hon och blef alldeles röd, ty hon var i dödlig ångest för att ingeniören skulle få se Tores grofva yllekavaj och tarfliga filthatt – och därtill en högst tvifvelaktig krage ...

Hennes reskamrat förvånades. –

– Är han?! – jag gratulerar ... Ja, kanske få vi säga farväl då fröken, tillade han tveksamt – men bör inte fröken ta in på vårt hotell i alla fall?

– Min fästman hjälper mig naturligtvis tillrätta, sade Louise brådskande – tack för godt sällskap – vi träffas

nog härute någon gång, lade hon till för att göra det mer afrundadt – och – hälsa de andra så mycket, vi gå genast.

Han hade tårar af rörelse i ögonen, och han svarade blott på hennes första ord.

– Det är inte sagdt, fröken – Amerika är så stort – måtte det gå er väl, håll bara modet uppe!

Han tryckte betydelsefullt hennes hand och gick. Så var det slut. Hon var fri.

– O, hvilken blandlera vi äro gjorda af – ironiserade hon, sedan hon icke längre behöfde frukta dessa välklädda, rangerade herremän ... Och nu bort från allt gammalt, så långt bort, att det aldrig mer kan nå mig !

– Tore, nu trampar jag nya världens mark just nu – är det icke underbart! sade hon en timme därefter och satte högtidligt foten utom tullhuset i skälfvande solljus.

Han hade blifvit sig mer lik, hennes Tore, såg redan friskare ut. Var det icke det hon visste? utan henne var han hvarken det ena eller det andra.

De gingo en hamngata fram, just lik vanliga belastade, bråkiga hamngator. Tore hade af en herre med galonerad mössa, och som »af en händelse» haft kortet på sig, fått adressen på ett »familjehotell». Rekommendation fordrades ju för *det* stället, men han var nu en människa, som såg hvad folk gick för etc.

Ett litet smalt tegelhus med gröna luckor på en tvärgata befanns svara mot adressen. Dörren till den marmorerade trappan stod öppen, de gingo genom ett stycke mattlagd korridor till en annan öppen dörr, som ledde till ett trångt, skumt rum, möbleradt med sjaskig, sliten elegans.

En herre i frack och hvit halsduk och ett spädt fruntimmer, iklädt en frasande massa skärt linong med hvita spetsar reste sig långsamt från sina poserande ställningar i fåtöljer och sågo frågande ut.

Louise, som ansett sig lika hemmastadd i språket som en inföding, öfverlämnade saken, när det gällde, till Tores stammande tunga. Under tiden iakttogos de skarpt, som om de utstått ett polisförhör.

– Tja – sade herrn slutligen högdraget och stödde armbågen teatraliskt mot kaminhyllan – vi *ha* händelsevis två rum lediga, det ha vi – me-en damen och herrn äro således icke gifta ... Jag skall säga er min herre, att det här är ett synnerligen respektabelt ställe.

Louise kände sig skrattlysten, men Tore blef arg.

– Jaså – jaha, men det är inte tillräckligt respektabelt för europeiskt folk, utfor han blindt och retade sig öfver, att han icke kunde finna något mer dräpande – adjö min herre.

Detta stötte på intet sätt den frackklädde. Han vidrörde Tores arm och sade, när han såg att det var allvar, med den öppenhjärtigaste min, godmodig, nästan skämtande:

– Min bäste herre – tror ni inte jag ser, hvad folk går för, jag såg genast, att ni var en gentleman ... och min hustru är förtjust i damen ... vi ska komma förträffligt öfverens ... Missis Smith – en storartad gest – var god och visa våra unga vänner de rum, vi kunna undvara.

Tore surade visserligen fortfarande, men Louise följde beundrande lilla fru Smiths fraicha volanger, där de sväfvade uppför trappan till ett rum, som var så pass stort, att jämte den enorma dubbelsängen damernas

båda personer fingo nätt och jämt plats.

En viss reserverad tvekan ... då visade det sig mycket fort, att alla rummen stodo till disposition. De voro emellertid af samma beskaffenhet, och plädremmen och handväskan placerades slutligen undergifvet på den väldiga resårmadrassen. Tore valde åt sig ett liknande bås, och medan han sprang tillbaka efter kofferten, tog Louise ett bad i det propra badrummet, som tjänade samtliga sofgemak till tvättanstalt. Sedan gick hon ned i förmaket – tomt – öde. Hon sjönk yr i hufvudet samman i en af de trådslitna emmorna, och var ur stånd att känna någonting utom en egendomlig afsmak för att vara ensam. Rummets enda fönster vette åt en asfaltlagd gård af en rymlig lårs storlek och svart och tom. Genom portièren såg hon in i ett tarfligare rum, där fru Smith i full rosenröd stass genast resolut slagit sig ned vid symaskinen. Louise hade, då hon gick ned, sett herr Smith sitta helt hvardaglig i skjortärmarna på trappan och röka pipa. Tore och hon voro synbarligen enda fångsten för dagen i detta familjehotell med » hemkomfort».

Hem – ja det väckte ingen vidare genklang – ännu åtminstone. Så mycket tråkigt sista tiden – bråk och småkäx – åhja – låt det vara glömdt. I alla lifsens dagar hade tillvaron smulat sönder sig, bara man sökt gripa om den litet kraftigt som blodfullt ungt folk. Blifvit till något smått fnaskigt – oäkta. – Så var lusten borta ...

Saken tog emellertid upp sig, när hon bestämde resan på allvar. Då fick man en ton af aktning – som om hon redan tillhört detta okända, ovanliga, hvilket alltid har respekt med sig ... Herre Gud ja ... så naivt, så utslitet man såg på saker och ting hemma i familjen! Och ändå sutto de där och målade lönligen ut för sig allt det guld, hon skulle komma åt härute!

Ja ha.

Hon slöt ögonen. Den där tröttheten i hjärnan – hvad hon sträfvat emot den. Folk trodde alltid, därför att hon var så liflig ... åhja – det var ofta nog forceradt.

Det var något hon ville ... en strid mellan instinkt och vilja. Hade varit för mycket kultur i släkten. Hon hade väl fått i blodet, hon ock, den där moderna ärftliga tröttheten ... genom modern kom litet nytt in men ... Det gnatet och gnället för pengar – fast man satt där med sina vissa inkomster! ...

Som hon nu skådade tillbaka formade det en stor svart slagskugga öfver hennes lif, skymde allt annat, tog skepnad af magra, krökta jättehänder, darrande af lystnad ... fy! – Hjälptes emellertid icke; ingen uppkomlingsfamilj kunde så vrida och vända på slantarna, så förstå att göra lifvet surt af fruktan för att skatten icke skulle räcka till – som denna gamla släkt med sitt inbitna förakt för ... Nej Louise Niefelt, du har blifvit en gammal skarp mamsell.

Hon såg bort mot gardinen och missis Smiths lilla svarfvade rygg och sträckte så i hemlig fröjd upp båda sina armar.

– Nu vill jag blifva ung – ung – à propos – hon tryckte hastigt på bröstet för att känna om skinnpungen hängde kvar om halsen. Så godt om mynt som nu hade hon aldrig haft. Det gaf något egendomligt sorglöst, fritt åt tankarna. Hon fick en oemotståndlig lust att räkna sedlarna, knäppte upp klädningen men erinrade sig i tid risken, om någon komme, och lät det vara. Greps så med ens af lefnadsglädje, kände lycka, längtade efter Tore, efter att gå ut och festa – njuta – det dref oro upp i blodet. Men i nästa minut smög obestämd trötthet in, förvirring, en dof ångest kring hjärtat.

Hon tänkte på samtalet med finnen i går – såg sig själf som en dubbelmänniska, många, många människor ... Gud, ett kungarike för en enkel, hel, ung känsla ... för att kunna fasthålla ...

Symaskinen därinne upphörde tvärt. Den lilla värdinnan såg sig om och nickade, klippte beslutsamt af tråden, sväfvade in och slog sig sällskapligt ned. Hon var egentligen högeligen nyfiken på detta par, hvars

ena part hon så väl förstod, men hvars andra hvarken hon eller hennes man sett något motstycke till under sin mångåriga äfventyrliga kommers med europeiska emigranter. De hade ögonblickligen begripit, att den unga damen var en äkta dame ... det gällde att komma åt hemligheten bakom – fläcken ... det stora raison d'être. Något galet var det ju alltid.

Men fru Smiths lilla sluga hufvud förbryllades, då hon möttes af en kaskad af öppenhjärtighet, uttryckt på naiv, skolinlärd engelska. Louise hade ingen tanke på att hålla den enkla sanningen hemlig. Hon njöt af att berätta, hon hade längtat efter en människa och utgöt sig som man ibland får lust att göra det inför ett hederligt tjänstehjon.

Fru Smith satt och stirrade på henne. Det *fanns* ju en möjlighet för att detta var sant, fast det var så otroligt. Vara klädd som en fin dame och äga sätt som en fin dame och ändock själf vara fattig och gifta sig med en fattig man! Detta förhållande var ytterligt bizarrt och fick heller aldrig full realitet för henne.

– Fröken är alldeles lik en amerikanska, smickrade hon – och kommer att göra lycka, men gift er i morgon, folk äro så elaka.

– I morgon!? ropade Louise med en underlig förnimmelse af att hafva hört dessa ord för länge sedan och upplefvat samma situation och af att veta hvad som skulle yttras och hända härnäst. – I Amerika kan man ju lefva alldeles som man vill – tillade hon mekaniskt.

Denna ångest – detta bottenlösa sving mellan två världar!

– Åh, milde Gud! slog fru Smith hop händerna och himlade sig menande.

– Jag vill hem – skrek det i Louise, men hon visste, att det var endast fantasi.

Hon förlorade sin opersonliga känning, först då Tore kom och förde henne upp på det lilla rummet och stängde dörren. De måste sätta sig på sängkanten för att få plats. Tore slog armen om henne.

Det var åratal sedan han känt en kvinnas kropp i sin famn, mjukt doftande hår, lent hull, fasta fylliga former. Och hon var hans. Han blef allt hetare, hans pulsar slogo, hans kinder brände, han höljde henne med kyssar våldsamt, brutalt.

Hon försökte befria sig. Hvad hon kände nu var en ren innerlighet, hon hade varit borta i en kall, tom rymd och hon törstade efter verklighet – men en verklighet för sin själ.

– Tore – kom det halfkväfdt – släpp mig, jag vill – tala.

– Nej – inte tala – stammade han som drucken. Jag älskar dig – jag är tokig i dig.

Då slet hon sig lös. Detta kroppsliga var för nytt och ovandt. Han kastade sig tillbaka mot sänggafveln med händerna för ansiktet, han grät.

Hennes händer hade fallit i skötet, hon stirrade ut i luften. Det var som en matt saknad att icke kunna ... att stå utanför ...

– Kom – hon drog mildt bort de stora, illa medfarna händerna, bevuxna med hår och plebejiskt breda i topparna – vi ska tala, upprepade hon öfvertygande. Hon kände ett ångestfullt behof af fast botten, något säkert och förnuftigt.

Hans härjade ansikte skälfde.

– Du vill jämt tala. Rösten lät slocknad, han såg icke på henne.

– Nej men Tore, så oresonlig du är – sade hon lekfullt – ja – om att vi få gifta oss nu – vågade hon på för att muntra honom.

Den nästan sjukliga glöden i hans ögon mattades. Han steg upp, rättade på halsduken och tvinnade mustascherna. Satte sig så igen, knäppte ihop händerna och lutade armbågarna mot sina knän.

– Tja-a det blir att vänta lite, Louise, sade han i sin vanliga sansade ton – jag får se till att få mig någon plats först.

– *Har* du ingen plats ...

Han såg på hennes oroliga ansikte, det kalla uttrycket i hans vek för ett vänligt, ömt, och han strök hennes händer.

– Vi ska inte tala om ledsamheter – jag får nog en snart.

– Ja men, det få vi skaffa genast, ifrade hon.

Han log mekaniskt.

– Det är inte så lätt, det.

– Ja men, sade hon rådvill, sjudande af företagsamhetslust ... du får förstås genast gå ut.

Hans min blef ironisk.

– Jag har inte varit här mer än två dagar – jag kom ju hit från – ja nerifrån – söderifrån.

Det slog henne, att hon egentligen ingenting visste om hans sista år. Men hon ville icke fråga, icke höra – just nu. Sedan kanske – sedan, då allting var bra.

Hon kastade sig ned på knä, stödde armarna mot honom och såg på honom, som ville hon tilltvinga sig hela hans själ.

– Tore, hvarför har du icke befallt mig att komma ut, hvarför har du inte sagt: Kom, här är din plats – jag är din herre – åh, hvad jag skulle älskat dig, om du sagt det!

– Jag vågar inte, jag törs inte, hviskade han och vände bort hufvudet – jag är så rädd, så rädd.

Hans uppspärrade ögon betraktade henne stinnt: jag är så rädd Louise, hviskade han – det låg kraft i tonen.

– Du är sjuk, sade hon beklämdt.

– Kanske.

Men så slog han om, lyfte upp henne och sade raskt:

– Var inte rädd min flicka, det går nog bra.

Hon fick med ens känsla af att hennes erfarenhet hittills varit lätt gods, men af instinkt sköt hon ifrån sig alla spöken.

– Jag kom ändå, ser du – log hon smeksamt, ehuru sinnet icke var lätt.

Därpå vände hon sig bort, drog med en snabb rörelse upp skinnpåsen och kastade den på sängen.

– Nu räkna vi pengarna – vi måste vara riktigt förnuftiga Tore.

Någonting i detta jagade undan skräcken.

Då de om en stund gingo ut, bar Tore pungen, det hade kostat Louise en serie af obehagliga förnimmelser, när hon förstod, att han verkligen icke hade en dollar, och att de sålunda till en början nödvändigt måste taga af hennes pengar, om de ville ligga inom fyra väggar och äta ett mål mat. Tore ville det förresten lika ogärna som hon, men han sade, att det kunde hon snart få igen – bara han fick arbete. Och det var ju sant.

De åto en god middag i feststämning, glada åt att lefva, men återvände strax därpå då Louise var dödstrött, och snart sof hon tungt, drömlös, i den enorma sängen sin första natt i nya världen.

Hon vaknade vid en knackning.

Bländande solljus strömmade in genom en ljus trasig gardin. Rummet var kväfvande osundt men hon själf stark och fullsöfd, – i Amerika vaknade hon, Tore var där, alla möjligheter voro deras och pengar hade de: allt detta härliga slog genast emot henne.

– Louise, sade Tores stämma lågt.

– Kommer strax.

Men klädningen, skorna – hon måste ha hjälp.

I dörrspringan:

– Tore, bed någon komma och borsta åt mig.

Ett muntert skratt utanför.

– Det aktar jag mig för, du – ge hit ska jag göra det, någon annan »någon» lär du inte få i det här »countryt».

Hon räckte kläderna genom dörren, flög insvept i peignoir förbi honom in uti badrummet, han försökte fånga henne, grep efter hennes arm för att kyssa den men lyckades icke. Och så skrattade de båda, skrattade tills hon trädde ut leende och lycklig.

– Hvad du är fin, sade hennes fästman sakta och kysste de doftande, kyligt friska händerna.

– Jag har kofferten full af kläder, kära du, kom det likgiltigt – men fasligt att inte få upppassning.

Efter frukosten måste de åter gå till det lilla rummet.

– Vänta ett ögonblick, sade Tore plötsligt tankfull och sprang ned för trappan. Louise satte sig väntande på sängen – det här blef litet tråkigt i längden. Tore kom dock strax tillbaka och låste dörren. Han såg upprörd ut, tog hennes händer och sade med högtidlig stämma:

– Louise! – jag har grubblat hela natten, men hvad tjänar det till att grubbla – om vi för en gång skulle våga?! ... Jag har tänkt hit och dit, men jag tror, att kanske vore det icke till större lycka för dig, om du reste hem igen ...

– Reste hem?! hon slet sig ifrån honom och såg med öppen mun, bleknande, in i hans ansikte – hvad i all världen menar du ...

– Nej, nej, nej – fångade han henne hastigt intill sig – må det bli så. Vill du bli min hustru då – i dag? Och när han sade detta med sänkt röst, var han mycket blek, och hans ögon skimrade.

Hon förstod ej detta stora allvar, naturligtvis skulle hon blifva hans hustru, hvad hade hon annars kommit hit ut för? Endast naturligtvis *i dag.* ... det var så galet. Hon skrattade litet förläget.

– Tore, det är ju vansinnigt att gifta sig – i dag.

– Nej, sade han, och hans ögonbryn sammandrogos på ett sätt, hon kände så väl, hoptryckande ansiktet till något mörkt, förstenadt såsom af inbunden, tungsint smärta. Det låg i hans lynne då och då. – Nej, skall det ske, så hvarför icke i dag? På det här sättet är ju omöjligt att lefva, och vi ha ingenting att arrangera. Det är bara att gå till prästen; en episkopal finns här alldeles om hörnet, klockan sex tar han emot och Smiths ha lofvat att bli vittnen, jag talade nyss med dem.

Men ... han höll henne ett stycke ifrån sig ... du skall ju aldrig förebrå mig det här, Louise Du vet hur saken står ... jag är hemlös och arbetslös, men jag skall försöka mitt bästa ... det skall bli mitt *enda* mål att skaffa dig, oss utkomst.

Hon var förvirrad, skrämd af de sista ordens opåkallade, nästan kyliga tonvikt. Om hon icke sett och vetat hur kär han var i henne så – men han var så samvetsgrann.

– Skulle jag förebrå dig – hon log litet spasmodiskt – jag kom ju hit och trängde mig på dig. Så genomkomisk hela den här tillställningen är, säg Tore! – och med armarna om hans hals tiggde hon stumt om samförstånd, lefvande helt i ruset, trängtande efter att det ändtligen »skulle blifva någonting» i denna underligt grå evigt bidande tillvaro, som hon utstått i långa, många år.

Dagen försvann fort med uppackning af brudklädningen, som Louise envisades att kläda på sig trots Tores betänkligheter.

– Ja, men – se hur *jag* ser ut.

Hon granskade – hennes stämning föll.

– Har du verkligen ingenting annat med dig ... att du inte tänkte på det!

Han teg litet mörkt och hon utkämpade en strid, om hon skulle erbjuda honom att köpa en ny dräkt eller ej. Men så blef det för svårt att skiljas vid den stora summan, det vore oklokt.

– Åhja, det är ju bara en liten stund och ingen känner oss – sade hon hvardagligt och Tore lade märke till den ojämna hyn och de skarpa vecken vid ögonvrårna, hvilket allt i det bjärta ljus, som föll in öfver kofferten på kontoret, framträdde starkt nu då hennes ansikte förlorat sitt spända, lifliga uttryck. Hon såg i alla fall väl så gammal ut som hon var – nära trettiotalet.

Klockan sex stod fru Smith iklädd ljus sidendräkt med »diamanter» och ropade upp till Louise att skynda sig, annars blefve det för sent för denna dag. Irriterad, blossande och nervös, ovan att kläda sig festligt utan hjälp, slängde Louise regnkappan öfver sin hvita klädning, uppgaf försöket att fästa några nyss köpta rosor vid sin barm och skyndade ned. Fru Smith svassade ut på gatan, där de båda männen väntade i samspråk om skeppsfart och dåliga tider. Vädret var småregnigt och ytterligt kvaft, de gingo framåt brådskande i skenet af illalysande gaslyktor och stötte oupphörligt mot dåligt klädda personer med stirrande, kuriösa fysionomier. Promenaden blef dock kort, i ett hus ungefär likt Smithska familjehotellet, endast med blankare fönster och renare trappor, ringde de på och trädde in i en upplyst korridor. Som dörren till den larmande gatan slog igen, försattes de ögonblickligen i en tystnad, hvars intensitet var nästan plågsam. Icke ett ljud hördes, man

kunde ana sig till lätta smygande steg öfver och bredvid, steg som öfver allt kommo från tunna sulor och dämpades af ogenomträngliga brysselmattor. En domnande känsla föll öfver Louise, när hon stod i den djupa, graflika friden inne i prästens rum, där tunnt rassel af papper, mjuka, låga röster – hela denna afsiktliga tystnad, som äger tungor af skrikande ve för oroliga hjärtan, blef en värld för sig, en hög, ren, stilla protest mot det grofva, feberaktiga lifvet därute – blef ett stycke af det gamla, som hon sagt farväl.

Det var en elegant studiekammare och prästen ett af dessa ansikten, som man glömt nästa timme och en af dessa uppenbarelser, hvilka man i sin helhet minnes till sin lefnads afton såsom något hvithårigt, blidleende, mjukt och tyst skridande, plockande med hvita fingrar, rörande sig afmätt, omsorgsfullt och förtänksamt. Han var en man ur den förnäma världen och under de få ord, som växlades dem emellan, förstodo han och Louise hvarandra. Med en förändrad, något kall min blickade han på Tore och fordrade kort hans svar. Han tycktes förundrad, när han vände sig till vittnena, hans församlingsbor. Hur har detta omaka par kommit samman, uttryckte hållningen – vågen I taga på ert samvete denna skriande absurditet? Men herr och fru Smith voro idel leenden och bugningar, smickrade af Louises eleganta företeelse, som kastade en gloria öfver deras affär.

En gammal man, en finne som fullständigt hunnit glömma sitt barndomsspråk, inkallades till tolk vid vigseln; prästen antog att mister Hultman i tiodollarskostymen måste behandlas likt alla andra emigranter han förhjälpt i det äkta ståndet. Gubben förestafvade ur en bok någonting, som skulle föreställa svenska vigselritualen, men då det lät skrattretande och vanvördigt, blef Tore ursinnig, tystade på honom och började läsa på svenska, ur minnet, de gamla fraserna. Louise hade tårar af blygsel i ögonen, hon tecknade åt prästen, att hon önskade läsa sin andel på engelska – och så voro de man och hustru.

Herrskapet Smith kom fram och kysste dem båda på munnen i naiv okunnighet om den fars, som utspelats. Tore slöt sin brud häftigt i sina armar, och därpå fick Louise attesten med en liten skämtsam antydan om kvinnan såsom den, hvilken vore bäst i behof af ett dylikt papper. Prelaten talade och skämtade nervöst, tills han bekom sitt guldmynt, och så stängdes porten om dem och de stodo åter på den dimmiga, rullande gatan. Alltsammans hade icke tagit en timme.

Herr Smith erbjöd genast den nygifta frun sin arm, hvilket hon var tacksam för – hon kunde icke hafva sagt ett ord till sin man. Han var jovialisk, mister Smith, och tog det hela som ett lyckadt skämt. Oupphörligt puffade han henne lätt i sidan och frågade, hur hon tyckte om att vara gift. Hon gick i en fullkomlig dröm, äfven när de kommit hem och följt med ned i underjordsvåningen för att supera, föreföll henne allt lika naturligt eller onaturligt som en inbillad tillvaro.

Kring bordet i den låga matsalen sutto några karlar i skjortärmarna. »De ha varit och gift sig, de här människorna», upplyste värden. »Såå», sade karlarne och fnittrade. Brudparet gjorde icke stor skada på fatet med skinka och det bittra, kinesiska teet, därpå gick man upp i Smiths luxuösa, privata dublett med gravyrer, böcker och palmträd – en oas i denna öken af tröstlös oskönhet. Louise talade med frun om hennes barn, två förtjusande änglahufvud, som stodo inramade på kaminfrisen.

– Döda båda, sade den lilla kvinnan med klara, torra ögon – här är ingen plats för barn att lefva, min fru, barn dö öfverallt som flugor.

Herrarne drucko vin, som Hultman bestod, och tände cigarrer, fru Smith flög omkring och ordnade, hon begagnade tillfället att syssla med sina enskilda tillhörigheter, något hon sällan hade tid till. Luften blef underligt tyngande, den drömlika känslan af overklighet hypnotisk – Louise smög sig bort.

Hon gick tyst, på tå in i brudkammaren, ett »dubbelrum» med fyra kolossala, oaptitliga bäddar och förresten ingenting. Hon var dödligt rädd för att någon skulle följa henne, men allt var lugnt. Mekaniskt tog hon af brosch och klocka, lossade på klädningen och blef sittande med ena skon i sin hand.

Det fanns ingenting kvar af henne mer än ett hjälplöst, vilsegånget barn.

– Gud – hjälp mig, stönade hon och ögonen fylldes af brännande tårar, Gud – hjälp mig – Syster, broder – alla hemma – åh, hvarför är jag så ensam i kväll – hjälp mig.

Det var alltsammans förnimmelser, som blefvo ord utan medveten betydelse. De inneburo ingen ånger, intet tillbakaskådande med längtan att göra gjordt ogjordt, hon tänkte öfverhufvud på ingenting, tårarna endast föllo, emedan de måste falla, emedan hjärtat bar på outsägligt ve. Det var en lisa att gråta, att stamma hemvarma, gamla ord.

Hon kände en trötthet, som nästan var vanmakt. Hon fick en fanatisk åtrå att vara ensam, att stänga sin dörr och kasta sig på bädden och sofva, sofva, sofva.

Med ens blef hon så ytterligt gammal i sin själ. Tårarna stannade, och den våta, skälfvande munnen drogs till ett ironiskt, förvridet leende. Hon hade haft ungdom nog, hon, för en stund som denna. *Den* rann bort under prat och virriga drömmar och fördomar och år och tusen tomheter, som ingen styrka var uti ... Och nu när hon icke orkade, rent af icke orkade ...

Aldrig förr hade hon så blickat ned i lifvets underliga djup. Aldrig kom det åter, som gått ...

Det gjorde henne så gränslöst ondt om Tore ...

Då inträdde han ljudlöst och reglade dörren. Han skyndade fram, men hon sträckte händerna emot honom och kved:

– Gå – ack gå.

– Min älskade hustru!

Hade han icke ögon och öron?

– Jag vill hem, jag vill hem, skrek hon vildt, drucken af matthet, den trettioåriga kvinnan, men utan att förstå kväfde han hennes rop i sina armar.

Åh, gudomliga dagar i Central Park med kastanjer och valnötsträd i begynnande höstskrud, med varm sol, med en stor gungande tystnad på de golfsläta promenaderna, i dungarna, bland löfverket!

De åkte med spårvagn ut tidigt om hvardagsmorgnarna och vandrade omkring i de tätaste delarna, rundt om den lilla sjön med svanarna. Alla bänkar stodo öfvergifna, de fråssade af att slå sig ned på dem alla, af att äga denna Newyorks jättetillflykt helt för sig själfva. Endast här och där stötte de på lekande barn, sköterskor med babyvagnar eller läsande fruntimmer – det gjorde blott nöjet mer raffineradt ; när de sedan flydde långt därifrån, djupare in i buskagen, darrade de af lyckan att vara ensamna. Timtals sutto de lutade mot hvarandra, och när läpparna talade, var det om gamla dagar, om skilsmässans bitterhet, om minnen från förr, ljuft eller hjärtebittert måste det vara, deras kärlek måste det röra, för allt annat alla »affärer», som Tore kallade det – kände de afsmak.

Eller ock betraktade de naturen. De sökte icke ut motiv, ty Tore kallade äfven detta »affär», men han gladdes åt fina belysningar på all denna glödande grönska, åt det glada ljuset, den underliga blå dimman öfver ängsmattorna, åt allt som låg färdigt att upptäckas och skapas på nytt blott icke just nu.

Hur ledigt och behagligt allt fogade sig – icke är det svårt att lefva i Amerika, allt går ju som på trissor,

anmärkte Louise leende och kände sig famnad af sin egen förälskelse som af unga lenhulliga armar.

– Ja – det är ljufligt svarade hennes man, och hans kyssar komma själfva de skymmande, åldriga locusträden att glöda dunkelt ...

– Tore, vi *måste* flytta.

Tore höll på att borsta sin omöjliga filthatt, de ämnade just fara ut.

– Ja, det måste vi nog – här blir satans dyrt.

Han sade detta med sin obekymrade ton från gamla dagar, då han lefde för sitt konstnärliga hopp och icke frågade efter pengar mer än ... ja, det var den tiden det, den var rik i alla fall, men nog hade det varit bättre för dem båda, om han litet mer ... fladdrade den unga fruns tankar.

– Hör Tore, – hvad – hur mycket tror du vi egentligen *ha* kvar, sedan vi betalt räkningen här?

– Har inte en aning, hustru min.

– Nej men, käre – –

– Ja, ska vi börja då? sade han tvärt, hängde upp hatten och satte sig resigneradt på en af de många sängkanterna.

– Börja? Hvad menar du – – ja, arbeta ja, nog borde du nu höra efter kanske – kom det försiktigt.

– Då blir det allvar Louise, då är det slut med glädjen – man är bara nygift en gång i sitt lif – åtminstone tänker inte jag –

– Kan du inte vara ordentlig, vi måste väl arbeta, jag tycker nästan du borde – längta litet.

– Tycker du?

Tystnad. Något hvardagsgrått gled öfver det härliga, som varit. När hon såg deras yrsel i ögonen, kräfde hon fikonalöfvet. Och så stormade allt det gamla in genom Edens vidöppnade portar.

– Tja, vi få försöka då, sade Tore sakta.

Flyttningen var ett neutralt område, som de genast gingo in på. Ett möbleradt rum måste hyras, där Louise kunde koka maten själf; stort och präktigt skulle det vara, med afdelningsskärm – det ginge utmärkt.

Samma morgon började de jakten, ledda af annonser i »World». Arm i arm, lifvade och sorglösa, tågade de uppåt Broadway. Det var första gången Louise beträdde Newyorks affärsgator, och hon kom hastigt i nervös gråt när de togo vägen nedåt tredje avenyn och Bowary. Spänningen i hufvudet var något helt annat än hon trott. Detta brak och larm, detta skrik och gny blef helvetiskt. Öfver dem korsade hvarandra framrusande bantåg, dånande som åskan på sviktande järnpålar, och under, med skenorna till tak, tågade i ändlös följd rad vid rad af bredvid hvarandra löpande, pinglande kabelvagnar, hindrade, okvädade, tangerade på hvarje meter af hela den körande affärsvärlden, af kärror, vagnar, åkdon af alla slag och för alla ändamål från de smäckra, höghjulade doktorsdroskorna till de likt sniglar framkrypande enorma, lysande annonsskjulen; – stoppade vid hörnen af polisens höjda battonger för att framsläppa en skock otåligt väntande damer. Och genom dessa grofljud skar tidningspojkarnes, utbjudarnes af allt mellan himmel och jord, de i stora rygg- och magplakat klädda lefvande annonsskyltarnes gälla rop, ballongmännens skarpa hvin, de många smattrande och hväsande lätena från förevisade patentartiklar. Trottoarerna voro besatta med stånd,

tillhöriga samtliga bodlokaler, som här bredde ut sina varor, det härskade en blandning af dunster från rå fisk, nyklufven hummer, persikor, meloner, skämd lök, härsket smör, i afskyvärdt flott gräddade våfflor och från de tarfliga restaurationernas stekta ostron och halstrade biffar.

Ingen gick, alla sprungo eller flögo gator och banlinietrapper upp och ned. Trängseln var oerhörd, tvetydiga och otvetydiga fysionomier, hvilkas ursprung ingen del af jordklotet var utan ansvar för, klängde sig upp mot husväggarna, smögo lurande omkring ekiperingsmagasinens hemska, tarfliga mannekänger, utställda på gatan, eller armbågade sig fram bland strömmen, fixerande folk, spanande, utan mål, utan rast, färdiga för hvarje möjlighet, till hvarje kupp.

– Tag mig bort – för Guds skull, snyftade Louise och gaf sig nerverna i våld. Hon fick skrika för att höras. Tore, som på yankeemaner höll sin arm stadigt under hennes, slank in på första snyggare matsalong med glasväggar till fönster. Klockan var öfver tolf och lunchtiden just börjad. Han insåg, att han begått ett misstag, men här vore dock bättre än på gatan och i trots af brådskan observerades de genast af öfverkyparens falkögon och bogserades fram till ett bord. Den enormt långa salen var packad till sista plats af nästan uteslutande män, det rådde ett lif, ett jäkt, ett flygande och farande utan minsta like. Gästerna sutto på höga skrufstolar längs en disk, som bildade en nolla, och inuti den reste sig en buffet och rörde sig serveringsflickor sagolikt snabbt. Utomkring kilade kypare och uppasserskor, vaggande, med ryggarna bakåtsträckta, lastade med babelstorn af talrikar, halfspringande med armarna stelt utsträckta för att utgöra porslinshyllor. Skrattet, pratet, de gälla skriken vid beställningar ut till köket, det skärande hvinet från maskinen, som igångsatte enorma fläktar i taket, smället i patentdörrarna, där de idkeligen in- och utsläppte folkströmmen – allt var döfvande.

Louise vågade icke röra sig.

Men inom tre kvarts timme stod rummet fullständigt utrymdt, kyparne sträckte gäspande upp armarna och försjönko i absolut sysslolöshet, hängande öfver bord och diskar.

Nu var fru Hultman färdig att skämta öfver hela tillställningen. Ehuru personalens närgångna undran nästan motade ut dem, gåfvo de sig ro och studerade tidningen under långsamt nedsväljande af en vedervärdig dryck med den anspråksfulla benämningen kaffe.

Naturligtvis kunde man icke tänka på bostad här. Olyckan var blott att i detta grannskap voro rum billiga, men i de lugna, snygga kvarteren längre uppåt staden voro de dyra. Och kunde det kallas klokt att låta pengarna springa så fort?

– För Guds skull, nej – afgjorde Louise ängsligt – men vi ha ju ändå ovanligt mycket pengar, säg? vädjade hon – naturligtvis får du plats, innan de äro slut på långt när?

– Vi ska hoppas det.

– Ja men, sade hon envist och litet hetsigt – *hoppas?*! Du är ju alldeles *tvungen* att ha en.

– Tvungen – fa-an, afbröt han, förargad öfver alla kyparnes blickar, dem Louise bemötte med en främlings hela nonchalans. – Folk tittar på oss.

Hon blef naturligtvis sårad öfver tonen, och de gingo ut mulna och tysta. Larmet på gatan föreföll nu som en hvardaglig sak, Louise tyckte att ingenting rörde henne mer, och denna stämning verkade lugnande på nerverna. Hon började smått fundera på, om det vore så omöjligt att vänja sig vid denna billiga trakt. De växlade endast affärsmässiga ord, under det nu den stora jakten begynte i husen vid tvärgatorna uppåt tredje avenyn. Som i ett kaleidoskop besågo de en röra af möblerade rum, alla hvarandra lika beträffande dålig atmosfär, sängarnas halfrena utseende, mattornas solkiga slitenhet och prisens oskälighet. Den inneslöt en

hel lifserfarenhet denna inblick i Newyorks nederstads innandömen, men de nygifta hade plötsligt blifvit intresselösa för lifvet. Morgonens friska känslighet och nyfikenhet hade bytts i resignation inför en nödvändig uppgift. Dessa ängsliga, feberögda, smilande eller skyggt frånstötande värdinnor, dessa interiörer, som talade om en storstads smygande hemligheter, och där röda gardintrasor täckte fönstren och fräcka, stundom målade och halfrusiga kvinnor utbredde sin svada, medan undanskyndande karlsteg bortdogo inåt skumma vråar – dessa grymma, halfklädda äkta män, vräkande sig med fötterna på spiselgallren, under det hustrurna skyggt och lågmäldt tiggde Louise om en enda vecka – bara på prof – allt detta ägde ingenting af det bjärta intresse, som endast de ting, hvilka ej angå oss, äga.

När de kommo hem på kvällen, var Louise en annan, än när hon gick ut. I denna dags många stämningar hade legat något befruktande, och jordmånen var beredd. Hon kände klart och lefvande hvem hon var: den arbetslöse Tore Hultmans hustru, och snabbt sögo sig hennes innersta rötter fast vid storstadens kvalmiga träskbotten och hämtade därifrån sina lifsvillkor – icke från drömmar. Ännu bleknade ingalunda de gamla ljusen – det var endast en svag gryning af den egendomliga erfarenheten, att vi till sist äro ensamma människor, som måste lita på oss själfva ... och att något finnes som af brist på namn kallas öde, och som kan komma att undandraga oss alla stöd: de otaliga käppar som våra lata och rädda hjärtan och fötter hängt vid. Det obetydliga missljudet makarna emellan hade varit höstfläkten, som skakat den mogna frukten från trädet. Själfbevarelsedriften lärde henne att vänja sig vid torftigheten, därför att den var billig, hon synade skarpt, vann sakkännedom, prutade – och när de ändtligen funnit ett antagligt rum i ett antagligt hus på en antaglig gata – allt så olika morgonens ideal som möjligt – visste hon, att de haft tur och icke otur.

I andra våningen af misses Mac Closkys etablissemang lefde och vistades en brokig samling folk: aktriser vid 10 cents museer, franska modesömmerskor, på whisky begifna irländskor, emigrerade engelska damer, ursprungligen af högre samhällsställning och som för närvarande af outredda orsaker nödgades sy herrhalsdukar för butiker ... allt folk ur den kosmopolitiska storstadens många dunkla djup. De kunde dyka upp på Mac Closkyska horisonten den ena veckan och den andra vara försvunna, somliga burna af lyckan några trappsteg högre, andra uppslukade af Bowarys ännu djupare skuggor. Det var en jämn omsättning, en evig oro, ett feberaktigt fullgörande af dagens provisoriska husliga plikter. Man hade känsla af, att allt var tillfällig resebrådska, icke bofast lif, i det smala huset vid femtonde gatan. En osynlig piska pådref invånarne, icke den direkta nödens, icke det fordrande affärslifvets, ty många stodo blott allt för långt utom dess trollkrets, utan endast den namnlösa orons, den hotande ovisshetens, den smittosamma ängslans grymma gissel. Om hvarandra skockade sig dessa unga och gamla kvinnor kring kranarna i badrummet, flögo halfklädda och papiljotterade genom korridoren och upp och nedför trapporna, och värdinnans tunna, spejande ansikte stack beständigt fram, där man minst anade det. Alltid fanns något intresse att bevaka, i synnerhet var tillgången stor på gäldenärer, hvilkas lätta ekipering kunde fresta dem att ljudlöst slinka ut om portdörren.

Misses Hultman släpade förnämt sin nya blå morgonklädning uppför de illaluktande trappmattorna, sedan hon i arla morgonstunden följt sin man ned. Hon var omorgnad och med rufsig, hängande fläta. Stekos och kaffedoft trängde ut ur alla dörrar, och i köket satt husets herre – född och gödd utan all egen förskyllan eller värdighet – och läste tidningen. Hans styfstärkta skjortbröst och nyblankade stöflar, utsträckta öfver spiselgallret, skeno i kapp. Som han var uppfostrad att skilja mellan agnarna och hvetet, såg han nu upp och böjde nådigt på hufvudet, då »frontrummet» passerade. Louise halflog sarkastiskt och det öfvergick till hån däruppe i första våningen. Här bodde den högsta societeten: en tysk musikdirektör med familj, som af ömhet för sitt anseende aldrig bevärdigade folket 2 trappor upp med en hälsning. När hon nått öfversta barrièren, såg hon en gammal man stå lutad öfver. Hon igenkände den enslige spanjoren i gårdsrummet; han hade kommit stilla en afton senare än de själfva – med en gitarr, en grå öfverrock, tre volymer spansk

grammatika och ett rutigt bomullsknyte, och hans lif bestod i ömsom melankoliska knäppningar på instrumentet, ömsom ännu mer melankoliska promenader ute i korridoren, där han blickade utöfver räckverket och lyssnade spändt hvarje gång ringklockan ljöd.

Arme lycksökare, du väntar den elev, som aldrig infinner sig!

Alla dessa luggslitna existenser angå ju henne icke, hon, som endast tillfälligtvis lefver bland dem, men för denne man känner hon sympati, han ser så ädel, så lidande ut, och hon dröjer en sekund och hälsar med ett litet leende. Spanjoren lägger ögonblickligen handen på bröstet och gör en bugning, hvars ödmjuka häftighet är pinsam. Hennes leende strålar honom därför i möte vänligare än förut – en smula förtroligt uppmuntrande.

Hvad det var svårt att få den långa morgonen att gå! Sedan hon makligt undangjort den lätta städningen och därvid känt sig viktig och arbetsam, sedan hon varit ute och druckit kaffe på restaurationen om hörnet och plockat litet i sina lådor – var klockan ändå knappt nio. Som natten känts kylig, hade värdinnan lagt några kol bakom spiselgallret, de glödde och värmde nu, då hon dåsigt obeslutsam hukade sig ned framför på den trådslitna mattan.

Utanför ljödo fruntimmernas mjuka steg, enerverande i sin tunnsulade blixtsnabbhet fram och åter, fram och åter – kranarna plaskade och plaskade, än droppvis, än i vresiga, strida forsar, och idkeligen slogos dörrar igen. Hultmans rum var det bästa i våningen – icke så oäfvet – ägde en chäslong med fordom röd lugg och en bädd, hvilken om dagarna förvandlades till en något välfödd buffet; vette dessutom åt gatan d. v. s. åt tre gröna luckor på ett högt rödt hus.

Till vidare var det ju beboeligt. Louise hade hemligen blifvit glad, då värdinnan förbjöd dem att indraga hushållsbestyr i all denna elegans, hon älskade att lefva Boheme, och om aftnarna när Tore kom hem, intogo de middag än här, än där.

Lusten att läsa var borta, icke ens de färskaste noveller hemifrån fängslade henne. Hon tyckte icke om att vara stilla ... gick och väntade, stod och undrade, ville helst vara i rörelse. Det låg i luften.

Hvar afton *kunde* det stora ha skett – att Tore fått något. Det var spännande, kittlande detta, kanske komme hon rent af att sakna oron, när deras ställning blef säker och bergad – sagan så godt som slutad.

Tores studier väckte uppmärksamhet i affärerna ... 100 dollars i veckan kanske ... hurra!

Plötsligt fick hon åter lust att räkna pängar, steg hastigt upp, bredde ut sedlarna, tömde portmonnäen och summerade ihop ända till sista kopparcenten. De långa pappersdollarna rasslade och prasslade trefligt under fingrarna – ännu ägde de öfver 100 dollars. Hon räknade ut, hur många veckor det kunde räcka, blef glad och uppsluppen, när dagarna skötos långt fram i tiden ... innan dess vore Tore naturligtvis säker på anställning. Och så var denna tids ängslan förbi.

Nästan skrämmande att saken såg så föga invecklad ut ...

Där hon låg på rygg på den stenhårda soffan med stark lukt af fukt och höll om skinnpungen – fattades hon småningom af pösande lefnadslust. Hon kunde tidtals gå och bära på en hemlig glädje, något ljust, som väntade. Om det så endast varit de tunna, frasande pannkakorna på tordagsmiddagen därhemma, hade det burit henne med en egendomlig kraft hela förmiddagen ... ända intill fullvuxna år! – Men det kunde vara obestämdare – vidare än så – det kunde vara bara lyckokänsla öfver att hon var den hon var och icke en annan. I sin barndom, då hon gick på gatan och mötte alla människorna, brukade hon fråga sig själf: vill du vara *den* eller *den?*... som såg rik, skön, förnäm ut. Nej, nej, nej jublade och brusade det i hjärnan – det

stockade sig i halsen af fröjd. Och hon gaf sig till att utstöta illskrik som slukades af vagnsbullret: Jag vill vara jag, ingen annan – ingen annan har det så härligt. Och ändå hade hon haft så ondt om pengar ... gnidigt och futtigt ... hu ja ... Om denna känsla, skulle dö; om hon på fullt allvar skulle vilja byta med någon, då doge visst allt ...

Nej! – Med ett hopp stod hon i garderoben, tog beslutsamt smågnolande fram sin elegantaste promenaddräkt, ett par nya handskar, en läcker liten fruhatt och ett tunnt, splittersprångande hvitt flor. Alla dessa plagg hade hon inköpt för att vara rustad, när »deras tid kom». Stod Tore för brödet, så stod hon för lifvets finare sidor.

I porten stötte hon på musikdirektörskan, som häpen öfverfor hennes gestalt, därpå tveksamt gjorde min af att hälsa – något som Louise besvarade älskvärdt förnämt, hon hade så väl råd att vara ädelmodig.

Det hela var ju tillfälligt.

Långsamt, med världsvana later svajade hon uppåt Madison square, och solen sken varmt. Nedanför femte avenyn böljade middagslifvet fram i prakt och färger, ekipagens hästar stegrade sig i trängseln, seldonen blänkte, sköna damer logo, juvelbutikerna gnistrade som firmamentet en högvinterkväll. Luften stod mättad af parfymerade dofter, den var en enda klar betagande glans, och hon gick med hjärtat jublande högt i bröstet, rusig af brådskan, rikedomen, den glada himmelen.

Ännu grönskade träden i squaren, och indiansommarens gulldisiga ljus lekte mellan bladverken öfver gångarna. Härliga, solfyllda Amerika! Hon tyckte sig identisk med alltsammans, blickade sorglöst in i butikfönstren med begär och spekulation, gick till och med in och beså̊g ett och annat och besvarade högdraget de artigt bugande butikherrarnes frågor.

Invärtes lekte väl ett skratt öfver tomheten och meningslösheten i detta, men charmen var lika verklig – – –

Hon ströfvade uppåt femte avenyn och fick plötsligt en idé. Tore och hon brukade om kvällarna försöka kika in i de många plysch- och spets- prydda fönstren, där röda golflampor lyste och föreställa sig, hur det såg ut därinne.

Nu ville hon gå och ringa på i de högtonade pensionaten och utgifva sig för spekulant! Hon hänfördes af tanken, kände ett hastigt starkt behof att vara sig själf bland bildadt folk, att komma i intim beröring med det färgstarka lifvet omkring, att icke evigt försaka, stå utom, vara betydelselös ...

Hon köpte en tidning inne på ett dyrt lunchcafé och studerade ifrigt hyresannonserna.

– Från dörr till dörr ... nya ansikten, leenden, i början reserverade men allt mer tinande för den äkthet, som utstrålade från hennes person. Till slut glömde hon nästan verkligheten. Hon började själf tro på den inlärda läxa, hon upprepade, tro att hon och hennes man, den europeiske målaren, hade kommit till Amerika för sitt nöje och nu sökte efter en komfortabel bostad i ett passande kvarter bland likställdt folk. Det *var* ju halft sanning ... hon vore ju en främling stadd på resa och skulle när som hälst nå det område, där hon var hemma.

Hemma! Här var hon hemma. Allt naturligare föreföll det att diskutera dessa kungligt inredda sängkamrar med badrum, glänsande af marmor, dessa höghvälfda bibliotek med läderfåtöljer och gamla holländska dukar. – Allt stod långt öfver hvad hon varit van vid i hemlandet, men det liknade idealet, hon burit inom sig, och hennes själ fann sig hemmastadd. Hur togo henne icke dessa förtroendefulla värdinnor precis för den hon var! Om hon skulle säga dem sanningen ... hon kände ett sådant oemotståndligt begär ...

I en sval, halfskum salong, ett typiskt amerikanskt bottenvåningsrum; litet tomt i sin höga rymlighet, liksom

af räddsla för borgerlig öfverlastning – med korrekta möbler, en enda tafla på staffli – ett impressionistiskt fruntimmersporträtt – endast böhmiska glas på kaminfrisen ... och tunga rika gardiner – allt beräknadt solidt; – i denna suggestiva omgifning öfverföll henne frestelsen som häftigast. Man talade dämpadt – intill förkonstling, fötterna sjönko ned i mattans mossa och luften var full af renhet och svag blomlukt. Midt emot henne log den intagande värdinnan, talade om Paris, om legationen, om »salongen», om Newyorks konstnärsklubb, som hon antog att den svenske målaren etc. etc. Det farliga behofvet af ärlighet växte hos Louise till ett svällande skri efter förståelse, efter sympati för hennes själ sådan den var. Hon ville ropa till den artiga kvinnan där, att hon vore grufarbetaresonen, Tore Hultmans hustru, hon ville öppna sin själ med dess rika syner, ville tvinga dem på detta hjärta, denna hjärna ... hvarför kunde icke hela världen se, som hon såg?

Hvarför? o Gud! Kylande aftonskuggor föllo öfver hennes soliga stämning; – hvarför var världen ett och hon ett annat? Hvarför kunde hon icke med våld eröfra samförstånd med det, som var gladt och sorglöst, och ändock behålla sitt innersta, sitt allrabästa ?

Ack, all denna mjuka trygghet, alla dessa leenden gällde endast Louise Niefelt, de gällde endast det, hon kastat ifrån sig.

Och hon drefs bort från denna komedi, bort från dessa medelklassens gedigna, skyddande borgar, befolkade af människor, som ingalunda voro henne öfverlägsna ... ensam tillbaka ut i bruset och vimlet, där tankarna kunde spinna glimmande trådar i solens röda ljus.

Men tråden var afsliten. Hon var icke längre fri – hon var Tore Hultmans hustru, hon måste dölja sig, försvinna i en liten begränsad värld.

Var det så svårt att hoppas, att tro?

Hon gick med nedböjdt hufvud, undvikande de stora pulsådrorna, direkt hem öfver mörka, tarfliga gator, hem till dålig luft och flottiga papiljotter och grofva hvardagssysslor.

När hon nådde öfversta trappsteget, stod spanjoren på post. Hon var icke i lynne att hugna honom med någon särdeles vänlig hälsning men ämnade försöka sitt bästa, då hon i det skumma ljuset från ett takfönster mötte hans ögon, brinnande, stora, leende med en gubbes begärliga, fula leende.

Slagen af skräck skyndade hon fram till sitt rum. Han var där bakom henne, famlade på hennes klädning, läspade förtroligt:

– Madame – cherie ...

Hon nästan skrek, när hon smällde igen dörren och sköt rigeln för – icke så mycket af vrede som af äckel, af skam, af hat mot tillvaron. All grannlåten slets af i en fart och hon kastade sig på soffan.

... Det steg upp en stickande känsla af blygsel öfver själfva hennes äktenskap, därför att det lefdes i denna oskönhet, i något som icke var hon själf. En förnimmelse af råhet och okyskhet ... och hon reste sig upp emot Tore.

Stackars oskyldige Tore! ...

Sällsamma, kyliga tankar famlade mot klarhet.

Tänk att hon icke förstod bättre än att le så där kärvänligt i morse, mot den usle spanjoren. ... Och om hon kunde låta narra sig så grundligt härvidlag, kunde hon månne icke taga fel oftare? ... fel om människorna? fel om själfva lifvet? ... Gud, hvad *var* till sist lifvet? ...

Så låg hon stilla länge och hon tänkte icke precis – hon såg syner.

Tore, åh Tore!

En bred ljusflod flöt fram – Tore kunde hon svika för så litet! Honom som hon skulle draga uppåt –

Och då hennes mans steg snart därpå ljödo utanför, bleknade dagens hägringar för den lifs lefvande verklighet, som var hennes, och hon flög emot honom eldigt, med en understruken undfallenhet, som både hon honom om det finaste, innerligaste samförstånd, om hela hans själ och kropp.

————

Den kvällen afhandlades glada, viktiga nyheter. Tore hade på försök fått plats som tecknare hos den stora litograffirman. Någon lön komme väl ej i fråga, förrän han mästrade det yrkesmässiga maneret, men så fort han blefve förstklassig, kunde han så godt som ställa sina egna villkor.

Louise var yr af glädje.

– Det ger väl kanske 50 dollars i veckan?

Hon hoppades 100 men vågade icke så där utmana lyckan.

– Säkert om icke mer.

Hon hade redan summan i hand, – skälfde till af ifver att vara riktigt förnuftig.

– Vi ska lägga af Tore, hälften minst, *lofva* det.

– Ja – men ännu är jag inte förstklassig, ser du.

Denna nyktra anspråkslöshet retade henne.

– Bevars det är väl en smal sak för dig, som skulle blifvit målare, sådant skräp.

Tore svarade icke, han satt och tänkte. Hon kände ofta lust att ruska honom för att få fram tankarna.

Under de följande dagarna gick hon och undrade på Tore. Spanjoren hade försvunnit tyst som han kommit, och hon gjorde obehindradt långa promenader uppåt de milslånga, ängsligt räta gatorna. Ett egendomligt öde att Tore med sina stora anlag till sist inte skulle blifva målare. När de förlofvade sig, kunde det naturligtvis icke vara tal om något sådant, han var fattig, hon var fattig. Tanken att resa ut till Amerika hade alltid grott hos honom, men hon kom ihåg ett ord, han sagt strax innan afresan:

– Åh därute ... tror du inte jag kan bli målare där också – mycket bättre, för där gör jag som jag vill ...

Inga konstplaner hade dock hörts af i hans få, korta bref – Tore var ju aldrig någon skrifkarl. Gud skall veta, att när hon nu reste efter, var det hennes brinnande föresats att blifva till stöd och inspiration för honom. Hon hade naturligtvis många företräden – inte bara bildning, utan också rörligare tankelif, kanske mer energi. Han *behöfde* henne, hon kände det genom hvar nerv. Hon kunde liksom fysiskt taga på den lyftning och stigning, som skulle blifva följden af hennes personliga inflytande.

Och nu stod han däruppe i den gigantiska affären och arbetade på deras framtid ... ärligt ihärdig ... arbetarsonens tåliga, lydiga blod ... Kanske han slagit målaren ur hågen, han hade icke nämnt ett ord om saken. Nåja, bröd var absolut nödvändigt att hafva, och när de fått en säker inkomst, kunde han alltid måla

på mellantider – söndagarna och så där. Och hvad ära och ryktbarhet beträffade, var det fullkomligt löjligt i våra dagar att tänka, att konsten stode framför t. ex. konstindustrin. Om Tore ville blifva hvad som helst, skulle hon understödja det – endast han förtjänade bra. Hon skulle minsann visa de fördomsfulla, att gatsopare kunde lefva lika nobelt som excellenser.

Hon blef mycket upplifvad af detta, som formade sig till ett beslut. Tänk om Tore gick här och kände sig för hennes skull tryckt af sin tarfliga börd, som kunde glömmas endast genom glansen af ett konstnärsnamn. Hon erinrade sig hans besynnerliga, frånvarande sätt under dessa korta feberaktiga veckor ... Hvad betydde ett namn! Själfva lifvet var det hon älskade, lifvets glans, det skulle han få skaffa henne – något annat brydde hon sig icke om.

... Eller kanske gick han och längtade att få taga itu med något duktigt, simpelt arbete, som betalade sig fort och bra, kanske sjöd arbetarblodet i honom! Det förstod hon så väl ... *hennes* instinkter bröto fram ofta, nedärfda kulturella instinkter – då var ju lika naturligt att *hans* sunda natur ... Ja då. Det var stil på detta. Och om de en gång skulle få ett barn – hon kände blodet forsa åt kinderna, hon smålog drömmande ... ett sådant märkvärdigt, härligt barn det måste blifva!

En lördagsafton frågade Tore strax efter sin tidiga hemkomst:

– Hur mycket pengar ha vi kvar, Louise?

– Räcker fem veckor, kära du.

Dagen hade varit synnerligen otreflig med sopborstar och skyar af sotigt, klibbigt damm hvart man gått fram. Nu var allt frid och helgaftonstystnad med klara mattor och rena balustrader. Louise, som legat sysslolös på soffan och drömt igenom sin förmiddag – känt ömheten från förälskelsens första tid sakta bubbla upp ... gick och njöt efter sitt bad, – håret torrt och poröst, skinnet lent ... ut i den tomma korridoren och in igen genom den öppna dörren, endast för nöjet att draga släpet öfver de grofva, dammfria brysseltrådarna – höll händerna hopknäppta hängande framför sig, så att ärmspetsarna föllo mjukt öfver hudens skära fagerhet, gaf sig så god tid, visste att hon såg bra ut i allt detta himmelsblå och crême, smög sig skälfvande af välbefinnande, trånande ungt in till Tore ... Tänk älskling – hemma hela morgondagen! ...

Då mörkret föll på, drefvos de som vanligt af ett rastlöst begär ut dit, där lifvets röda vin fradgade, skummade, glödde ...

Butikerna äro redan stängda. Nedom Madison square ligger Broadway dunkel och död. Här och där draga genom de långa, mörka gatorna musikband med trummor och pipor och lysta af facklor; efter dem släpa sig grändernas invånare som en tjock svart slang ... Ett och annat klubbhus strålar i rik belysning och upp och nedför breda marmortrappor skynda festklädda herrar ...

Men vid jättehotellen på femte avenyn är det ljuset och lifvet samlat sig som i en brännpunkt. Genom parlorns breda glasvägg presenterar sig en rad fotsulor och en half meter längre bort lika många höga hattar och en och annan nästipp, allt i ett haf af ljus. Utanför stampa i dubbla led fullblodsston i förgyllda seldon framför lätta ekipager, värdiga en nabob, och på kuskbocken trona med stolt slutna munnar och stela blickar Newyorks berömda blåblodskuskar, hvilkas drag och hållning skvallra om namn, som deras ägare sorgfälligt dölja. Man kan se djupt in i hotellens stora, långa vestibuler, gnistrande af praktfulla lågor, af hvita rododendron och röda rosor; hur det vimlar af gestikulerande, pratande människor – ett symposium af tuggande käkar, ironiska leenden och bullrande skrattsalvor. I legera ställningar stå och sitta folk nästan färdiga att falla i sömn; gesterna äro uttröttade, då och då infläta de på staccatomanér ett ord i det skrikande, larmande talet; det är något af mannekäng hos dessa slappa män, de behöfva nästan ledas för att hållas i jämnvikt, men energin, som uppdrifvits intill vansinne under dagen, hänger vid – outslitlig ... Inne från

guldkrogens disk hörs glam och klang af glas ... folk kommer rusande från gatans mörker in i det bländande skenet för att kasta i sig en dryck och genast åter försvinna ... Ett i ett gnissla och gnälla hissarna, – stanna – och ut böljar frasande siden, sköna, sällsamt främmande ansikten; damerna ila hastigt öfver indiska mattor mellan diplomater och lorder, svinköpare och såpfabrikanter – ut genom ett kaos af frackar, kavajer, mårdbrämade rockar ...

Och de två stå i hopen därutanför, stå stumma, med spända blickar. De veta att riket *kan* besittas, alltid behöfva de icke stå utanför, intet är omöjligt ...

Så gå de, fulla af jäsande oro, tillbaka till sitt lilla barslitna rum ...

– Du Louise, tror du inte kanske att vi gjorde klokt i att taga den där spanjorens rum – bara för säkerhets skull?

Louise stod ännu påklädd midt på golfvet och insvepte omgifningen i en förnämt ömkande blick. Hon gjorde en åtbörd som för att värja sig mot ett vämjeligt kryp.

Just i dag, – just *nu* ... , då alla nerver trefvat efter njutning.

– Ännu längre ned, är du galen Tore –

Men hon vaknade. Hvad hon såg och hörde var ju hennes!

– Säg ut, går det dåligt, mister du platsen?

Han såg på henne tomt frånvarande.

– Hva? ... Nej nej – bara för säkerhets skull, tänkte jag, jag vet ingenting, det är bara det.

– Ja men det är ju omöjligt – hon grep i sin ångest efter halmstrån – du kan ju inte annat än göra det där bra säg? Inte kan du misslyckas som är studerad målare, det är ju galenskap – löjligt –

– Var inte så djäfla barnslig – for han ut, nervös af hennes munvighet. – – Tror du att en stafflimålare duger till hvilket praktiskt tecknaryrke som helst? – det är den vanliga öfverklassidiotismen. Jag kan fan inte med litografpetet, det är skickliga karlar däruppe må du tro, jag är en fnask mot de där pojkarna ...

Ne-ej, målare hade jag kunnat bli, tror jag – förresten duger jag till ingenting.

Hon stod med uppspärrade ögon och hopknäppta händer ... harmen var borta, hvit skräck utstrålade hvart hon såg hän.

– Du är vid dåligt lynne, Tore – sade hon slocknande svagt.

– Ah ja, se så där Louise – han ville fatta hennes händer – det reder sig nog, du ska bara inte bråka så mycket med mig.

– Bråka?! – hon blef stucken – skulle jag inte få tala om, att vi kanske svälta ihjäl nu?

Hans ögon svartnade.

– Har du svultit än? I tonen låg en värld af hotande stämningar.

– Ja det – hennes mungipor krökte sig hallstarrigt ironiskt ... Men så besinnade hon sig –

– Tore – hennes händer sjönko bönfallande ned på hans armar, där han satt och stirrade ned i golfvet – låt

oss inte tala så där, älskade. – Du – bry dig inte om hela den där teckningshistorien – blif arbetare! Lär dig ett yrke.

Hennes ögon ljusnade af den lyckliga ingifvelsen.

– Tro inte att *jag* tycker det är för simpelt, ne-ej vet du, en duktig handtverkare, som förtjänar pengar och förkofrar sig och är en skicklig, burgen karl, vet du den är jag kär i ... kom det med kläm.

Tore hörde på med en min, i hvars sarkasm något visst kallt, på gränsen till elakt, spelade in.

– Tacka rackarn för det, sade han beräknadt rått. Men så tittade han upp på henne, rädd att hafva gått för långt. Slog hastigt om och talade lugnt, litet svårmodigt:

– Du förstår inte. En handtverkare behöfver unga krafter, ungdomstiden precis som en målare; tror du man lär sig bli handtverkare när man vill? Ja ja, jag *kan* bli arbetare – i värsta fall – men inte kom jag till Amerika för det. Tror du *jag* tycker det är så roligt att göra hvad som helst?

Något i detta verkade som ett löfte – något ljust, stolt ... kom helt visst från en hemlig fond. Louise blef så lugn. Åh, allt skulle nog utfalla mycket bättre än hon tänkte. Bara vara trygg, lita på lifvet! Kanske fordrade det nu ödmjukhet af henne. Ja hon ville flytta in i det ohyggliga gårdsrummet – så länge.

Ödet kunde mutas litet, när allt kom omkring.

– Louise – har du aldrig tänkt på att du själf skulle försöka något, t. ex ge franska lektioner? Du kunde kanske slinka dig till några på annons – eller spellektioner, hva?

Hennes stämning föll genast.

– Hu – otåligt: hu så gräsligt, skulle jag börja på det där gamla släpet igen!

I ansiktet kom ett återsken af grått, dammigt kontorsljus, något färglöst tomt likt ändlösa timmar med samma slitna innehåll – hon såg gammaljungfrulig ut. Tänkte han på hvad hon utstått? och som just var det bästa af allt att ha sluppit ifrån, innan man åtminstone gick på fyrtiotalet.

Nej hällre då sopa och koka om så skulle vara. Inga år minsann att förlora på det andra ...

Tore hade gått af och an och betraktat henne. Nu stannade han och flyttade blicken rakt in i den lilla spetsiga gaslågan, tills ögonen blefvo vida och vattniga af stirrande och tankar; slet sig slutligen loss och erinrade sig att han borde säga något.

– Det sparar inte många dollars, kom det förströdt. –

Louise drefs snart af sin starka själfbevarelsedrift ifrigare än Tore mot gnidig sparsamhet. Ombyte af rum gjordes genast, värdinnan tog naturligtvis på sig en reserverad min, men i allmänhet väckte saken föga uppmärksamhet. Man var van vid upp och ned i denna inrättning.

Genom fönstret i det skumma, ruskigt möblerade rummet skymtade en kvadratfot himmel och en liten svart gård med en stor glaskupa i midten, där hammarslag evigt ljödo. Dörr i dörr låg en läderfabrik, som spred en frän lukt trots tjocka förhängen. Spiseln rökte ideligen in, i matskåpet i hörnet kilade kakerlackor, och rengöringen hade Louise åtagit sig själf.

Men vanan bringar våra fem sinnen i nivå med omgifningen, det är blott en tidsfråga. Louise grät först ångestfullt, sedan torkade tårarna af sig själfva, hon vande sig redan efter en vecka, otroligt smidig som hon

var. Med en korg på de uppsvällda armarna gick hon ända ned till andra avenyn för att få varorna billigt, trängdes med de öfriga kring badrumskranarna, arbetade energiskt för att drifva bort ohyran, gick okammad om förmiddagarna men klädde sig fin, tills mannen kom hem. Ibland såg hon sig i spegeln och undrade: är detta jag eller är det en annan?

Kvällarna var det bästa. Då hennes af trötthet värkande lemmar sträcktes ut på den lätta resårmadrass, som i det nya landet icke nekas den uslaste, for en ilning af välbehag såsom af en smekning genom kroppen, och hon tänkte med lisande tom trötthet: Det reder sig, åhja, allt reder sig. Hon blef som ett barn, rädd endast att hon icke skulle vilja åt samma håll som vår Herre. Spakt och sömnigt knäppte hon ihop händerna: ack, *det* är nog enda skulden till olyckan. Kunde jag bara lida tåligt, så komme nog befrielsen.

En afton osade det från stekpannan i gårdsrummet, där fru Hultman beskäftigt flög omkring i den flottiga imman och på en serviett dukade fram de grofva tallrikarna, brödbrädet, femcentsgafflarna. Hon oroades hela tiden af famlande rörelser och stötar mot dörren; plötsligt samlades det i en dundrande bultning, och gälla barnröster skreko:

– Dutch[1] folk, dutch folk – dumt folk, hvarpå följde hyssningar och kväfdt skratt af folk, som bortförde slynglarna.

Omedelbart efter knackade det, och den franska sömmerskan steg in, snörd, högklackad, högbarmad – ännu skrattlysten i ögonen. Hon bar några flaskor och askar i famnen. Blicken öfverfor medlidsamt anordningarna och kvinnan, som såg så nätt ut och ändock råkat på dekadans.

– Jag flyttar, jag skäms för kundernas betjänter, knyckte hon på nacken. Se här min fru – (beskyddande): om ni vill hålla till godo med litet smått jag lämnar kvar – det är olivolja – en vintår kvar i buteljen – ett par sardinlådor och annat ni antagligen inte skaffar er.

Det *var* välkommet, och Louise tackade med nervös hjärtlighet.

Sedan fransyskan svajat ut, satte hon sig på första stol och lät tårarna droppa och falla, hur de bäst ville.

– Voj – voj – kroppen vaggade mekaniskt, hon hade nästan inga tankar kvar, de löstes upp i en enda tam, jolmig förnimmelse af att hon bitit hufvudet af skammen och nu vore i stånd att kyssa hvilken förödmjukande hand som helst.

Tore kom, och måltiden åts under tystnad.

Sedan de hjälpts åt att diska, flyttades stolarna till fönstret. En gaslykta på väggen midt emot var tillfälligtvis tänd och sken gulmatt in – folk hade något att hamra utanför glaskupan.

– Gå vi ut?

– Nej, svarade Tore.

– Det är slut alltihop nu – jag är afskedad, sade han kort därpå lik en sömngångare.

Hon sjönk ned till hans knän, hon hade trott att hon icke kunde lida stort mer – men åh – blodet stannade i kroppen.

– Jaså, det är slut, sade hon mekaniskt och klart.

Men tankarna voro ännu friska som unga fålar, deras muskler voro starka, deras senor spänstiga, deras märg fin och saftrik och de grepo ett fast tag om lifvet.

– Jag rådde inte för det, sade Tore som förut – jag gjorde så godt jag kunde – – fa-an, slet han sig plötsligt lös och kastade sig vildt på sängen, knytande handen i skälfvande raseri – det var orättvist, de begripa ingenting, de åsnorna.

– Tore – hon kom så blidt och lossade hans fingrar, hon var stilla och ljus, nästan glad. – Bry dig inte alls om det, vi fara någon annanstädes, det här är ingenting att hålla på, jag riktigt längtar härifrån.

Där han låg och såg upp i taket, öfvergick uttrycket i ögonen allt mer till undergifven tungsinthet.

– Vi få tänka på saken, Louise.

Ånyo sutto de och stirrade ut på det ostadiga ljuset. Nu voro tankarna stormvindar, som ryckte upp gammalt och nytt och föste det hop i en hvirfvel.

– Tore, aldrig har du sagt mig, hur du hade det förra året, hvar du var när du låg sjuk och inte kunde arbeta, jag var liksom rädd för att höra – var det på något rysligt lasarett?

– Jag var därnere söderut – mumlade han.

– Ja – men hvar?

– Hvar? Åh litet hvarstans – i skogarna.

– I skogarna?!

– Ja i skogarna – på sommaren. Jag låg där, det var inte något så förskräckligt, det var varmt – men så fick jag väl febern.

– Febern?!

– Ja den vanliga, malarian.

– Men hvad lefde du på, hvad lefde du på?

Ett ögonblicks isande tystnad.

– Jag fångade råttor.

– Råttor?! Jesus – Tore!

– Skrik inte så, kära barn, sade han, men hans egna ögon voro onaturligt stora och blanka. Han hade icke just tänkt på förut, att det var så eländigt, men nu hörde han, hur orden rullade fram och en stel undran kom öfver honom.

Louises blodlösa ansikte blickade omkring sig, inte skrek hon, nej, inte skrika, inte skrika, bara tänka, genomtränga, finna lättnad – ljus. Men det främmande låg öfver som en mara, det främmande, vildt nya. När hon med all makt ville klättra uppåt, drog det henne nedåt, mot mörkret, åh ensam, hjälplös.

– Du ska inte vara rädd – talade Tore ånyo – sådana där råttor ätas af negrerna med begärlighet, jag brukade sälja ibland och få annan mat – där fanns en svensk baron till och med, han hade –

– Ja ja, säg det inte, jag vet –

– Ja i många år.

Hans röst lät säkrare, detta faktum innebar en viss upprättelse.

– Men Tore, Tore, hvarför gjorde du så? Du hade ju arbete då, innan du blef sjuk, du skref att du målade en sorts träfigurer – tänk att gå och göra dig sjuk, säg?!

Åter blef det tyst en sekund.

– Jag ville måla, hviskade han.

– Måla?!

– Ja, jag hade färgskrinet med mig, det hade gått tror jag, småningom, om jag inte blifvit sjuk – det fanns intet annat sätt.

Hon kände en egendomlig lamhet, åter stod hon utanför något, hon med all ansträngning icke kunde nå in till.

– Hade du – hade du ämnat *bli* målare då? kom det svagt.

– Visst hade jag ämnat bli målare, sade han skoningslöst.

– Nå men – hvarför kan du inte nu då? – men de sista orden dogo bort i sin svaga klang.

Deras tankar smiddes ett ögonblick fast vid hvarandra.

Den ödslighet hennes själ kastats ut i, blef nästan hemsk.

Men tankens böljor gingo vida – alltjämt trånande mot stora sollysta haf.

Hon spann på tråden, spann och spann våldsamt, ihärdigt, tills hon nådde en ljusare rymd.

Då kom det spänstigt starkt:

– Tore min, nu ska vi inte släppa taget utan först se till att få pengar, mycket pengar, sedan blir du målare lika bra.

Själf helt inne i det ljusa och lätta, blef hon otålig öfver Tores passiva min.

Men plötsligt kastade han hufvudet tillbaka mot fönsterposten, slöt ögonen och utbrast hårdt:

– Asch ja strunt i det – hvad är egentligen lifvet, vi ska inte vara sentimentala nu utan taga allting förnuftigt, se att förtjäna pengar – det är hufvudsaken.

– Ja, men ser du, just då blir du målare ifrade hon.

– Aldrig – det är försent, sade han patetiskt och steg upp – pengar, pengar, det är allt, nu ska jag bara se till att bli rik.

– Ja ja – kom det litet stramt och kyligt – det här var ju bara energiskt uppflammande munväder! – blif det du, det tycks inte vara det lättaste.

– Fa-an något duger jag väl till – for han ut. Han svängde ännu mellan ytterligheter, kunde icke komma i jämvikt, gick fram till sängen, lade sig framstupa och snyftade.

Louise tände lugnt gasen.

– Låt oss tala förståndigt om hvad vi böra taga oss till, Tore.

Han reste sig lydigt, torkade okonstladt tårarna och gick fram i skenet, plirande och darrande på läppen.

– Du är en stor gosse – hans hustru strök moderligt det sträfva blonda håret.

– Att stanna längre i Newyork är inte värdt, talade han sansadt tungt. Så gå alla dina slantar. Det konstindustriella skulle kanske gå med tiden, men det går för långsamt, vi ha inte råd – nu får jag bli arbetare, vanlig, simpel arbetare.

Det kom eftertryckligt, litet retligt.

Hon förskräcktes aldrig öfver ord, behöll hela sitt upphöjda lugn och sade litet beskyddande afgörande:

– Du kan komma upp den vägen lika bra, kära du.

– Upp?! ... Hör Louise, känner du ingen människa – bättre folk – här i Amerika?

Hon funderade.

– Adas syster är här, hon bor i en stad som heter Blue Point – långt bort i västern tror jag – är gift med en svensk professor eller något ditåt.

– Du menar fröken Lennartson? Tore blef röd men öfvergick genast till annat.

– I Blue Point finns ett stort järnbruk och mycket svenskar, jag har en faster där. Faster Ulla om du minns – det kom tvekande – hon har varit mig så godt som i mors ställe.

– Jaså.

Det kändes alltid egendomligt att höra Tore tala om sin släkt, hon glömde vanligen bort att han hade familj.

– Men inte söka vi väl upp svenskar, det är väl inte vårt mål.

– Mål?! Tja – hvad menas med det, vi få väl ta sakerna som de äro.

Tystnad. Åter drogos deras tankar oemotståndligt mot hvarandra.

– Louise, om vi skulle gå ned söder ut och försöka jobbet att måla gröna och svarta gipsbeläten, det är inte sagdt jag har samma tur nu – men vi försöka väl ännu litet. Bättre är det väl än att slafva i en verkstad.

Hans ögon buro något af undergifven trötthet i sina blå djup.

Men hon hade vetat, att han skulle komma med det som var ljust, lade armarna om hans hals och sade nöjd och hoppfull:

– Naturligtvis – du är så dum, du kan väl förstå att vi lyckas *till slut,* Tor!

* * *

DEN NYA VÄRLDEN.

FÖRSTA KAPITLET.

Så fort nattdimmorna skingrats på Delawarefloden, står augustisolen genast bländande och brännande öfver de låga stränderna, ängarnas vattendrag glänsa heta af morgonvärme och en aning af mandeldoft från vilda kallor vid åbräddarna dallrar lätt i den hvitblå rymden. Men litet högre vid jättelundarnas bryn slukas

markens svaga soliga ångor af cypressernas och valnötsträdens fräna, gröna fuktighet.

Det är något rikt och gränslöst öfver landskapet. Dalen nedom Wilmingtons kulle öppnar sig rymlig som en slätt; jättehöga, utgrenade stå de blommande träden och lufttonernas spröda, skära klang bäres i oändlig utsträckning bort under den genomskinliga molnfriheten. Färgstämningen har ingenting af den välluktmättade nordens styrka och sommartunga vemod, där underlaget af svart och brunt går öfver i grönt och gult, den är ett dallrande ljusspel med luft i den lifskraftiga grönskan, med lätta blå ljusflöden slingrande sig in mellan böjliga strån, omgjutande trädstammar, silande sig igenom rika, luftiga kronor, omsvepande hela jorden med gladt, eteriskt, sprakande blått i alla nyanser. Till den lågande solen är hisnande fritt och svindlande högt.

Arla, innan daggen torkat in, råder ystert lif på vägar och stigar. Halfvilda »tramps», som sofvit utmed järnvägsskenorna, börja vandra mot kullen, under hojt och skrik galloppera negerpojkar vall på osadlade hästar, knallskott eka öfver markerna och järnbrukets privattåg kommer rusande och rasslande nedifrån staden och stannar vid den stora svarta porten nära strandpilarna. På plattformen stå männen packade, hänga, skrattande små hårda skratt, ut öfver grindarna och svänga skojfriskt med sina mattinor. I de breda slagskuggor, som ännu hvila öfver ängsmarken, skynda flere arbetare till, de komma från förstaden – vägen tar endast tio minuter och löjligt att anlita tåget ... yankeedjäflarna äro minsann lata fän. Breda öfver bröstet, breda öfver käkarna, rödletta och blekögda trampa de lugna sönerna af dimmig nord sumpiga, nötta stigar. De gå tungt och vaggande, sätta starkt öfver stenstängslen, klifva klumpigt öfver stättor och betrakta den blå floden, de yfviga träden, den flammande skybranden österut som vore det någonting alldeles i sin ordning, och som hade de sett allt detta hela sitt lif.

En man från bruket möter dem, han är ljus som de men icke klädd i arbetskläder, karlarne se misstänksamt på främlingen, de ha mött hvarandra förr, mannen hälsar och säger »goddag» på svenska, men aldrig ett ord svara de, vända sig om, när de gått förbi, och titta buttert efter honom.

Tore Hultman är lika glad för det, han förstår dem så väl, men man har sett andra sidor af Iifvet – fått en fin hustru – tja ...

Hatten på nacken ... i ögat morgonljus och de finaste förtoningar. Han har varit ute och hämtat sin aflöning, en vecka har han måst slafva därute, blef utan arbete och det gjorde hans hustru utom sig af ångest. Han lämnade henne i en annan stad och reste ensam hit ned. Det har varit en vecka af underlig frihet ... han dröjer vid minnet, han njuter sin vaknande målarlust makligt. Nå i går fick han ändtligen ett annat jobb, det gamla, att färgstryka irländska helgonbilder – jo jag tackar jag, hurra! Hvilken morgon, hvilken morgon; – han målar i tankarna bättre än någon annan, bättre än någon på jorden målat. Tid efter annan ha konstverk, som visat just hvad han gått och funderat på, utställts af andra ... Pah, hvad är egentligen framgång, originalitet?! Bara att kvickt tänka färdigt och ha kurage till att komma fram med det som är i görningen hos andra. Litet tidsskillnad, det är allt ...

Här ute är så rörligt och tätt bebyggdt, att man knappast vet, hvad som är stad eller land. Farmarnas många hvita hus med platta, svarta tak ligga bäddade mellan träd, utanför står nu den färdiglastade långa vagnen, täckt på tre sidor af tältduk, gårdens fru fattar tömmen och kör ut på den gropiga vägen upp mot staden. Hon är oftast klädd i hvitt bluslif med höga ärmpuffar och fruhatt med band och blommor. Från alla håll komma liknande fordon, än i karrier, än i sakta mak; där skumpar den tjocke tyske slaktaren, hans hvita dräkt, hans köttstycken i islådan och den stora vågen inne i vagnsdunklet – allt svänger för den hoppande farten. Farmarfar – bara ben och senor och ett isgrått yankeebockskägg – följer efter, sitter tryggt inne i skyddet af tältduken och tuggar med slugt hopknipna läppar sin tobak, han ser ut, som kunde han lifvet ut och in, och visste på pricken hvad det är värdt ...

Innan ännu morgonsolen hunnit öfver takkanten ut på trottoaren, är »Persikostadens» marketgata ett enda kaos af glam och starka färger och fina, ömtåliga dofter, som breda sig ut öfver djupt skuggade avenyer och villor med platta tak, skärpas därinne i svalkan, men mattas, upplösas i kvalmig faddhet härute i solen. Böndernas vagnar bilda två ändlösa linier den sluttande gatan uppåt från utkanten, där ruttna vattenmeloner simma i rännstenen och negerfar sitter jovialisk och tjock i blårandiga bomullsbyxor och röker pipa i dörröppningen på sin träkåk. Ända intill de hvita husen, hvars balkonger digna af blommande växter, nå dessa fordon. De nedköras tätt under trottoaren, så att de köpande kunna gå asfalten framåt och ledigt sticka in sina händer efter härligheterna under tälten, medan hästarna på hvar sin sida af gatan gnägga och frusta mot hvarandra i allt det daggvåta, som ännu dunstar upp från stenarna. Barhufvade kvinnor komma ur husen ... hvad det lyser ... hvad det kittlar näsborrarna! – men deras ögon äro mätta, de gå från vagn till vagn, rata, vana vid det lätt köpta öfverflödet.

Prisen på håfvorna i detta rika land äro afpassade för de många och icke för de få.

Uppstaplade i pyramider ligga små gula kandelops; bjärtgrönt och hvitrandiga vattenmeloner, stora som pumpor, inuti sockersöta, mörkt skära och frasiga; blodröda tomater; små runda aprikoser; skärduniga persikor, smältande saftiga, stora som jätteapelsiner; sockertoppsformig, gulgrön ananas med taggar som dolkspetsar; knippen af gula bananaspungar; korgar från Niagara med svällande concorddrufvor, svartblå som styfmorsblommor, sötsmakande som russin och lådor med små, små syrliga violettröda Delawaredrufvor. Bären förekomma ej i lika stor mängd, där finnes väl svarta björnbär och röda hallon, som smälta af sötma, men de prunkande jättejordgubbarna äga ingen arom, ingen doft från tysta skogar, de glänsa kalla som sura rönnbär. Äfven praktrosorna lysa väl härligt men dofta svagt. All den skarpa lukten från det gröna tar öfverhand, från yfvigt krusig scellery och gulhvita majskobbar, från timjan och grön lökrot.

Främlingen tror sig vara på en undantagsort, och dock är det helt vanligt i nya världens öster detta välsignelsens regn af mat, mat, mat. Fiskar af laxsläktet, stora rödglänsande, hvitglittrande, blåglimmande; det fetaste nötkött från Västerns prärier, skinkor från Chicago, extra gödkalf och feta höns – höns i flockar, höns i knippen, lefvande höns, döda höns – höns i oändlighet. Men kvinnorna vända på dem, rynka på näsan och säga: blir det då aldrig kalkonernas tid, misses någonting? Hvad skall man hitta på att äta denna svåra tid?

Högljuddast föra de svarta ordet, de gå den långa Marketgatan uppåt, skratta med händerna i sidan, dingla med blänkande örhängen, skryta och titta in i alla vagnar. Hvarenda ärlig yankeekvinna vet, att detta är skräfvel, ty finns på denna syndiga jord något, som de kulörta sätta öfver en ny visa af Sankey, så är det den gudsgåfvan höns. De frestas att sälja sin själ, om de nu hafva någon, för en fet höna – lefvande eller död. Nedåt floden ligger en liten gömd stad, där finns ett litet, litet torg, och på rådhustrappan sitter stadens magistratsperson och bevakar rättvisans skipande i form af negrer, som offentligen pryglas för stöld af fjäderfä inom staten Delaware. Svenskarna införde straffet för ett par århundraden sedan, då de komma seglande uppför floden och började släpa sten till den ryktbara Swedish church där på kullen – och det finns intet skäl i världen hvarför en så nyttig åtgärd skulle upphäfvas, då den egentligen bara gäller det svarta packet.

Föraktet, som bestås hvarje färgad individ af Wilmingtons, hvita, upplysta medborgare, är storartadt. Och dock frodas och förökas svartingarna i solbranden, det vimlar af ullhufvade grinollar från skoputsaren och dyngåkaren till kyparen i hög ståndkrage och ostronmillionären, hvars fru åker i gul korgkupé efter eldiga racehästar. Det kan ligga som en svart, skälfvande glöd öfver lifvet; – ibland vid blossen under stjärnlösa kvällar insvepes den motvilliga staden i dunmjuka, svällande vågor af sång, härlig sång, sång ur strupar, som aldrig veta af ohälsa – med något i sig af urskogsrymlighet, urskogssafter och af den sol, mot hvilken solen öfver Delaware är blek måne. Då kommer medveten tjusarmakt i nattsvarta ögon, en viss gäckande fasthet,

musikkårer i paraduniformer tåga i tätt slutna led nedför gatorna, deras hållning är öfverlägsen, deras instrument brusa och klinga med en renhet i tonen, en säkerhet i rytmen, som är fullständigt okänd i yankeelandet. Men kolen brännas förgäfves, iskalla sitta de gängliga amerikanerna på sina trappor och tugga tobak, de kasta en knifskarp blick upp från aftonbladen och göra en ful grimace, lidelsen är dem vidrig; föröfrigt kunna de innerligt godt undvara musik, och de vädra hatfullt i luften något som icke är att taga på med ord, ... något jäsande, oregelbundet, vidt famnande, – något allt för lätt ...

Men i dag är det svårt för den hvite att rädda sig. Det är den stora årsdagen, då negrer från alla stater mötas i Persikostaden till glad fest. Därför köpes och säljes med en feberaktig brådska under ett prat, ett skratt, en röra utan like. Farmarna hålla god min och witsa kamratlikt, men de hafva brådt att packa in, och innan solen står midt öfver gatan äro de redan sin väg ...

Det är efter middagen, och glammet tilltar däruppe på sydkanten omkring de mest aristokratiska negerkvarteren. Tore Hultman och hans hustru komma gående arm i arm, båda spända som på ett äfventyr, druckna af sol och nytänd lefnadslust. Han bär hatten på sned, hon är klädd i sin brudklädning med här och där en bortglömd kvist af äppelblom, som hon rycker bort, när hon märker den. Det är den lättaste dräkt hon har, och allt är lätt, alla äro ljusa, ja till sist flyter alltid det ljusa ofvanpå, i dag är det rakt som om de fått lifvet till skänks.

Alla husens dörrar stå på vid gafvel, och man ser folk därinne kyssas och omfamnas af hjärtans grund. Damernas toaletter glänsa superba i solen, öfver bläcksvarta ansikten trona extravaganta hattar, sållade af rosor, himmelsblå och orangeröda sidenklädningar sitta stramt tillsnörda under svällande barmar som på trädockor, det knakar och knastrar i fogningarna, hvita glacehandskar täcka det grofva hullet upp till armbågarna, den ulliga luggen vidrör ögonbrynen och diamanter äro anbringade hvarhelst möjlighet yppat sig. Stolt tillbakaböjda, skrattande med bländhvita tänder lyfta de storfotade sköna, där de gå fram, frikostigt på kjolen för att visa spetsiga gullskinnskor, och solfjädrarna smälla och vifta och fläkta oafbrutet. Framför, vid sidan och bakom fjäska svarta och bruna kavaljerer i ljusa promenadtoaletter, röda handskar, skor som sylar och monoklar på silfverkedjor. Alla le de förföriskt, gestikulera, lägga sina hufvud på sned, och skönheterna vagga på de yppiga höfterna, göra plötsligt en vågad rörelse full af abandon och vidröra beundrarnas skuldror, slå dem ogeneradt ett slag med den hopfällda solfjädern, hvilket alltsammans mottages med stormande skrattsalvor ...

Här och där afsides sitter en fattigt klädd kvadronflicka, skön som en gudinna, hon blickar med drottninglikt trånande ögon afundsjukt på de civiliserade aphonorna och lidelsefullt bort mot honom där – kusinen, en ljushyad sprätt med ett ansikte, hvars utsökta skönhet allenast trollat honom – fattiglappen – in i den högtonade kretsen ...

Från djupet af de långsträckta trädgårdarna vid gatan brusar hela tiden musik. Tore Hultman stannar och ser dit ned, färgspelet stiger honom åt hufvudet ... hans blå, djupa ögon stirra af färglängtan. Hvad han ser är värdigt den styfvaste kolorist. Mot allt det ellande och sammetskuggade gröna stå de bjärta dräkterna, de pittoreskt hopkomna, krithvita tälten, där sönderskurna vattenmeloner lysa som purpurtrasor ur dunklet. Mellan träden spraka spiselflammor underligt blekrödt mot solens gull; långa räckor af bord, täckta af solkiga dukar, stå mot hvitmålade plank, skuggade af träd och ned genom löfvet hoppar solskenet lekande med rubinröda frukter. Kurtisen vaggar i vällustig middagsmättnad fram på klumpiga fötter ... hur svarta fauner vältra och vräka sig, stoja, äta och dricka och göra sig lustiga, öfverrösta prästen, som klädd i lång kaftan står på en pall in i det gröna och sjunger Sankey ! Gud så han skriker – och vid omkvädet klappa åhörarne i svettiga händer, dåna med fötterna, ropa, rulla med ögonen, kasta sig ned och rulla äfven sina frodiga kroppar i sand och dagg. Och intill på soffor halfligga med benen i kors de bläcksvarta sköna, omflutna af himmelsblått och rosenskärt och solgult, fläkta sig ursinnigt, falla in i refrängen ... gapskratta lystet ...

... Men på gatans krön med flacka landet och den bleknande rymden omkring, spännas kärrorna ifrån och de gamla falla hvarandra om halsen, kyssas och snyfta lidelsefullt, kasta sig tillbaka som i kramp, och tungorna löpa och hästarna gnägga och frusta. Vid Sem, Kham och Japhet, släktkärleken är otrolig! Låt ungdomen rasa, men åh kära, gif gamle niggern en pipa cubanskt och oldmor ett rågadt fat glace, starkt blandadt med svinfett och majsgröt.

– Gud i himlen Tore – jag vågar inte gå närmare – Darwin har ju rätt, måste ha rätt.

Säkerligen fanns icke en enda hvit på sydsidan, och Hultmans, som tanklöst följt med strömmen, stannade betagna af skräck. Hvart de sågo hän, endast grinande ansikten. Tätt inpå, rundt omkring sutto eller stodo, förvildade i sin uppsyn – sydstaternas äldste.

Häxor klädda i snibbsjal och kväkarbonnet stirrade underligt på Louise. Det mänskliga i deras gråsvarta, breda fjäs kunde knappt räknas med; som ett öppet tryne stod munpartiet fram, öfverläppen såg ut att ej kunna sluta sig öfver tumslånga, hiskliga betar, det var nästan en enda framskjutande del från ögon till tandgård ... Och männen i vidbrämade kväkarhattar och rockar, som gåfvo en broderskyss åt hälen; med slafmärket glödande i den låga, hårade pannan; med det blanka gamla skinnet som smetadt vid kindknotorna; med utstående gula betar; evigt fånigt leende – de voro så absolut orangutangfysionomier, att öfvergången föreföll att t. o. m. ligga nära nog.

Rödt lyste tandköttet ... blekgul händernas insida ...

Louise stod som fastnaglad, tjusad ... tills negrernas blickar blefvo hotande och Tore hastigt förde henne därifrån.

– Du blef väl inte rädd? säger han bekymrad.

– Åhnej. Men Tore, tror du, att människorna ändå verkligen kommit från aporna?

– Hvad angår det oss, grubbla inte på det, se bara på – herre Gud – ett så’nt slöseri med färg ...

De lämna dröjande festkvarteren, där trädgårdarnas bacchantiska lif växer, och präster, ropande ut Lifsens ord, springa upp på bord och stolar, och facklor blossa i det tidigt påfallande augustimörkret, och ögon gnistra af lidelse – fötter trampa – negerblod svallar vildt. Och där musik sveper om allt, lefver i allt, klagar yrvaket, drömmer sällsamt, sväller ut i brännhet fullhet, underligt behärskad – står skön och fri på tinnarna, en guddom, oberörd af stoftet ...

Nere i staden är allt lugn och hvit medborgerlig nykterhet. Man ser knappt ett svart ansikte. Stark persikodoft ligger som en slöja öfver Marketgatan, fruktståndens alla bloss tindra mot stjärnhimmelen, på trottoaren under tälttaken spatsera unga och gamla, fattiga och rika kvinnor, alla barhufvade, alla klädda i hvitt tunnt tyg, de väja för husens invånare, som flyttat ut stolar och sitta och njuta af svalkan – trapporna äro redan fullsatta af män i skjortärmar och ljusklädda kvinnor.

Framför Hultmans boardinghouse, ett stort, hvitt hörnhus med slingerväxter nedhängande från balkongen, sitter personalen samlad, ingen rör sig eller erbjuder dem en plats, hvar och en ser upp för sig själf. Damerna luta sig i luftig välkoafferad elegans mot väggen och sträcka sina smala fötter långt ut.

– Vi ha varit och sett på dem – det är vidunderligt pittoreskt, säger Louise strålande, där hon står framför.

– Åh – tycker ni det? svara de och se kallt på henne; – det förskräckliga, smutsiga folket.

Det är intet tvifvel om, att de själfva se obeskrifligt rena ut.

Louise rodnar, tar af hatten, och Tore och hon ströfva arm i arm ett stycke nedåt gatan. Hon är så besynnerligt känslig denna tid, kan kvickt som en tanke lyftas i himlens höjd och sänkas i afgrundsdjup, – känner – känner – känner – vädrar upp stämningar, glädje och sorg, dofter, färger; gläds af allt, som lyser – glöder men stötes bort i nästa minut, alltsammans väcker hennes afsky, hon glider öfver i en stilla, sorgsen trånad, som drager själen upp mot det rent eteriska, mot idel luftblått – ljustomt.

Ibland undrar hon, hvar hon är. Hela denna sydliga främmande värld, mättnaden, rikedomen är då en dröm, något fantastiskt, oregelbundet, som hon icke får fäste i. Människornas hela tankegång är så olik hennes, allt hvad de vilja, se, tala, älska och ringakta rör sig utom hennes sfer, det är som stode hon med händerna fulla af värden, som ingen marknad hade; hvad hon äger är liksom för tungt – för ... och hon sträfvar som i en dröm att nå in till den nya världen, känner en gruflig ångest – drömmens ångest. Hon svindlar och svett bryter ut på hennes panna.

Tore har svårt att följa med allt detta. Han är så faderlig och förståndig och rädd.

– Det var bestämdt tokigt att du såg på det där.

– Nej nej, säger hon hetsigt – låt oss gå in, det har bara varit en så tröttsam dag.

På trappan sitter en öfverfet äldre dam, hvars gula hals lyser under det tunna musslinet. Hon rycker Louise i kjolen, drar ned henne bredvid sig och hviskar öfvertygande hemlighetsfullt i den stora, flammande stjärnkvällen:

– Ni ska inte gå och se på negrerna, det är otäckt, riktigt syndigt. Jag är en sann metodist, Herren vare lof, och förr än jag åte i samma rum som en färgad, förr skulle Gud få rycka torra brödet ur min mun. Vet ni inte att då Kain vek från Gud vår Herres åsyn, så gick han bort – då gick han till Afrika, och honom föddes söner och döttrar – hvem med? Med en *gorilla* förstås, för några kvinnor fanns ju inte. Därför är negern inte vår like, Herren ger oss honom till tjänare och slaf, och Nordstaterna gjorde en stor, stor synd, som Herren skall straffa på domens dag. –

Tore ligger vaken länge denna natt, och gamla dåraktiga tankar drifva sitt spel med honom. Om han skulle fatta ett djärft beslut och börja måla på allvar. – *Nu* är tiden dock illa vald – tänk barnet. Han ligger och ler ironiskt ... Folk tro icke på ödet, nej nej men, de som icke ha det efter sig hack i häl, det är lätt att prata då. När man har ögon, som se – då blir man rädd. Har hans tid någonsin varit? ...

Fram mot våren – kanske.

* * *

ANDRA KAPITLET.

Ödet ja ...

Då Tore Hultman gick från arbetet heta våraftnar i någon af de städer, där han under ett års tid sträfvat att uppehålla sin hustru och sig genom att komponera mönster för skilda konstindustriella syften, grubblade han öfver hvarjehanda. Som en enda sammanhängande jättemakt af lifslefvande storkaxar brusade förbi honom folkströmmen med myndig, viktig uppsyn. Det föreföll, som kunde ingen af dessa människor känna ens till namnet ordet *misslyckas.* Och midt ibland dem gick han så obeskrifligt underlägsen med sin enda lilla förmåga.

Bakom låg hans lif som ett underligt lösryckt fragment med ett frågetecken efter. Det hade varit ett ständigt hopfogande och lösryckande, en lyftning och en sänkning, ett kaos af om och men. Icke väl trodde han sig vara nära att förstå meningen med sitt lif, att nu skulle han som andra bara ha att tryggt och käckt vandra

framåt en gifven stig – nästan sak samma om slät eller knagglig, endast den nu i Guds namn vore *hans* – förrän allt, som stod i samband med honom på ett underligt sätt skiftade hamn och karaktär, fick många anleten, många röster – och där stod han, oförmögen att finna sig tillrätta. En gång då alla pengar tagit slut, hade han, fast besluten att evigt stanna där, rest upp till sitt barndomshem vid grufvorna. Och icke blott gjorde han af nödvändigheten en dygd, han erfor verkligen en glad, befriande känsla, när han en blå morgon iklädde sig arbetskostymen. Med målartankarna afkastade han en tung börda, penningtrassel, fordringar o. s. v. Hela lifvet framstod vid denna tidpunkt i en välgörande, lugnande grå ton, de stora drömmarna, de purpurglada synerna voro väl dömda att dö, men han slapp också ansvar och kamp. Han arbetade tåligt, under inre ro, fick något barnsligt öfver sig, låg hela söndagen i skogarna och tittade upp i himmelen och var fri från naggande baktankar om dyrbara studieminuter, som försummades. Han fyllde sin plikt, fick stanna som ängsblomman anspråkslöst i den jordmån, där han vuxit fram, slapp omplanteras och förädlas; blott hans kropp arbetade, tarfvades ej mer. Af en eller annan orsak låg något djupt tillfredsställande i detta. Hvad han behöfde till själen, fann han denna sommar i läseriet. Hans hjärta blef underligt vekt och lyckligt, när den okonstlade sången om Jesus ljöd darrande osäkert mellan hagarnas träd; han såg in i alla blida vänliga anleten med känslor af svällande fröjd och tacksamhet. På allvar begärde han icke mer för att lefva.

Hvarför fick det icke fortfara? Hvarför sände kamraterna bref och sammanskjutna medel för att kalla honom tillbaka till det gamla lifvet? Att så skedde var naturligtvis ett bevis på en Guds mening. Det *kunde* vara en frestelse ... men *hvar* låg frestelsen: i att stanna eller i att gå? Se där – hur svårt att veta! Nå – konstnären i honom hade ju egentligen vaknat vid första trumpetstöten, helt kort endast balanserade han öfver bråddjupet, de tama idealen veko alltmer för hetsande drömmar, och inom kort stod han där förvandlad, med heroiskt beslut att offra allt för inneboende ideala drifter.

Hemligt var han segervissare än någonsin, den tilländalupna overksamheten hade äfven den haft sin mening, och i djupet af sin själ var han öfvertygad att just han med det kraftiga arbetarblodet var den, som komma skulle i svenska konstens rike ...

Men hur det stormade inom honom, gick han och var medveten om, att hans yttre endast visade ett par oroliga djupblå ögon, och att något mörkt och skyggt följde honom från underjorden. Han var född af en tyst, grubblande far, af en mor, hvars namn han aldrig nämnde, och som han älskat glödande, fast hon skrattat rått och lett åt allt för många. Som liten pys kunde han, rädd och aktsam, smyga bakvägar om stugorna för att slippa möta henne i sällskap med svarta sällar, hans lilla hjärta kändes så tungt, och han grät ut i hagen, när pojkarna hånade honom. Ibland när han var ensam hela långa dagarna i kojan, gick han, alltid smått rädd för något, på tå och ordnade i trasiga muggar vårblommor, som han smugit sig till att plocka, sopade fint, strödde granris, lade en serviett i snibb på bordet under de små dammiga rutorna och ställde på den en myrten, en lackviol och muggarna, och emellan det gröna inpassade han ordentligt den flottiga skinnbibeln och psalmboken med smutsiga spännen. Sedan satte han sig tyst på en stol; där kunde han sitta med händerna hopknäppta och fötterna en half aln från golfvet och se på härligheten och känna sig glad, fast han aldrig vågade titta åt pannan med kaffesump, som var hans passion. Syskon hade han inga; en gång fick han en liten bror, den skötte han mest själf, satt inne ensam hela dagarna och vaggade den arma, kvidande ungen, matade och ställde med honom, så godt han kunde ... Den dog naturligtvis ...

Håhå-ja – hvad fan skulle han gå ute i Amerika och tänka på allt elände. Det här var hvad det blifvit af honom – på alla sätt ... Gubben hade väl stått nere i det svarta helvetet och drömt så mycket om grönt och blått och solgult, att han gifvit son sin i arf det, som bara blifvit hans olycka.

Eller kanske var fadern inte hans far, när allt kom omkring. Anamma lifvet ...

Ja olycka – det måtte man väl säga. Inte väl hade han släppt allt annat och modig och rustad börjat trampa den branta stigen, förrän lifvet åter trasslade in sig, förlamade hans kraft, gjorde hans sinne tvehågset ...

Hur han kom att förlofva sig?

Fråga sol, måne och stjärnor ... febern att förlofva sig kan ingen ge besked om ...

Fast man var en lofvande akademist, skall ingen tro, att man hade lätt att med sin person komma det nära, som var fint och upphöjdt och vackert ... fina ord, fina manér, abandon, säkerhet, allt det där som fina kvinnor förstå att hålla sig unga och vackra med.

Och om man kom i beröring med sådana damer, brydde de sig icke om en – bry sig om en linhårig bonde! ... Det förtänkte han dem inte, snarare tvärtom.

Men det fanns *två* ...

Galning, gå inte och dröm där. Den ena *fick* du, den andra var större och vältaligare och så fin som en gyllene solstråle – den fick du bara se på. Liksom du icke fått fint och godt och stort nog, mer än godt, fräcke Bergslagsbo ...

Högfärdig har du alltid varit, antingen en prinsessa eller ingen ... Tja.

När han nu slutade måleriet, så var det väl meningen att ... Meningen – han börjar släppa det där gudliga pladdret – öde är det. Folk som lyckas vilja naturligtvis aldrig höra talas om öde, de vilja så gärna tro, att det är deras egen kraft. De andra, de misslyckade, de skrika på öde. Men på det viset blir man ju aldrig klok på saken. Dragas människor med i ens otur, ropa de genast på oduglighet; stå de utom hela affären kunna de vara mycket förstående. Hvad skall man tro?

Nåja – rent ut, han har gått till det praktiska lifvet, och där gör han icke furore med sina artistiska kunskaper. Det kryper fram långsamt – som för de flesta. Men han vill lyckas bättre än de flesta! Bara högfärd – eller kan det vara ambition, hvilket?

Ett faktum är, att han icke förmår rivalisera med de pomaderade mönsterskoleleverna, som hänga öfver disken med sina profportföljer fulla af den uslaste uselhet, som framkläckts af färg och papper och med en till den grad sublim visshet om öfverlägsenhet, att den helt och hållet kufvar arbetschefen. De få i sina alster en släng af virtuositet, en afrundad piff, ett beställsamt, gladlynt »på god tro», ett visst lagom, som är oefterhärmligt. Det kommer af att se målet så nära inpå näsan, att man utan att genera sig, sätter in sin bästa kraft. De där adertonåriga herrarne förvirras minsann inte af några glimtar från konstdrömmen, nej bevars – spänna ut sina klåparsjälar riktigt duktigt och belåtet. De stå där med violer i knapphålet och sidenfodrade rockar och hålla hans, Tore Hultmans, studier inpå näsan och syna dem välvilligt nedlåtet.

– Inte illa, rätt nätt, kommer nog att gå när han fått hålla på några år i Amerika – hvad som fattas är det artistiska, det är inte rent, fint, vi skulle vilja säga *snyggt,* mister chef, publiken känner sådant tvärt på sig, den har otroligt skarpt öga för det där konstnärliga, herr arbetsgifvare ...

Hvad skall man göra? Man kan inte slå ihjäl dem. Man får till och med taga emot deras alster som modell jämte följande milda varning af förmannen:

– Se på detta, mister Hultman, så snyggt och smakfullt – artistiskt med ett ord – lika verkningsfullt på en half tums afstånd. Vi vilja ju gärna ge herrn en chance att komma sig upp i den sanna konsten, men vi kunna inte ge herrn *för* lång tid.

... Och där står han, Tore, och stirrar på det slätstrukna, glatta, döda eländet ...

Nåja. *Detta* är nu icke hans fel. Han snör in sin vilda själ och försöker, tills blodet kan spricka ut genom

fingrarna. Men aldrig går det riktigt upp mot den utpetade sockervaran.

Allvarsamt sagdt, målarsynen skulle nog kunna bortarbetas, om man bara finge tid. Men säg nu om icke *detta* är öde? Så fort han är nära att blifva färdig, så nära att han säger till Louise:

– Om två veckor ska du få se, att jag är inne i manéret, jag känner att jag gör jätteframsteg – saker som får mitt bättre jag att vändas i sin graf – så kommer en stöt och omvälter hela lasset. Ena gången t. ex. upphör firman att existera, på ett annat ställe omgestaltas inom en vecka hela affären, personalen inskränkes, mönstren tagas från Newyork och Tore fockas.

Och han kommer hem blek och stirrande. Louise gråter, tror det knappt, det är så omöjligt – vanvettigt. Tore blir ond, brutal, hånar sig själf, trotsar. Så inträder å båda sidor dof resignation, försoning – och hoppet spirar svagt, nya planer börja byggas ...

Inte ser han någon annan som just så där i olämpligaste ögonblicket får sin värsta dusch ...

... Nåja. Men svårast är, när han står vid en skiljoväg och måste afgöra själf. Det fatala ligger uti, att ingen tror på hur fullkomligt omständigheterna kunna behärska en människas lif. Det kan nämligen sällan fullt bevisas, hänger på ett så underligt sätt ihop med viljan. Ibland t. ex. tvingas Tore att af sig själf sluta på en plats. Om han nu vid dylika tillfällen hållit ut en månad till, så hade han kanske hunnit blifva färdig – hvem kunde bevisa att han icke hunnit det? – men han vågar icke hålla ut, emedan det också *kan* hända, att han, när månaden utlupit, står på ungefär samma ståndpunkt och att chefens tålamod då tar slut; och i så fall har han förspillt ännu en dyrbar tid, som kunnat användas på försök i någon annan bransch, där han möjligen lyckats bättre.

Ibland uppstår en undran om han icke till slut ser på världen genom förstoringsglas, observerar allt för sylfint: hur det splittras för honom och alla omständigheter framför, bakom, här, där – på alla sidor. Han ser dem som delirianten ser flugor, de sitta vid hans bädd om kvällen; då han slår upp sina ögon, stå de genast fullrustade för hans syn. När han inser, att han fordrar för mycket af sig själf, blir han lätt om hjärtat, får något af den lyckliga stämningen från sommaren i Bergslagen. Hvarför skola Louise och han kräfva så mycket, hvarför kunna de inte lefva som annat tarfligt folk, låta lifvet slänga af som det vill; går det inte, så går det inte, någon vrå hamna de väl uti. Han är en arbetare, ingenting annat, och hon en arbetares hustru. Hvar står det skrifvet att just de skola »komma sig upp»? Stundtals hatar han denna fras ...

Men en finns, som minsann icke hatar den!

Husch, hvilket åskväder, som bröt löst, när han för en gångs skull resolut lämnade litografiaffären, där allt gick honom emot, och så alla försök att få nytt arbete slogo slint. Det var som hade deras lifs alla rötter ryckts upp af ovädret. I samma vefva kom upptäckten om att Louise var i grossess ... Nå, han segrade den gången.

Och nu när han sitter säker för en tid, så pass säker man kan sitta i Amerika, börjar han åter glänta så smått på porten till de stora drömmarna. –

Bara glänta – tro på möjligheten att ännu blifva målare, vågar han ju ej. Eller han vet icke, hvad han skall tro. Händelserna – framtiden få visa det. Tillsvidare är det ju bra som det är.

* * *

TREDJE KAPITLET.

Louise vaknade med en känsla af ödmjuk tacksamhet öfver att icke behöfva rusa upp och kasta några plagg på sig för att börja slafva. Tore hade redan gått. Hon såg helt muntert in i det tidiga solljuset, sköt undan

tanken på det gamla lifvet som ett besvärligt, skymmande föremål och sträckte ut sig lat på den gungande madrassen. Så här efteråt låg öfver alltsammans en doft af äfventyr. Egentligen spelade hon rollen af förklädd prinsessa och det var lustigt nog att afkasta hamnen. Deras lif har något af experiment vid sig, och där hon nu ligger hvilad, gladt beredd på nya förvecklingar, intresserar det henne som en tafla, en välskrifven bok, där hon känner igen sig själf. Hon förnimmer, hemligt glad, att hennes intelligens icke tagit den minsta skada. Snarare har årets afstängda tillvaro bevarat hennes ideala syn frisk. Hon är så morgonkry, så opersonligt vetgirig på hvad detta nya skede skall bringa. Ändtligen får man se en skymt af det verkliga Amerika!

Efter omsorgsfullt afslutad toalett skred hon ljudlöst öfver korridorer och utför trappor. Hela huset gaf ett allmänt intryck af röda mattor och glatta ledstänger ända ned i underjordsvåningen, där matsalen låg.

Klockan var ännu ej sju, och några af männen dröjde i samspråk kvar vid bordet. Det kändes svalt härnere, fönstren sutto i jämnhöjd med trottoaren, och när fötter passerade eller kjolar ströko förbi, föll en skugga in genom rutan. På bordet, dukadt i hotellstil, stodo skålar med daggfriska frukter och en mängd små talrikar framför Louises kuvert fylldes af hvetekakor, ägg, bräckt skinka, kött och tomater.

Ingen lade märke till henne. Af männens kulörta skjortor, åtspända med hängslen under hvita linnejackor, kunde hon sluta till att de ämnade sig på arbete, men ingenting angaf af hvad slag detta var. Ytterligt magerlagda, med skarpa, ofta fina ansikten, böjda näsor, genomborrande svarta ögon och något hårdt om munnarnas smala linie under korta, svarta mustacher – sådana voro de flesta. Deras sätt var synnerligt ledigt utan minsta trefvande eller tafatthet, litet kort och afhugget men fullkomligt själfständigt. Åtbörder och later, där de lätt stödde armbågen mot bordskanten och lifligt gestikulerade med utspärrade fingrar, hade i sitt själfsvåld något friboret, icke ett spår af detta konstlade, halflyckade, som utmärker den, hvilken måst sträfva sig upp till allmänmänsklig frihet. Louise satt tyst och vaken och lyssnade till deras samtal – allt var så nytt. De tankar, som uttrycktes, hade en egendomlig doft af frihet, och uppfattningen var sydländskt snabb. Hvad det nu gällde, så dömde man djärft och fritt, med ett visst behärskande af ämnet, en måtta och en beslutsam, genomträngande hastighet, som öfverraskade. Tydligen visste dessa människor, att de vara medborgare i ett land, som berodde af och på dem – det låg något af eganderätt i deras ton. Deras åsikter hade ingenting vid sig af elementärt eller puerilt naivt, all den stund allmänna ärenden hvilade på en basis bred nog för allas uppfattning.

Louise fylldes af en egendomlig lycka. Det här var en glimt af det Amerika, hon drömt om; gamla ideal funno plötsligt fast mark. Skulle Tores och hennes lif kanske börja nu – det stora innehållet i deras saga, som ödet förlagt just hit?

Några af männen voro helt unga med släta gossansikten, och det förvånade Louise ytterligt, då hon hörde en af dem vidtala värdinnan angående »sin hustru». Han önskade, att hon skulle få uppsändt till sig frukost, då hennes natt varit mindre god.

Så fort någon slutat att äta, steg han upp. Från trappan, som ledde till gatan, kommo några fruntimmer ned i matsalen och begärde frukost. De voro promenadklädda och begagnade små fruhattar, knutna under hakan med rosiga sidenband. Af deras tal framgick att de voro bondhustrur, som rest in för att sälja frukt.

Louise gaf sig god tid, hon kände en viss blyghet för att röra på sig, och den ovana rikliga frukosten smakade utmärkt. Hon kunde icke förstå, att priset kunde vara så billigt och undrade hvad gästerna voro för slags folk. De sågo ut som ingeniörer eller tjänstemän ...

Nu infunno sig damerna med huden glänsande af fraichör och renlighet; de voro klädda i tunna morgonrockar, rikt besatta med spetsar, håret höljdes af något lätt stoff, hvarunder papiljotter tittade fram, och på deras hvita händer glimmade många ringar. Louise lade särskildt märke till en lång blondin, vek som

en vidja, något framåtböjd och svept i fladdrande hvitt från hufvud till fot. Ingen tycktes hafva den minsta brådska, i lugn lättjefullhet slogo de sig ned vid det långa smala bordet och serverade sig med värdig hållning, på ett konventionellt, en smula petigt förfinadt sätt, och Louise kände sig klumpig och litet försagd, där hon satt i sin tunga yllerock och utan att väcka den minsta uppmärksamhet.

Man talade smågäspande om hur dagen skulle tillbringas – med visiter, målning, uppköp m. m.

Litet senare var det rymliga huset indraget i en hvirfveldans af svindlande brådska, dämpadt tramp af klacklösa, ilande skor, fras och brus af lätta kjolar. Från ofvan till nedan, hvar man kom eller gick eller stod, slogo emot en de korta kommandoropen: skynda på, skynda på. Folk gled utför trappor snabbt som kammarjunkare på kunglig order, alla dörrar smällde, mekaniska rullborstar öfverforo mattorna med doft ljud, vattenkranar plaskade, allting fläktade och flämtade för draget från rummens öppna fönster. Endast värdinnan begagnade sig af tjänsteandar; de eleganta damerna städade själfva sina rum, det gick med en grace, en schwung, ett intensivt tillgodogörande af hvarje ögonblick och en metodisk uträkning, som var oefterhärmlig. När Louise ändtligen slutat sitt värf och med en bok gick in i salongen, sutto de andra där redan, några läste, uppkrupna i djupa emmor, ett par målade blommor efter modeller i röda vaser och somliga, omklädda i promenadtoalett, voro på väg ut.

Rummet liknade ett stort samlingsrum i ett mindre kontinentalhotell.

– Hvad läser ni, får jag se?

Blondinen stod leende bakom Louise.

– Ah, jag förstår ju inte det där – ni är från det gamla landet, hör jag. Vill ni inte komma in och se, hur jag har det?

Louise rodnade till, hon kände sig öfvergifven och satt och tänkte på om någon af en slump kunde hafva sett Tore med sin mattina, den vecka han arbetade ute på Delawarebruket.

Amerikanskan gick före och öppnade dörren till ett stort sofrum, inredt med synnerlig komfort, dessutom öfverlastadt af böcker, tidskrifter och maskinfabricerade imitationer af handarbeten.

– Har jag inte trefligt? Det är naturligtvis för mycket historier för ett sofrum, men vi ha inte råd till mer än ett rum och då så ... Jag är galen i läsning – hvilken förf. tycker ni bäst om? Jag tycker bäst om Dickens och Mill – Stuart Mill ni vet – känner ni till honom? Han är så bra. Ja, jag har läst alla de här banden – se – och nu ska jag börja på den här hyllan – se så tjocka volymer. Läser man mycket i ert land? Min man läser hälst Arnold – han är förtjust i teosofi och så'nt där ni vet – sitt för all del.

Hon tvingade ned Louise i en låg, bekväm stol och förde undan bladväxterna, så att fönstret blottades.

– Nej se pappa – han har flyttat ståndet! ropade hon och började nicka åt gatan, vifta med handen – vänta lite.

Med en smidig rörelse lade hon sig ut öfver den solgassiga fönsterkarmen och tecknade ifrigt åt en gammal månglare, som sålde persikor i gathörnet tvärt öfver. Gubben skakade på hufvudet.

– Dum du är, gamling – skrattade hon – jag ville han skulle gå ned i matsalen före lunch och få sig en kopp te på min räkning.

Louise teg naturligtvis, men hon hade känsla af en kall öfversköljning invärtes.

Amerikanskan sträckte sig lat och graciös med solstrimmor i alla de guldglänsande papiljottbucklorna – på

en mjuk divan.

– Är det trefligt i ert land? Hvad tillhör ni för kyrka? Ah jaså luterska, det är ungefar som katolska det. Jo jag bedyrar, jag har en vän som varit inne i en lutersk kyrka öfver i gamla landet – där går till nära på som hos katolikerna. Nå och hvad *tycker* ni nu om Amerika? Utlänningar äro bara så snuskiga, de bada inte – men det är ju rysligt kallt hos er ... Det går ju björnar omkring på gatorna? Ja *jag* vet inte men de säga så ...

Ett kulregn af frågor. Om en stund vågade Louise sin stora motfråga:

– Hvad är det egentligen för folk, som bor i det här huset?

– Hyggligt folk inte annat jag vet – hur så, tycker inte ni det?

– Jo visst, jag menar bara – hvad *är* det för slags folk – för klass?

– Klass – om de äro rika, menar ni; naturligtvis inte, inte bor rikt folk så här.

– Åh – är inte här bra? sade Louise litet beklämd.

Amerikanskan mätte henne med blicken.

– Nåja – för priset är det ett af de bästa i Wilmington, men då min man får påökning nästa år, så flytta vi allt till något bättre.

– Vågar jag fråga – hvad är er mans sysselsättning?

– Han arbetar vid elektriska fabriken – mycket bra förtjänster där, ska jag säga er – hon nickade – mitt namn är missis Bryan.

– Åh, – Louise förstod icke hvarför hon behöfde rodna, men hon gjorde det ofrivilligt. Så fick hon plötsligt ett lefvande intryck af att allt detta var en stor verklighet, det jublade till inom henne – nu var hon viss om att förstås. Hon såg strålande öppet på den hvita kvinnan, som mer liknade en sagofé än en arbetarhustru.

– Säg mig, är det möjligt – ni vet icke hur stort jag tycker det är – att *arbetare* kunna lefva så här?

Missis Bryans ögon hvilade på henne tomt oförstående.

– Man bor naturligtvis, som man har förtjänst till – sade hon likgiltigt. Det här är ju rätt billigt, så inte behöfs så värst för det. Missis Smith – såg ni henne? hon som målade de söta små blommorna? det är min syster, hennes man förtjänar oss emellan rätt skralt – han kör ut kol för Dodley & C:o – men de ha inga barn och syster förstår att ställa ihop det – de ha ett mindre rum än detta, mycket nätt, så ger hon lektioner i ritning åt några damer – det går bra.

– Säg mig, äro ni alla arbetare?

– Arbetare?! – visst äro våra män arbetare – bland oss finns ingen rik. En är grönsakshandlare, en maskinist, en vagnmakare, en läkare, en journalist –

– Misses Bryan – förlåt mig, men jag måste fråga er – det är så intressant – gör ni verkligen ingen skillnad mellan en läkare, en journalist – och en – som arbetar med sina händer, grofva yrken förstår ni?

Misses Bryans madonnaansikte uttryckte ingen rörelse.

– Det är ju trefligare att slippa solka ned kläder och händer förstås – men – hon gjorde en gest – fullt af

vatten och tvål! För det mesta hänger man ju rockarna kvar i verkstaden, begagnar öfverdrag – det finns tusen sätt. Negrerna uträtta för resten det värsta ... Kära ni, han är ingen stor läkare, har ingen stor praktik, den som bor här, – naturligtvis förtjenar en läkare i allmänhet mycket mer än en yrkesman, och då har han ett stort elegant hus, det är klart. Den här har nyss tagit examen – mycket skicklig karl för resten – jag rekommenderar honom – – Men reporters! – hon gjorde en rörelse af stort förakt – det är då väl bara ynkedom, göra de 12 eller 15 dollars i veckan, är det bra; vi hade en redaktör – »Tuppen», ni vet – ingenting med honom heller.

– Men – bildning och så där ...

Misses Bryan slog snabbt en knyck på nacken.

– Åh jag vet nog folk numera, som vill låta påskina, att en mekanikus inte har lika mycket bildning som andra – men det är prat, man inte låtsas om ... Här äro vi alla väluppfostrade – tillade hon kort.

Louise var helt röd af spänning. Det här var något stort. Endast ett passade icke ihop med den totalbild, hon redan gjort upp.

– Ni amerikanskor äro ju kända för att arbeta hårdare än andra – hur kunna ni då föra ett sådant här lif?

Nu kom det färg i fru Bryans ögon, hon reste sig skrattande och sade:

– Amerikanska kvinnor vet hvad de vilja och göra, kära ni – jag fick minsann arbeta som flicka och nu vill jag ha det trefligt. Vi satte bo först, men det var alldeles för bundet och så ville jag läsa – nu ha vi hyrt in vårt bohag på ett magasin, och när vi tröttna på att lefva så här, hyra vi ett hus igen. Det är det enklaste i världen, vi äro alla unga familjer här, några ha barn – inte mer än ett eller två förstås – *då* går det inte. Men hu! hvem skaffar sig fler än så ... ett är lagom, det ämnar jag ha någon gång ...

Hon stod skrattande framme vid hyllorna och flyttade om sina böcker. Talade hela tiden med en viss sorglös godmodighet:

– Allesammans ha vi snälla män, som gärna vill ge oss en chance att hvila och njuta lifvet – Misses Leigh, ni vet? – Nej, det är sant, hon har sin migrän i dag – jo hon skaffar sig en ny klädning för hvar månad, hon rent af flyger af elegans, hon *har* varit sömmerska, men tror ni hon syr en klädningssöm åt sig? Ne-ej då – mister Leigh betalar hennes sömmerskeräkningar utan att blinka, han vill så gärna, att hon skall känna sig nöjd – Herre Gud, kära ni, hvad är det för glädje att sträfva och ha det besvärligt, då man kan slippa?

– Men hur kan det räcka till – ni måste väl spara något?

Missis Bryans veka eleganta gestalt rätades, hon kom fram med ljuset spelande in i ögonen.

– Ser ni ännu finns det amerikanska löner kvar, och Amerika står där det stått – vi ha inte mycket utlänningar här omkring, och hvarför ska vi sörja den dag vi inte ha sett? Det är främlingarna som knoga och spara – tycker ni inte det är något simpelt i det? Spara gör man, när man börjar slå sig på att bli rik – blir man sjuk, har man ju alla kassorna – men fy fy att lefva som plebs – som negrer!

Louise går upphetsad omkring däruppe, medan Tore klär om sig.

– Tore – Amerika är ljust och härligt, vi måste skynda oss att bli rika, så vi riktigt liksom känna, att vi ha del i det – bli amerikaner på allvar –

Tore står otålig och försöker knäppa kragen på sitt styfstärkta skjortbröst.

– Här är väl ingen rik.

– Det är skillnad – hvem törs vara bekymmerslös som de? För dem reder det sig alltid på något sätt – vi äro liksom resande, måste skynda oss att få pengar, hör du Putte, förr törs vi aldrig njuta af lifvet som de – ta det lugnt som om det hörde oss till.

– Rik – Tore bråkar med knappen –. Duncan talar om att sätta ned för mig i stället.

Louise stannar. Hennes bruddräkt förefaller henne i en sekund löjlig och besvärar henne, medan blodet långsamt sjunker till hjärtat. Så kommer något vildt öfver henne, en röd sky flammar till för hennes syn, hon går fram och sliter af Tores krage, rycker den loss med knapp och allt och rifver och rifver i det stärkta tyget.

– Jag vill inte, vill inte nedåt – hör du.

Tore står mållös. Han vänder sig mot spegeln och ser mekaniskt på sitt ansikte, sätter sig därpå ned på en stol.

Plötsligen släpper hon tygbiten, hon darrar.

– Tag på dig en annan.

– Jag går ingenstans.

Hon ställer sig framför honom med händerna hjälplöst nedhängande, hon är rädd att han menar allvar.

– Tore – du vet ju –

Han suckar och sätter på sig en ny krage, och de gå stilla ned i matsalen.

Här brinna gaslågor öfver blommor och frukter, männen sitta badade och omklädda, och deras unga hustrur stråla, leende, med håret lockadt och krusadt och något glittrande men kallt i sitt väsen. Vid bordet råder glammande sorl och mycket flirtande, det är ett stänk af fest öfver måltiden med sin saftiga rostbiff, sitt öfverflöd af grönsaker, pajen och det gröna teet, och värdinnan går omkring förnöjdt dinglande med sina långa örhängen.

Så beger man sig en och en, som man går och står, ut på gatan. Kvinnorna vandra arm i arm, i skenet af dunkelröda facklor och blått elektriskt ljus, långsamt utmed markettrottoarens frestande butiker eller gå in och köpa pappaskar med ananasglace, medan männen på stolar vid husmuren sträcka ut benen, smälla af knallhattar, hålla fotbollsvad och skratta små hårda skratt; ropa »hallå kamrat», då något grant borgargarde tågar förbi under trumning och hornlåt.

Tore har gått upp, men Louise står en stund på trappan och ser upp på den praktfulla, mörka himmelen. Hon försöker förläget tala med kvinnorna nedanför, men det blir så hackigt och betydelselöst. I allt hafva de samma vanor som hon, dessa hustrur till månglare och maskinister, deras bäddar äro ideal, deras kroppar ånga af ljumt vatten och klädskåpens fina kryddor, de sitta till bords som grefvinnor och deras tunna draperade kjolar anstå en professorsfru; – men deras själar äro henne främmande, hon når aldrig in till den innersta orsaken för all denna yttre verkan. Hon fylles af glädje öfver deras värld, och denna glädje finner intet återljud. När de skratta, förstår hon ej hvarför, när de glädjas, finner hon det tomt, hvad de lefvat sig till är för henne ointressant barnverk. Äfven misses Bryan, som läser Stuart Mill, gör det ungefär som kammade hon sitt gyllene, böljande hår: med ett undrande välbehag öfver att hon är denna kvinna, som läser denna Stuart Mill. Och när hon på måfå drar fram en tanke ur böckerna, utvisar denna tanke blott hvad boken men

icke hvad hennes egen själ innehåller.

Och dock skratta de, äro sig själfva nog, ingen behöfver henne. Louise försöker som en skolflicka att säga något om staden, kvällen, det stora landet, hon kan aldrig låta bli att jäkta efter tanken bakom tingen, de bry sig endast om själfva tingen, och hennes syn sväfvar likt ett dimmigt något ut i rymden och fördunstar bredvid deras ord, som man kan taga på, se slut och gräns på.

De betrakta henne uppenbarligen som en liten emigrantenfald, hvaraf det går tretton på ett dussin.

Hon känner sig ock så underlägsen, hennes starka syn försvagas, det är som sjönke hon i ett djup och sökte gripa om tomma luften för att hålla sig kvar.

Hennes kinder äro heta, när hon smyger upp på rummet. Där brinner gasen, och då hon öppnar dörren, lägger Tore hastigt bort ett föremål han haft i handen.

Något starkt, pockande far igenom Louise och fyller henne med på en gång vilja och nervös oro. På något sätt måste de ju göra sig gällande ... Hur utslitande långsamt det går!

Får jag se på skizzen du gjorde i söndags, Tore.

– Låt bli.

Hon har redan tagit och håller den under ljuset.

Det i förgrunden är styft – himlen med, – framkastar hon bestämdt.

Han står besvärad bakom och kisar på den genom handen.

– Det är i alla fall det duktigaste jag har gjort.

– Det riktigt lefver, späder hon på.

Då skrattar han plötsligt och tar henne om lifvet.

– Äh Puttan det där förstår du inte ett dugg.

Hon skrattar med helt gladt – nej det gör hon ej anspråk på. Och så mäta de arm i arm med trippande steg rummet.

– Bara jag kunde få ställdt det så – mer ledighet, jämnare inkomst ... då skulle jag försöka; du må tro, *jag* vill nog.

– Ja, men just för att få det, måste du måla!

– Du ser väl, hur vi ha det – vi få vänta.

– Så låter det alltid!

– Alltid – har jag inte bjudit till, så att blodet kunnat springa ur naglarna?

Han släpper henne och tillfogar mörkt:

– Nej, det är nog bara inbilskhet, – jag har inte talang.

– Du *har* talang, det vet du och alla andra med, ropar Louise ifrig och rädd.

Tores drag få något hårdt. Det ljusa skägget, de djupa ögonen, brynen som ligga tätt och mörkt öfver, och munnen som slutes – hela detta ansikte af gammalnordisk kämpatyp kan se ut som hugget i sten.

– Jag *har* inte, svarar han svart.

Då griper henne en demon; något segt outslitligt i hennes natur reser sig mot det vingbrutna i hela situationen.

– Man måste tro på sig själf, det är din plikt, du måste resonera så, att när andra komma fram som inte ha så ursprunglig begåfning, så måste *du* göra det – men det är inte tillräckligt arbete ska jag säga dig, det fordras arbete, bara arbete –

Hon svänger piskan retligt som en pådrifvare, slår sin hand i stolskarmen.

– Du skall arbeta morgon, middag, kväll – hvar liten ledig stund, försaka allt för din konst, målare blir man inte med att drömma.

Han står stilla, för då och då till munnen spetsen af sitt blonda skägg och biter i det. Så gäspar han utdraget och kastar sig på sängen.

– Var snäll och var tyst litet – mitt hufvud värker.

Hon brister i hejdlös gråt, men han rör sig icke, och då hon tystnar och klär af sig, ligger han ännu och ser upp på den kalkhvita takytan.

FJÄRDE KAPITLET.

– Vet du hvad, Puttan – jag skall måla den där fru Bryans porträtt – fritt förstås. Det är skapligt ljus i hennes rum.

Louise hängde om hans hals, försoningen var gjord. Tore hade i smyg hela aftonen betraktat den olyckliga studien – icke tu tal om att den *var* god.

– Om jag lyckas, kanske jag småningom kan ...

– Lyckas?! Naturligtvis – det här kan du ju, kära du.

Fru Bryan förklarade sig villig. Hon hvilade behagsjuk i hvit spetsrock mot en bakgrund af saftigt blått, och Tore tog ledigt följande förmiddag och lade upp porträttet så vackert, att han själf blef förvånad. All hans instängda målarlust slog ut i en färgsäkerhet och ett behärskande af motivet, som kom honom att darra. Under två dagar talade han knappast ett ord, gick och hvisslade och stirrade, och tredje dagen gjorde han sig åter fri för att fortsätta.

– Herr Duncan blir väl inte förargad? lät det försiktigt.

Louise hade haft tämligen tråkigt hela dagen.

– Låt honom bli då.

– Men Tore lille – då får du vara *mycket* säker –

– Säker – det är väl ingen ...

– Ja men Tore – du måste *tro* – tro fast på dig själf.

– Tror inte *du* längre, sade han långsamt, – då är det väl bäst jag lämnar alltsammans, för risk är det alltid ... allting är riskabelt.

– Sluta, när du nyss börjat?!

Tårarna voro icke långt borta. Hon steg upp oroligt.

– Kan du inte måla alla söndagar?

– Söndagar?!! – A propos jag får ha färg igen –

– Du köpte ju för 2 dollars i går, ropade Louise förfärad.

Han stannade och såg på henne, drog läpparna till ett leende – och teg.

Det visade sig verkligen omöjligt att längre fresta helgonmålarens tålamod. Nästa söndag hade dukens färg torkat in. På detta sätt kunde det ej fortgå längre. Tore blef som alltid, när det gällde, retlig och nervös, han förstod att saken berodde på, att han fort och energisk klämde uti – *i dag* – annars rann hela planen ut i sanden. Sedan misses Bryan öfvertalats att offra sin förmiddag, gjorde Tore ett förtvifladt försök att med ens rycka uppgiften in på lifvet, få in allt på sin plats – själfva kraften – men just i dag var det som förgjordt. Han stred som i en dröm mot begynnande håglöshet. I hvar minut såg han som tecknadt i eld: Det gäller för dig, gäller just *nu.* Och de växte dessa ord, blefvo alnshöga, högtidliga ... *Nu* – ett förfärligt, oöfverstigligt ord – hvem kan stå kallblodig midt framför mynningen af en laddad kanon? då skall man vara skapt som en fisk – inte vara en knippa moderna nerver ... och inte ha en hustru som ...

Tore strök af penseln så hårdt, att den brast mot paletten. Han var rödfläckig i ansiktet. Misses Bryan hoppade upp i tanke att allt var färdigt, men drog sig besviken tillbaka. »Söndagarna äro mycket olämpliga för mig» – sade hon kyligt ...

– Hvarenda målare har tjogtals sådana stunder, men när jag sätts åt, så står det för lifvet, det är skillnaden – då skall allting bero på några penseldrag.

Tore for omkring därinne, men Louise satt stilla med tom inåtvänd blick.

– Försök landskap, sade hon mekaniskt, det är ju egentligen din genre.

– Genre? – försöka – försöka; när man är skapad för olyckan, så är det nog med ett försök, det går inte, Louise, det är allt.

... Jag kan hvad som helst, när det inte gör ett grand nytta – men härute gäller det så förbaskadt, gäller vid hvartenda syndigt steg man tar, man jagas som ett vildt djur, får aldrig ro ...

Louise satt lika stilla – detta berörde henne icke så som annars. Hennes oroliga själ hade liksom gått inåt, och hon satt där likt en välbehållen hylsa kring den lifsfrukt hon bar på.

– Tore du – barnet, sade hon nästan hviskande, du skall få se – *det* blir något, blir allt det som du inte kunnat bli, är det inte härligt? Jag vet han blir målare – och allting!

– Hade man icke det att tänka på, kanske man vågade mer själf – undslapp det Tore.

Hon blef blodröd, men af försiktighet om sig sade hon icke ett häftigt ord.

– Jämt skyller du på något, yttrade hon blott, gick ut och slog dörren i efter sig.

Det blef aldrig tal om någon vidare sittning – hela saken dunstade bort. Men misses Bryan och andra, som invigts i affären, behandlade hädanefter mister Hultman såsom ett absolut misslyckadt konstnärssubjekt och närmade sig Louise förtroligt medlidsamma.

Tore fortfor att behålla sin plats och hemförde hvar vecka en god, bestämd lön. Det kom något lätt både i hjärnan och hjärtat, de brydde sig knappt om att tänka. Louise började älska god mat och att prata i timtals om bagateller, ströfvade i kvinnornas sällskap sysslolös nedåt marketgatan och lärde sig att på ett lojt, mekaniskt sätt längta efter männens hemkomst och en kyss af sin man som efter dagens stora händelse.

Det var som om tidens ur knäppt ljudlöst stilla, det närastående blef hela världen. Louise fick jämnare och gladare humör, och en söndag måste de skratta, då Tores rock icke gick ihop på grund af tilltagande fetma. Hon var icke det minsta rädd för hvad som väntade, hon trodde endast ibland att hon skulle dö, och detta förlänade dagarna en egendomlig skärhet.

Men utan att de visste hur, omärkligt som timmarna glida öfver i hvarandra, förvandlades själfva tillfredsställelsen till obestämd oro; det närvarande förnams som något tomt och slött, som sakta gnagde. När därför Tore en dag kom hem och berättade, att han hädanefter skulle arbeta på styck, var det som om friskt blod strömmat in i tillvaron. Fantasin, drömmarna väcktes på nytt. Hur mycket kunde han förtjäna i dag – i denna vecka? Lördagen blef nu veckans stora, uppslukande tanke. Det *var* något i detta – drömmen om det tillkommande. Louise kunde gå som i feber, planerade ånyo, räknade ut; det lif de förde gjorde åter intryck af tillfällighet. Hon såg högen där i byrålådan växa och med den möjligheterna – lifvet. Hela rymden vidgades, nuet var ju alltid en bur, hinsides nuet låg lyckan, den stora njutningen ...

Men när lördagen kom och silfverdollrarna blänkte på bordet, och sedan den första glädjen att räkna och räkna dem om igen, var öfver – ja då satt man där mätt och dock egendomligt otillfredsställd. Louise reflekterade öfver detta, det hela rörde sig om idéer nu, sedan de hade det bra. Hon kände klart, att lyckan icke låg i de grå, glänsande slantarna utan i hoppet om att få dem, i perspektivet af fler och fler. Glädjen låg i den spännande väntan på njutningen – i själfva njutningen dolde sig redan förgängelsen. Vissheten dödade ...

Och hon började tänka med hjärtat:

– I Amerika arbetar man, arbetar, sträfvar oupphörligt, guldet växer; man njuter sällan, man endast arbetar för att få njuta. Men är icke just detta hemligheten, den stora konsten att lefva?

Det var den lyckligaste tiden i Louise Hultmans lif – alltsammans en lugn himmelsblå dröm, något som icke kunde upphöra och som hon alltid ägt. Och ändock blef det aldrig fullt verkligt. Hon längtade icke hem till sitt land, men det nya var därför icke hennes i fullt medvetande. Det var som väntade hon på att få medborgarrätt, och som kunde denna först vinnas genom det som nalkades, den stora segern, den jublande fullbordan – barnet. Barnet skulle komma med Guds belöning för hennes trofasthet mot sig själf och Tore, det skulle ju blifva ett förkroppsligande af idén i Tores och hennes äktenskap – barnet skulle rycka bort den egendomliga räddsla, som darrade innerst i hennes bröst och göra det nya fast, klart, naturligt.

FEMTE KAPITLET.

Det är en kvalmig, våt decembernatt. Suset af en fiärran löpande elektrisk spårvagn, ett och annat hundskall

från bakgården, rullandet af någon brådskande läkardroska marketgatan nedåt äro de enda ljud, som äga namn bland allt som spritter, kvider eller hviner genom natten. Och när ljuden tystna, skälfver tystnaden af lif.

Louise orkar icke öppna ögonen men ser genom ögonlocken, hur luften i rummet dansar fantastiskt med våglika, långsamma rörelser i ett skärt obestämdt töcken. Hon vet, att framför gasen hänger ett rödt papper, och hon tänker, att hon är nattens hjältinna, och att ljuset från hennes rum lyser ensamt och stilla ut i gatans mörker. Hon ser äfven andra ljus, många dimmiga, dåliga ljus, som hon vet brinna bakom de tegelröda verkstädernas fula rutor; dylika små svaga tankar är det enda hon förmår, men stora ohämmade tårar droppa oupphörlig ned och väta mungiporna. Hur länge har hon legat så här? – just som doktorn lagt henne tvärt öfver sängen med en röd filt ända upp till hakan. Det sticker i huden, men hon gitter icke röra sig. Öfver tillvaron hvilar en lätt drömton, hon frossar af milda martyrkänslor – här skall hon i en stund som denna ligga ensam, så ensam och allena vakande, som lefde och andades ingen människa på jorden mer än hon ... Det är så genomhårdt ...

Plötsligt far ett ryck genom kroppen – tänk om hon ligger och dör! Fruktan öppnar ögonblickligen hennes ögon, rummets stumma föremål ingifva ångest, svidande smärta, outsäglig längtan efter själar. Som ett friskt öppet sår står hennes känslofulla längtan efter en innerlig själ. Hvar hade de lagt honom? hon kände honom icke längre – se honom unnade de henne icke!

Håhå. Hon är för matt att sörja, att gråta lidelsefullt. Hvarför kommer ingen?

... Där är kvinnan igen!

En stämma ljuder bortifrån gatan, närmar sig, blir gällare, kommer nära inpå, passerar fönstret och skriker skärande, släpande:

– Varm soppa – ett mått – e-en ce-ent.

Blir så svagare och dör bort – men lefver kvar i rymden. Det har verkat som tjutet af en schakal i ökennatten. Ångest kryper öfver den sjuka. Så har kvinnan ropat natt efter natt, Louise har brukat ligga och undra och tänka helt opersonligt på de otaliga slafvar, till hvilka denna kvinna bar rykande soppa med rötter för en cent. Hon vet icke, hvarför denna jämmerliga, skarpa ton ur det tröstlösa arbetets läger nu tvingar sig in i hennes innersta, borrar sig fast som ett lidande utan storhet, ett grått, trist, bundet något. Hon vill icke! – hvardagen är slut, det stora, det högtidliga är kommet, skall vara kommet, måste vara kommet ...

I självfva verket är allt så gapande tomt, så utan själar, hennes matta instinkter trefva efter att skapa nya affekter, hon kan icke lefva af det negativa, lefva på hvad som faktiskt finnes ...

– Åh, hvar är du min son, som föddes natt men var död och stum ... Ett ögonblick lade de dig öfver min matta fot, jag kände värmen af din kropp, det var *min* värme, icke din – ty du var död, du allrakäraste. Hvar är din kropp, hvar är din själ? Din lilla, lilla själ. Ett litet barn, en gosse med ögon, mun, med händer och hufvud – något alldeles nytt i världen – och *mitt.*

När den sista tanken som ett svärd far genom henne, följes den af ett vildt beslut att dö, att resa sig upp och ropa och skrika, tills det värsta månde ske. Att dö af hämnd mot det, som är så grymt, tyckes idel vällust ... Men i samma sekund födes små, små myllrande tankar, splittra sig i något som är mindre än tankar, frön från lifvet, hennes jags starka lif, och som blifva till ny tillvaro. – Något väntar, lockar – om det så icke är annat, än att hon är nattens hjältinna, och att det ensamma ljuset lyser som en stjärna i mörka natten ... Hon lefver, skall kanske till och med blifva stark – ung – vackrare än förr ...

Gräsligt – bagateller – hvad luften svänger röda rytmiska rörelser ...

O min son, min älskade – min evigt förlorade ...

Hon måtte sjunkit i dvala, ty ett knäppande väcker henne. Man går i porten och kommer försiktigt uppför trappan. Ögonblickligen genomströmmar henne likt eldande vin en ljuf trygghet, hon nästan ler af darrande glädje, ett svall af bred själfviskhet sveper om henne, nu skola de komma och smeka, kela med henne, vara goda, ömma. Hon sätter barnsligt ut munnen af låtsad förnärmelse och låter tårarna strömma fritt – allt i vällustigt öfvermått af värme och säkerhet.

Hon hör, hur dörren öppnas och hur folk tassar och smyger och hviskar, något frasar omkring snabbt och det fläktar från kalla kläder. Gasen skrufvas ned, persiennerna slås tillbaka med en dämpad smäll och grått morgonljus lyser in på hennes slutna ögonlock.

Hon blir full af skratt, så kittlande tryggt och mjukt är allt. Nu böjer Tore sig ned och kysser henne. Hon känner med passivt välbehag beröringen af varma läppar och sträft skägg.

– Sofver du? hviskar han.

En underlig värme vågar sig om henne, hon öppnar ögonen och ser en kvinna med full moderlig barm stå lutad öfver sig, och hon slår plötsligt armarna om den främmande sköterskans hals och gråter ljuft vid det breda, fylliga bröstet.

– Lugna sig sötnosen – pjollrar en röst, invand och smidig – upp i diskanten som lockade den på höns; glatta händer smeka henne, hon lyftes, vändes och sköttes af långa, snabba, händiga fingrar med en stark glans i grått. Louise ligger och iakttar dessa fingrar i matt förtrollning. – Kvinnan ger ett bredt intryck af skydd och vård, förstår att gifva sig helt, och en tanke skjuter upp i Louise Hultmans hjärta och vållar smärta: lika helt skall denna främling i morgon gifva sig åt en annan ...

Litet senare ligger den unga modern fin och luftig och med ett uttryck af intresse i sina förgråtna ögon. Den fetlagda irländskan tassar på mattan som en husvarm katt, smygande, renlig, elastisk och spinnande; hennes ögon äro små och gröna med ett svårtydbart glitter, läppen skuggas af tydlig mustachbildning och munnen är insjunken af brist på tänder. När hon ändtligen fått bukt på allt, som i sjukrummet tyder på fantasi, slätar hon sig nedåt höfterna, vecklar ut sitt hvita, stärkta förkläde och försvinner leende som ett solsken. Tore kommer in och stänger dörren.

Han störtar fram och kastar sig handlöst och gråtande öfver sängen. Med sina svaga händer makar Louise undan den tunga bördan, som gör henne obehag, ligger sedan och far förströdt med fingrarna genom Tores hår.

– Hvad hon är söt, hviskar hon drömmande.

– Hvad? frågar Tore i bruten, snyftande ton. Han tror att hon yrar om barnet.

– Jag säger att misses Donnovan är så söt.

Tore lyfter sitt tårsköljda ansikte – att hon kan skämta nu ...

– Sköter hon dig bra, är hon god nog, säger han litet afkyld men ansträngdt mildt.

– Hon är söt, söt – Louise rodnar till – kommer hon inte snart?

– Du har ju mig. – Hennes man reser sig upp.

– Ja visst. – Så vaknar en ängslig tanke: Tore vi måste genast föra bort honom, gå till Smitts – entreprenörn här på hörnet är för fin och dyr.

– Ja ja – allt är klart, sök att vara lugn.

Han tar ur lådan fram en ren näsduk och torkar långsamt bort tårarna, vänder sig mot fönstret och ser tigande ut.

När det lilla liket strax därpå hastigt bäres genom rummet, ligger Louise och ser efter det med en lugn, drömmande blick.

... Fru Donnovan var gammal och uttröttad på yrket, och denna lättskötta plats hade satt henne i briljant humör. Hon släpade sina nötta filtskor omkring och pladdrade som en papegoja, och när de besvärliga sysslorna voro undanstökade, slog hon sig ned, skinande af styfstärkt renlighet i rummets bekvämaste stol och började i monoton sjukrumston historien om sina lidanden. Hon kände sig för med hastiga, förstulna blickar och målade sedan djärft och drastiskt, gestikulerade med dessa långa, utspärrade, blankpolerade fingrar, som förtrollade Louise ... hon kände det som om hon själf tillfogats alla dessa orättvisor. Men gummans små grå ögon lyste torra ...

Ibland kunde gamla Mary komma nedifrån köksregionen, laddad med hämndlystna beklaganden, som forsade ut i en jämn, klanglös ton af ingrodt missnöje; den hade något infernaliskt vid sig denna spetsiga hänsynslöshet, blodet steg Louise åt hufvudet och hon såg på sin bödel med ångest i ögonen. Tillvaron var ännu en hög, skär melodi med ett och annat ackord af smärta, men detta krassa missljud skar hvasst in i stämningen ... Emellertid var det som hade gumman för hvarje gång haft svårare att sluta och att upprepa sitt stereotypa, allt vårdslösare:

– Lugna sig sockret – bara lugn och stilla ...

Men för Louise lät denna fras alltid som änglamusik. Hon fick tårar i ögonen af tacksamhet, lutade sig försonande inställsamt mot den gamla och mumlade:

– Smek mig litet – åh, var inte ond.

Säkerligen stod misses Donnovans grumliga själ ett ögonblick stilla af undran ...

När Louise bättrades, var hon dock ofta lat och fordrande, och då kom i sköterskans väsen något uppmärksamt, nästan krypande; hon hjälpte henne ljudlöst och snabbt på med skor och strumpor, till och med matade henne under lena åtbörder. Men så fort Louise sjönk samman till ett hjälplöst barn, föll i gråt och kastade sig om Tores hals, blottande svaga punkter i deras samlif – glittrade misses Donnovans nyfikna ögon till på ett farligt, kallt sätt ...

... Louise började få visit af husets fruar, som behandlade irländskan ringaktande kyligt. Genast skälfde hon af harm, blef skygg och nyckfull; detta stötte amerikanskorna, och de gjorde besöket kort. Fru Hultman skyndade då till sin koffert i ett häftigt begär att köpa sig till den förfördelade kvinnans gunst genom att öfverösa henne med gåfvor. Fru Donnovan stod där lysten och stirrande af förvåning och möjligen någon dunkel rörelse och mottog i sin famn likt och olikt – öfver hvad hon någonsin vågat drömma ...

Eftermiddagen innan sköterskans afresa, satt Louise vid fönstret och såg ut i dimman, där arbetarne gingo förbi, svingande sina tenntinor. Luften stod full af smått, smått regn, som föll från en grå låg himmel ned på en smutsgrå jord. Hon kände en häftig motvilja mot att friskna till, hon hatade det som var starkt och sjudande, var sjuk af tanken på att strida; allt vekt, lojt, slappt passade henne, hon lät sig medvetet omslingras af kväfvande huldrearmar. Bara ligga härinne och blifva smekt af vana händer och af ord, som

användts för hundra andra ...

På kvällen, sedan hon lagt sig, kom Tore hastigt upp. Han var askblek och hård i ögonen.

– Kommer Mary? undslapp det Louise genast.

– Jag ska säga dig – sade Tore med något mörkt och våldsamt, som verkade plebejiskt – den där Donnovan är en falsk, usel människa, och hon skall ut ur huset på fläcken, får ta vägen hvart hon vill.

Louise satt upprätt i sängen. Hennes ögon stodo vidöppna, hon hörde ett sus af ofattliga ord.

Tore hade ingen miskund.

– Jag kommer ned i matsalen – tyst i tofflorna – tänker på ingenting, då jag ser käringen stå därute i köket och härma dig – du kan tro det var likt – hade fått tag i en karl, som hon höll om halsen – och smackade – fy fan, du kunde vara litet försiktigare i allmänhet med dina utbrott, min kära Louise.

Det fanns icke många bloddroppar i det magra ansikte, som stirrade nästan fånigt på honom. Helt rädd tog han om henne.

– Puttan lilla – inte menade jag –

Hon slängde kraftigt undan honom.

– Hvad bryr jag mig om dig, sade hon lika hänsynslöst som han ... det sticker, det borrar, det bränner *här* –

Hon tog vildt åt hjärtat.

Så sjönk hon ihop och sade förvirradt hviskande:

– Tore, jag har kärlek till henne, samma kärlek som jag hade till barnet!

Han satt kvar orörlig på sängkanten och såg granskande på henne.

– Tag ditt förnuft, tillfånga – du som skall vara så stolt af dig.

I detsamma gläntade irländskan på dörren; då hennes ögon mötte Tores, lyste de till styggt.

Louise låg hvit med slutna ögon, hennes sårade hjärta kunde endast lida.

Fru Donnovan gick på morgonen efter ett hastigt, kallt afsked. Framåt aftonen blef Louise orolig – den sugande känslan i hjärtat var olidlig.

På natten steg hon upp och vandrade omkring och kved och ropade svagt, i smekande ton: Mary, Mary, kom till ditt lilla barn, din docka, jag längtar, längtar.

Tore rusade yrvaken upp, stod på golfvet med håret på ända och blicken stel af förskräckelse.

Louise såg lika stort tillbaka på honom.

– Jag dör af längtan, sade hon, jag älskar ingen annan, jag kan icke lefva utan henne.

Dagen efter var blåsig och slaskig. Louise klädde sig hastigt och smög ut, för första gången ensam. Hon *måste* se sin afgud, huset liknade ett tomt grafhvalf.

Bullret och den blåkalla dagern ängslade henne, hon gick yr och darrande som en sjuk åldring. Alla

människor skrattade, tyckte hon, rusade likgiltigt på, sågo så praktiska ut, det brusade omkring henne af kyliga nyktra ord – hvad i all världen var det egentligen hon ville? Hon satt i spårvagnen fången, halfkväfd, olik alla andra.

Som hon arbetat sig upp för den svarta trappan i ett rangligt trähus, ropade en graf, stark röst:

– Hvem är det? ... I Herrens namn är hon sjuk igen, kom det sedan brådskande i oljad ton.

Louise föll gumman om halsen och grät konvulsiviskt.

– Ah Mary – jag längtade så – jag älskar er – håll af mig litet.

I samma ögonblick förnam hon en besynnerlig matthet och slapphet i känslan. Hon såg upp med något af lam blygsel. Irländskans ögon uttryckte stel förvåning, blandad med välbehag och en smula förakt.

– Åh för all del lugna sig, jag ska laga en kopp te.

Men Louise hade för första gången fått syn på detta slappfeta, kattlika, runda ansikte, sådant det var. Så med ens släppte henne denna underliga kärlek, att alla tankar sammanträngdes i den: hur skall jag komma härifrån?

Hon stoppade näsduken i munnen för att kväfva ett hysteriskt utbrott af skratt. För skams skull måste hon stanna och intaga den obehagligaste kopp te, hon i sitt lif druckit. Hvad irländskan beträffar, ledde slugheten henne snart på rätt spår. Här satt icke längre en förälskad baby utan en säker, kall fru – sådana gamla Donnovan mött så många, många i sitt lif. Vid afskedet sade hon, utan att röra vid Louise, inställsamt och affärsmässigt:

– Frun är väl snäll och kommer ihåg mig nästa gång.

* * *

SJETTE KAPITLET.

Louise gick hemåt fylld af något obändigt, en lust, en längtan, som icke tålde skrankor, som hade i sig något af ingifvelsens uppenbarelse. Den steg och sjönk i svallande rytmer, förnams som musik eller gaf hvad musik ger: ett sugande oroligt begär att njuta men njuta på ett nytt sätt. Gamla former räckte icke längre till, hon måste skapa nya njutningsvärden, få kropp och själ att sammansmälta på ett sällsamt strålande sätt. Hon kände lifvet som en enda hisnande hög ton och samtidigt öppnade sig hennes fysiska sinnen lik en vid blomkalk och sögo till sig alla lifsluftens retelser. Det blef till en krampaktig föresats att tillägna sig glädjen finare och dock mer raffineradt, än någon annan förstod, och hon gick och såg in på allt färgglimmande siden, alla lysande juveler och tog om det med sin förnimmelse i ett slags andligt hysteri. Hon tyckte, att hon försmäktade efter kännarskap i alla praktfulla detaljer, och på samma gång ville hon få dessa tings färg och själ in i sin själ, så att denna lyftes, vidgades, brann af det sinnligas alla rosenröda, violblå, koppargröna, purpurgula lågor; hon ville skaffa sig nya örhinnor för den blodfulla sången, som välde ut ur negrernas dammiga fönster; hon ville förstå, känna män och kvinnor, idéer och företeelser på ett nytt, bredt och likväl djupt sätt, hon ville stå öfver och dock midt uti lifvet, hon vibrerade af trånad efter den högsta kulturs doftlösa orkideer, och hon törstade efter det ursprungliga förnimmandets saftiga frukter. Äga alltsammans ville hon, i ny frihet, så som ingen ägt det – förstå med sin kropp, frossande känna med sin hjärna. Hon ville icke längre *tala* om att lefva, hon ville komma åt lifvet, komma tätt tätt inpå ...

Vissa vilda, fantastiska ting föresväfvade henne; de hade legat redan långt tillbaka i hennes lidelse, hennes dröm, hon hade vetat, att de alltid skulle blifva en dröm, men nu såg hon på dem med nya ögon. De voro fantasier hon aldrig läst eller hört om ... och när de nu en gång funnos till, så voro de ju någonstädes ifrån, ...

de voro från hennes innersta vilja! Och hon undrade på ett svagt, sväfvande sätt, om icke dessa ting ändå skulle blifva förverkligade någonstädes, någon gång. Hon tänkte på en underlig iakttagelse, hon gjort. Stundom då hon för första gången hört en persons eller en orts namn – nämnda alldeles i förbigående – hade det kunnat stråla ut ett underligt sken från just de namnen, och vid uttalandet af dem hade ett egendomligt eko ljudit inom henne. Allt så olikt alla andra namn, som passerade örat för att aldrig på allvar återkomma. Och så hade det underliga händt, att med de vissa namnen fick hon senare i sitt lif på något sätt att göra. Hon kom till dessa platser, och dessa personer blefvo af mer eller mindre betydelse för hennes lif. Som om den yttre tillvaron mystiskt droges mot hennes aning ...

Nu gick hon het och darrande och såg på sin själ som på ett fristående något, som födde betydelsefulla ting, bilder, hvilka aldrig skulle dö, och som födde endast hvad det måste och kunde föda. Det var som om en del af hennes inre skriande kräft att arbeta sig fram till frihet och ansvarslöshet. Men friheten förpliktade. Hon kunde i den jublande känslan af att vara något i och för sig, bortkasta från dessa vilda drömmar – hvilka ju rörde sig om så många lefvande verkligheter – allt utom deras allra innersta essens, tills hon fick det djärfvaste att lösas i idel renhet, eller med en stor hastig blick såg berättigelse i allt, endast det höjde känslan af lifvets rikedom ...

Och detta tänkte hon sig icke till, det vecklades ut som en blomma får blad från hennes drömmars innersta rot ... var ett rus, ett andens och sinnenas bad, hvarifrån hon uppsteg frisk och vederkvickt ...

Så kom hon hem och gick för första gången efter sin sjukdom ned i matsalen för att äta lunch. Allt föreföll förändradt, damernas klädningar voro desamma men sågo nu helt vanliga ut, dagsljuset föll in grått och skålen med bruna, skrumpna oranger och svartfläckiga bananasknippen var ju mycket tarflig. När kvinnorna öppnade munnen och talade om och om igen samma hvardagligheter från en liten värld, den hon för några månader sedan funnit innehållsrik, kunde hon icke stå ut utan skyndade upp till sig. Hon kände icke ett ögonblicks saknad efter den himmelsblå tid som gått, den hade varit en tjänare blott till en stor, spännande väntan och hade lånat af den sin glans.

Flämtande och i ett kaos af känslor kastade hon sig i en stol. Hon stirrade på de alldagliga möblerna, de hvitmenade väggarna; – en glimt af hur verkligt det var, det som band henne, göt ångest som tunga, fulla droppar i hennes själ. Hon hade icke varit sig själf dessa månader, därför hade hon kunnat finna sig. Det slog henne, hur absolut omöjlig och bisarr en själens lek, lik den som behärskat henne i dag, tog sig ut på nya världens jord, denna jord som varit hennes dröm. Leken var en vildfågel, en främmande hemlös företeelse ... som bara hade att dö, ju fortare ju bättre ...

Och Tore – hvad hade han med allt detta att göra?! Intet!

Hon flög upp nästan med ett skri och knöt händerna om pannan.

Men det var ju *hon* – hon själf, denna andliga värld – hvarför var lifvet alltid ett och hon ett annat! Se hur hon stod här med händerna fulla af krafter att lefva, och när ett stycke verkligt lif kom i hennes väg var den kraften till ingen nytta, ty hennes själ måste stiga ned för att komma i nivå med lifvet. Men hvad var detta för gyckelspel ... Hon hade ju följt sin bästa impuls, när hon reste hit ut, och skulle då icke det yttre lifvet – en sådan bagatell egentligen – skulle icke det liksom magnetiskt dragas mot grundämnet i hennes innersta ...

Åh ja ... det måste bli så – deras lif skulle naturligtvis förändras, blifva ljusare, lättare, komma med mer luft, så att hon icke längre behöfde stiga ned utan kunde spinna in sitt bästa tankelif, sina finaste drömmar i den stora jublande verkligheten. Ännu var ju rakt ingen tid förliden.

Kanske – det var en liten blyg, vädjande tanke – kanske när hon verkligen på allvar sänkt sig, så skulle försynen öppna dörren till det nya landets skattkammare ...

Hon lade sig trött ned på soffan och slöt ögonen. Eftermiddagens timmar gledo stilla hän. Egentligen var det hela så konstigt, hon trefvade efter att reda upp sitt lif, sedan hon kom hit ut och det blef till obehagligt naggande förnimmelser som om något fattats. Skulle hon ha arbetat och förjänat? Herre Gud – med hvad? – Stark var hon icke, och sjukdom förde dem ju bakåt ...

Hur stilla hon låg – som en död – och så blefvo tankarna så underligt få, känslan fullviktig – som om själen stannat och andlöst lyssnat efter röster från djupet. Fanns verkligen något stort, som hon kunde nå, om hon gåfve sig helt, om hon lefde på det djupaste hon ägde? Åh, innerst var hon ju dödstrött på allt detta splittrade väsen, denna pockande hetsjakt efter »att lefva», lefva för sig själf, i sig själf – bubblor på ytan var det; under dem blickade ett stort allvarligt vatten – hennes hjärta väl? Hvarför gick hon icke upp i Tore som andra vanliga, enkla kvinnor göra, så att säga älskade upp sin kärlek, lefde i den, drömde om den? Hur oberoende det skulle göra henne. – Hon behandlade honom egentligen efter sina stämningar, icke efter en stilla, klar hjärtats princip – sökte sig icke in till honom, bara fordrade honom för allt sitt ...

Men i slö förtviflan kände hon, att i hennes hjärna och hjärta var något brustet, som om en stor outsäglig smärta, en stor renande lifskänsla velat spira upp ur djupet men icke orkat växa ut. Som om enfalden oupphörligt sönderfallit i det mångfaldiga. Något fanns som hon icke *kunde* vilja.

Och så splittrade sig begreppen mer och mer. Det blef till tvifvel om dessa fladdrande ting, som hon nyss känt som en styggelse, om de endast voro bubblor, eller om icke just de som det djupaste i hennes personlighet. Njutnings- och skönhetsträngtan. Några måste gifva, andra taga ... Och till sist blef alltsammans till ett sådant trött, slappt nonsens; hvilket som var rätt, spelade ju icke den minsta roll – hon hade att lefva på, hvad som nu en gång fanns. Att nå något, hvad menades med det? Man nådde det man en gång var, intet annat. Ingen vilja i världen kunde förändra det innersta jagets vilja. Hon var en sammansatt natur, en produkt af en gammal tänkande och viljande släkts många tankar och viljor, och därtill hade hon lagt sin egen moderna människas många hugskott ... detta var hvad hon *var,* och hon måste lefva på det ...

Och som hade hela denna tankegång skakat hennes väsen, brast hon ut i förfärlig gråt, som småningom saktade af. Då var det som om hela världen i ett nu sjunkit likt en sol nedom hennes synrand, som om alla ljus slocknat utom det ena, hvilket brann med allt större, allt högre låga ...

Nästan skyggt länkade sig den underligt afbrutna kärleken till barnet åter samman. Barnet skulle kanske kunnat förvandla henne till en enkel, hel kvinna ... Ja, just så. Men nu var allt slut, hon var jagad utom himlens port, nu hade hon att irra kring bäst hon kunde ... Hvarför i all världen kom detta barn till? ...

När det ringde till middagen, släpade hon sig, trött af gråt och starka känslor, fram till spegeln och såg mekaniskt in i sitt ansikte. Det var magert men med något nytt delikat, förfinadt i linier och färgvalörer. Hon fördjupade sig allt mer uppmärksamt i anblicken – ännu var icke allt slut. Om hon blefve stark ... finge det bra, så ... af denna föryngring vore något att göra ...

Hon *kved* under skammen af dessa dubbeltankar men de höllo henne fast och göto långsamt balsam i hennes sår.

Som hon frisknar till nu, känner hon hvar morgon hon vaknar, en lifsglädje, en fart i fantasien om detta lif, som måste komma, en hisnande stor förhoppning likt i kärlekstidens gryning. Lifvet älskar sig in i hela hennes varelse, hon har oupphörligt denna lust till jättesprång in i stora lefvande stämningar, som liksom måste föda af sig verklighet. Hennes aning ropar efter förändring, lyftning, njutningslycka – som den vilsegångna ropar efter rå'et i skogen ... Och hvarje kväll följs det af smygande tvifvel och ångest genom vissheten att en dag gått och intet skett.

En afton satt Louise redan vid middagsbordet, då Tore kom ned med något upprördt ljust öfver sig. Hon såg genast att något händt, något icke ledsamt, och hjärtat började våldsamt klappa.

Däruppe gick Tore och talade vidlyftigt och långsamt som alltid, när han var ifrig och upprörd af angenäm anledning.

– Ja – på det viset är det Puttan – det vill sig icke sämre än ...

– Skynda dig, ropade Louise otåligt och tog jämna steg med honom på mattan i deras bur.

– Jo – ett högst oväntadt erbjudande. Det är på det viset, att en helgonmålarfirma i Chicago annonserat efter artister ... jag svarade när du var sjuk, bara för ro skull, och i dag fick jag bref – någon resa bestå de inte, men jag får genast arbete och litet högre betaldt.

– Är det allt? – Louise stannade bedragen. Hon satte sig ned på soffan. – Det blir ju ungefär likadant som nu.

– Allt? Hvad skulle det vara ...

Hon sträckte ut båda sina nätta tåspetsar och synade dem, kastade därpå upp hufvudet och såg barnsligt stort på honom.

– Ja men – du förstår ju Tore, alltid kan det ju inte vara så här.

– Så här?! –

– Men förstår du inte – sade hon nästan förvirrad som af ett skimmer – jag står inte ut, det passar mig inte i längden, jag måste ju till slut komma bland bildadt folk.

– Måste?!

Tore kom och satte sig bredvid på chäslongen. Han hade blifvit gammal dessa veckor, och nu fingo hans ögon ett kallt förvånadt uttryck.

– Hör Louise – du får akta dig för illusioner, så bra som vi *nu* ha det, kan vi visst inte beräkna att alltid få – de flesta svensk-amerikaner ha mindre inkomster ...

Louise sprang nervöst upp – hon visste ju detta lika väl som han, men det kom så underligt skrämmande nära, och hon ville icke höra det –

– Då lefva de ju inte!

Tore blef sittande helt stilla. Han förstod godt hennes stämning, men den retade honom.

– Tja – de lefva som arbetare göra, simpelt förstås, de ha lika bra föda som vi och bo bra också, men hustrurna göra allting själfva – tvätta både åt sig och andra ...

– Men *vi* höra inte till dem – Louise stod där blodröd, talade lågt och skarpt – kom ihåg det Tore, – jag förstår nog dina pikar, men jag föraktar dem – vi *höra* inte till dessa människor, vi ha ett annat mål, vi kommo ut för att nå högt, nå mer än vi kunnat därhemma – hvad hade vi annars här att göra? Vi måste slå ett stort slag, *måste* – du vet nog, att du är mer än en simpel arbetare ...

– Jag är alls ingenting annat än en medelmåttig arbetare, Louise. – Det sades med envist lugn. – Jag kom hit för att känna mig som en människa ... och kanske för annat med ...

– Åh Tore – hon sprang fram och ställde sig framför honom med händerna hopknäppta ... haf energi – ryck upp ditt väsen, sätt in hela din själ, *tro,* ansträng dig blindt ... säg att du måste lyckas; och du skall lyckas. Hundra människor ha sagt mig, att du *är* en begåfning, jag vet det – i mitt innersta.

– De hundra ha misstagit sig om mig.

– Åh, att jag skulle upplefva sådant. – Det var något oresonligt i hennes upprörda åtbörder och tal.

– Lugna dig Louise – han satt blek och kall. Jag *hade* kunnat blifva något, men ödet ville det inte, och nu är det för sent.

– Nämn ej ordet, det gör mig galen – skrek hon till, kastade sig på knä vid sängen och borrade hufvudet i täcket. – Ingenting är för sent, strid, kämpa – kom det mumlande ur kläderna.

Tore gick fram och tillbaka. Han kände något styft, oförsonligt stiga upp och gripa om sitt väsen.

– Hvarför offrade du dig för mig, du hade det ju bra – nu skall jag ha det också, att jag förstört ditt lif.

– Hvarför?! – åh gräsligt – det gick dyningar af stilla gråt därborta vid sängen.

Efter några minuter satte sig Tore på kanten men utan att röra henne.

– Hvad tjänar detta till, Louise – skall jag svara ja eller nej?

Hon såg trött upp. Något i hans veknade ansikte kom henne att kasta sig om hans hals.

– Tore, det känns som om allt på jorden vore slut, när du talar så där.

Och då intet svar kom, mumlade hon med ett litet vädjande försök till skämt:

– Se nu – alltid är det jag, som får vara försonlig.

Han strök med sin stora hand hennes kind.

– Stackars flicka.

Hon såg beklämdt och hastigt på honom.

– Nu är ju allt bra, Putte, det här är ju bara skrämskott.

Men det var detta förfärliga, att hon icke rådde på Tores stämningar. De svallade högt efter det hennes sinnen stillats. Nu gick han där åter med händerna i fickan af och an på mattan.

– Ne-ej, skillnaden är nog stor, jag tänker ofta på dig och är ängslig, och om du vill Louise, kom ihåg, jag tvingar dig inte – om du vill resa hem, där du passar ...

En vredeskänsla sköt upp i henne och tillslöt hjärtat ånyo.

– Åh, *nu* är allt stängdt för mig där – inbilla dig inte, att jag kan komma tillbaka ...

– Hvarför det? – han låtsades ej förstå – nu när den lille gick bort och du är fri ...

– Ja, den önskade du ju aldrig hade funnits – du fick din vilja fram, låt se nu att du blir något så utmärkt.

– Så-å – ett farligt lugn i stämman – men du har inte heller sett vidare –

– Tig – ropade hon ... hon kände vämjelse, ingenting annat än vämjelse.

Han gick bort och slog tillbaka persiennerna och såg ut på gatan.

Hon kände det, som om ingenting kunde göra det hela godt igen.

– Nu stanna vi, där vi äro, sade han – jag vill det.

– Ja, men, nu vill jag resa – hon måttade blindt – jag vill härifrån, jag skall härifrån ... Hon stod rest till nästan mer än sin vanliga längd, stel – med handen befallande utsträckt ... Så sjönk hon ihop ...

– Tore, jag står inte ut – kom hit.

Hon måste bedja flere gånger och med allt vekare tonfall.

Då kom han och satte sig mekaniskt ned och såg på henne.

Hon lade sig på knä bredvid, hon visste icke, hur hon skulle göra, hvad hon skulle säga ... det hela hade upprepats förr och det fick en grund anstrykning. Försoningen kunde ej gå till botten, emedan missämjan egentligen icke satt så djupt ... och ändå var detta slitande på känslan värre än allt, förstörde allt ...

– Jag är för dum och för enkel för dig, vi passa inte, sade Tore stirrande.

– Åh dum – hon skrattade hysteriskt – Putte, du är minsann en modern stämningsmänniska du med, ... men vi komma jämt på så galna tider ... hvar med sitt ... Se så – var snäll – var god mot mig igen.

Hon grät mot hans knä.

Så satte de sig utan vidare och trötta af spänningen ned som barn på mattan och började tala om affärer.

– Lifvet västerut är ju något helt annat än här, affärerna lifligare – jag tänkte att ...

– Hvad du nu har är ändå säkert – det var en helt spak och mjuk tvekan.

Tore kom genast in i alla sina egna tvifvel.

– Sant – d. v. s. på sätt och vis – det är ju en risk att fara, så jag ville du skulle bestämma – men mister jag så ett tu tre platsen här, så kan man kalla det för en risk att *inte* ha farit ... Ja, kanske vi låta det vara ...

– Nej – hvarför det. Du kan väl riktigt lita på dem?

– Se själf – han reste sig och tog ur bröstfickan och bredde ut det breda pappersarket med maskinskrifven stil och tumshöga stämpelbokstäfver. Du kan ju se: vi vänta med otålighet – hvad skulle de ha för ett nöje i slik komedi?

– Nej – Louise tyckte det också.

– Det är för resten icke så ofattligt. Jag skall säga folk från Östern gör solidare arbeten – därute är en fasligt brokig samling ...

Tore gick fram till klädskåpet och började tankspridt taga fram sina studier.

– Finge man litet mer rutsch – bättre betaldt, så kunde man taga en tid ledigt ... det vore ju inte så omöjligt än att ...

– Naturligtvis – jublade Louise men skyggt, som vågade hon knappt återgå till det gamla hoppet.

Hon *hade* krupit in i sig själf och bort från Tore. Nu när det verkligen såg ut att blifva något af, icke blott stod där som ett stilla vatten, skulle hon gifva sig in med honom i hans arbete och kamp, vara idel uppmuntran, godhet. Hon kände sig stark, blott han tog det så här.

* * *

SJUNDE KAPITLET.

Slöjan af sot och rök hänger tät öfver jättestadens ändlösa förstäder, öfver svarta fabrikskvarter, osålda tomtlotter, kolossala brädgårdar, gräsängar och maskinbyggnader; de klibbiga partiklarna lagra sig på den orediga massan af myriader järnvägsskenor och tränga in genom alla springor på waggonernas fönster, som alltid omsorgsfullt tillslutes, när präriens sista fula svinstia passerats ...

Midt i detta häpnadsväckande kaos af tåg, som blixtra förbi till höger och vänster, lokomotiv som hvissla, folk som hojtar och vagnar som dånande rassla på hvälfda broar – lockar Michigans blå band allt ljusare, fagrare, medan bolmande fuktig rök sluter främlingen i allt fastare famntag. Hvad man än vidrör, är mängdt med sot; från bangårdens dystra gallerportar mellan dubbla led af trashankar – ut på den smala, mörka Dearbron med sin trängsel af åkarkärror, sina schåarekrogar och sin förfärliga lukt af våfflor, stekta i tredje klassens svinfett – är det beständigt som om något osynligt regnade ned och svärtade hela universum: himlahvalfvet, gatstenarna, golfven, sofforna och människornas hud. Det blåser råkallt från Michigans vårblå vatten, folk kommer från Östern, där öfverplaggen brände dem i skuggan, och vinden far isig genom deras rysande lemmar ... men sotet har vid sig något ljumt, det liksom värmer ...

... Chicago! – du motsatsernas halfvilda, brusande, vidtfamnande, lifslefvande stad af lera och guld: som ditt sot är svart och din sjö glittrande blå, så är din uppsyn hemsk och strålande klar, du bär ett helvete och en himmel i ditt sköte. I ett svindlande säkert grepp samlar du – som vore det en hand full juveler – hvad människorna tänkt och sagt och lidit och sträfvat och drömt sig till sedan skapelsens dag, och du håller de slipade ädelstenarna mot solen af din egen gränslösa tanke, och de återkasta sitt sken mångdubbelt; och lika visst rinner bort som sand mellan dina fingrar – strös för alla vindar andligt förvärf. Endast dumheten och den klena iakttagelsen ser i dig blott krämarbarbari och synd. Din hjärna är skarpare än andra hjärnor, din fattning och skattning af tingen och din handling snabbare än någon annans och du är lika klok som du är hänsynslös. Du slipar dina vapen hvassare än någon i världen, som gärna ville, hvad ensamt du kan, och af allt som äger krafter, förstår du att smida dessa vapen. Din publik är på en gång den mest mättade, den modernaste och den primitivaste i världen. Och du vet det. Du vet att fasthålla den genom att gripa jord och himmel i ögonblicket. Se bara på dina präster! Icke ens de ha tid till onödiga ord, till retoriska fraser, till drömmen om änglar; de sammantränga all tänkbar vältalighet i tjugo minuter af knapphändiga sanningar, tändande tankar, robusta farmarhistorier och stickande bjärt belysning af sista valkampanjens smuts. De vakta på hvarje period, på det icke vid någon fras ditt folk må halka dem ur händerna. Så rikt är stoffet, så knapp tiden, så låg moraliteten och så kort amerikanens tålamod, att det gäller skofla med stora, fasta tag ...

Du lefver med en fot i nuet och den andra i framtiden, och då minuten är förliden, dväljes den redan som en skugga i fornvärlden ...

Du handlar, hvad andra tänka. Så hög var aldrig en gammal idé, att du ej mäktade gjuta den in i en ny, ljus och luftig tanke, född i Washingtons land. Hör hur de ljuda de friska uppropen vid dina skolor, dina institutioner, se hur de blänka dina uppslag, aflade i hjärnor, fria från alla slentrianens bosch! Det är en klang, det är en glans, som få hjärtan att klappa fortare. Men världen har dig aldrig där den tror. Den står

upp en morgon och gnuggar sig i ögonen och applåderar eller ondgöres öfver din sista bragd och vet ej, att denna redan är en myth ...

Trotsigt leende blickar du omkring dig med evigt nya fysionomier, och det nya är städse ett framsteg ...

Amerika är du dock icke. Du är så långt från den store amerikanens tanke, där det äkta Amerika är hemma, som Kina är från månen. Du är det gamla, som lystet slagit ditt klo i det ungas gyllene örn för att underkufva, icke för att samverka. Du har inkräktat utan att betala skattepenning. Dina grofva händer ha släckt lågan på altarhärden och rånat helgedomen. Det stora idealet, den gudomligaste af mänskliga ingifvelser, Amerikas underbara konstitution – den har du vändt i en fräck karrikatyr. Men själfva jorden under dig är full af frihetsflammor, och den stora tanken om utvecklingens gränslöshet och alla människors rätt till allt, den har du insupit med luften du andats, tills den blifvit din. Det är dina främmande barns ära. Men frihetsflamman har icke tändt din ande. Säg, hvar äro de hundratusen egna hemmen, hvar äro kvinnorna med den värdiga hållningen och de klaröppna ögonen och den solida, stilla, praktiska blicken, hvar äro de dödstysta sabbaterna, de tusen små kapellen med sin naiva frid och sitt familjelif, hvar är den stora sublima tron på människorna och på ett gifvet ord som på en ed, hvar äro dina barns ifriga intresse att se alla komma sig upp, alla kläda sig väl, äta godt, bo som människor, hvar är det ljust och lyckligt, hvar dallrar ekot af den enfaldige kväkarens djupa siareord ?

Ah, du vet det. I Östern är det, det Öster du ser ned på med främlingens öfvermodiga likgiltighet. Ty en främlingsstad är du Chicago. Främmande äro dina män och kvinnor, främmande deras lumpor och laster, främmande din sabbats buller och färdsel, dryckjom och handel, dina spelhelveten, dina skamlösa krognästen, dina svältlöner, dina baracker, dina våningshus och dina få, pompösa, öfverfyllda kyrkor; främmande är att din hjärna hyllar människorätt men ditt väsen trampar den afundsamt ned; främmande är din brist på gedigenhet, din förslagenhet, din misstänksamhet, ditt rasande förvärfsbegär, som inga medel skyr och din agande oro. Detta är icke Amerika, det är det moderna Europa på Amerikas frihetsgrund, i dess lätta drifvande luft, det är på sin höjd ett halft Amerika. Kanske är det framtiden. Kanske är utvecklingens och ofullkomlighetens lag den, att ljuset skall brytas genom din prisma, Chicago. Men du är icke den heliga nya värld, hvarom fädren drömde. Du har icke vetat konservera, icke bygga på gammalt godt underlag; därpå kännes bastarden ...

Louise Hultman sitter i den mörka affärsbyggnadens förstuga, hon har krupit in i ett hörn af järnspiralen, som vindar sig upp ett godt stycke mot skyn och hon får sitta i fred, ty de stora hissarna där borta besörja transporten. Från gatan ser hon männen komma halfspringande, utan öfverrockar, de ha ännu knappt sväljt sista biten lunchpaj, filthatten sitter på tre kvart och en diamant glittrar nedanför den tvifvelaktigt rena kragen. Med ett språng stå de bakom gallren – en knyck – och som en häftig vindstöt far den svängande buren till väders.

Hon har sett Tore försvinna någonstädes i sjuttonde våningen – och det är så underligt söfvande att vänta, en mängd idéer fara genom henne, de ackompangeras af det idkeliga hvinet och gnället från drifmaskinen. Folk slår i dörrar högt uppe och långt nere, och hon sätter ofrivilligt samman hvad hon läst och tänkt och hört med det lilla hon sett af den underliga staden, det blir till ett fantastiskt helt och gnager likt en envis fil på hennes trötta hjärna. Som det hemlighetsfulla orkersterbruset ur forsen, utgör det själen i det nyktra, lefvande sorlet rundt om ...

– Chicago, du motsatsernas halfvilda stad af lera och guld ...

Men han dröjer så förfärligt; folk från cigarrboden i kolossens nedervåning börjar lägga märke till henne. Hon går ut på den mörka Dearborn, blåsten hviner mellan skyskraparnas väggar, det tränges och skrikes på

alla sidor, gatsmutsen når öfver galoscherna. På ömse sidor om porten stå tobaksskylten: en träindian, som under vildt grin svänger sin tomahawk – samt en mannekäng med rostgula, slankiga kläder. Några karlar utanför boden se under lugg på henne, där hon går af och an några slag. En polis med battongtofsen slängande kommer tvärt öfver gatan och posterar sig tätt vid väggen. Han fixerar henne. Hon blir rädd, gommen torkar, hon går framåt trottoaren men vänder om och styr som magnetiskt dragen rakt på polisen, stammande:

– Jag väntar på min man däruppe ...

Polisen ler skarpt.

– All right – säger han men står kvar.

Är Tore vansinnig, som låter henne gå här? Han skall ju endast anmäla sin hitkomst för firman, sedan skola de fira en glad dag. I går var söndag, de ströfvade i glädtig turistspänning omkring, utsågo till och med en liten våning åt sig i ett snyggt kvarter, ja hunno besöka en af de största kyrkorna på västsidan. Louise måste skratta vid minnet, det var lika underhållande som på en teater. Prästen stod nedom altarringen och höll kvicka tal för att förmå församlingen att på stället och frikostigt betala nödiga utskylder. Öfverallt sprungo »bröder» omkring för att samla in mynt, och på det saken måtte gå fort, knäppte prästen med fingrarna och klatschade med ögonen åt läktarpubliken till tecken, att den skulle släppa ned i de tjänstförrättandes fång sedlarna, inlindade i papper! ... Men hon hade känt sig mer och mer fängslad af detta oerhördt rörliga Sodom ...

Så fula alla äro och så frånstötande ... det är i de flesta fall omöjligt att afgöra hvad de egentligen äro för slags folk. Hur olika mot i Östern! Hon är gråtfärdig af trötthet, känner sig hemsjuk efter Delawares varma sol och välklädda människor. Hon ångrar, att hon ej stannat inne i deras boardinghouse, ehuru det just icke är något ställe att längta efter ...

Hastigt sticker någon sin arm under hennes, det är Tore – han ser förstörd ut.

– Kom, säger han.

Hon känner en plötslig sökning i bröstet, förnimmelserna från de första oroliga åren blifva lefvande. Med en underlig blandning af ångest och trots och sjuk trötthet ropar hon hvasst genom hjulbullret:

– Säg genast.

– Åh det är ingenting annat, än att nu är allting slut för oss – vi ha gjort en kapital dumhet.

Hon tycker att alla människor se så underliga ut och att allt, hvad de företaga sig, kommer henne så ytterligt litet vid.

– Det är ett skojarpack, jag har varit en dåre – en idiot ... nej man duger inte här ute. Hela annonsen var en list. Det hade brutit ut en tillfällig strejk, och för att kunna sätta hårdt mot hårdt narrade de hit folk från Östern – vi voro tolf stycken olycksfåglar däruppe. Men i lördags gick hela bundten strejkande in igen ... Bossen skrattade mig i synen, tysk djäfvul förstås. Jag *bad* honom – det var med det värsta jag gjort i mitt lif, men det var för din skull, min kära Louise ...

– Åh du ville väl inte svälta ihjäl själf.

Deras ord kommo stötvis, hårda, under det de trängde sig fram på de larmande gatorna.

Tores hår klibbade vid hans upphetsade ansikte.

– Jag hade nöjt mig, med hvad som var, jag är född arbetare och det var mer än godt för mig – det är vansinne det här att krafla sig upp dit man inte hör ... Ne-ej – så mycket är säkert, nu är det slut med mina målarfånerier.

– Jag tycker vi ha annat att göra än att ge snärtar.

Tonens veka lugn drog genast Tores stora, uppjagade blick till henne.

– Louise, hur mycket ha vi?

– Omkring elfva dollars.

– Ta det kallt – hvad fan – ska man förgås, så ska man.

De köpte genast en Chicago Herald och gingo in i ett tomt lunchrum.

– Slå inte tvärt upp »Help wanted», hviskade Tore nervöst – de se så väl, att man är en arbetslös stackare.

Med ryggarna åt rummet yttrade de då och då högt några meningslösa ord, medan de varligt och skälfvande vände de många bladen för att få upp rätt sida. Hur få som behöfde hjälp! På långt när allt kunde ju heller icke komma i fråga. Det mesta kräfde speciel yrkeskunskap och konkurrensen var gränslös. Hvad man därhemma berättade om folk, som i Amerika helt djärft åtagit sig saker, hvarom de icke haft minsta idé – och på något sätt alltid fått det att gå och kommit sig upp och blifvit rika – det var en saga, hade kanske händt en bland femtio tusen och hände icke nu. Men folk kände aldrig till annat än det Amerika, som existerat för tio år sedan.

Till sent på kvällen satt Louise på deras tomma, illaluktande rum och väntade. Så fort dörren därnere smällde, blef hon kall om händer och fötter. Slutligen kom Tore trött och tvär. Hon såg genast, hur det gått.

I teckningsväg visste han ju, att det var omöjligt. Tid kräfdes för de olika manéren, och för resten hade hvarenda man, som satt upp en affär, sin olika mening om hvad som var skönt och riktigt. Tore hade gjort den iakttagelsen, att hvarje nation såg med egna ögon, man kunde aldrig beräkna om en arbetsgifvare älskade svart eller om han svärmade för hvitt. Äfven i andra sysselsättningar fordrades uppöfvadt handlag. Bland annat hade han anmält sig som ostronöppnare å en restauration. Det frågades hur länge han hållit på med yrket. Han ljög och sade: ett år. Men då knifven kom i hans hand, sågo de genast att han var nybörjare, skrattade åt hans lilla försök men afskedade honom på fläcken.

Dagen därpå samma förhållande. På ett bryggeri antogs Hultman som buteljsköljare men gjorde saken ej tillräckligt fort eller efter senaste metod och måste gå. Förmannen erbjöd honom att arbeta 14 dagar för ingenting, så kanske sedan ... Hur mycket betalades? 3 dollars i veckan.

– Vi betala 10 endast för inackordering, Louise ...

Öfverallt träffade han svenskar. I ett sjukhuskök stod en student och skar sönder fisk och kött hans händer voro illa stuckna, fulla af halfläkta sår. Herre Gud – legodrängarna i min faders gård ... skojade han.

På buteljsköljningstället arbetade en skåning och hans hustru. Det var en fin karl, bankrutterad grosshandlare från Malmö. Hittills hade han förtjänat 3 dollars i veckan som betjänt hos en doktor; då bodde hustru och barn i ett källarrum och lefde på en 1: 75 i veckan. Två barn dogo – naturligtvis! ... Nu voro de ju rika, menade mannen ... förtjänade 6 dollars och hade fått sin lilla flicka in som passupp hos Hubs.

– Men hon dör väl snart hon också – där är en sådan stank, hade modern sagt och sett ångestfullt på Tore ... Louise, hon var en fin dame och han såg ut som en grefve med sina whiskers och sin förgyllda pince-nez ...

vi ha haft det för bra, vi få nog vårt straff ...

– Skrif för all del inte hem och tala om oss! hade de ropat efter Tore ... vi säga alltid, att vi ha det utmärkt ...

Louise satt med hopknäppta händer och blekt ansikte och hörde på allt detta. Hon hade fallit af sista veckorna, kläderna hemifrån hängde löst om henne, voro nötta och omoderna. Men det märkte hon icke, hon ansåg ännu naivt sina solida plagg och snitten från Europa vara betydligt öfverlägsna amerikanernas luftiga tyger och många varierande moder.

Icke ett förebrående ord yttrade hon nu, ... det var alltför kufvande stort och hårdt.

I början följde hon Tore ut, hon kunde icke sitta inne och vara oviss. Fylld af sjuk ångest, ofta frysande och genomvåt, gick hon där utanför och väntade, trött så att hon dignade, och när han kom var det alltid detsamma ... ingenting ... ingenting! Då kunde hon gripas af raseri, af trots mot ödet, skilde sig tvärt från honom och vandrade bort ensam, stampade på känslorna, sökte glömma hela situationen. Ofta, synnerligen klara dagar, lyckades det. Som en elak dröm sjönk den nedom hennes horisont, hon gick käckt och spänstigt framåt i den kalla marssolen och hennes nordiska natur njöt af att känna vinden svepa utefter Lake Shore, hvars alla konstfulla villor tycktes reflektera insjöhafvets stålglitter. Härute var jämförelsevis tyst. I sakta skridt, solande sig i den tidiga, skarpa vårglansen, körde, red eller bicyklade längs oändliga, släta avenyer Chicagos stora värld, sportpubliken, vetenskapernas och fläsknoteringarnas bemärkte män, de tusen modiga kvinnorna ... Louise tyckte hon kände dem alla genom tidningarnas intima meddelanden. Det bar mot Michigan Avenys praktfulla esplanader och palatslika husrader, marken darrade under doft, dämpadt rullande ...

Detta Chicago vid Michigans strand var början till en världsstad af första rang, men ännu såg allt för splitternytt ut. Boulevarderna förefullo tomma i all sin vidunderliga bredd, människorna tedde sig som prickar mellan de fyrdubbla leden af raka träd, hästarna hade för rymligt fält för sina krumsprång och marmorpalatsen verkade för stilla öde. Chicago ville vara ett Paris men hade ännu icke lärt sig rollen ...

Länge kunde hon aldrig se på detta. En underlig ängslan dref henne inåt staden, där från nord- och västsidan alla de ändlösa, trista, smutsiga gatorna nedåt City kommer susande hela härar af spårvagnar, pinglande och ringande som galningar, korsande hvarandra under ett gnisslande, ett skrapande, ett hvinande likt tjutet af förlorade själar. Här passeras ett skyhögt hus, en dyrbar offentlig byggnad – där bredvid ett ruckel; och på tio stegs afstånd från ett elegant kvarter gungar midt i rama staden ett illaluktande träsk eller står ogeneradt på fyra fötter en butter koja intill något brutet plank, hvarvid dessutom stöder sig en ramlande handelslokal full af påklistrade plakat: »Till salu – affären går briljant». Allt är precis lika kärt, bara det går fort, fort, fort. Hela staden är som stadd på resa, den har icke tid att fästa sig vid småsaker, den är så påtagligt ofullbordad, öfverdådigt kamratlik, sjudande energisk ... Och Louise tycker, att allt detta hör henne mera till.

Det vimlar af folk, som rusar på, skriker, halfspringer, skrattar och hviskar, och lumpuppköpande negrer ropa enformigt från bakgårdarna. Någon ny kommunalman skall väljas, ty framför illa beryktade krogar bortåt lika illa beryktade broar, hvarunder slamrande tåg i full fart dundra fram, och ånghvisslornas skärande ljud återstudsa mot hvalfven, stanna enorma, granna reklamvagnar under trumpet och hornlåt och med jätteskynken fullristade af pöbelkandidatens namn, ordstäf, okvädingsord om motkandidaten o. s. v. Otvetydiga figurer stiga på och under hojt och dån och irländska kvickheter piskas hästarna i galopp gatorna nedåt. Utbjudare af sista timmens extrablad löpa omkring, ropande i falsett, det blandas med bullret af alla hjul, med skarpt kricketoväsen och med kabelvagnarnas infernaliska pingel. På plattformen stå konduktörerna, ofta i trasiga rockar och otvättadt ansikte, ej sällan en slusktyp, någon gång en afskräckande rå fysionomi.

Larmet tilltar och trängseln ökas närmare Statestreet. Husen växa upp i skyn, rad vid rad ligga ruskiga

herrekiperingslokaler, kringsvärmade af halfexistenser, slusktypen i stor skala och af alla grader. Slusken och halfslusken ha förmått sätta sin prägel på en millionstad. För dem blomstrar gator utefter en hel brokig industri af dålig tobak, billiga kläder, härskna pajer och uppbyggelsetraktater.

Härnere är det folk kör med så vild abandon, det är ett virrvarr af klatschande piskor, svärande kuskar, mot stenläggningen smällande hofvar, då någon dignande häst söker resa sig – af öröndöfvande rammel från med järnstänger tungt lastade vagnar ... Och åter och genom allt ljuder det aldrig en sekund upphörande pinglet, – men folk hör ingenting, de trängas i dödsförakt mellan galopperande hästar, dundrande kärror, kabelvagnar, politiska standarbärare, annonspelare, velocipedister, tyska musikparader ...

Finns något som liknar Chicagos milslånga Statestreet? Nu i uppköpstiden myllrar där som i en myrstack, det piper, hviner, gnäller, tjuter, rullar, smattrar som i inferno. Midt i den breda, myndiga gatan stå poliserna med höjda battonger och lyfta armar för att stäfja, rätta, hindra – det gifves icke en obesatt bit asfalt under detta haf af klackar och hofvar, som vältrar dånande fram i oemotståndlig kraft. Trottoarerna upp och ned drifves den stora fruntimmersströmmen på den mest demokratiska köpmansgata i civiliserade världen. Bredvid dessa bodmassor, strillande af speglar och lyx, har schackraren sitt kramlager och vägg i vägg med den fashionabla modistens läckra, skrytsamma salar skyltar ryssen utanför källarboden med sina lerkärl och sitt simpla porslin. Intill fleuristens praktfulla utställning steker italienaren på ett bord sina kastanier, värmer sina »peanuts» och sjunger klagande genom allt oljud ut sin vara. Mannen med fåglar af fjäder surrar tätt vid Siegel och Coopers hypereleganta magasin och några steg därifrån lutar, packadt af damer, »Hubs» fallfärdiga ruckel, en inrättning omöjlig på annan mark än Chicagos; en karrikatyr af Bon Marché, en byggning absolut lifsfarlig att beträda – med skrala hissar de fem knakande och gungande våningarna uppåt, med sekunda varor, med fabelaktiga godtköpspris och luft som i en lumpbod.

Mellan butikerna resa sig smala, ramlande lokaler utan fönster och dörrar – och förbi dem glider idkeligen strömmen, hopsatt af all världens folk, välklädda. och icke välklädda. Där tassar kinesen i sina tofflor, sin hårpiska undanstoppad i filthatten och händerna stuckna i de vida ärmarna, japanesen struttar i blanklädersskor, skorstenshatt och rock af finaste tyg, »cowboyen» med sitt fladdrande polkahår, sitt breda bälte och sitt hufvud rest som en världshärskare marscherar stolt förbi tjänsteflickor och fina fruar; – det är en röra, en ilande oro, ett tramp af tvehågsna, sökande fötter, och af dessa massor är den kompakta majoriteten folk, som har allt annat att göra än att fråga efter sin klädsel eller hållning. Arm i arm tåga skrattande tjänsteflickor in i modistens förgyllda salonger, slå sig ned och profva de dyra hattarna, medan deras matmor lika obesväradt tränges hos Hubs för sin bandrulle. Från första dagen har det slagit Louise hvilket allmänt intryck af fulhet dessa män och kvinnor göra. När hon blundar och tänker tillbaka, visar sig ett virrvarr af blackt hår, breda käkar och grofva drag. Det ligger ofta något af tillfällighet i deras framfärd, af missbelåten brutalitet eller ängslan i deras spända ansikten. På restaurationer, kuskbockar, i bodöppningar – öfverallt kunna förekomma dessa ovårdade figurer, på gränsen till slusk. Endast mer sällan ser man en amerikansk arbetares fina, skarpa ansikte, lediga, godmodiga hållning och korrekta toalett. Förhärskande är den germaniska och irländska typen ...

Ibland beger hon sig af åt nordsidan. Hon går långsamt framåt de likformiga, tråkiga gatorna, där vid hvartannat steg ljuda västgötska, skånska och småländska toner. En egendomligt skygg känsla drifver henne dit, hon har dessa år så väl lefvat dem förutan, men nu är det som hade lifvet fört dem närmare. Tore och hon ha så handlöst kastats in i den vilda främmande staden, hon vet icke, hvad hon hoppas häruppe eller snarare: hon vet, att hon föga har att hoppas af alla dessa ansikten, som otillgängliga och med något styft och avvisande i sin oberördhet stirra på henne; hon förstår, att om de hade reda på, hvem hon vore, skulle det icke ändra saken, mellan nordens barn finnes mindre samhörighetkänsla än bland andra nationer. Men hon går stilla förbi deras trappor och letar ut individer och undrar, hvad lifvet haft att bjuda dem och känner den sjuka känslan af något som är öfver henne – öfver dem alla – och som icke kan motas bort ...

———

– Vi måste säga till fru Hensel, sade Tore, då en vecka gått.

Louise satt med armbågarna på ett bord, som hon icke ens gittat torka dammet af. Hon gaf till ett rop och kastade hufvudet i händerna.

– Tore – jag *kan* inte.

Han satt och såg framför sig, mörk som natten.

Samma dag i ottan hade han, klädd i arbetskläder, stått i kö utanför en verkstad, men när hans tur kom, vore de få lediga platserna upptagna. Hemligen kände han en lättnad, samlingen väntande utgjordes uteslutande af snuskiga italienare och råa polacker, och bruket låg ute på sydsidan insvept i dunster från träsk och odränerad mark.

– Louise, ska vi ta lifvet af oss?

Han yttrade detta i entonig, drömmande ton utan att röra sig.

Hon lyfte sitt affallna ansikte.

– Tore, om jag ber fru Hensel vänta den här veckan, så nog *får* du innan nästa? Hur bära andra sig åt? Du vet väl, att inte folk svälter ihjäl.

– Inte det?!

– Jag menar bokstafligen – *svälter* ihjäl – det gör väl ingen.

Tore teg.

– Jag var inne hos en bokagent idag, han lofvade guld och gröna skogar – men jag kan ju inte tala, så att en människa hör på mig ...

– Men försök – kom det ifrigt ...

– Det är försök som kostar pengar och tid, de betala ingen lön, må du tro – han frågade, om jag var gift ...

– Hvad hör det hit ...

– Det är mest fruntimmer, som ...

– Ah – Louise förstod. Hon tryckte ansiktet hårdt i sina fingrar. Plikten låg där klar som en vattendroppe. Men håglös lojhet kröp öfver hela hennes varelse. Så förfärligt att gå från dörr till dörr och blifva utsparkad – inte blott det, men att hundra gånger om dagen spänna hvarenda nerv ...

– Jag vill hellre skölja buteljer.

– Men det står du inte ut med 8 timmar om dagen.

Samma kväll måste Louise, då Tore dröjde, gå ensam ned till middagen. Matsalen var osnygg, utan mattor, gesimsen öfver eldstaden grå af inbitet damm och tallrikarnas yta betänkligt skinande. Luften ångade af lök- och flottmättad vienerkokning. Genom den öppna dörren till förstugan kom kväfvande värme från en stor kamin, framför hvilken hängde veckans tvätt, hopplöst grå i koldammet.

Vid bordet sutto en mängd glada unga människor och skreko om hvarandra på fem, sex olika språk. I fru Hensels populära pensionat kom och gick folk natten igenom, spelade kort sedan luckorna tillstängts och skämtade fritt öfver nya världens puritanska idéer och eviga grönsaker, kokta i vatten. Maten var flottsåsig och mjöldöst. Stimmet stod i taket, endast värdinnan, en liten ungerska med mjukt väsen och små smutsiga händer, hade väderkorn på sina senast anlända gästers smak och lutade sig nu förtroligt mot sin favoritgosses stolkarm, lade hufvudet på sned och lyfte fingret leende och bannande:

– Fy fy, inte tala illa om Amerika, vi komma ändå alla hit och vi resa inte härifrån.

En ung flicka med milda orientaliska ögon och fina melankoliska drag passade upp. Hon var hvit af brist på luft, rörde sig automatiskt med de kupiga ögonlocken sänkta och log ett ytterligt trött leende.

– Ezra tigger mig så förfärligt efter blommor till balen, men jag säger henne, att det minsann inte är tider för blommor – hördes fru Hensels timida stämma.

Ezra smålog lika trött; det var svårt tänka, att hon kunde »tigga så förfärligt» om någonting. En af herrarna rusade fram på golfvet och bugade sig djupt.

– Tillåt mig ha den äran, fröken Ezra.

Värdinnan gaf till ett litet skrik och slog med händerna och från jungfru Ezras sköna läppar ljöd ett svagt eko ...

Louise hade placerats midt emot den unge mannen, nästan en gosse – i elegant aftonkostym, starkt parfymerad och med en violbukett i knapphålet. Hans fingrar foro nervöst omkring öfverallt och blixtrade af ringar, i hans friska judiska ansikte öppnade sig de svarta ögonen barnsligt, slötos strax därpå till hälften och kunde så plötsligt utskjuta en stråle af genomträngande skärpa.

Han talade på alla möjliga språk, hans lyx och oklanderliga skjortbröst bländade synbarligen hela kresten, och han kastade i stolt medvetenhet upp sitt hufvud. En rödblommig flicka bredvid sökte spasmodiskt fånga honom genom sin kärlek för Ryssland, »det stiligaste land på jorden».

– Gud den som kunde komma dit!

Louise fick plötsligt ett starkt intryck af något kändt vid flickans ansikte, och hon var glad att få något att säga.

– Förlåt – är inte ni svenska?

Flickan rodnade till och mätte henne sturskt med blicken.

– Hvarför det? Hvarför skulle jag vara från Old Sviden? Det gör väl detsamma hvar man kommer ifrån.

Hon skrattade högt.

Men den unge mannens beslöjade ögon foro gillande öfver den tysta nykomnas fina gestalt.

– Madame – en galant bugning – jag har en bit g-o-t-l-a-n-d-s m-a-r-m-o-r – (han liksom smekte sig genom det svåra ordet) – det är från Sverige – tillåt mig att göra er en present däraf.

– Pschaw – sade flickan fräckt och knäppte till sin tallrik, så att den for utåt bordet.

Det var förfärligt ..

Louise steg hastigt upp och gick helt röd fram till värdinnan, som genast med skrämd, blyg uppsyn följde henne uppför trappan.

I detta hus skulle hon nödgas tigga om en veckas logis på kredit!

Då värdinnan fick höra hvad det var, lättnade hennes uppsyn – Gud vet hvad hon väntat sig. Det här var en alltför vanlig historia.

– Madame – hon hviskade nu modigt och mycket förtroligt däruppe i den smutsiga gången – var inte orolig. Jag kan våga hvad som helst på, att herr Holstein betalar för er, om ni bara ber honom. Han är nyss kommen och rik, han är alldeles galen att strö ut pengar, springer hvarenda dag till Tore och Cooper och drar hem skräp – det är han, som betalar för miss Anderzohn därnere – ja, ni såg? alldeles hederligt för all del – hon vek timid undan för Louises blickar – jag är till den grad noga med mina pensionärers uppförande ... bara, ni vet – hon lade hufvudet på sned och log – ungt folk, ute för första gången – jag gör honom en väntjänst med att se till, att hans pengar komma till nytta och er är jag säker på, att han bjuder. Ni slog an på honom.

Hon såg sig hastigt om och sänkte rösten ytterligare:

– Bara säg att han inte ser ut som en jude – han kommer från en döpt familj, ser ni!

Louise stod som tjusad och såg på den lilla smilande munnen och det gamla draget nedom näsvinklarna.

Tankegången var så orimlig och främmande, att det gick rundt i hennes hufvud.

Hon mumlade några ord och gaf det hela en skämtsam vändning, hvarpå hon sprang in i rummet, trefvade efter stickor och tände gasen. Tankarna flögo som bollar mellan det högsta och lägsta i hennes själ, begreppen upplöste sig och med större och större lugn mätte hon svindlande djup – de skrämde henne icke så mycket, hon trott. Egentligen var *deras* – Tores och hennes – förhållande ett undantagsfall. Något så vidunderligt som att verkligen stå utan tak öfver hufvudet – utan mat – det måste ju väcka allas bestörtning –

Hon hörde någon med lätta steg ila uppför trapporna och flög till dörren, öppnade den helt litet ... hennes panna fuktades af kallsvett. Dörren till herr Holsteins rum stod på vid gafvel, han gick och gnolade, drog fram lådor, släpade på möbler ... Hon kunde se hans vackra ansikte glöda af ungdom i gasskenet.

Hastigt gick hon ut i korridoren och herr Holstein upptäckte henne genast.

– Ah pardon madame – entrez – please.

Louise dröjde på tröskeln, stammande i förvirring:

– Ni nämnde den där lilla marmorbiten – skulle vara så –

– Sitt ned madame – genast.

Rummet var belamradt med halfuppackade föremål, statyetter, skärmar – gamla talrikar. Den unge mannen for ifrigt omkring och letade och pratade hastigt, skiftande som dagrarna om våren allt under lifliga gester.

– För slarfvigt i huset madame – måste ha litet vackert – ni vet. Tycker ni om det här mönstret? – Ni känner Dostojevsky? Ah – Ryssland är för tåligt madame – vet ni hvad det kostade att komma öfver gränsen? – värnpliktig – intet pass – 100 rubler åt gendarmen! – gick galant – irrade omkring i Ungern – Paris – Paris behagade mig icke vidare – redan erbjuden plats som kompanjon till mister Aaron – känner ni honom? Smart karl – 50 dollars i veckan – nåja rätt honnett – man lefver – oui – tolerabelt ...

Han vände sig plötsligt om och halfhviskade med slug min:

– Men det gäller att se upp, madame – judar, judar alla här i huset! Jag håller mig annars vanligen undan.

Hela den brådmogna naiviteten förbigick Louise, hon hörde knappt orden, satt där med begäret att tala ut växande till dödligt allvar, hon kände, att hon försökte göra sig sympatisk, småle – hvad som helst blott det behagade honom.

Hon hade redan fått den lilla stenbiten inlindade i papper. Herr Holstein hade slagit sig ned i en länstol och blef allt fåordigare. Han betraktade henne med sina skarpa gossögon, och rummet svartnade för Louise. Hon såg orden sväfva tillreds i luften.

Halft ofrivilligt, halft af instinktlik beräkning brast hon i gråt.

Den unge mannen sprang upp.

– Är ni sjuk, madame?

Han bet i läpparna, bet i näsduken, knöt händerna järnhårdt, log krampaktigt.

– Åh nej – ursäkta.

Ryssen sade ingenting, han gick sökande omkring rummet och tog slutligen upp ett föremål som han presenterade henne med en artig bugning.

– Håll till godo, madame.

Det var ett fodral med elegant skrifpapper.

Situationens komik slog henne, men på samma gång trefvade hon blindt, blygsellöst efter tillfälle att blotta sin nöd för denne främling. Hon drefs viljelöst fram mot något, som vinkade och lockade.

– Å, det är så förfärligt att lefva, snyftade hon utan att veta hvad hon sade.

Då intet svar kom, såg hon upp – afkyld och fruktande. Orden hängde ännu i luften.

Herr Holstein satt åter i stolen och händerna hvilade på armstödet. Han såg på henne utan att röra sig. Louise tyckte sig se förakt och misstro i den smala blicken.

Hon reste sig yr och tom i hufvudet.

– Est-ce que monsieur votre mari est revenu?

Det kom behärskadt artigt – som om alls ingenting skett. Kanske en smula för påtagligt lugnt.

– Jag – vet inte – god afton, tack så mycket.

– För all del – adieu madame – måtte madame få en god natt.

Åh, hur upplöst och förtviflad hon gick därinne, bet samman tänderna, slungade presenterna utåt golfvet! Att hon icke ens haft sinnesnärvaro att tillbakavisa dem! Tänk – tänk om hon alldeles prisgifvit sig ...

Och midt i detta grinade en sviken förhoppnings faunansikte fram kallt ...

Hon hatade ljusskenet och släckte gasen, kastade sig på knä vid fönstret och såg ut på den dunkla gatan. En trånande räddsla sög sig in i hennes bröst – hvarför dröjde Tore så? Hon längtade.

Skulle det verkligen vara så svårt att dö – verkligen?

Tanken dröjde som ett eko i hennes sjuka själ. Om – om hon hade en revolver här framför sig och helt enkelt satte den mot tinningen och sköt – eller en ask gift – eller ett rep som hon lade om halsen och drog och drog och drog tills – hon icke kunde mer.

Hon var i tanken så nära däran, att hon blef hvit och ögonen stodo stinnt ut. Hon genomlefde, hur hon reser sig, går till lådan och tar fram en flaska arsenikdroppar, som doktorn ordinerade efter hennes sjukdom, men hvilka hon aldrig brydde sig om att begagna. Så sätter hon den lilla flaskan för munnen och – här sväljer hon, tungan smackar mot den torra gommen. Hon sluter i dödsångest ögonen, ett ögonblick är det som om tanken magnetiskt skulle, måste draga handlingen efter sig.

Hon reste sig verkligen och gick framåt ... slet sig så med ansträngning ur den underliga domningen och skrattade till ... Åhnej, sådant ämnar man, men man gör det icke.

Åter tände hon ljus och gungade fram och åter i korgstolen. Det var underligt med dessa själens lekar – en så ryslig lek som nyss – skräcken försvagades, så fort man gick det allra värsta inpå lifvet; viljan bands eller drogs efter, tills den rent af förlamades och man *måste* handla. Man borde aldrig leka med tankarna – och just som man tänkte detta: att man icke borde, icke finge, – så kommo de som galna skrattande troll och grepo om en dubbelt – fyrdubbelt starkt ...

Gud – så orolig hon var – Tore!

Hon smälte af kärlek, af längtan, blef af ångest blek under ögonen ...

När hon hunnit slöa till, kom han. Han knackade och steg in så stilla och ljus, lade ordentligt bort rock och profver och gick fram och kysste henne på håret och klappade lugnt och förnöjdt. hennes kind; satte sig därpå och drog ordentligt upp byxorna vid knät.

Louise stod stilla spänd under gasen och såg på honom.

– Ja min flicka – nu äro vi räddade. Det gick så underligt till – så enkelt. Amerika är sådant – du! Det är ett styft land, det måste man säga. – Jag gick framåt Dearborn, då jag kom att se upp på huset – alldeles midt emot den där helgonmålaren, skojaren. Där skyltade en precis likadan affär, aldrig hade jag sett den, fast jag gått gatan hundra gånger ... Jag gick upp på måfå – Mac Longhlin heter han – du kan inte tro en så hygglig karl. Han bara ögnade igenom mina skisser, så antog han mig med ens – ska börja i morgon, Puttan ... Jag vet inte, det var alldeles som om han fattat tycke för mig... bjöd mig ut med sig på middag, därför kommer jag så sent ... talade alldeles som med en kamrat ...

Tores ansikte sken af fridfull lycka. Det tunga, groteskt surmulna, som hängt sista tiden öfver honom, hade släppt, medgången förfinade honom.

– Det är så underligt Puttan – talade han stilla... det där att man ändå inte är ämnad att förgås utan kanske bli något i världen – ännu är man ju på det hela ung ... hvem vet? – och så det där att man är beskyddad, att man törs lita på – på någon ...

Ögonen tårades och läpparna begynte darra. Louise, som legat vid hans knän, såg upp och kände en stark rörelse och dock något motvilligt.

– Låt oss tacka Gud, – hviskade Tore ödmjukt rörd. Han blundade, och tårarna runno utför kinderna.

Louise lutade mekaniskt hufvudet mot hans sammanknäppta händer, och med bruten röst bad han några

självvalda ord, som återföddes på hans tunga från den fridfulla sommaren i Bergslagens löfhagar.

* * *

SJUNDE KAPITLET.

Den enorma salen, där mister Mac Loughlin bedref sin vällofliga affär, företedde ett oroligt utseende. Männen, som annars sutto rökande och målande af alla krafter i rader vid långa bord med gipsbilderna stödda mot kanten, gingo brådskande om hvarandra på golfvet. Ofvanom de långa blå blusarna, slutna vid handleden, sken kragen, så glänsande som endast kinesisk strykningskonst kan åstadkomma, och nedanom fram tittade spetsiga, spegelblanka skor och en bit af en elegant byx. Den som skötte undermålningen hade brådt att få jungfru Maria eller S:t Sebastian öfver i hans hand, som påsmetade den artistiska utsmyckningen, och denne å sin sida behandlade de heliga männen och kvinnorna skäligen lätt, hvälfde deras ögonbryn under en sorglös hvissling och utpetade vårdslöst naglarna på fromt hopknäppta händer. Chicago firade åminnelsen af något stort helgon, och framemot klockan 12 afkastade alla goda irländare sina öfverdrag, gjorde toalett vid präktiga, väggfasta handfat, där varmt och kallt vatten spolade dagen i ände och där tvål och handdukar funnos till reds – samt framträdde sedan förvandlade till fullfjädrade sprättar.

Det låg en fridags ro i luften och utan att hysa minsta intresse för namnsdagshelgonet, följde den ena efter den andra småningom exemplet.

I herr Mac Loughlins affär växlade artisterna dagligen, nya ansikten lyste för att försvinna, innan man hunnit vänja sig vid dem. Det var en omsättning af föga likartade element: stafflimålare med mer och mindre kända namn, och som genom ödets orättvisa befunno sig utan pengar; kypare, upptröttnade vid affären, och till en omväxling lifvade för penselhandtering: yrkesmålare, studenter och bondpojkar, i hvars hjärnor spökade någon dunkel hågkomst af den tjusning, rödstrykningen af ett plank brukat framkalla. Och mister Mac Loughlin förstod att draga nytta af alla och visste på centen hvad deras respektiva tjänster voro värda.

Nu gick han själf, en spenslig, högt uppskjuten gestalt med snabba, nervösa rörelser och något böjd näsa under sylskarpa ögon, i skjortärmarna fram och åter, tuggade ihärdigt, spottade öfverlägset träffsäkert åt kaminen till och såg utan att säga ett ord på hvar och en, som aflägsnade sig

– Well – mister Hultman – skall inte ni också försvinna ...

Tore, som slutat att i ett hörn förtära sin medhafda lunch och gjorde sig i ordning att fortsätta arbetet – svarade godmodigt leende:

– För dåliga tider, herr Mac Loughlin.

I detsamma nöp honom någon i rocken. Det var hans granne, en tjock tjugoårs pojke med röd hals och röda händer och ett hår så tättklippt, att färgen gick ihop med hufvudsvålens.

– Han sulle la gå me’ ut, så bjuder ja’n på ett glas öl.

Förbluffad stirrade Tore på sin landsman, som var en alldeles ny upptäckt. I flere veckor hade de sutit bredvid hvarandra, och Tore, som tyckte sig kunna svära på nationaliteten, tilltalade honom litet emellanåt på svenska men utan att få ett ord till svar. Slutligen började han med landets språk och si: nu slog den fosterländske ynglingen fermt upp sin språklåda, talande med god slangaccent.

– Hvad fan – ni är ju svensk ändå – for Tore ut retad.

– Hysch – varnade pojken säfligt – det sa’ en inte låss om, förstår han, inte så di hör’et, för då skojar di me’n.

Salen hade småningom utrymts så när som på ett litet allvarsamt fåtal, och förmannen, som kunde arbeta och tiga för tre när det gällde men i dag var vid sitt pratsamma lynne, sjönk så godt sig göra lät ned i en stol bredvid Tore och lade upp fötterna på bordet.

– Well – S:t Patrick får reda sig utan mig också – det där är dumheter, som passar för gamla landet ... he – old man – att inte du ska ut och lufta på ditt irländska vadmal? ...

Han hade sträckt sig bakåt och nickade åt en gubbe, som, klädd i tarfliga europeiska arbetskläder, långsamt strök på färg och till svar gaf ifrån sig ett ilsket murrande.

– Jag ska säga dig, far – fortsatte Mac Loughlin och vred på sina bekvämt placerade sulor – jag är trött på att se dig stryka omkring gatorna i de där klumpiga donen från gamla Irland. – Det är hufvud på skaft på dig, gamling, men se på mig – ser jag ut som du, jag? Det är som jag vore från en annan planet. Här kom du ut, när du var ung i världen, och när det hängde gull ner från träden, så ställde du dig att rota och böka i jorden – det förlåter jag dig inte, far – och så går du omkring och hackar och hackar på Amerika se’n ... var tacksam att det fanns ett sådant här land att komma till ... du kunde äta och klä’ dig som en människa och inte som ett arbetsök ... men du sitter för fast i det gamla ... Det materiella ... det är just det afgörande ... Folk däröfver har så rasande galna idéer om pengar – pengar är medel – pengar ger själ. – Tror inte du, att när jag får på mig en fin rock och ligger i en bra säng, så får jag fler tankar och finare känslor än en smutsig, klumpig irländare, som snörflar i en fållbänk näst till kor och grisar?! Nonsens – lutter nonsens – – –

Helgonmålaren spottade tvärt öfver rummet och direkt i spottlådan, strök långsamt med pekfingrets bredsida upp mustascherna och tittade filosofiskt i taket. – Nej, min herre, det var ämnadt åt Tore, jag har rest härs och tvärs igenom Europa, och jag har inte upptäckt en sak, som de inte stulit idén till från Amerika ... se på deras järnvägar, deras åkerbruksredskap, deras system och ställ på hvartenda område ... i allting marschera de långsamt efter oss; finns inte hufvud ... finns ingen invention i Europa ...

Tore satt irriterad och egendomligt missmodig. Han hade själf ansett sig och äfven gjort sig känd bland landsmän som svenskhatare. Hade han blifvit konstnär, är det troligt att hans demokratiska instinkter minskats med åren, hans brist på börd och intellektuell underbyggnad hade då öfverskylts, och han hade kommit att slå rot på de höjder, dit hans konst fört honom. Men nu växte och frodades hans underklassinstinkter. Därhemma kunde han icke som blott och bart hygglig och intelligent människa göra sig jämlik den klass Louise tillhörde, icke ens då den klassens människor hvarken voro hyggliga eller intelligenta. Och dock hade han fått så mycken smak för lifvets förfining, att han icke längre trifdes i den sfer, där han föddts. Han var en ensam man bland sitt folk, och i det exklusivt fosterländska såg han intet rum för den del af nationen, han tillhörde, utan vädrade endast frön till öfversitteri mot sin person. Därför hade han med hela sin slutna, brinnande själ kastat sig på Amerikaförgudningen. Hvad betydde ett stycke jord, några språkljud, några säregna bruk och en viss luft mot hans själs rättigheter? Där dessa kränktes, fanns intet att älska. Han njöt af yankeetidningarnas patriotiska bravader, och då han i svenska och svensk-amerikanska organ fick fatt i något, som riktigt skadegladt dräpte gamla ideal, svällde hans håg af triumf. Det skulle de ha – det var förbaskadt rätt!

Hans konst hade sällan förmått lyfta honom öfver sitt tunga, självmedvetna jag, men lifvet härute ryckte honom med sig, det verkade befriande, lättande, nästan jublande som ett konstverk. Han fann skönhet i den stora ändamålsenligheten, i att människoviljan beständigt åstadkom så underbara resultat. Här tvekade man ej om, hvad man ville, folk tog saker så lätt och läto bagateller vara bagateller. Det var som om hans blotta medborgarskap som amerikan gjort honom delaktig i all denna utveckling, gifvit honom rätt till stora ord,

till pompös själfkänsla. Storheten omkring honom återspeglade så mycket af hvad han velat, och han solade sig i denna reflex och tyckte sig stark, därför att han förstod det starka. Här fanns ett gigantiskt mål, hvarom alla kunde enas, det låg inom hans räckvidd och var minsann värdt att lefva för.

Denna stämning stördes dock af verkligheten. Under det han gick här och växte härligt till i sitt inre, kom Louise beständigt med sina fordringar på »upp», »upp». Det verkade så osympatiskt. När han jämförde sig med en hel mängd folk, var han ju lika långt hunnen som de och för resten – bara detta att från en svensk ha blifvit en amerikan utgjorde ett framsteg. – Äfven kände han sig underligt besviken, då han kom i personlig beröring med yankeernas nationalstolthet och främlingsförakt. En viss förnäm öfverlägsenhet, lik den en gammal man känner bland ynglingar, smög in i hans tankar, och samtidigt gnagde honom ett bittert medvetande att vara förbigången – utesluten som det gamla evigt är från det unga. När han tyckte, att han offrat allt på sin beundrans altar, var det icke hälften af hvad som fordrades. Och vid sådana tillfällen kunde han i trotsig smärta famla efter de gamla idealen, ja känna en obestämd svartsjuk längtan att göra dem till sina, ehuru han hela tiden visste, att hans innersta vilja ej var med.

I längden tärde denna själens hemlöshet på honom. Tore Hultman hade blifvit ytterst nervös, hans blick jagade orolig och skygg, och det ljusa håret vid tinningarna började gå i askhvitt.

Mac Loughlins stora ord och den sorglösa säkerhet, hvarmed de uttalades, gjorde i dag som alltid ett osympatiskt intryck, och Tores sätt och ton blefvo allt mer kyligt afmätta.

– Åh, sade han nu, mörknande kring ögonbrynen, – europén säger just om er, att ni ingenting eget ha, hvarifrån ha ni fått allting, om inte från oss? Er teoretiska underbyggnad är skral, mister Mac Loughlin, ni skulle veta hvad som fordras af en svensk för att ...

Ett skarpt, skallande skratt afbröt honom och ekade genom den tomma salen.

Mister Mac Loughlin låg tillbakalutad lika trankilt med hufvudet nedsjunket mellan axlarna och borrade in sin blick i taket.

– Ni är en mycket hygglig man, mister Hultman, och jag tycker om er – jag håller alltid på svenskarna – de lefva som människor, fast de supa ihjäl sin intelligens – det är ett faktum, herre ... men de omsätta sina pengar i landet, de göra inte som kineserna, dem Gud utrote från jorden ... lefva på 25 cents om dagen och dra vårt guld hem till Kina – och så lyder ert folk lagen – acklimatiseras lätt – och äro bra arbetsmänniskor – men längre hinna de inte ... Svensken når sällan öfver respektabilitet, herre. Minns ni hvad Bayard sa’ på hundraårsfesten i Delaware: »Svenskarna ha gjort en god insats i Amerika, men jag har aldrig träffat dem på de högre stadierna af vårt lands utveckling», sa’ han ... Svensken, mister Hultman, har bidragit till Amerikas kultur som landtbrukare och maskinarbetare – hufvudsakligen – där har han sin *betydelse.* Men i högre instanser saknas han nästan alldeles, om ni jämför med andra nationer, som stå på mycket lägre teoretisk ståndpunkt ... Inte ofta min herre, ser man en svensk i de stora utvecklingscentra – som politiker, som ledare af stora företag ... Irländare, judar – ja italienare till och med göra sig mer bemärkta ...

Hela tiden satt västgötapojken vänd i profil, blodröd och rak som en pinne, med fötterna hopslagna lik en beväring och målade säfligt bredt utan att yttra ett muck.

– Svensken är inte framfusig, han har för mycket vett – mumlade Tore och skälfde på handen.

Hur många gånger hade han icke sagt Louise precis detsamma: vi svenskar duga icke till någonting!

Ånyo hoppade skrattet i små bubblor nedåt stolraderna och de stela madonnornas brokiga ryggar. Det låg mycket af godmodigt gäckeri i detta skratt men också af järnhårdt jubel, det sade så visst som ord säga: vi gå vår egen väg, vi handla, vi utvecklas, så luften darrar och sjunger, hvad gör det hvad ni begripa, hvad ni

säga därom?! ... vårt land är jordens mäktigaste, ty vi bekymra oss icke om något annat; af andra hoppas vi ingenting, frukta ingenting ... vilja ni följa oss, så varen så goda, hvarom ej så ... hvad gör det oss?

– Min käre vän – jag har ännu inte sett någon, som inte velat komma fram, om han kunnat – svensken är trög och saknar i allmänhet blick, ser ni – den stora blicken för hvad som är att göra just då det skall göras. – Se på irländaren – hans klara, skarpa hufvud tränger igenom allt, han är framstående som politiker, lagkarl, köpman – på militära områden – och tysken sedan – kanske sätta vi honom högst – han har gedigna kunskaper, han förmår också göra den gällande – isynnerhet inom finare yrken – inom handeln – som vetenskapsman ...

Ser ni –

Mister Mac Loughlin satte sig plötsligt upp och slog Tore på axeln, sänkte rösten och talade kort och skarpt:

– Jag värderar hufvud – och jag vill att allting ska gälla för hvad det är – men jag värderar karaktär mer. – Säg mister Hultman, har ni inte lagt märke till en sak – har ni någonsin sett en judenäsa i *min* affär? – aldrig, kom det ihåg!

Hans ögon gnistrade, han sprang upp och spottade hastigt, kastade sig åter i stolen och körde ifrigt upp mustascherna.

– Ah judarna – det är Amerikas fördärf, det är en röta, vi hata dem, och ändå kunna vi inte bli af med dem – de slingra och suga sig fast om allt – en jude, herre, dödar allt lif i sin närhet, han slår ned som en afskyvärd spindel i någon smutsvrå nära de stora affärshusen, och där börjar han draga och arbeta; hans håla förstoras – och innan man vet ordet af, har han växt ut och förkväft allt omkring sig, tills man är tvungen att lämna honom fältet öppet med nöd och elände. Juden aktar sig för att slösa, han lefver inte särskildt lastbart, han dricker sig inte drucken – ställer aldrig till skandal ... men hvar han går fram, droppar lyx och ruin ur hans händer – hvarken ondt eller godt biter på en jude, herre, aldrig acklimatiseras han riktigt – han är bara sitt eget själf – strykrädd – bara sätt foten riktigt stadigt på hans nacke, så kysser han er på handen ... Ah, jag känner dem ...

Mr Mac Loughlin hängde med sidan af sin öfverkropp öfver stolskarmen:

– Mister Hultman, ni har varit i Philadelphia?

Nå, det är – eller det var åtminstone – en ärlig amerikansk stad med ärliga präktiga affärshus ... Minns ni Grossbridge kappaffär – he? Biträdena betalades med hederliga löner, flickorna lefde i goda anständiga boardinghouses och hade dessutom ett par dollars i veckan till att kläda sig hyggligt och till en åktur i Fairmount ... boden blomstrade ... Well – några steg därifrån börjar en liten oansenlig affär – två judar – Isaak Brothers, personalen underbetald, varorna tillverkade i hälsofarliga baracker af utsvultet folk någonstädes däröfver i Europa – eller här i Chicago – sak samma höll jag på att säga ... följaktligen prisen billiga. Herre – helgonmålaren satte plötsligt fötterna på golfvet och slog ut handen – om två år var Grossbridge en ruin – ni minns det? Ja! Ville inte frångå sina principer, måste stänga ... och vet ni hur Isaak Brothers kommo åt det stora välkända hörnhuset där vid Market? Vågade inte bjuda själfva men lågo i maskopi med en herre i Connecticut, som reste ned och köpte hela subberten – och sålde den om en vecka till Isaak ...

Och vet ni hur det *nu* ser ut där ...

Mac Loughlins näsborrar spändes ut och färgades svagt, han sprang upp och pekade patetiskt på sin far.

– Fråga den här gamle mannen, han kan ge er besked ... Han har en dotter, herre, och jag en syster, hon ville

prompt ut i världen och för ett år sedan går hon till Isaak och säger: Har ni en plats ledig? Jag gick med ända till dörren, men då jag såg dem samlade därinne i sin kontorshåla, sju, åtta stycken kroknäsor med smilande munnar och hattarna på nacken, trodde jag mig inte om mer utan stannade utanför. Det var inte tio minuter, så kommer Annie rusande ut, hon var hvit som min krage här, herre, och hon ropar: Ge mig en revolver, jag vill skjuta honom ... Ah well, never mind jag gick in – och sköt dem gjorde jag inte – men jag fick deras eviga flin att för en gångs skull upphöra, det fick jag ... Ser ni syster min hade frågat honom Isaak, hufvudmannen: Hvad betalar ni i veckan? 3 dollars. – Tre dollars – gode Gud, det räcker ju inte till anständig board – och allt annat sedan! Då skrattar den uslingen ... har ni sett judar skratta, herr Hultman? det är bara ett enda långt leende grin från panna till haka ... och så säger han listigt: Miss, ingen enda af våra flickor därute har mer än 3 eller 4 dollars i veckan, och tycker ni inte att de äro nätta och fina? jag ger er mitt ord på, att förtjänst inte ska fattas er – ni är en tillräckligt vacker flicka ...

Det vågade han till en *amerikansk* flicka, herre förstår ni det!

Det blef plötsligt så tyst i det stora rummet högt uppe mot skyn, att man kunde höra larmet från gatan djupt under – doft som hade hofvar och klackar tryckts mot halmtäckt sten.

Helgonmålaren gick fram och åter, från den gamle kom det hväsande hotfullt:

– Bränn dem – stick dem – åh vänta bara ...

Något rörde sig i Tores innersta. – Åh ja, kan så tyckas, men det får väl *vara* frihet, när det ska kallas frihetslandet, det här, yttrade han högdraget, i invärtes feber.

Som en blixt slog förmannens knutna, seniga hand ned på stolskarmen.

– Frihet, frihet ... blå dunster – vi vill inte ha europeernas teoretiska frihet, herre, utan amerikansk frihet, inte frihet för gammal ruttenhet på ny mark, det är löslighet, herre – amerikanerna är det konservativaste folk i världen, för de ha något värdt att konservera. Är det frihet, att en får supa som en tratt för att tio andra ska bli olyckliga? att en får stjäla och skoja fritt för att hundra andra ska gå miste om allt, som hör fria människor till? Det är tyranni det, min herre inte frihet ...

Och gunås, tyranniet importeras i det här landet mer för hvar dag ...

... Men ni germaniska folk vet ni hvad felet är? – ni är en afundsam race, därför unna ni inte hvarandra friheten. – Ser ni – amerikanen har många sidor, men det är en sak han rakt inte är: han är inte afundsjuk! Det är hans kungliga racemärke, herre ... Afunden däröfver hos er, den kallas så ofta för samvetsgrannhet den – ah ... jag har känt mycket folk i mina dagar, och själf har jag färskt europeiskt blod i ådrorna ... men vet ni, mister Hultman – aldrig såg jag så ofta afunden få namn af moral som hos nordeuropeiskt folk ...

I herr Mac Loughlins skelettmagra ansikte, som nästan åldrats under allt upphetsadt allvar, kom åter ett godmodigt sorglöst sken. Han lade sin hand kamratlikt på Tores skuldra.

– Well, mina herrar, det vill inte bli arbete af i dag – ligger något af fest i luften – kasta så godt af er öfverdraget, Hultman, så gå vi ut och ta oss en kotlett och ett glas golden sherry – helgonet till ära.

Litet senare, då solen redan kastade sneda strålar öfver State Streets hundra spegelfönster, sutto arbetschefen och hans underordnade i ett ensamt hörn på en restauration vid den vårdade Wabash aveny. Det var en af Chicagos få platser, som erinrade om Östern; i den ljumma förstugan grönskade palmer och blommade kamelior, och inne på de sammetsmjuka mattorna tassade negrer i frack, tyst som i ett likrum; gästerna talade ytterligt dämpadt eller serverade sig fullständigt tysta från fat med lock af silfver.

– Mister Hultman, sade amerikanen sakta och höll tankfullt sitt guldgula glas mot eftermiddagsljuset, som i en smal bländande stråle sköt fram ur den ofärgade rutan på ett måladt fönster – gör er inte brådt i kväll. Ser ni, jag vill säga er någonting, jag har fattat förtroende för er ... och ni vet, när vi amerikaner ha det, finns ingen gräns, vi tro, tills vi blifva bedragna ... men då tro vi aldrig mer ... jag vet inte, om inte detta är ett fel ... Well, mister Hultman, det finns någonting som kallas otur ... och vi amerikaner ha respekt för det; en karl må vara aldrig så energisk och företagsam, har han *det,* då är han knäckt, det är allt hvad som är att säga om den saken.

Han höll upp litet och studerade noga vätskans många skiftande färgtoner. Orden kommo långsammare:

– Ni ser holländaren däruppe i affären? Ja, han är en styf målare, erkänd i sitt eget land, mister Hultman, men hemma kan han inte vara på grund af släktförhållanden – nå, han spelar inte, han dricker inte, har inga dyra vanor, arbetar fort och skickligt – men han kommer ingen vart. Jag säger till honom: Stanna på er plats några år, mister van Beer, tills ni fått ihop nog pengar att öppna en atelier – sedan gå på i Guds namn, säger jag. Men det är omöjligt. När han sutit och målat madonnan ett halft år, griper honom oron, han står inte ut med yrket, han reser till landet och målar konst, tills han inte har en styfver och får börja om igen. En sommar hade han legat nere på Atlantic City, och på hösten kom han till mig med hundra stycken fruntimmershufvud – små miniatyrer, elegant inramade – de voro förtjusande, herre, nobelt, delikat utförda, – Nu ska jag göra affär, sa' han. De här hufvudena begär jag 100 dollars för, hvart, det är det minsta de äro värda. Well – en månad därefter satt han hos mig och målade gipser. Konsthandlarne hade bjudit honom 50 dollars stycket, men han låste in sina porträtt och talade aldrig mer om dem. De äro *värda* 100, sa' han ... Herre, en sådan karl förtjänar aktning – vi amerikaner skaka hand med honom och säga: hade vi fler sådana, voro vi räddade ... Men han har *otur,* hans lynne, hans natur går inte ihop med omständigheterna ...

Tore satt drömmande och litet dåsig af den för honom ovana drufvan. Han visste icke hvad det var, som gjorde honom så underligt beklämd. När man hörde om andra, var det dock något som *icke* öfverensstämde med ens egen kasus, och så var allt osäkert som förut.

– Ja, man har olika natur, och man når ändå inte högre än man är skapt till – mumlade han mekaniskt.

– Det är just det – tog amerikanen uti lifligare än förut och sträckte sig fram med båda armarna på den hvita duken. Hans ögon fingo ett gnistrande skarpt uttryck, och han log ett hvasst, smalt leende. – Ser ni för min del är jag aldrig rädd, jag skaffar mig alltid pengar, jag slår hvad med er, att om jag ginge ut nu alldeles renskrapad, skulle jag om en timme komma tillbaka med 100 dollars i fickan ... Konsten är bara att taga människor ... man utforskar deras svaga sidor – och saken är klar. – Nej sir – han skrattade till ett litet bullrande skratt, som kommo negrerna att sträcka stelt på sig, och lyfte sin hand med utspärrade fingrar – jag har haft lika många upp och ned i mitt lif som jag har naglar på mina händer ... En morgon skulle jag sända af beställningar för 5,000 dollars, då jag får telegram, att hvarenda kund har inställt sina betalningar – stora bankkrisen i Philadelphia – fingo reda sig utan helgon – nå det störtade mig. Jag gick ut och köpte biljett till Chicago och drack ett glas citronlemonad på is – never mind, tänkte jag, sådant är Iifvet ...

Han böjde glaset mot Tore, lutade sig tätt intill och talade kort och lågt, medan ansiktet plötsligt blef spändt och tärdt:

– Jag talar med er i dag, för att ni skall kunna se er om i tid ... en vecka härefter existerar icke affären vid Dearborn – svårt att få in pengar, mister Hultman; – för att säga sanningen, när allt är klareradt har jag inte 50 dollars öfver ... Antagligen går jag västerut och försöker ett annat jobb – Chicago börjar bli trögt och långsamt, ute där är det mera rutsch – nya samhällen, käckt folk, här är man för betänksam ...

– Ni har haft otur, sir. För min del, så – hvad kan jag mer vänta, affären har varat i hela 7 år. Lycka till, herr

Hultman, ni förtjänar det, ni är en ärlig man men ni är för ängslig, ni ska inte bry er så mycket om lifvet – visa er indifferent, det är då lifvet kommer till er. Mät aldrig era krafter – bara gå rakt på – goodness – misslyckas eller lyckas, hvad är skillnaden? Lyckan ligger i ett godt humör ... Låt oss skaka hand – jag har åtskilligt att göra innan klubbtiden ... Godafton, mister Hultman.

Tore gick yr och nästan bedöfvad af all inre och yttre rörlighet ut i den starka eftermiddagssolen. Han fruktade för att svimma. Det enda, som på ett mekaniskt sätt åter och åter ljöd i hans öra, var: 50 dollars. – Herre Gud, hvad vore det då för nöd!... Han hade ingen lust att möta Louise, han visste förut att det svenska huset, där de bodde, luktade öl, och att svenskarna voro omöjliga, och att hon var en olycklig människa och att ... Ändtligen hade han fått det i sin tröga skalle.

I alla fall ... hos svensken fanns icke det där fordrande, hänsynslösa, han var nöjd bara han hade mat och dryck och behandlades aktningsfullt. Mer begärde han icke. Den här öfverlägsenheten som evigt eggade till att skynda vidare – den gjorde en till sist trött och led. Tänk hur lyckligt de kunde lefva, Louise och han, lugnt och tarfligt, om de båda ...

Han fick tårar i ögonen, den underliga slappheten, som behärskat honom i dag, löstes i en varm vekhet.

– Och Louise, säg nu, vore det icke mycket lyckligare, om jag t. ex. ginge ut till Blue Point och försökte få arbete på järnbruket, vi kunde få ett litet hus ...

– I rad med alla de andra – skar fru Hultmans kalla, nyktra röst in i hans bevekande tonfall. Hon satt i den nötta morgonrocken och lagade handskar. Utan att säga ett ord hade hon mottagit nyheten.

– Ett litet hem – Tore skälfde och torkade med afvigsidan af handen bort det våta i ögonen – säg, vore det icke tusen gånger mer tillfredsställande än den här jakten – efter hvad? du ser nu, hvart hinna vi?

– Jag skall säga dig Tore – sade hans hustru och lade sin knutna magra hand rakt utsträckt på bordet. Orden kommo kraftfullt, och i hennes ögon stod något helt och samladt. – Jag *skulle* ge upp mitt lif – jag har börjat att bli rädd, skuggrädd för ödet – inte mitt öde utan *ditt* – men det är detta, att du har en sådan förmåga att taga det, som inte finns och göra till ditt – och det är hemskt. Du vet, att du själf tyckte det var rysligt, när du stod bland allt slöddret där, du tror att du trifs med det där låga, men du gör det inte i grunden, inte i längden ... därför känner jag, som om *jag* måste hålla ut.

Tores ögon stirrade halsstarrigt på mattan.

– Jag är född till det – rent ut sagdt Louise, du ska inte bråka med att »dra mig upp», tjänar till ingenting.

Det blef så obehagligt tyst, att han spakt tillade:

– Vi kunde nog få bo hos faster Ulla, så slapp du ...

Hon stod plötsligt framför honom med smala, hopknäppta fingrar och ögon skarpa af ångest.

– Låt oss försöka ... litet – litet först. Jag skall gå ut som bokagent ... och så flytta vi till någon mindre stad.

Tore rörde sig icke, men det låg en viss tvekan i den ton, hvarmed han svarade:

– Det orkar du kanske icke.

– Jag får väl inte spara mig – sade hon snäft, men mungiporna drogos nedåt som på ett barn.

Tore såg på henne från sidan, hans besvärade uttryck vek för ett ömt, blicken ljusnade, och plötsligt grep han henne i sina armar och sökte hennes läppar halft i gråt.

– Stackars min lilla fågel – min egen flicka.

Men hon låg styf och kall i hans famn. Hon hade känt en varm, ljuf känsla på väg att uppstiga men kväfde den. Denna ömhet gällde icke henne utan hennes uppoffring, den var uttryck för lättnaden hon erfor öfver att bördan till viss grad lyftes från hans axlar. Ändtligen hade hon blifvit slaf ...

Ett doft raseri åt sig in i hennes själ och aflöstes af kyligt förakt. Och på samma gång reste sig hela hennes innersta i förnuftig kraft, det kom något bestämdt och duktigt i hennes tankegång, något hårdt beslutsamt i hennes vilja.

Dagen därpå gick hon ut ensam och gjorde sina efterforskningar.

ÅTTONDE KAPITLET.

På en kulle i ett gräshaf anlades Blue Point. Staden var ursprungligen, intill åttiotalet, en stilla storby full af öfverraskningar. På höjdplatån sträckte sig vårdade avenyer, där – bakom räckan af kastanjer och lönnar – villor med allehanda oväntade utsprång skymtade fram och kyrkor af alla bekännelser vinkade; och så i nästa tomt kunde gräs och tistlar växa i ohejdad vildhet upp under äppelträdets grenar, och smutsiga ungar stodo till midjan i den gröna yppigheten och grälade på detta dyrbara språk, som är europé-amerikanens hemlighet. Dörr i dörr lågo ruskiga källarkrogar och metersmala, fula hus, på hvilkas port stod att läsa namnet på någon kristlig förening, och strumpstickande kvinnor utan prydlighet eller omvårdnad i sin klädnad sågos hänga öfver vildhagarnas staket vid fina chausséer och blicka föraktfullt ned på de krokiga gränder, som slingrade sig stuprätt ned mot gräsöknen.

Västerut stötte dessa leriga smågator mot järnvägsstationen med sin enorma spåryta. Här sammankopplades och afkopplades banvagnar; en aldrig sinande rad af tåg dånade förbi likt en rasande stormvind eller stannade kvar eller utrustades och afsändes från platsen. Långväga öster- och väster- ifrån komma dessa frustande, otåliga eldhästar och blefvo här satta på rätt spår för sitt intåg i det böljande Chicago, hvars dyningar förnummos ända ut till denna aflägsna köping.

Det är här »trampen», Amerikas plåga, smyger ängsligt omkring i vimlet mellan tomma eller proppfulla järnvagnar från stinkande svinlastburar till eleganta Pullmanwaggoner. Trött på storstadssurret, dödssjuk af att åse hur millioner arbetsträlar slafva, söker han efter ett obemärkt tillfälle att gratis förflytta sig på gentlemannavis till en mildare zon, till ett land af honung och manna. Säkert och vandt manövrerar han inför alla dessa ögon, som flyktigt ströfva ut öfver spårsträckan ...

För amerikanskans kyligt klara och millionärens blixtsnabbt iakttagande blickar går han ur vägen; turistens nyfiket ovissa min generar honom icke, och han blir fräck, när han möter emigrantens tunga eller skyggt spejande ögon. Då den tyste okände – han som är utan rubrik, han om hvilken ingen vet hvadan eller hvarthän – stirrar på sitt outgrundliga sätt in i trampens af rus och orolig nattsömn svällda anlete, vänder denne tvärt om, gör en liten lov, kommer åter fram på försiktigt afstånd och fixerar under lugg den underlige främlingen – drages till honom som smådjäflarna drages mot Belzebub, deras öfverste ...

Men ned i jordens mörkaste hål kröpe han gladeligt, när vissa svarta, runda pupiller begabbande öfverfara hans slitna dräkt. Kvicka till att urskilja det som är från det som vill vara, vräka sig kockar och negeruppassare i snöhvita tröjor ut genom fönster och öfver barrièrer och göra luffaren lifvet surt. Och ändock tillhöra de det enda slag af dödliga, som trampen har amerikansk medborgarrätt att förakta! Han

känner djupt det raffinerade i ödets lek ...

Denna växelstation i amerikanska Västern liknade för öfrigt hamnen vid ett svenskt fiskläge. Uppför de gropiga backarna stretade magra kampar, husgaflarna vette åt gatan och utgjordes af landtliga handelsbodar med makrilltunnor; högst uppe lyste en röd krogskylt, som i ofantliga bokstäfver bar namnet: *Anders Peterzohn,* och mellan denna och perrongen slank oförtrutet en underlig flock individer af obestämdt ursprung, obestämdt yrke och obestämdt förehafvande, en af västerns djupaste gåtor, evigt svingande mellan dessa båda poler: krogen och järnvägsstationen.

Den bar en bisarr prägel, hela denna köping, en ton af sydgermaniskt stillastående, af öldrickning, af äppelträds sus, af Sankeysjungning och af naiv välmåga, som icke längre önskar ...

Utomkring vaggar prärien ... hafvet, det vida, sollysta. Här försjunka allas blickar af vana och af naturtvång. Prärien är luftningen i detta trögt framglidande lif. Bortom finnes allt det, som hvarje hjärna drömt om någon gång i sitt lif. Dessa hundratals glimmande järnvägsskenor verka som en suggestiv hypnos: möjligheterna, framtiden förefalla så lätt åtkomliga, och det gör att folk lägger på hullet.

Därute samla sig ock de fruktansvärda snöstormarna från Västern, draga härjande öfver höjden och så ned igen på slätten, där de spärra samfärdseln och begrafva folk och gårdar och kreatur ... Då är svårt att klara pointen och godt att bo på höjden, dricka bier och hålla väckelsemöten och se på, hur den starka vintervårsolen inom kort förvandlar prärien till en skamflat vattenflod, där bantågen försiktigt söka sig fram.

Men i stjärnbanérets skugga vill förnöjsamheten ej slå fast rot. En vår sågo Blue Points förvånade medborgare människor samlas därnere vid deras fötter, människor med storstadens glupande arbetshunger, och året därpå kretsade rökpelare i luften, maskiner dunkade, hammare slogo, och arbetare stormade i tusental uppför höjden och begärde deras kolgårdar, deras äppelhagar och frodiga grästomter. Och se – äfven Blue Points borgare grepos lätt af nya världens obotliga feber, de sålde och vunno, de flyttade in i små hus utan äppelträd, deras barn lekte på stenlagda gator och deras pengar omsattes svindlande raskt. De stego ned för de branta bakgatorna, där butikerna växte upp som svampar, och foro med de talrika tågen in till jättestaden, drogo dess handel och människor ditut, det blef ett rifvande och byggande utan slut, husen klättrade ned för sluttningarna, långt ut på prärien ... Allt tätare skockade de sig samman, allt vidare sträckte de sig ...

* * *

NIONDE KAPITLET.

Middagen stod färdig och fru Silfversvan sprang upp i trappan från källarköket för att se om icke fler af hennes inackorderingar syntes till. Klockan var tolf, solen brann midt öfver Blue Points högsta kyrkspira, och svetten pärlade ut af fruns alla porer, trots att hon var klädd i så godt som ingenting: en lätt blus och en vid kattunskjol.

– Amanda, hvad fan – ljöd en karlstämma nedifrån, och ett slappt orakadt ansikte stack fram mot källarhalsens fuktiga rappning.

– Strax lille Albert; – och frun vände långsamt.

I det låga köket stod bordet dukadt vid långväggen, och spiseln midt emot ångade röd och het. Från ett öppet fönster i jämnhöjd med gården dunstade in och blandades med matoset ljumma vämjeliga ångor från brunnens afloppsrör. Några män i skjortärmar vräkte sig på en flottig chäslong framför bordet och på stolar;

man halfsof eller drack öl ur en tennflaska, som nyss hämtats från krogen i hörnet.

– Det är fa-an för folk, som har brådt, att här i huset inte kan få ätas i tid, väsnades herr Albert Silfversvan, stående med händerna i byxfickorna och stirrande onyktert på sin fru.

– Sätt dig lille Albert – sade hon förläget halfleende, med de vackra ögonbrynen hvälfda som i ängslig förvåning öfver ett par svårmodiga, mörkblå glober. – Jag tyckte vi skulle se om Hultmans ...

– Jag ger tusan i herrskapet Hult ...

Men då just nu ljuset från trappan fördunklades af en tunn, lätt nedhukad figur, tystnade han och sprang artigt och hämtade en stol samt hälsade så stadigt småleende han förmådde.

Louise satte genast ned en tung börda, hon burit i en rem. Det låg något matt, uttryckslöst öfver henne.

– Ack – ack – hvar är nu herr Andersson kom det envist från frun.

– Herr Andersson får passa på, sade hennes äkta man bekämpadt artigt men med ett inbitet hvasst ögonkast mot spiseln. – Nu ä’ vi i ett nytt och praktiskt land, och min bestämda vilja är att mattimmen skall vara på klockslaget, mina herrar.

Inackorderingarna uppmärksammade icke det ringaste hans ord, liksom de icke heller gjort någon affär af fru Hultman. En och annan mumlade god middag, och chäslongens innehafvare satte sig buttert upp, medan alla sittande drogo sina stolar till bordet och öltinan passerade.

– Sista droppen går, skämtade konstförvandt Berg, norrmannen, och vände upp och ned på kärlet – ska vi »sala», som svensken säger?

– Behöfs inte, sade en lång, blek yngling med myndigt svällande underläpp. Han var sprättigt klädd i allt för pösande hvitt skjortbröst och höll armbågarna i ständig elegant svängning, för att manchetternas diamantknappar skulle hålla sig nedanför rockärmen. Det var rike skräddar Molins brorson, som för ett år sedan kommit direkt från östgötabygden och nu svor på, att han i farbroderns affär förtjänade 50 dollars i veckan.

– Jag bjuder om Bovik vill –

– Ja, det ska jag visst göra, svarade sadelmakar Bovik ögonblickligen förbindligt gråtmildt och försökte se ointresserad ut, ehuru händerna skakade och näsan glänste lik en klar rubin, då han mottog flaskan åtföljd af en större sedel, som den bleke med tillgjord vårdslöshet tog upp ur plånboken. I misshugg följde några fler, hvilka han knölade ihop som tidningspapper och likgiltigt stoppade i bröstfickan.

Herr sadelmakar Bovik såg vördnadsfull ut och kilade uppför källarhalsen i sitt vana ärende. Under ett års tid hade detta varit hans egentliga dagsarbete, och ofta hade det sträckt sig inpå natten. Trots sitt något sluskiga yttre ägde han därför ett visst härskarvälde på krogen, fordrade att genast blifva uppassad och var i besittning af en ytterligt skarp blick för sättet, hvarpå kyparen ihällde det skummande lagerölet. Han visste på sekunden, när första stoppningen borde ske, på det fradgan måtte hinna lägga sig, innan påspädningen vidtog. Bovik såg synnerligen viktig ut, när han sedan gick omkring och hällde i glasen med en elegans och en tjänstaktighet, som var rörande.

Sedan satte han sig i sitt vanliga hörn och strök sitt långa bruna, skägg.

– Nå Bovik – ska det inte vara ett glas.

– Tackar så mycket, svarade sadelmakaren oföränderligt genast och fyllde uti. Erfarenheten hade lärt honom att icke vara nödbuden, emedan det då kunde hända, att han fick sitta där med sin blygsamhet.

– Jag har lagt bort att dricka öl, afvisade herr Silfversvan med iskall värdighet. – Min hälsa lider af alkohol, förklarade han för damerna i lätt självmedlidsam ton.

– Hu hu-hum – småsjöng herr Berg menande – du dricker väl ändå ett enda litet glas, hvaba?

– Inte ett enda. Herr Silfversvans sätt och min voro förkrossande, då han på det artigaste öfverräckte fatet med köttbullar till fru Hultman.

Louise satt tyst och åt fort och med god aptit. Hon såg smal och spenslig ut, bröstet hade plattnat och luggen instoppats under knuten på hjässan. I hennes gång och rörelser låg nervös raskhet, kläderna voro hårdt begagnade och sågo ut att ha blifvit påsatta i största hast. Men i det allvarsamma, snipiga ansiktet glimmade ögonen vidvakna. Hon ansträngde sig tydligen att stå på omgifningens nivå, sökte ängsligt göra sig så anspråkslös och kamratlik som möjligt, men karlarne svarade enstafvigt och vände sig därpå till hvarandra och uttalade förtäckt sina meningar om det hon yttrat. Med den bleke bredvid gjorde hon ett litet hysteriskt försök att skämta om de dåliga tiderna.

– Ack minsann, herr Molin – de äro icke till för vissa somliga, inte – det duger det att vara skräddare, vore man bara så lycklig.

Den bleke stirrade på henne utan att säga ett ord. Han bredde ut armbågarna och sträckte ideligen på rockärmen för att ordna manchettförhållandet, åt glupskt, stoppade halfva knifbladet i munnen men förstod sig synbarligen icke på skämt.

I allmänhet låg något nervöst tillspetsadt i fru Hultmans åskådningssätt, som tryckte. Männen märkte i sina ömtåliga själar bemödandet, och det gjorde dem surmulna och på sin vakt. Endast Berg med sina bruna mustacher och svärmiska, litet slappa ögon öfverskådade situationen från en imponerande höjd, där han nu låg framlutad på skjortärmarna och gäckande iakttog Louise.

– Frun har mycket vackra idéer, men frun har inte trängt till roten ...

Denne Berg var egentligen en egendomligt erfaren man. Han hade varit sättare och ägde en hjärna, uttröttad af tankar utan att i hela sitt lif behöft möda sig med en egen idé. En börda af estetiska och filosofiska meningar var lagd på hans hjässa. Det blef till en tomhet af bara fullhet, påstod han själf, han var en literaturens kammartjänare, inför hvilkens ögon ingenting var stort. Ord – hvad är egentligen ord för den, som genomskådat dem? Nej, mina herrar ge mig hellre en smörgås med schweizerost och en half pilsner klockan tolf. Det är något, ser ni. För en sättare ligger den mänskliga ihåligheten blottad. När man i botten – märk ordet – känner dessa åsikter, som alla trängas om att få folk att höra och se, måste man le. De äro så naiva. Det är bara halfkunskapen, som duperas.

Ute i Amerika hade han emellertid slagit sig på träskäraryrket och hans egendomliga förhållande till vetenskaperna och konsten tvang honom att taga lifvet filosofiskt – kanske med ett litet stänk af nedlåtenhet. Framförallt behandlade han alla tankeutbyten raljant och lätt likt en kännare, den där godmodigt finner sig i profana hopens utgjutelser.

– Ser frun det går en djup mening genom tillvaron och allt vårt bråk är bara barnsligt. Orättvisa, klasskillnad – det är en djup tanke under det, som inte ni kan genomtränga ... Viktor Rydberg? Viktor Rydberg?! – Hvem är denne omskrikne Viktor Rydberg?

Herr Berg slog ut handen och höjde på axlarna. Därpå intog han sin förra ställning och böjde sig fram med

fint öfverlägset löje.

– Hvaba? Vår Herre är väl ändå litet djupare han, än Viktor Rydberg?!

– Herr Berg, herr Berg – kom fru Silfversvans ängsliga röst från skafferiet – klockan är ett strax, sitter inte herr Berg och försummar sig?

– Tack skall frun ha – Berg strök leende sina mustacher – jag håller »frimåndag» i dag, som svensken säger – det gick hårdt till på föreningen i natt.

Den som ätit steg genast upp, tog rocken på armen och ställde sig en stund bredbent däruppe i solen för att låta ölet dunsta af. Andra lutade sig själfsvåldigt tillbaka, vickade på stolen och petade ogeneradt tänderna, men herr Bovik kröp tätare in i sin krok och strök sitt böljande skägg med fingrar, hvars toppar voro bruna som doppade i lackfärg; benen nådde ej fullt golfvet, och ögonen följde uppmärksamt blinkande hvarje talares ansikte.

Ett ögonblick stannade Louise Hultman på den dammiga, obetäckta trappan, som ledde upp i huset och lät, med en menande blick på de starka karlarna, böckerna hvila mot ledstången. Sedan gick hon trött och släpigt till sitt tarfliga rum.

– Albert lille – hör mig så är du snäll – fru Silfversvans gastbleka ansikte med håret stramt uppkammadt, bar ett uttryck af förstenad ängslan. Hon stod midt i den smala källarhalsen och höll i sin stretande mans rockskört. – Stanna inne, jag ska laga till en liten toddy sedan.

Han knuffade henne.

– Jag ska ut och skaffa mig arbete förstår du – ge mig 4 dollars, i den här hatten kan ingen människa få något jobb.

– Herre Gud – 4 dollars, så svårt som jag har att få ut hvad jag skall ha – Bergström och Svensson som inte haft arbete på sex veckor och Bovik se'n –

– Kör af fyllsvinet har jag ju –

– Åhja Albert – den smula matbiten han äter –

– Se så – tre åtminstone – du kunde lydt mig och tagit klubben i Newyork, så hade vi sutit i smöret nu.

– Herre Gud, Albert – så du hade druckit ihjäl dig – och så bära tunga ölkorgar och kolspännor i trapporna, det hade ändå blifvit jag som ... att du skall vara så långsint och inte kunna glömma –

– Neej du – det ska du äta upp, så länge jag lefver, hväste herr Silfversvan med sitt omtöcknade ansikte tätt inpå de penslade ögonbrynen.

– Åianamej – åianamej kom det utpinadt, sönderbrutet, medan den stackars kvinnan handfallen gick omkring i köket. Det var liksom en tröst att beständigt hafva fyllbulten Bovik sittande stilla som en råtta där i vrån. – Åianamej, sadelmakar' n, det är inte långt ifrån att en skulle ha lust att dö.

Herr Hultman kom anfådd ned för källartrappan och ursäktade sig. Fru Silfversvan strålade upp och smålog, det gjorde inte det allra minsta grand, herr Hultman fäktade sig ju rent fördärfvad om dagarna.

Hon gick ut och in i skafferiet och satte fram på bordet små delikatesser, dem ingen annan fått, samt slog sig sedan ned bredvid.

Fru Silfversvan bar icke sin egenskap af förbisedd hustru till torgs, nu satt hon och pratade en smula lojt inställsamt och med en viss skärpa, när det gällde Louise. Bovik hade genast kilat efter öl och bjöd själf för sina få slantar.

– Vasshgo – vasshgo – Hultman lille, förse sig – nödgade han med storartad gästfrihet.

Herr Hultman var allas favorit, hans herrelika väsen och betydelsefulla ögon ingåfvo dem respekt, på samma gång ett visst något sade dem, att han var deras. Hela pensionatet krusade för honom, och denna understrukna höflighet stod i bjärt motsats till den besvärade kyla, hvarmed Louise bemöttes.

– Jag säger då, att herr Hultman kunde visst aldrig förlora tålamodet – beundrade värdinnan och lade för honom en hel hög kalla plättar.

– Jo jag tackar jag, fråga min hustru – protesterade Tore blygsamt leende och gaf sig god ro. Han trifdes väl här nere, det smekte honom, att finna sig uppskattad och med lugn godmodighet lutade han sig tillbaka och tände en cigarr.

– Ja det får jag säga – utlät sig Bovik – en sådan *man* som Hultman det finns inte i hela Amerikat.

– Om bara icke tiderna voro så dåliga – lättade Tore sitt hjärta – men det tycks bli värre och värre att få tag i en fast plats, det är som att söka efter guld, litet styckarbete här, litet där – man får ta det hårdt, fru Silfversvan.

– Nå jag må säga – framstötte denna och fnös föraktligt, medan hon samlade ihop disken – det måtte väl duga – tänk så roligt för frun, att hon kan hjälpa till; jag säger den som hade så lugnt och bra som *herrskapet* – en annan har minsann också varit van vid goddagar; därhemma i prostgården skämdes man nog inte för sig, fast en nu nästan glömt bort, att en kommer från bättre folk – men en får vara glad en lefver och slipper lazarettet, herr Hultman – – –

Tore öppnade dörren till sitt rum med obestämd förkänning af något tråkigt. Så kände han för resten numera alltid. Hans min hade något förläget, hans hållning något af våt hund.

– God afton, Puttan, sade han vänligt skyggt.

– God afton. Hon satt och skref och räknade och såg icke upp.

– Fick du hvad du skulle ha?

Hon svarade icke, gjorde färdig sin kalkyl och tog upp bokremmen med en ansträngd åtbörd, som hon just icke bemödade sig om att dölja samt släpade den åt klädskåpet till.

Tore skyndade fram.

– Jag skall – men min kära vän?! – hvarför tar du med dig ut så många på en gång, du kan ju ändå icke afleverera dem –

Nervöst uppblossande förde hon undan honom och kastade in packen.

Orden trängdes på tungan.

– Många?! huru många tror du jag fått nej af, fast de en gång beställt.

Han gick af och an, hans ansikte liksom sjönk in – ögon, kinder, panna –.

– Vi passa icke för Amerika, – sade han mörkt.

Då brast det löst. Hon stod stödd mot väggen med båda armarna sträckta framför sig, blek och tunn och hysterisk.

– Passa, passa – jo *jag* passar men inte du, jag sliter, tills jag inte har en köttslamsa på benen, och folk säger att jag är märkvärdig, det är hvad de säga – joo en amerikanska skulle allt göra hvad jag gör, hon! – den karl, som lät henne hålla på så här, skulle hon sp –

Hon hejdade sig och slöt ögonen.

Tore hade stannat midt på golfvet. Han höll händerna i byxfickorna, djäfvulen for i honom.

– Å fan, inte något att föra ett så hiskligt väsen för, att du hjälper till en smula, förut har du lefvat som en svensk lat öfverklassfru – fan, du är ju en arbetarhustru.

Hennes ögon stodo vidöppna och hennes hufvud förvirrades. Hon vaggade på det, ett fjolligt leende ljus likt små barns smärtoleende i drömmen for öfver ansiktet. Handen höll hon ut och deklamerade hjärtskakande som en komediant.

– Och när jag stod där i främmande städer – på torget – vildt allena, vildt allena – så hemlös som ingen, ingen – med en börda alldeles för tung för min svaga kropp – det var att gå på, bara gå på, – och när jag kommer intill husen, så ser jag hur de skynda sig att rigla sina dörrar, de sky mig som ett skadedjur, de äro rädda för mig, men jag *måste* in och krypa och slingra och smila och inte låtsas om något, jag – – och slaktare och skomakare – åh svenskar äro de allesamman – och de ha det fint de, och de äta vid fina bord, och de få sitta hemma de i sina fina villor – och ibland klappa de mig på axeln och säga: kära frun, att hon ska ha fått det så släpigt! Men jag måste ut i regn och blåst jag – i hetta och kvalm – vågar inte sitta, om de bjuda mig, för då kunde det komma för litet pengar hem till min herre och man ... Och att tänka på hvad det *är* för slags böcker ... om de ändå vore värda att man led så rysligt ... men den äckligaste smörja ... och så måste jag ljuga och säga hur utmärkt, hur ... Gud är detta jag – jag?!

Hon skrek snyftande till och slog händerna för pannan.

Tore hade icke rört sig. I hans askbleka ansikte var allt slocknadt. Plötsligt for hans knutna hand i luften och han ropade klart och ljudligt:

– Förbannad vare den landsmans-usling, som nekade låna mig 4 dollars den dagen, då jag ämnade telegrafera till dig: stanna.

Louise såg upp och frös till.

– Är detta sanning – gjorde du det, Tore? sade hon genomträngande i vanlig, sansad ton.

Han nickade.

– Ja, det gjorde jag.

Det blef dödstyst. Genom Louise flög en klar känsla af att om hon vetat, att han icke *velat,* då hade hon också stannat och rifvit hans bild ur hjärtat. Hon var då ännu så pass hel, att hon kunnat göra det, ja hon hade till och med icke kunnat underlåta att göra det.

Detta var mer än stämning. Nu genomlefde hon något sant och äkta, som kunde blifvit ett stort moment och födt af sig något intensivt och nytt. Men hon förmådde icke samla sitt väsen och resa sig enkel och stor. Ånyo splittrades hon, försvagade sin egen sak genom utslitna tirader om hur gränslöst det var detta, att hela hennes lifsgärning kastades gagnlös tillbaka. Hvad tjenade hennes uppoffring till?

Orden smattrade som hagelskurar omkring Tore. De gjorde intet djupare intryck, endast stegrade hans retlighet intill det yttersta. Hans sega uthållighet att skona henne var slut.

– Nej, du hade gjort bättre, om du stannat – du har inte gjort mig bättre, du har gjort mig sämre, jag var på väg att resa mig, att bli en god människa. Jag lefde för ett stort mål, jag ämnade bli målare – du har dragit ner mig – för att vara uppriktig, min kära Louise, (i sitt begär att stinga, vara hård, blef han cynisk) – du var litet för gammal för mig.

– Stöt mer – stöt mer – skrek hon, händerna höll hon krampaktigt knutna på bröstet, munnen förvreds. – Jag är van.

– Fy fan, sade Tore och stirrade mot golfvet. Han spottade och upprepade det flere gånger med en ton af växande afsmak, tog hatten och gick mot dörren.

Louise gick lika lugnt och klädde på sig. Tore, som stod med låset i hand, frågade osäkert:

– Hvart går du?

– Jag går, när du går, men var viss om, att jag går så att det tar.

Med ett uttryck af förtviflan lade han bort hatten. Greps därpå af raseri, knöt händerna, grinade så att tänderna lyste i all sin hvita bredd och rusade blindt omkring, öppnade byrålådor – sökande.

Tänk om han fann något och i ett hastigt mod –

Hon visste, att hon icke kunde mista honom. Hon sprang fram och kastade sig om hans hals och hatade honom, för att hon måste göra det.

När han slaknade och slappnade och vacklande föll ned i en stol, släppte hon sitt tag.

Han satt och såg i golfvet.

Det dröjde länge. Hon hade nästan väntat, att han skulle skratta.

– Tore – vi äro galna – visst älskar du mig?!

Hon hatade sig själf för den smeksamma tonen.

– Jag vet inte, sade han utan att se upp, – jag kan ingenting säga.

Det hade hon icke väntat, och hon gick mekaniskt bort mot fönstret.

– Jag går ut ett tag, hörde hon honom säga lugnt och olycksbådande nyktert – Var inte orolig, jag kommer tillbaka innan kvällsvarden.

Hon stod kvar med en blytyngd i hjärtat. Ah, om hon kunnat känna sorg, en hel kämpasorg. Men hon visste, att till det var hon för liten och deras lif för hårdt och verkligt. Två galérslafvar måste ju försonas. Och hon slutade med att skratta åt det hela som åt en grotesk karrikatyr.

* * *

TIONDE KAPITLET.

Fru Silfversvans pensionat var deladt i två afdelningar. En trappa upp hade så småningom ordnats en sal för endast matgäster – folk som värderade svensk kokkonst men trots alla världens jämlikhetsprinciper icke älskade herrar Bovik et Molins sällskap. En del af skandinaverna i Blue Point brukade dricka öl däruppe och inöfva kvartetter efter supén, och utan att någon egentlig förening bildats, hade lokalen karakter af en klubb. Landsmän från Chicago kommo ut för att hälsa på, medförande då och då notabla resande, och Blue Pointboarna, som voro angelägna att gifva det hela en viss anstrykning af elegans, inköpte småningom nytt parlormöblemang, hvarför fru Silfversvan fann sig alltmer främmande i sina egna rum och slutligen på allvar retirerade till källarvåningen.

Herr Silfversvan protesterade och väsnades hvarje dag därnere i köket öfver de högfärdiga lymlarnes framförd i hans – välborne herr Albert, Osvald, Sebastian Silfversvans, f. d. kadett vid Kongl. Majestäts höga krigshögskola – hus, och förklarade, att egentligen han borde neka att äta i *någons* sällskap, på grund af den stora skillnaden i kvalifikationer och relationer. Men i verkligheten tog han saken spakt nog. Han kunde slinka dit upp då och då men förhöll sig vanligen alldeles tyst och kom fort ned igen, där han mottogs af Berg med ett ironiskt filosofiskt:

– Nå-å har din själ vederkvickts af den högre intelligensens gudadryck nu, Silfversvan? De där små herrarne anse sig visst äga de vises sten, de – människan är ett underligt djur.

Ehuru intet förbud utfärdats och maten var densamma, föll det aldrig någon af fru Silfversvans inackorderingar in att slå sig ned en trappa upp. Endast värdinnan gled omkring öfverallt med uttrycket af förvåning stelnadt i sitt hvita ansikte.

– Gaskronan var tänd och särskild feststämning rådde i dag i den vackra dubletten på grund af att ingeniör von Muhr medfört ett par gäster, nyss anlända från Sverige. Klubbens ordinarie ledamöter hade kommit en stund före supéen för att se till, att bordet var presentabelt, och att fru Silfversvan hållit sitt löfte om sillsalaten. Man ville gärna öfverraska med svenska anrättningar men också genom en mängd småsaker framhäfva amerikanskt skick och bruk – vare det långt ifrån att man skulle låta sig duperas af några aristokrater från hemlandet!

Blue Points skandinaviska sällskap bestod af både svenskhatare, amerikagnatare och indifferenta, och någongång disputerades i himlens sky, men för det mesta upptogos tankar och tal af praktiska svårigheter och här var man enig som skeppsbrutna. Hvad det ideella angick, inskränkte sig behofvet allt mer till den egendomliga visdom, som stod att hämta i världspressen. Mer eller mindre hade de alla erfarit, att i Amerika ingen rätt trifves, som icke blir ärelysten å det allmännas vägnar – ja rent af njuter af publika lifvets företeelser. Hemma gick det utmärkt att lefva som Anders Pettersson och ge politiken och patriotismen katten. Nästan alla hade de börjat med att finna amerikanska tidningar ytliga och tomma, men så småningom när de svenska grofstilade tunna bladen anlände, föreföllo dessa tunga, döda, allvarsamma, pedantiska och man fann, att man begärligt längtade efter de stora amerikanska morgonbladen med sina halfgalna, tumshöga rubriker, sina eggande fraser om medborgerliga rättigheter och skyldigheter, sina kittlande societetshistorier, sina spännande rättegångsreferat och sin enorma notissnabbhet. Yankeepressens underkunnighet om allt mellan nord- och sydpol öfverträffades endast af dess förmåga att vidröra smått och stort, konst och fotbollspel, filosofi och puffar för varor, storpolitik och sista flirtskandalen med så lekande, utjämnande hand, att icke något framhäfde sig på det andras bekostnad. Genom den flödande snarfyndigheten och de skickliga kombinationerna blef ens eget grepp på lifvet förunderligt rutineradt, man kände sig vara uppe vid en ultra modern ståndpunkt och ens idéer fingo ett fast underlag af aktuell praktiskhet. Hvar man än hörde hemma: i konsulatet eller i lärarstaten – affärsman och politiker var man alltid på köpet. Dessa bålstora siffror och kända namn gåfvo samtalen vidd, buro en högt – i jämnhöjd med

allt mäktigt i världen. Därför, när man stötte samman med en främling från gamla landet, föreföll denne att börja med primitiv, som hade han anländt från Grönland eller något annat stackars, på världshändelser och breda synpunkter blottadt land. Men vid närmare umgänge blef färgtonen öfver det nya landets vidder underligt flack och urblekt, främlingen förde, ofta med fin ironi, fram sin subtilare åskådning och så valmade gamla minnen från en tid, då man teoretiserade för teoriernas egen skull, och man kände sig på en gång förläget främmande och ångestfull tveksam om man i själfva verket bytt sin rikedom mot en fattigdom.

Stämningen i dag var också rätt spänd, ehuru självkänsla och mycken älskvärdhet uttrycktes på alla håll. Det låg mer i hvad man förutsatte än i något, som verkligen var till. Man misstänkte dessa främlingar af instinkt – ända från deras bildade elegans, oberörd af chicagosot och affärsbrådska – till deras förnäma åsikter. Efter supén samlades några i den granna men litet tomma parlorn, det dracks öl och whisky eller alldeles ingenting, fönster och dörrar stodo öppna ut i den redan mörka, varma kvällen, och massor af svarta, vämjeliga skalbaggar föllo ned härs och tvärs med ett obehagligt och irriterande smällande. Ett par ungdomar vräkte sig käckt i soffor och schaggstolar, svenska sånger uppstämdes och klingade slående friskt, men stämningen ville icke taga fart i proportion till de påfyllda glasen. Oupphörligt skålades med gästerna, hvaraf den ene var en känd målare, men något oroligt, splittradt låg öfver det hela, man rörde sig nervöst ur det ena rummet i det andra, hade synbarligen icke för vana att slå sig till ro; det talades öfverallt tämligen högljudt och med utmanande säkerhet, som ville man visa sin rättighet till ett fritt ord. Von Muhr var den ende, som syntes fullt i sitt esse. Festliga lag med svenskar voro hans lif, han var den gladaste värd och det nordiska ansiktet strålade, då han höjde sitt glas och klingade:

– Skål bror, hederspaschor – skål på dig, gamle prisse, nu ska vi ha oss en äkta svensk afton, gossar!

De kända småstadshotellsuptermerna ägde ingen medryckande klang, skarpt drickande hade icke på lång tid förekommit i klubben och några önskade att de aldrig kommit. – Men gästerna skulle ju vara spirituellt folk och man väntade ...

– Ha herrarne hört Pryhls sista äfventyr? – sade plötsligt en lärare från Mortons prästseminarieskola – det är till den grad karakteristiskt. Som bekant är Pryhl stor beundrare af Republiken. Nå – för en tid sedan, när de där ar doktor Torson i Morgonväkten därhemma – alldeles oriktigt iakttagna fakta för resten, där funnos verkligen åtskilliga misstag – när Pryhl fick tag i dem så ...

– Håhå-ja-tja – ropade en yngling med tättklippt hår och små pepparbruna, brännande, glastäckta ögon – den där lille Torson ja – polkahår utåt axlarna, tror min själ det lockade sig. I Chicago trippade han närsynt omkring och var dödligt rädd för att huset, han bodde i, skulle ramla! ... En gång kommer mannen in i en Pullmanare och ser sig ängsligt omkring, och som det är ondt om plats är han tvungen att slå sig ned bredvid en kolsvart karl – för resten elegant som tusan. Doktorn gör sig så liten han kan och luktar på eau de cologne. Negersprätten börjar titta på honom och alla andra titta också och ha roligt. Men doktorn bara ser stelt in i stolsryggen framför och vågar inte röra sig, beredd på allt, ser ni. Då – just som man är framme – sticker den svarte ett kort i hans hattkulle och säger: Sir, det gör mig ondt om er, med den här chevelyr'n får ni inte fem cents af folk – jag rekommenderar frisersalongen, har gynnat den själf i tio år ...

Doktorn for med nästa båt öfver hafvet och njöt sitt första lugna ögonblick på tre månader, då han satt hemma i en första klassens waggonbur i det ljufva medvetandet, att de han stötte knäskålarna emot – åtminstone tagit studentexamen ... Så kom det en serie öfverlägsna och naivt ytliga artiklar om Amerika i Morgonväkten och bland dem en om: »Hur amerikanska industriidkare begagna sig af tillfället» ...

Men se herrarna, det roliga i den här historien är, att negern inte alls var perukmakare utan en välvillig och hjälpsam ostronmillionär, som tog svenska filosofie doktorn för någon slags europeisk trubadur – med eller utan apa.

Han afbröts af skallande demonstrativt skratt från ungdomen, men von Muhr var röd som blod och höjde sitt glas med ett bullrande:

– Drick, hedersgäster, kärnvänner – skål för gamla Sverige, det bästa land på jorden! ...

– Kunde det icke antagas, yttrade nu småleende den ene af de svenska gästerna – att doktor Torson just ägde den justa blicken på de amerikanska förhållandena? I Sverige, ett äldre kulturland, ha vi antagligen större fordringar, djupare syn än ...

– Herrn – skrek den oförbätterlige svensk- amerikanen – (främlingen såg ned och smålog: hans namn var Alcrantz och hans titel vice häradshöfding) – tror väl inte att svensk intelligens går öfver amerikansk? Jag begriper inte, hur man kan vara så stockblind. Ett land, där man sofver, äter och för resten estetiserar, bara inte *lefver,*) ett halfdödt land, det kan inte frambringa något eget och det gör det inte heller, hvad ni ha däröfver, som duger, är tyskt, franskt, amerikanskt, sir – inte svenskt.

Herr Alcrantz rodnade af ovilja men behöll sin höfliga ton:

– Jag beklagar att herr konsulatskrifvaren har så osympatisk uppfattning af vårt lilla land, vi få försöka trösta oss med att *Europa* (med lätt tonvikt) har sina ögon fästa vid det obetydliga Sverige – Nordisk diktning t. ex. –

– Diktning ja – därhemma dikta de sitt lif, de lefva det inte, tacka för att det då blir något af –

– Ja, det ber jag få instämma uti – inföll en äldre herre. – Svenskarna teoretisera – och ingenting kan rubba åsikter, som de tänkt och läst sig till. När jag var hemma i fjol, första gången på 30 år, kände hvarenda människa Amerika bättre än jag. Amerika var så och det var så; – Amerika var alls ingen nation, hade alls ingen annan karakter än möjligen guldkalfsfysionomi, sade mig en herre, som setat i Dalarne största delen af sitt lif. Jag var alldeles yr i hufvudet af alla nyheter, jag hörde om Förenta Staterna ...

– Jag skall säga dig, Vallin, afbröt konsulatskrifvaren i liffull spänning – svensken har egentligen mindre instinkt än reflexion. Han kan rent af lefva på sina idéer och det gör att han så lätt acklimatiseras, att han minst af alla nationer längtar hem ...

– Djäkla lögn – afbröt von Muhr dundrande och blossande och hackade med naglarna mot bordet – hvarenda svensk längtar tillbaka till sin torfva. gjorde han inte det, skulle jag förbanna –

– Åhja – inföll Alcrantz ironiskt – herrarna tycks sätta värde på fakta, så kanske jag får hänvisa till våra hemvändande skaror – i hundratals – det se verkligen mycket lyckliga ut att få vistas i det stackars Sverige.

– Men millionerna stanna *här,* sir.

Konsulatskrifvarens lilla figur tycktes växa, där han stod med blicken het och hvass.

– Jag har gått från stad till stad, jag har talat – personligen talat, ser herrn, med tusen och tusen och tusen – inte tidningsformulär det, sir – och jag *vet* en sak: svensken är som helt sedt passiv i sin fosterlandskärlek, han önskar sitt land allt godt, är vänligt stämd och allt det där, men han *resonnerar,* och det går öfver hans omedelbara känsla. Se på kinesen, japanen, polacken – ja italienaren – det är annat! – Gif dem allt Amerikas guld, de ta emot det, gömma det, lefva som hundar på den främmande jorden för att tråna med en enda tankes trånad tillbaka till gamla uselheten. Svensken – underklassaren förstås – han vet, att han är mer människa här, därför slår han upp sitt tjäll, frodas och säger: det är all right. Och för det blir han aktad.

– Herre – ropade von Muhr – kränk inte svenska söners ära –

– Ingeniörn har ju lefvat här bara ett år, frasen är ett, fakta ett annat – jag talar af erfarenhet. Ni kan fråga hundratals svenskar, och de skola svara er, att solidaritetskänslan bland *oss* är ofantligt mycket mindre än bland andra – annars skulle vi kunna uträtta mycket här i landet. Vill ni ha hjälp, ja för min del råder jag er: gå i vanliga fall inte till en svensk. De flesta öfverklassvenskar vi ha härute dölja noga sin nationalitet ... Gå till New-York – där finns en hel hop landsmän i societen, fast det är rätt besvärligt att uppdaga den saken – för de äro amerikaner, ingenting annat än amerikaner. Möt några sådana och ge er tillkänna som landsman – joo! – jag försäkrar er, det blir något helt annat af än rörda tårar och ljufva hågkomster, reträtten göres hastigt och lustigt.

Han nickade med ett kort, skarpt skratt.

Uppmuntrad af den uppriktiga vändning dispyten tagit, ropade en ung man, hvars händer antydde, att han var maskinarbetare:

– Var god och säg, hur vi skulle kunna stanna hemma i Sverige: Komma vi dit på besök, bli vi mottagna med förnäma miner. Våra kläder, vårt tal, våra åsikter förlöjligas, vi behandlas med samma öfversitteri som när vi foro – folk erkänna inte, att vi höjt oss, att vi blifvit bättre medborgare, att vi lärt oss tänka, arbeta – nej bevars – vi ha bara inte tagit studentexamen, vi ha inga frackar, vi supa inte, sudda inte bort vår tid, älska våra affärer – allt det där är nog för att bli utskrattad i Sverige. När vi som fria människor inte tåla att bli »afskrankade», hvarken här eller där, kallas vi oförskämda uppkomlingar.

Ämnet var ömtåligt. Så fort en fläkt från hemlandet blåste, var det som om jämlikhetskänslan klubbens medlemmar emellan försvagades.

Den svenske målarens trötta mandelögon hade ett gäckande uttryck. Konversationen var alltför naiv och elementär för att locka honom till något inlägg, men nu yttrade han ett par ord, som förde in på konst.

Hela tiden hade Tore Hultman hållit sig bakom de andra. Han satt där missmodig och tung framför sitt toddyglas och rotade mer och mer in sig i inbillningar om, att målaren såg ned på honom. Gud vet hvad som lockat honom till den dumheten att gå hit upp ... hvad han trott, hoppats, tänkt. Barnsligheter – hans väg var gifven och kunde ej ändras. De olika meningar, som dryftats, hade också varit ett jäsämne. Han brann af begär att säga något, men var han berättigad därtill? Hvem var han, hvad var han? Rätt och slätt en afsigkommen stackare. Och icke en gång hans åsikter, hans sympatier ägde bestämd färg. Hans hjärta klappade fort, när hemmet på den nya jorden togs i försvar, han ville ropa och instämma: vi äro större och starkare nu än vi varit, något mäktigt har fattat våra själar. Men hvar fanns detta nya hos honom? I hvad hade det omsatts? Och dessutom – märkte han icke, när talet nu föll på konsten, hur gamla, finare tankar döko upp, hur det grät och klagade inom honom, hur han längtade efter gammal grund, emedan denna gömde hans dyraste drömmar. Så starkt hade han aldrig känt sin dubbla natur som konstnär och som underklassmänniska. Det ideal den ena måste sträcka sig efter, trampade den andra under fötterna. Detta var dock en ursäkt för att allt var som det var ...

Och som han satt där, utvärtes lik en bild af förstenad trumpenhet, kändes det som hade han blifvit oförmögnare än förut till att vilja, våga, hoppas.

– Hvad tror ni det blir af Sverige, om det inte reser sig och går tillbaka till sig själf? – hördes nu von Muhr hetsigt fråga.

– Hur långt ska vi gå? – inföll någon gäckande – till Odin? Inte ens han torde vara fullt genuin –

– Jag får verkligen säga, började en annan – att allmänt broderskap, framåtskridande, utveckling är mig kärare än ...

– Tankegången är inte *svensk,* herre – skrek von Muhr.

– Fan ta mig är jag inte svensk, replikerades godmodigt ... barnfödd i Tuna socken i Kopparbergs län.

Målarens skrattsjuka blick träffade just nu Tore. Han reste sig, gick fram och sade förbindligt:

– Herr Hultman – Tore ville minnas, att de en gång varit bröder! – Jag har en hälsning att framföra till er fru, det skulle vara angenämt att få göra det personligen – passar i morgon förmiddag?

Tore, som ofrivilligt stigit upp, bockade och tackade. Han försökte våldsamt att se ogenerad ut, men lyckades i verkligheten endast fördystra sitt ansikte.

Midt i natten vaknade han. Louise sof hårdt som en sten, det gjorde hon numera alltid. Öl och spritångor trängde in i rummet, hela huset var beständigt inpyrdt däraf. Fru Silfversvans tunga, långsamma steg kommo uppför trappan, hennes dagsarbete var ändtligen slut och Tore kunde höra hennes tröstlösa: håhå jaja. Nere i korridoren sorlade karlstämmor och en röst skrek, sväfvande på målet: Herrarna, som ä' från Stockholm, kan inte herrarna se, att det inga författare finns mer i i Norden – de ä' alla målare ...

Tårarna började rulla utför Tore Hultmans kinder. Han låg och bet i underläppen och lät tårarna rinna bäst de gitte. Hvad hade han gjort för ondt, att just han skulle vara utesluten från allt? Lifvets fulhet var om honom som en gråsvart sky. Han var så ensam, så missförstådd, så misslyckad, att ord ej tolkade det. Fanns på jorden någon, som visste med sig så väl som han, hvad han velat blifva och göra i världen? Men en högre makt hade pålagt honom bördan af hans jag, och han hade att bära den.

* * *

ELFTE KAPITLET.

Målarens visit hade varat till långt öfver middagstid, och Louise kom blossande ifrig ur parlorn ut i korridoren. Nedifrån hördes slammer af knifvar mot tallrikar och afbrutna fraser, utsagda med tvärsäker, oroande ton:

– Carl den XV ser du, han stupade i Malmö – stupade, kan vi säga, och se'n drogs han på järnväg in till Stockholm – drogs, det kan vi också säga ... djäkla styft folk, svenskarna – inget huumbuug och *schelataneri* det inte ... Vann inte Vegesack hela sista kriget?! hvart fan tror du amerikanerna kommit utan honom ...

Louise log – nu kunde de vara ogenerade!

Hon ryckte upp dörren till sitt rum, där Tore stod i skjortärmarna och låtsade rita men i självfva verket endast väntade spändt på hvad som komma skulle.

– Kan du tänka – jag är bjuden på middag om lördag till Halldéns – den där fläskpatronen ute vid Lake Shore – Putte, hvad ska jag ha på mig? jag ville inte alls, men vet du en god middag vore härligt, säg?! Kanske – hvem vet – det kan ha sin nytta med sig.

Hon kände ett häftigt begär att stå på god fot med Tore igen – det var så förskräckligt att aldrig få erfara något annat än det tunga, högtidliga. Brådskande slog hon upp kofferten, lyfte upp locket och belamrade i nervös hast säng och stolar med gamla band och skor och kjolar.

– Den hvita är den enda – se Tore, den *är* förtjusande – så litet begagnad egentligen – inga fläckar.

Hon höll lifvet mot bröstet, och ehuru plagget var en smula skrynkligt och ärmarna snäfva och omoderna, stack det dock elegant af mot den slitna klädning, hon hade på sig.

– Men brukas sådant här nu, invände Tore och synade intresserad ståten.

– Kära du, det syns genast att det är en fin klädning från Europa – föll hon in i sin gamla sorglösa ton, som lät underligt främmande – alla svenskarna veta för resten, att jag är fattig.

I grunden berörde denna tanke henne icke obehagligt. Därinne i parlorn hade hon suttit och upprullat deras lifsdrama på sitt öppenhjärtiga sätt från fordom, och ju längre hon talat, ju mer gripande, verkligt dramatiskt hade det tett sig för henne själf; hon hade icke erfarit den minsta blygsel vid att blotta deras ställning. Kanske öfverdref hon till och med en liten smula – af beräkning. Landsmän kunde ju icke lämna henne alldeles vind för våg. Gråten satt rakt af i halsen, när hon tänkte på att möta alla middagsgästerna som en martyr, den där offrat sig för en idé och genomlefvat underbara öden ...

Något visst afhöll henne dock från att tala vid Tore om detta.

– Nå, sade Tore slutligen, böjd öfver arbetet – hvad ville han?

– Bjuda mig förstås – hans syster, som är god vän med brors, du vet – finns också i Chicago; jag träffar henne på middagen, hon har hälsningar med sig ... Det är förstås de, som ställt om det här.

Tore förhöll sig demonstrativt tyst.

Louise berördes obehagligt däraf. Det *var* sårande, att icke Tore också bjudits. Hvad kunde hon egentligen vinna på något, som Tore var utesluten från? Åh Gud – evigt bunden!

– Jag går inte alls, sade hon tvärt, utan öfvergång, kastade allt huller om buller ifrån sig och stirrade mörkt ut på gården – jag hatar dem, allt är förstördt för mig.

– Du skall visst gå, sade Tore genast kallt han hade anat sig till hennes tankar. – Du hör till dem, jag är naturligtvis alltför ovärdig och bör gå till helvete snarast möjligt.

– Det är lögn, sade hon hårdt. Jag tillhör dig och ditt är mitt, går det skam öfver dig, så träffar det *mig·*.

Hela tillställningen föreföll nu vedervärdig. Emellertid hade hon gifvit sitt löfte och som dagarna gingo, lade sig den sårade harmen, och en viss saknad göt oro i sinnet. Hvem visste hvad hon kunde gå miste om?

Tore var i grunden förtviflad öfver att hon ämnade stanna hemma, och så blef slutet det, att hon på utsatt tid verkligen satt i Chicagospårvagnen, iklädd sin gammalmodiga brudstass. Tore åkte med ända till Lake Shore för att intala henne mod.

– Stå på dig – äh Puttan, strunt i allt samman, du är fin som en prinsessa – morska de sig, så kom hem till mig, du.

Det var det bästa han kunde sagt.

Hon tryckte som ett litet barn hans hand. I detta ögonblick hade hon gifvit timmar af sitt lif, om hon fått resa tillbaka till det usla rummet i fru Silfversvans pensionat.

Tore stannade i hörnet och såg, hur hon trippade på utåt den golfsläta avenyn. En gång vände hon sig om, gråtfärdig i ögonen, och då kysste han på fingret. En öm solljus innerlighet fyllde för en stund hans själ. Hon hade sett så späd och liten och mjuk och hjälplös ut – ja, något af hvad han drömt ...

Rundt kring granitvillan, som var belägen mer än ett stenkast upp från strandvägen, lopp den rymliga

terassen med pilastrar af porfyr och här stod det ståtliga, af silfver blixtrande bordet dukadt. På den stela, jämnklippta gräsmattan tronade i syskonlik sämja en Venus af Milo i marmor, en newfoundlandshund i terracotta och ett vildsvin i brons. Vinden från Michigan lyfte då och då på duktyget och damernas silkesburr till hår. Det föll solstänk ned på marken genom de åldriga almarnas löfverk, och hvita strimmor smögo in mellan terassens sidengardiner och lekte öfver bordet. Därnere på Lake Shore såg man röra sig afmätt och utan buller en fil af lätta vagnar och pilsnabba bicyklar, men bortom detta bredde sig ut ett solblått gnistrande vatten, öppet som hafvet.

Vid öfre kortsidan satt värden, slätrakad, i bonjour och nedefter bordet skeno välfödda, glada ansikten, lätt röda i färgen, här och där en god del punschfeta, blå blickar lyste en smula lättsinnigt godmodigt och starka, tunga gestalter, alla i frackar och urringade västar, sköto upp raka och spenstiga. Lifsglad nyfikenhet framtittade ur dessa muntra nordiska ögon, de tycktes se på hela situationen som på ett lyckadt skämt, och i synnerhet när de artigt vändes mot amerikanska grannen, kom i uttrycket en viss putslustighet. De goda yankeerna kunde ju egentligen inte fordra att blifva tagna på rama allvaret

Infödingarnas skarpa ansikten, där öfver de lågt sittande ögonbrynen kunde ligga ett drag af våldsam energi, bröto ofta bjärt af mot all denna svenska belåtenhet och tunga kroppsvikt. För det mesta iförda långa, svarta rockar, knäppta högt i halsen och med en dyrbar solitär glänsande i halsduksknuten, sutto dessa amerikaner tysta och allvarliga, föllo in då och då helt kort i samtalet eller skrattade till hårdt och förde med stor måttlighet sina halftömda glas till munnen. Några amerikanskor i utsökta, luftiga toaletter läppjade på isvatten och blickade i leende undran öfver till främlingarna.

De svenska damerna voro helt få. Louise satt mellan målaren och en skallig svensk herre, hvilken, allteftersom champagnen gjorde verkan, blef mer högröstad och litet slipprig i sitt tal. Landsmaninnan vid hans andra sida sänkte sina ögon och lät det väluppfostradt halka sina öron förbi. Herrarna började se på hvarandra menande och skrattsjukt, det öfverdådiga vinflödet fördunklade ögon och förstånd, man pratade bredt om all världens nonsens, ville gärna göra damerna en smula förlägna, hade allt svårare att hålla inne med sin skämtsamma uppfattning af hela tillställningen. Brutna engelska ord flögo omkring, de voro till för att få yankeen att höja sitt glas, men då meningen icke alltid förstods, blef det hela tokigt och skulle verkat förstämmande, om något dylikt numera varit möjligt. Så började talen, knaggliga svenska och halfengelska tal med många ord och långa satser – detta begrep amerikanen, Han reste sig och lät sin vältalighet brusa fram som en ung vårflod öfver det plötsligt tyst vordna bordet. En smula slö satt man och sökte fånga de fyndiga perioderna, men var än hufvudet litet för tungt för denna slags sport, så visade man i stället sin styrka i hurrarop, och följda af amerikanskornas förvånade skratt rullade applåderna öfver gräsmattan ut på Lake Shore, där folk lyfte sina hufvud från vagnsdynorna och undrande blickade dit upp.

Nu talade – på oklanderlig engelska, myndigt och med stolt glans öfver sitt ansikte – värden på stället, den store slaktaren af svin och nötboskap. Som liten parfvel kom han från Smålands arma moar, sade han salfvelsefullt – och härute hade han arbetat sig upp – af egen kraft, det kunde man kalla något det. Dåliga tider var bara prat. Det existerade inga sådana för dem, som förstodo att spara och passa på tillfället. Dåliga tider voro alltid till för den late och försumlige; arbete fanns öfverallt för den som bara *ville* arbeta. För sin del hyste han icke det minsta medlidande med folk, som kom hitut och skrek, att den gyllne tiden var förbi och att de gingo under.

Bullrande handklappningar och bravorop. Endast några amerikaner sutto orörliga och sågo i tyst protest ned på bordduken.

– Karlen köper så mycket taflor, att han får prata hvad goja han vill, hviskade målaren under det allmänna sorlet till Louise, som nervös och förvirrad knappt visste hvar hon var hemma.

– Det är inte sant, hvad han säger, brast hon ut skälfvande.

– Mycket antagligt, skrattade målaren artigt och strök sitt spetsiga skägg. Hans ögon glimmade vackra af vinet. Han var innerligt trött på sin bordsgranne, som hade skäligen få strängar på sin lyra.

Så fort man stigit upp, belägrades likör- och konjaksbordet i parken. Sällskapet spridde sig i pittoreska grupper öfver det sammetsgröna gräset, svenskornas högresta, vackra figurer i enkla ljusa ylleklädningar togo sig en smula stela och tunga ut mot amerikanskornas långsmala, vidjemjuka, graciösa gestalter i fladdrande tunnt siden eller genomskinliga tyger, allt färggladt, – originelt i snitt, öfverraskande ...

Här spatserade en svensk filosofie doktor omkring med pincenez och håret nedanför kragen. Han vädrade försiktigt efter folk, som åtminstone suto inne med tillfredsställande humaniora, om de också icke tagit studenten, hvilket tyvärr måste betraktas som ett mer sällan förekommande fall i denna halfvilda värld ... Där kurtiserade en blond jätte i pösande skjortbröst och något för korta onämnbara en af landets döttrar med lockar ned till ögonbrynen. Damen pratade ytterst lifligt ... nu skulle hon lära den älskvärde nordbon en nationaldans, lyfte kokett med ett djärft, behagfullt grepp à la dansös på sina frasande kjolar, stack fram en smal, utsökt chausserad fot och gjorde ogeneradt sina pas ...

Louise kände sig ytterst öfvergifven. Af värdinnan hade hon föga att vänta, då denna var nästan lika bortkommen som hon själf bland alla dessa främlingar. Tafatt, rädd att någon skulle se och gissa sig till hennes ensamna belägenhet – satte hon sig under ett träd. Allt sorglöst prat och skratt verkade som kallt hån. Och så omöjlig hennes toalett var! Det hela så vildt främmande! Vid middagen hade hon ansträngt sig för att komma in i gamla stämningar – kanske om hon varit väl klädd ... Nej – en ström af energiska tankar bragte fram tårar – aldrig mer kunde hon taga del i dylikt marknadsgyckel, lifvet var icke sådant, nej, nej. Hennes tårar droppade heta ...

En fru i svart siden och stor guldmedaljong nalkades och slog sig ned bredvid. Hon hade ett bredt, beskedligt ansikte och grof figur. Louise vände bort hufvudet för att torka ögonen.

– Man bor härute, förstår jag – sade frun forskande på landtlig svenska – ja, jag gör så med, Halldéns har fått'et gentilt, jag kände Anna Greta som flicka, hon och jag är barnfödda nära vid Arboga.

Louise blef lätt, nästan varm om hjärtat och började tala öppet som till en gammal bekant.

– Är det inte förfärligt, när man kommit ifrån det, att se alla onyktra – sade hon ifrigt.

– Åhja, amerikanerna ha nu sitt isvatten, det är just detsamma, något får man ha – svarade frun liknöjdt och betraktade nyfiket ungdomen i gröngräset.

Där hade svenskarna under högljudt glammande börjat springa enkleken. Herrarne kastade sig med ett slags berserkaraseri in i företaget, stormade fram öfverdådigt uppsluppna, ramlade omkull med sina damer, fattade dem om lifvet och tryckte till om deras barmar – en liten reproduktion blott af värdshuslifvet därhemma, och som man så här på främmande mark icke behöfde taga det så noga med. Damerna sökte skickligt och så obemärkt som möjligt draga sig undan.

En flicka kom springande med gråten i halsen och hviskade några ord i den sidenklädda fruns öra.

– Hysch, sade denna förskräckt – for goodness sake – det förstår du inte, herrarne äro ju bara en smula lifvade.

Louise satt där sjuk i själen. Hon längtade häftigt bort från alla blossande ansikten och förlägna miner, hon fattades af yrsel, hela taflan framför verkade med ens som lukten af en viss parfym, vid hvilken minnen äro

fästa. Ångestfull lidelse grep henne: hem till Tore! till det fattiga lifvet, fullt af sanning, fullt af verklighet! Det var *hennes*. Och hit hade icke Tore ansetts värdig nog att komma! Åh liksom icke han vore tusen tusen gånger –

– Hvar håller ni hus fru Hultman – ljöd målarens upprymda röst. – Här har ni nu min syster, hon har sökt efter tillfälle att framföra hälsningen från era anhöriga.

En något äldre, elegant dam kom gående fram till Louise, tryckte artigt hennes hand och beklagade, att hon rakt icke kunnat känna igen henne ... men det var ju också ofantligt många år sedan ...

– Kom – vi sätta oss inne i salongen, där är alldeles tomt.

De gingo öfver det solglödande gräset fram mot huset. Damen pratade verseradt, hälsade och log åt alla, de gingo förbi. Sorlet och skrattet rundt om steg mot den blå lysande himmelen, och terassens guldfärgade gardiner frasade behagligt för den svala brisen. Öfverallt framvällde en stark doft af rosor och obestämda vällukter – Louise var så yr i sitt hufvud. På tröskeln till salongen, skum af pärlförhängen och draperier, stod, halft i skugga, halft i solljus, en smärt flicka, klädd i enbart hvitt. Då Louise gick förbi och såg upp, mötte henne ett par tankfulla ögon, fulla af ett egendomligt ljus ... Det liksom följde henne ditin i skumrasket.

– Bästa fru Hultman ... Stockholmskan passade nu på och mönstrade lätt och diskret den urmodiga klädningen och det magra, ängsligt spända ansiktet – ni måste förlåta att jag så här med ens lägger mig uti edra affärer ... Saken är den, att er bror och svägerska – ack hvilka människor fru Hultman ! – ja de ha gifvit mig i uppdrag att tala med er, då de visste, att jag härute på något sätt skulle skaffa mig tillfälle därtill ... Jag är som ni vet oskiljaktig från familjerådet!

Hon skrattade litet och böjde sig artigt leende fram mot Louise.

– Fru Hultman – jag är viss om att meddela er ett välkommet budskap: Ni får komma hem! Gamla fröken Niefelt, er faster, har beslutit att taga er som sällskap på Iifstid ... sedan blir ju alltid råd ... – Och när helst ni vill, kan ni resa ... Hvad medlen härtill angå så – er bror är ju den bästa af bröder!

Hon log taktfullt.

Louise förstod icke ...

– Jag är ju gift – ropade hon med uppspärrade ögon – min man lefver, han är här, vet ni inte det?

– Det gör ingenting – vidtog nu målaren i hastig ton. Han flyttade stolen närmare Louise och talade uppriktigt, i affärsmässig ton:

– Herr Hultman har, som ni själf lefvande skildrade för mig, inte varit i stånd att skapa sig den minsta framtid, ni har måst föra ett eländigt lif – och utsikten till att få saken annorlunda ställd tyckes inte vara stor ... Ni har därför full moralisk rättighet att ordna för er själf – äfven om laglig skilsmässa inte kan ...

– Skilsmässa – jag ... Gud! – Det kom i tunn, hysterisk ton. Louise började tugga sin näsduk i ångest. Hon såg dessa båda korrekta världsmänniskor otydligt som genom ett flor. Halfdunklet, rummets tunga lyx, ... festen – rosorna, den blå himmelen – nej, nej! Hennes själ reste sig i så stor vrede, att det blef henne likgiltigt, hvad hon sade – hon hade glömt hur man skickar sig bland fint folk, brydde sig icke heller om det – allt var förbi. Hon måste sjunga ut, frågade icke efter, att det kom med en patos, en brutalitet, som ingalunda berättigades af situationen och som skar mot de båda främlingarnas stämning.

Hon sprang upp och sträckte ut armen som en simpel revolutionskvinna och rösten ljöd skrikig ...

– *Min* man en stackare ...

– Hysch, hysch dämpade de andra förskräckta – för Guds skull behärska er, fru Hultman, folk hör ...

Men det endast göt olja på elden.

– Hvad vet *ni* därhemma om det?! ... ni som inte egentligen behöfva duga till någonting för att komma fram i lifvet, bli feta och gödda ändå ... mister inte era platser ni, om ni inte rent af gå och stjäla! Jo, jag undrar – om ni stode här på bara marken, utan ett öre, utan relationer hur många af er sen skulle ha »energi» ... Jag ville se det! Med hälften af hvad *han* har af den varan skulle ni må som prinsar i ert land ... Han är ingen drickeskämpe, han är gudfruktig, han – han är tålig, han kan försaka, han är flitig och anständig – det är ni som äro stackare, allt hvad svenskar heter ... inte hälften så fina äro ni som vi uslingar härute ... Hälsa dem det – aldrig återvänder jag till det iskalla Sodom däröver!

Hennes hufvud skakade, hon grät icke, hon var obekymrad om allt utom ett stort inre kval. När hon slungade ut det sista ordet, susade det för hennes öron, hon föll ned i stolen med hufvudet i knät, en iskyla spred sig öfver kroppen. Hon tyckte att luften dallrade af klockor ... begrafningsklockor, och rymden blef så egendomligt tom på allt annat. Hon visste hvad hon sagt, hon visste, att hon menade det, men nu stod hon ock så ensam, så obeskyddad som trädet på hafsklippan ...

Det blef en sekunds dödstystnad.

– Åh, det är gräsligt – sade stockholmskan upprörd – hon har ju blifvit en vilde. Jag vet verkligen inte, hvad jag skall säga eller göra.

På detta kom naturligtvis intet svar. Målaren talade dämpadt kallt till det nedböjda hufvudet.

– Jag antar, att vi göra fru Hultman en tjänst med att *icke* framföra det här svaret till rådman Niefelt. Emellertid får fru Hultman ursäkta, om vi inte känna oss hågade för vidare ordande i saken. Efter hvad jag häromdagen hörde af fru Hultman själf ... så

Louise lyfte sitt tärda ansikte.

– Låt mig få fara hem, bad hon hjälplöst.

En stund därefter höll en vagn utanför järngrindarna. Louise jämte ett par svenska herrar stego upp och i samma ögonblick kom en dam, insvept i en kappa, framskyndande.

– Finns det plats? – sade en mjuk, låg röst på engelska – får jag följa med?

Louise igenkände den hvitklädda varelsen från terassen.

Bräcklig luftig kvinnlighet, burrigt brunt hår, ögon med egendomligt ljus, hvitt glänsande tyg – doft som af nybadad barnakropp ... allt detta likasom fyllde med ens vagnen och steg Louise åt hufvudet som glädje.

– Mitt namn är miss Hyne – amerikanskan smålog –. Jag bor i Blue Point och sista tåget går ju så sent ...

Mörkret hade börjat falla på, och den elektriska belysningen lämnade här och där parkerna de genomforo i djup skugga, medan dessemellan breda ljusfloder framhäfde föremålen skarpt som på klara dagen. En af herrarne satt med blossande kinder och ett saligt leende på läpparna. Han konverserade en smula sluddrigt och meningslöst och sökte fixera amerikanskan med vänliga, ljusblå blickar. Plötsligt i ett anfall af kärvänlighet böjde han sig fram och vidrörde helt lätt hennes frestande lilla knä.

Ögonblickligen reste hon sig och lade sin hand på kuskens axel.

– Stanna! – Märkvärdigt hur tydligt denna mjuka röst kunde tränga igenom.

Vagnen stod genast stilla. Innan någon hann tänka sig om, hoppade miss Hyne ur vagnen och skyndade den mörka avenyn fram mot staden.

Naturligtvis blef stor uppståndelse. Kusken såg sig om och uppfattade situationen med ett föraktligt leende. Den nyktre svor och läxade skarpt upp sin kamrat, som stirrade fånigt på honom.

– För all del, min nådiga, protesterade svensken, då Louise och han flämtande hunnit upp miss Hyne – ett litet tillfälligt illamående – jag ger er mitt ord på, att ni absolut ingenting har att frukta, jag tillåter inte, att ni tar ett steg längre på de här farliga gatorna ...

– Jag fruktar Chicagos gator mindre än svenska gentlemän, svarade miss Hyne kort och melodiskt – godafton min herre.

Följande en hastig impuls sprang Louise fatt henne.

– Får jag gå med?

– Naturligtvis.

De gingo framåt snabbt, nästan muntert.

– Får jag hålla er hand? sade Louise barnsligt. Hon kände en egendomlig ro, och kvällsluften svalkade härligt hennes brännande hufvud.

– Visst, visst – sådan liten lustig toka ni är! – Den unga flickan tog skrattande fatt om hennes fingertoppar.

– Men amerikanerna dricka i smyg, säger folk – började Louise, som plötsligt tyckte, att hon kunde säga hvad som helst i världen utan att missuppfattas.

– Göra de? – Miss Hyne såg ned i svenskans ansikte med sin förunderligt klara, skimrande blick. – Det händer nog, amerikanerna göra allehanda dåliga saker – fast *jag* ... min släkt, mina bekanta aldrig hört talas om sådant, det kan jag försäkra er. – Jag vill också råda mina landsmän att dölja saken *mycket* väl, för det kan jag säga er, madame, att en sann amerikansk kvinna – (med hvilken ljus stolthet hon uttalade ordet!) – *kan* icke tåla spirituosa i sitt hus, det ligger i blodet, hon är född med afsky, med hat till sådant – vi få ju öfverse med fel ... men – det här är något annat än ett fel. Om jag en gång sett en man, som inte är herre öfver sina tankar och sin handling, så har jag sett djuret – den förfärliga fulheten – jag har liksom satt min fot på hans nacke, känt honom som underlägsen, jag kan aldrig mer tänka på honom som min like.

– Åh så hårdt, ropade Louise.

– Men madame, svarade amerikanskan stolt och lifligt, där hon oförfärad vek af nedåt de smutsiga gränderna åt Dearborn – vårt land skulle ju vara ett hem för en förbättrad mänsklighet – starkare hjärnor, – starkare hjärtan – är det vi, som skola gå ned till den invandrande dräggen ... se rundt om er här ... skola *vi* göra oss till deras like, till slafvar af deras behof ... hvilken själfbekännelse full af mördande ironi, madame – hvad är då hela vår idé värd?

Hur modigt de lyste, dessa strålande flickögon!

Louise såg försagd framför sig. Något inom henne grät, hon visste icke hvad – själfva saken var henne i

grunden rätt likgiltig. Men det var som längtade hon att sträcka ut armarna efter något fritt, ljust, något stort ... och behålla det ... svinga sig uppåt ... Nej, nej, nej, hon ägde inga vingar mer.

När de suto i väntsalen, strök miss Hyne plötsligt hennes hand och sade barnsligt ljuft och skyggt:

– Ni måste komma och hälsa på mig i Blue Point – och er man naturligtvis.

– Honom känner ni ju alls inte, ropade Louise spändt.

– Jag känner *er* – det är ju tillräckligt. Amerikanskan log fint och klokt – gif mig adressen.

Louise lutade sitt hufvud ned och grät stilla.

* * *

TOLFTE KAPITLET.

Värmen står som en glödhet vägg inne och ute. Från gården bölja stundtals vedervärdiga dunster in genom det uppdragna fönstret, och Louise tar emot dem med en darrande ryckning på näsborrar och i mungipor. Plågad af brännande feber rullar hon från ena sidan af den breda bädden till den andra för att finna ett ögonblicks lindring. I våningen öfver faller en tung kropp ned i en knakande säng, och strax därpå ljuda snarkningar genom de tunna trossbottnarna. Herr Silfversvan hemfördes i morse af polisen. – Men om det endast vore tyst – ett ögonblick bara. En fiolstråke gnisslar ihärdigt någonstädes – folk glömmer alltid att stänga dörren till köket – eller vilja kanske icke. När Tore i går bad dem för barmhärtighets skull upphöra med allt oljud, skrattade de försmädligt och sade, att här i landet krusade man icke för mamseller, ville hon, så kunde hon nog stå på benen, hon som andra. Och midt i natten väcktes hon af fiolspel och slammer ute i korridoren. Tore var grå som vadd och blodsprängd i ögonen. Hon hängde om hans hals och tiggde och bad honom icke göra sig själf och henne olyckliga – icke slå ihjäl dem, bara tiga. I dag hade männen sutit surmulna och skamsna; men den ihärdiga fiollåten kom med budskap om deras hallstarrighet. Hvad hade hon gjort dem? kunde de afundas henne stackare?! Då och då tittade fru Silfversvan in – hon stod vid sängen med sitt förvånade ansikte och sitt förfrusna hjärta.

– Fru Hultman är lycklig som får ligga, sade hon. Jag har haft feber, så att jag hvarken hört eller sett, men inte har jag fått lägga mig, inte en timme.

Hur andlöst stilla allt står – likt naturen före en cyklon. Gud förbarma dig!

I rummet växer dammet till stora högar. Nyss har Tore krupit under sängen och tagit bort soporna, där ohyran krälade – städning ingick icke i inackorderingen. Men Tore måste ut för att söka arbete, och arbete står icke att få. Hvad hon är trött på detta idkeliga: »tunga tider, arbete står icke att få, öfver allt börja folk gå arbetslösa». Ingen människa talar om annat, ingen har intresse för annat. Och snart äro hennes små besparingar slut. Hon suckar trött, hon orkar icke tänka. Det blir väl någon råd. Hon drömmer hektiska drömmar om ankomsten af ett assureradt bref från någon rik, storhjärtad gammal dame: rörd af ert tåligt genomkämpade lidande, ber jag er härmed mottaga ... 1,000 dollars. Hvarför icke taga till grundligt!

Galna, tröttande fantasier!

Tore kom verkligen hem häromdagen med ett bref. Det var från målaren, några korta rader, hvari han å herr Halldéns vägnar öfverlämnade – 10 dollars. Nå ja – räckte alltid till medikamenter.

– – Nu är det som hade det varit natt så länge länge. Hon har oupphörligt druckit whisky och is, och ljus har brunnit. Den förfärliga värmen känner hon icke, men hon hör någon säga långt långt bortifrån, att karlarne

ligga med is under sängarna, och att ambulansen hämtat två af männen, som fått solsting. Annars hör hon stort ingenting annat än ett evigt, ljufligt brus. Ibland ligger Tore vid hennes bröst och gråter, och då hon ser upp, stirrar han på henne med insjunkna ögon, där lifvet tyckes slocknadt.

Då och då fylles rummet af en svag doft, något frasar, hviskar egendomligt som en vaggsång på hafvet. I rummet kommer som ett mildt lugnt sken, en ro som hon vill fasthålla, måste fasthålla. Två ögon blicka rakt in i hennes, någon tar i henne smekande ömt. Hon blickar till sidan – där nicka mot henne några jätterosor.

– Stackars lilla fågel, men det blir snart bra igen, cheer up, där ute är så grönt och himlen blå och solskenet fullt af guld – cheer up darling. – Hon hör alltsamman genom bruset.

– Är det miss Hyne? säger hon och räcker ut sin skelettmagra hand.

– Ja det är Pauline Hyne – Louise sluter ögonen, så söfvande mjukt det låter – snart, då ni är frisk, för jag er upp på min skattkammare, cheer up.

När hon gått, kommer en annan, en solig varelse i hvit mössa och stannar hela dagen, många dagar. Louise kastar sig orolig af och an, hviskar till Tore en redig stund:

– Bed henne gå, vi ha icke råd.

Hon förstår, att det är en sköterska.

– Det kostar ingenting, – alltsammans fri vård, Puttan, men om jag också skulle sälja min usla kropp och själ så –

– Hysch hysch – hon börjar gråta. Hans ögon brinna så styggt.

– – Men febern viker. Hon är bättre, tankarna ha åter börjat, det är så förunderligt att få ligga stilla och endast tänka, och som krafterna växa, blir allt starkare, fulare, verkligare. En fix idé har plågat henne dessa dagar, innan hon ännu återfått sin fulla styrka: Hvarför är ej den blick jag har på lifvet i ögonblick af en stor sorg eller en stor smärta eller en stor fruktan – döden t. ex. – hvarför är ej den blicken den riktiga, den väsentliga? går jag icke egentligen starrblind och lomhörd i vimlet och vaknar först rätt i de stora stunder, då min själ så att säga skakas om från ofvan till nedan?!

Det osynliga har alltid stått för henne som en stor tomhet. Att lida här för att få belöning där var alls ingen tröst. *Här* måste hop få sitt, annars sjönke allt hopplöst ihop. Ännu var det icke för sent – se, hon hade ju frisknat till! det *måste* ju ligga en mening i detta.

Men då hon låg där som sjukast, då hade hon gärna släppt lifvet. För henne var det dödt. Hvilket bör hon nu tro på, hvad hon känner *nu* eller hvad hon kände *då?*

I hennes innersta finnes en hemlighet. Beständigt när hon talat och handlat, ja tänkt och känt har detta något varit hemligt närvarande; vid de förtroligaste samtal, då hon verkligen velat meddela sitt fördolda, så har *det* dock kommit fram förvandladt, förvridet. Hennes ord hafva aldrig mäktat gripa det. Men hon har alltid trott, att alla människor haft detta samma hemliga medvetande, och när folks ord varit motsatta denna hennes grundförnimmelse, då har hon med ett inre löje tänkt: ni spela komedi, mina vänner! Närmast kunde denna själens djupaste ton betecknas som det, hvilket splittrade hela hennes väsen, den kunde kallas oförmåga till äkta ärlighet, äkta sedlighet, äkta tro, äkta mod. Och hon tviflade på, att någon människa var i sitt innersta mer hel än hon. Hur ytterligt löjligt, när folk kommo med de stora fraserna och ville inbilla sig själfva och

andra, att de hade en verkligt ärlig öfvertygelse, voro verkligt naiva, verkligt fria.

Och ju mer hennes eget inre började likna en trotsig gatslyna, återspeglande omgifningen, ju mindre trodde hon om människorna. Det fanns intet vackert hos dem, som var sant. Gå dem blott närmare inpå lifvet, så finner du alltid bitankar, bikänslor.

Och handlingen sedan!

Hade hon, Louise Niefelt, en enda gång i sitt lif handlat utan att själen genomkorsats af alldeles motsatta tankar och glimtar som natten af kornblixtrar! hennes handling var alltid yngre än hon själf. Därför vågade man aldrig sätta in mycket på hvad man företog sig.

– – Då – strax innan hon sjuknade – hörde hon därhemifrån om en gammal vän, en kvinna, som fullt afsiktligt tagit lifvet af sig. Hon hade alltid trott om denna väninna, att hennes själslif lefdes i det blå, men att hon för öfrigt stod mycket stadigt kvar på jorden. Louise kunde icke släppa tankarna på den döda. Detta att kvinnan *gjorde* det – icke var nära däran utan tog steget ut – det förstod hon icke. Hon grubblade och grubblade. Gjorde kvinnan det konsekvent liksom? Lade hon samman erfarenhet efter erfarenhet, intryck efter intryck – omsorgsfullt som man lägger samman vecken af en klädnad?

Här var en verkligt modig människa!

Louise kände respekten för sin forna vän ökas. Och på samma gång fattades hon af leda vid sig själf. När hon var liten, feg, oärlig, var hon således kanske underlägsen andra människor? Förfärliga tanke. Hon – hvem vet, lifvet var så hemskt och gåtfullt – möjligen var hon den enda, som bar på hemligheten af bottenlös själfviskhet och absolut oförmåga att tänka en hel och ren tanke!

Hon satt upprätt i sängen och blickade stelt ut på de förbrända vinrankorna uppefter muren och på bakgårdens osande plåttak. *Om* det vore så, var då icke allt lidande ett intet emot hvad hon förtjänat?

Men hennes bättring skrider alltjämt framåt. Bredvid sängen lutar sig den vackre doktor Rosenthal tillbaka i stolen, synar sina naglar och säger skeptiskt ironiskt med en viss flackhet i tonen:

– Madame, tror ni på en Gud?

Den döda säsongen är inne, doktorn är en ung man, som tycker om att resonnera och madame behöfver förströs.

– Min hustru är mycket kyrklig, mycket gudfruktig – fortsätter han, leende en liten, helt liten smula frivolt. Som modern israelit vidrör han med välbehag det faktum, att hans hustru är en kristen, till och med à la puritan. – Men för min del, nej, det är omöjligt. Jag ser folk dö för mycket en masse, madame. Unga flickor, som aldrig drömt om att tvifla, förhärdade gamla syndare, som en gång varit lika naivt troende (huru grymt att de icke räddades *då!*) – alla dö de huller om buller, ett knäpp –

Doktorn illustrerar förhållandet –

– Och det är slut. De dö midt i ett oredigt virrvarr af förnimmelser – en har en tråd, en annan icke. En ogudaktig rackare dör efter tusen förberedelser, som ändtligen förmått knacka fruktan och ånger in i hans syndiga hjärna. En annan lika stor rackare aflider tvärt, yrvaken som en skrämd tupp, utan en aning om att det är *döden.* Vid öfversvämningen i Johnstown härom året drunknade 10,000 på en timme, madame – troende och icke troende om hvarandra. Påstår ni, att dessa människor lefvat samman – största delen sedan

sin födelse – just emedan deras nådes tid var bestämd att utgå på en och samma dag? att de fösts ihop så där för att det skulle passa sig så bra? Ja, annars är det ju komplett oförklarligt.

Louise ligger stilla och drömmer och inandas den svaga doften från violerna på mister Rosenthals rockuppslag.

– Borta i en stuga på prärien – fortsätter doktorn, som icke känner minsta håg att gå ut i solbaddet – sitter en gumma öfver 90 år. Hon nickar och nickar. Hon är icke behöflig, icke heller besvärlig för någon människa, hon har några få känslor och tankar, dem hon ältar om och om igen. Hon tror, hon känner, hon är densamma i dag som för 30 år sedan, hon läser sin bibel dag från dag, år från år och suckar: måtte vår herre af nåd taga mig hädan, men ske hans vilja. Hvarför lefver hon? Madame, hon lefver, därför att hon har en ypperlig konstitution, lika väl som hennes granne, den gamla barnafromma kvinnan, mattades långsamt af och en vacker dag strök med, därför att hennes system var ömtåligare.

I går i Chicago föll en elektrisk tråd ned och dödade genast min vän. I hans hjärna och hjärta stormade och jäste ännu allt, madame, ingenting hade hunnit ordna sig.

Doktorn lämnar naglarna i deras rosenröda värde, fäller ihop sin pennknif och stoppar den i västfickan.

– Ja man vet allt det där, men man tänker icke på hvad det är – folk draga aldrig ut konsekvensen af en tanke, det är det enda de konsekvent akta sig för. Men hvarför skulle de göra det? Villfarelsen är mer upplyftande ...

Här är ett annat fall.

En dame genomgick en lifsfarlig kris. Efteråt berodde allt på hur hon skötte sig. Nu började hon ett ytterligt själfviskt lif, hälsan var alltid det viktigaste, för den fick allt vika, för allt annat var hon blind och döf. Och hon blef pigg och kry, lefde i åratal – intill sen ålder. Min far skötte henne. Ingenting annat än den ytterligaste egoism förenad med energi kunde ha räddat henne.

En annan – hon var *min* patient – genomgick samma kris. En natt, då en god vän i rummet bredvid hastigt sjuknade, sprang hon upp ur sängen – hon hade icke tid att kläda sig tillräckligt, ty vännens attack var våldsam – och satt sedan vid sängen, tills utbrottet var öfver. Hon visste mycket väl sitt öde, men det bekymrade henne icke, hon måste göra som hon gjorde, sade hon, därför att det lindrade den andras plågor. Naturligtvis sjuknade hon och dog. Hon var en godhjärtad person. Jag kände dem båda väl, de voro fritänkare. Ni ser, att den som bäst realiserade det kristna begreppet fick den kortaste nådetiden. – – Well madame – sådant är lifvet och sådan är döden. Den som ett par gånger i veckan ser folk dö och har ett oförvilladt förstånd, den kan icke tro på något så fantastiskt oregelbundet som en Gud.

Rosenthal säger allt detta älskvärdt i ledig konversationston. Hans skarpa läkaröga har hela tiden iakttagit patienten, och nu reser han sig genast.

– Som sagdt, Misses Hultman – frisk luft! Ni har en seg konstitution, annars hade ni aldrig gått igenom den här historien i sådan omgifning

Louise håller hans hand.

– Kanske det är en mening därmed, säger hon sakta, småleende.

O skrymterska! Hon tänker nog hemligt icke på sin själ utan på sin kropps välfärd.

Men doktor Rosenthal höjer på axlarna och går med sitt något flacka leende ut i den kväljande middagshettan.

* * *

TRETTONDE KAPITLET.

Att familjen Hyne härstammade från Östern, anade man genast. Oaktadt alla eftergifter, som voro en följd af förändrade omständigheter och af luften i det kosmopolitiska västern, låg i tonen öfver det röda trevåningshuset på Blue Points fula Columbiagata något, som erinrade om de ålderdomliga, stolt anspråkslösa boningarna vid Filadelfias Walnut och Spruce – om dessa gammalamerikanska hem, dit tillträde kan vara lika svårt att vinna som till Englands herresäten.

I kväkarstaden lefver ännu en rest af den Förenta Staternas gamla äkta aristokrati, hvilken ställde lika stora fordringar på sig själf som på sitt umgänge, strängt vakande öfver att medlemmarnas seder stodo i jämnhöjd med deras salongers fina, lugna ton. Måttlighet i njutningar och patriarkalisk omvårdnad om den talrika tjänstepersonalen utmärkte dessa gamla. De fostrade söner, som uträdde i lifvet verkligen obefläckade af laster, med hågen brinnande af verksamhetsbegär, med härdad vilja och med naiv tro på frihet och utveckling. De fostrade döttrar, som verkligen ägde stolthet nog att neka engelska pärer, betungade af synder, en dans – till och med en handskakning. Starka män och kvinnor, ofta med anor från åldriga holländska, franska, engelska och skotska släkter, lade grunden till republikens blomstring.

Vare sig de voro kväkare, som hvitlimmade sina väggar och utestängde skönheten från sitt lif; som ansågo inåtvändheten vara tillvarons ändamål men dock kastade hela sin sparade kraft på sina egendomars fördubblande – eller de härstammade från puritaner eller de mer världsliga hugenotterna – så ägde de alla en brinnande tro på denna nya jord, dit deras fäder en gång flyktat undan gamla världens våld och förfall. Men den kärlek till frihet, som legat i de gamla flyktingarnas eget bröst, som födts och växt ut just af träldom och tvång, den ansågo många af deras efterkommande vara en princip, vuxen ur den nya, rika marken. De glömde, att i den gamla mullen hade hon dock spirat, denna längtan, som burit frukt under en ny, glad sol. De ville icke veta af annat, än att de voro amerikaner, detta faktum vore stoltare än något annat och förpliktade. Och då fåfängligt och ytligt folk skröt med sina anor från gamla europeiska ätter och öppnade sina dörrar för klingande namn, utan att fråga efter hvad som fanns bakom – då ansågos de som bastarder af dessa inbitna amerikaner utan fruktan och tadel.

Mister Hynes förfäder hade kommit till Amerika på sextonhundratalet och mrs Hyne tillhörde en gammalfransk släkt, som mer än hundra år ägt plantager i Syd-Carolina. Deras hus hade varit ett af Filadelfias exklusivaste, men då den stora bankkrisen bragte mister Hyne till tiggarstafven, flyttade han undan alla förödmjukelser till Blue Point med två knappt fullvuxna döttrar. Själf var han en bruten man utan förmåga att resa sig, och hans hustru, hvilken icke ens till namnet känt försakelse, fick flera slaganfall och måste som ett barn omhuldas och tillfredsställas. Deras intresse för lifvet dog liksom ut i det pietetslösa, smutsiga västern, och huset öfverlämnades helt och hållet i de ungas händer.

Louise hade genom Tore fått reda på allt detta, men den dag, då hon, ännu svag och matt, trädde in i det röda huset med sina stora spegelblanka fönster och sin hvita trappa, skinande af renhet, trodde hon sig dock vara i ett rikt hem. Den diskreta tystnaden, de mjuka mattorna gjorde henne nervös och beklämd.

Pauline kom själf och öppnade, höljd i något mjukt hvitt. Hon omfamnade Louise hjärtligt.

– Kom in, kom in, här är min lilla mamma – syster Lucy får ni se sedan.

I parlorn, ett konstnärligt ordnadt rum, satt en ståtlig rak dam, klädd i sidenbrokad och spetsbarbe. Hon räckte Louise handen utan att stiga upp från sin länstol och fäste på henne en vänlig, något reserverad blick ur barnsligt unga, bruna ögon.

– Välkommen madame – nå, *hur* tycker ni om Amerika? Är det inte det bästa land på jorden? Sitt ned – här bredvid mig – och berätta.

Pauline hade redan hjälpt Louise af med hatt och kappa, fått henne ned i en bekväm stol och dragit fram en pall under fötterna.

– Sitter ni riktigt bra nu? Moder, du får inte trötta henne, hon är en liten konvalescent, som du vet.

Med ljudlösa steg sväfvade den unga flickan omkring, flyttade fram till sin gäst en doftande planta, lade några nyss utkomna tidskrifter bredvid och ordnade persiennerna, så att solen icke skulle besvära henne.

Hon föreföll lika eterisk, lika egendomligt bräcklig och genomskinlig som i herr Halldéns vagn, men i hvarje rörelse låg samlad energi. Hon syntes evigt stadd på flykt, och äfven då hon stod stilla, skälfde hvarje nerv af lif. In och ut genom rummet – uppför trappan som en fläkt blåser fram – hvarje handräckning ögonblicklig, hvarje ord besvaradt nästan innan det utsagts. Det var som om denna varelse af luft och solsken faktiskt ägt starkare yttre sinnen, hört bättre, sett bättre, känt med sina fingertoppar finare än andra; liksom hennes nerver voro fastare och hennes tankar snabbare än tio vanliga kvinnors.

Louise kände sitt hjärta långsamt mjukna. Rummets stillhet och skönhet gjorde henne god, mild, och tårar stego upp. Då den gamla trött lutade sig tillbaka i stolen med den svenska vännens hand i sin, tog hon upp och bläddrade i ett magazine. Åh, när hade hon sist sett i en bok?! Men orden dansade för ögonen, hon hade icke ro för det, som var diktadt. Bättre att ligga där så mjukt och stilla och lyssna till husets varma tystnad som till en sång om lycka. Oupphörligt hörde hon lätta, vänliga fötter, som aldrig togo ett onödigt steg – det var så tryggt – en säll hamn.

Nu kom den smärta syster Lucy med ett förkläde öfver sin tunna dräkt.

– Jag är kokerska, ser ni, skämtade hon.

Till lunch åto de tre damerna ensamna sina tomater och sin skinka. Serveringen var utsökt i all enkelhet, men ingen tjänare syntes till. Strax efteråt, när de båda flickorna försvunnit och Louise tvekande drog förhänget till parlorn åt sidan och såg den gamla slumra i sin stol, hörde hon Paulines skrattande, låga röst:

– Vi äro här!

Louise följde ljudet och kom till köket. Vid diskbordet stodo systrarna i arbete. De afbröto icke ett ögonblick. Sitt – nickade Pauline skalkaktigt, och Louise satte sig ned och såg på allt med stora ögon. Köket liknade prinsessans dockkök i sagan, så idealiskt obefläckadt var det. Hennes ögon hängde vid flickornas händer. Det låg något förtrollande i dessa blixtsnabba rörelser, som hon knappast hann följa med, i dessa grepp, där intet enda famlade eller förfelade sin verkan, i dessa idkeliga spolningar med kokande renluktande vatten. Allt var en lek – men en lek med storartadt resultat. På mindre tid än en tjänsteflicka brukar använda endast till att ordna sina trupper, var alltsamman färdigt på sin plats, handdukarna uppsköljda, hvarje spår af den prosaiska affären undanröjd. Arbeterskorna lade af sina förkläden och doppade fingrarna i en särskildt preparerad vätska, hvarigenom händerna höllos mjuka och hvita.

– Har er jungfru gått ut? frågade Louise för att säga något.

Flickorna brusto i skratt.

– Well, kära, vår jungfru hon plockar väl majblommor i grönan skog för allt *vi* veta om henne. Säg Lucy – du önskade nog få tag i henne, du, inte sant?

– Det värsta är pannorna och all skurningen af panelningen – försäkrade Lucy allvarsamt – det *är* tråkigt.

– Inte knota, lilla flicka! Lucy, du får ju hädanefter en gammal negress hvar måndag för tvätten – är du inte då nöjd, så vet jag ingen råd.

Pauline klappade systern på kinden och fick tillbaka en kyss på handen.

– Jag är *all* right Polly, men om du inte nu går upp och hvilar dig med misses Hultman, så stiger jag upp kl. fyra i morgon bittida.

Pauline skrattade och flög upp för trappan, följd af sin svenska vän. Som en äkta amerikanska förevisade hon stolt det härliga badrummet och de hvita doftande sängkamrarna med små japanska halmmattor.

– Ha vi icke ett litet allra käraste hem? – sade hon soligt och lade sin arm om fru Hultmans lif, – vi yankeer afguda våra hem. När amerikanerna börja resa till kontinenten, är det som om de förlorade smaken för hemlif. Jag undrar också, hur någon kan älska ett hus, som andra taga vård om: vore jag rik, skulle jag bestämdt af bara svartsjuka köra tjänstepersonalen på porten.

– Det enda är Lucy – fortfor hon, medan de gingo upp för ännu en trappa. – Jag är så rädd hon förtar sig. Och så när det är hennes tur att sopa gatan om mornarna – det *är* ju inte roligt. Vi gör det så tidigt, att ingen ser det – ni förstår, de gamla ha aldrig varit vana vid sådant.

Nu stod Pauline med ett lätt hopp i dörren till sin lilla jungfrubur.

Bakom henne bröt solen in genom blanka fönsterglas under några målade rutor och kom flickans spindelväfsburr till hår att skifta i guld. Hennes hvita delikata ansikte och ljuset i hennes ögon stack förunderligt af mot allt hvardagligt småprat.

– Men nu får ni inte skratta, hör ni!

Möbleringen var tämligen sammansatt. Under ett omåladt fönster stod stafflit med ett halffärdigt porträtt i svartkrita och på bordet en silhouettklippningsapparat med sitt långa spröt. Jordglober, högar af böcker och studier och framför den öppna spiseln, braskuddar och låga stolar samt en golflampa med ofantlig skärm fulländade inredet.

Pauline Hyne flög omkring en smula nervöst.

– Ser ni det här är helgedomen; hit kommer ingen prosa, inte symaskinen en gång – ja, det förstås, jag ritar ju svartkriteporträtt, hu se inte på det – och så klipper jag – (femtio cents silhouetten, hviskade hon skälmaktigt) – sätt er får jag se – nå – nästa gång –

– Kom hit i stället.

Hon tog Louise under armen och gick tätt intill väggen, hvars nedre del var täckt af sällsamma ornament: tidningsurklipp, skrifna pappersremsor, blad ur tidskrifter o. s. v. – allt markeradt med röda, blå och gula kritor.

– Ni har lofvat att icke skratta.

Hon såg litet förlägen ut.

– Läs! – är det icke vackert?! Nu sätta vi oss riktigt bekvämt, så skall jag berätta er hvarför jag samlat dem. Jag vet inte, kära vän – hon låg på en braskudde framför stolen och strök lätt den främmandes hand, – men

jag fattade förtroende för er från första stunden, ni var precis som en liten frusen, vilsen fågel –

Louise Hultmans tårar droppade ned.

Pauline hviskade långsamt:

– Mamma brukar säga, att jag genast ser på folk, hvad de gå för – nå jag vet icke. Det är så svårt, när man är fattig, man *kan* inte välja – det är så mycket rått och styggt –

Nej nej, det var icke *det.* Ser ni jag har en sådan längtan efter allt vackert – stora tankar –, vackra syner – och jag har ju rakt ingen tid! Därför klipper jag ut, hvad jag träffar på, som slår an på mig – och mina vänner hjälpa mig, och när jag då sitter där vid stafflit och arbetar, så ser jag det för mig; – det jag mest törstar efter för dagen dricker jag in i mina tankar, och det röda är det stora, det är Shakespeare och Göthe och Whitman och så där, – och det blå är modern prosa – och det gula är allting annat –

Louise log vemodsfullt.

– Åh, hvad det är svårt att inte få veta, veta allt – ropade den unga flickan med tillbakakastadt hufvud. – När man längtar så brinnande! Ibland bjuder jag helt fräckt hit framstående folk, som jag får tag uti, då uppsnappar man en hel del – här är trefligt när brasan brinner.

Hon såg tankfullt in i den tomma eldstaden.

– Vi äro mycket fattiga – kom det långsamt, nästan i sömngångarton. – Ibland vet ni (ändå skyggare) äga vi inte en dollar i huset.

– Ni?!

Pauline nickade.

– Vi lefva helt och hållet på mitt porträttarbete – – 25 dollars stycket – men det är så mycket annat – – jag har visserligen bara sängkammarstädningen på min lott, men så syr jag alla våra kläder.

– Omöjligt! – utropade Louise häpen, – ni är väl ändå inte mer än människa? – därhemma skulle de säga att jag diktade, om jag berättade om er! att ni inte drages ned?

Paulines min var begrundande.

– Jag har tankarna – sade hon. – Åh nej jag är seg – men Lucy – ser hon inte klen ut? Ibland tänker jag, att vi amerikaner kunde lefva litet mindre intensivt. Det kommer till mig som drömmar, som aningar om högtidsdagar – – som hallucinationer om en stor hvila ...

Hon afbröt och fortsatte i munter hvardagston:

– Mornarna är mitt bästa – innan frukosten kl. sju har jag skrifvit alla bref. Jag har en förfärlig korrespondens. Men efter kl. sju på kvällen göra vi ingenting, då hålla vi salong – – så mycket folk ibland, att jag blir yr i hufvudet. Men de gamla älska sådant, och det enda det kostar är ju litet ljus ...

Hon skrattade nervöst,

– Det är nästan som om jag stode i en trampkvarn – – upphör jag, så blir jag söndermald! – – När jag sitter så här för att hvila en stund, så är det som kunde jag inte hålla tankarna samman – – de löpa åt alla håll på en gång ... kring, kring, kring ...

Hon tog i lätt förvirring om pannan.

– Ack – ack om *er* ville jag tala, men ja – som sagdt ... En sådan hygglig man ni har! och så är han ju målare – tonen blef naivt vördnadsfull – – Hans chance kommer nog, kära, – jag vet, att flere af mina kunder hällre ville hafva oljeporträtt, hvad begär han?

Louise blef röd som blod. Hon ångrade bittert, att hon af fåfänga på sjukbädden presenterat Tore som konstnär. Hon mumlade något om, att hon skulle taga reda på det och steg upp.

Goda och onda makter hade hela tiden kämpat i hennes bröst. Hon hade velat sjunka på knä och bedja denna varelse: Lär mig lefva, fräls mig, jag förgås. Men hvad hade det tjänat till? Bakom dem lågo ju så skilda traditioner. – –

– Och kom nu ihåg, – sade Pauline Hyne, då hon följde sin gäst till dörren, – att här är ni alltid hemma.

Persiennerna i salongsfönstret prasslade, och den vackra gamla damen, omedveten som ett barn om de sinas stora lifskamp, nickade lifligt ut.

Louise vände sig om i hörnet och såg sin väns hvita gestalt, vibrerande af lif, ännu stå kvar på trappan. Så gick hon långsamt de få gatorna till sitt hem.

– Målare!? skrattade Tore hånfullt och blåste sysslolöst på rökmolnen ur pipan – det ser jag allt ut till. Ägde jag nu femhundra dollars här på bordet, så kanske – Nej min vän – i morgon *går* jag ut till Stretton och ber faster Ulla taga emot oss.

Hans hustru sjönk matt ned på golfvet och vaggade hufvudet på sina armar.

Redan samma kväll skref Louise till miss Hyne, att de sett sig nödsakade ofördröjligen resa till – Filadelfia. Hon kunde icke berätta Tores och sin historia i all dess nakenhet; hon kunde icke lefva i arbetarlängan vid Strettons järnbruk och umgås i mister Hynes hus – icke föra den stora fulheten inför Pauline Hynes ögon. Instinkten sade henne, att det fanns en gräns äfven för denna flickas förståelse.

Främlingen måste gå sin egen väg utan rast, utan barmhärtighet.

Just som Louise för sista gången gick ur fru Silfversvans hus, mötte hon brefbäraren. Hon läste miss Hynes biljett på tåget ut till det närliggande bruket; den var full af ljufva ord och innehöll dessutom ett par rekommendationskort till gamla familjer vid Sprucestreet i Filadelfia samt slutade med följande rader:

– Och jag som hade gladt mig åt att sammanföra er med två intelligenta svenskor, misses Matilda Hjelm och hennes syster, miss Ada Lennartsson, författarinna. Ehuru obekant, ämnar jag någon dag inbjuda dem till mitt lilla näste.

Louise läste detta bref nästan liknöjdt. Hon tänkte redan på Pauline Hyne så som man tänker på personerna i en fängslande bok, sedan man själf åter gått upp i verkligheten. Ett af lifvets löften, som brutits – det var allt.

Men de sista raderna bragte oro i hennes blod, fick henne upprätt i waggonsätet med något strålande ljust öfver ansiktet. Ada skulle förstå att hon handlat just så, som hon måst handla för att ej svika sig själf, Ada skulle kasta ett stort ljus öfver situationen. Hvad vore dock lifsöden? Rama tillfälligheter. Hur lätt allt egentligen var att bära, när man såg det så.

Denna ovana tankegång kom hennes blod att svalla. Och med kinderna svagt färgade och ett stilla ljus i

ögonen steg hon af vid Strettons anhaltsstation.

* * *

FJORTONDE KAPITLET.

Efter kl. 3 försvann solen från husräckans baksida, men som den hela morgonen baddat på de små gårdarna och planken, som afstängde dem ifrån hvarandra, kändes äfven eftermiddagen därute rätt otreflig. Luften stod full af varma, orena vattenångor och af dofter från fruktskal och från stekt svinflott. Öfver planken hängde kvinnorna med hakan stödd mot sina utbredda armar; detta var dagens ljufliga pratstund. Snacket och skriket och snattret ljöd långt ut på den flacka glödande prärien. Här och där vajade tvätt, och plasket från tvättkaren eller bullret af gårdspumpar i oafbruten rörelse ackompagnerade tungornas ordsvall.

På tröskeln till misses Ulla Envalls hus midt i östra längan af arbetarbostäder, satt Louise i kjol och kamkofta och stirrade ihärdigt på plankgrinden. Samhällets slynglar utanför roade sig med att kasta sten och mindre vedträn in på henne; två slungade projektiler lågo där redan tätt bredvid, men hon rörde sig icke – såg endast stinnt ut, hvit af harm. Ingen tycktes lägga märke till saken, och hennes egna böner hade blott ökat de förhoppningsfulla ynglingarnes nöje.

Bakom kökets moskitodörr af ståltråd stod en storväxt gumma med skarpa ögon och halsduk på hufvudet och betraktade fru Hultman muntert ironisk. Nu gick hon närmare och sade ut genom myggnätet:

– Gåk in Lovisa.

Louise steg upp och gick tvärs igenom det lilla huset, stort som ett rymligt rum, ut på framsidans yttertrappa. Här brände solen; prärien och Blue Point framför försvunno i bara solrök. Ingen människa syntes till, och alla fönsterluckor voro förskrufvade, men hon slog sig trotsigt ned och skylde hjässan med koftskörten. Gumman hade långsamt traskat efter, och som Louise smällde igen dörren bakom sig, öppnade hon den och ropade ut, nu arg på allvar:

– Åbäka sig inte, ho har väl ändå vettet behåll.

Då rusade Louise upprörd in i köket.

– Är det meningen att Strettons gatpojkar ska få slå ihjäl mig, utan att någon så mycket som muckar? Faster kunde väl be Höglund klaga hos förvaltarn, säger jag till Tore, slår han ihjäl dem.

– Tror Lovisa jag skaffar Höglund in i elände, klagar han, så är han snart af med platsen, för förvaltarns pojkar ä di största rackarna. Det ä bara att låta bli å sitta där. Och reta inte Tores sinne, låt bli det, honom ska en ta med lämpa, med ondt får en honom ingen vart. Så'n va' fadern med.

– Åh Gud, ropade Louise utom sig – ett sådant lif! –

Gumman hade satt sig rak på främre halfvan af en trästol vid spiseln och sög på en sillstjärt. Duken gled nedom nacken och ögonen blinkade fort och klokt.

– Hvad gaf hon sig in i det för?

– Åh, ni otacksamma, bröt Louise ut besinningslöst, – jag som stått på er sida, offrat mig helt och hållet för folket, för den stora jämlikhetstanken ! – inte bara att jag hemma umgicks med handtverkare som med mina gelikar – utan jag *gifte* mig med en arbetarson –

– Prat – afbröt gumman försmädligt, Louise är väl skapt som andra fruntimmer och ville väl gifta sig, och hon var till åren med, så en grann gosse som Tore växte väl inte på trä', tänker jag ... För resten går det

ingen nöd på ’na, här är ju så händigt, så en bara har att gapa och svälja – brunn har en inpå näsan och sofvel kör di upp till dörrn med, – arbete har karlen hennes och hon får väl hålla sig i skinnet och vara folk.

Louise satt slö och hopsjunken utan att svara.

Framåt sextiden rådde brådska i alla längorna omkring Strettons järnbruk. Tvål, handdukar och stora skålar sattes för karlarnes räkning ut på bakgårdarna vid pumpen, och spislarna i bislagen brunno lusteliga. Kvinnorna refvo papiljotterna ur håret och slängde på sig rena klädningar med puffar och krus. God bastant föda bestods i alla engelsktalande arbetarfamiljer, rostbiff, grönsaker, té och starka soppor. Endast misses Envall lagade vanlig svensk arbetarkost. Aldrig ett ord engelska hade hon lärt sig, och hur hon tog sig fram var en gåta, men hennes sätt imponerade till den grad på inackorderingarna, att de aldrig kommo sig för att flytta, och slaktarens eller mjölkkarlens små försök att lura henne misslyckades fullständigt.

– Se så – sätt fram nu Lovisa – pratade hon krytt och snodde omkring med ungdomlig fart – skär bröd och laga så karlarna får, de ska ha sitt, förstår hon, det går inte an att fuska med *den* saken ... Jössus var då lite munter, människa, visa inte man sin en så’n där likbjudarmin – var det inte nog med lipande, innan han fick något ...

Louise satte fram på vaxduken karotten med potatis och fläsk, underligt hoprördt; tanken att hon var likställd med alla dessa kvinnor, som beställsamma och lifvade slamrade i alla gårdar, gjorde henne tafatt och stel. Hon hatade att skära detta bröd, att göra dessa tjänster – och att byta kläder föll henne aldrig in.

Hvisselpipan hade redan ljudit, och en svart orm af folk ringlade ut ur brukets portar, öfver allt hördes plankgrindar slå och basröster brumma genom tunna brädväggar. Höglund, misses Envalls inackordering, kom in på gården och hälsade höfligt på Louise, som stod där spanande. Utan att genera sig, fyllde han skålen ur pumpen, tog af öfverdraget, strök ned skjortan till midjan och gned in sig med tvållödder. Likgiltig för de finprydda kvinnornas blickar, gick Louise, med kamkoftan sammanhållen af ett hvitt band, ut ett stycke på byvägen. Där kom Tore – svart och därtill nersmetad af röd lera, ... svettströmmarna randade ansiktet. Hans oroliga ögon flögo åt alla håll.

– God afton, hälsade han skyggt.

– Fick du löfte om 8 dollars i veckan?

Han teg.

– Säg – befallde hon nervöst.

– Bara 7.

– Och sex tar väl hon – ha ha ha – det gör en dollar till allt annat – tack!

– Låt åtminstone en sate få lorten af sig först – Äfven ögonen började gå i svart.

– God afton – hälsade han igen buttert, då han omklädd steg in i köket.

– Nåå – sade faster Ulla, som forskande iakttagit makarna – hur är det med *dig* då?

– Åhjo.

Louise satt kvar utanför på tröskeln. Det pinade henne oerhördt att se Tore, likställd med dessa människor, äta denna mat på ett bord utan duk. Själf var det henne fysiskt omöjligt att förtära något, hon lefde mest på mjölk och bröd. Nu voro alla hennes tankar sysselsatta med planer till erhållande af extra mat ...

Därinne satt Tore med det mörka draget öfver ögonbrynen fördystradt till natt.

– Nog tycker jag I kunde lägga en duk på bordet, faster, så en slapp äta matbiten som en dräng.

Gumman vände sig om vid spiseln och betraktade honom med godmodigt hån.

– Ih du snorhyfvel där, – du loppsärk – du var inte stor, du inte, när en tog hand om dig däruppe, se'n Johannes lykt ögonen ihop – kom inte sta' och lär faster din fasoner, så mycket ska jag säga dig.

Ståltrådsdörren rycktes upp och Louise for hysteriskt om halsen på Tore.

– Våga inte säga sådana ord till *min* man!

Ulla Envall såg på dem från sidan – ond var hon egentligen icke.

– I ä väl allt spettalsgalna I båda, sade hon icke utan fryntlighet och började plocka fram mat på bordet.

– Se så, Lovisa – här har hon björnbär och ett stycke reel biff, som jag köpte åt'na, ho får steka't bäst hon gitter. – Och nu får I betala mig med fyra dollars i veckan och ha resten för er själfva, men några nya ordningar blir det inte af, och tvätten lejer Lovisa för, om hon kommer ut me't, för lugnt och trefligt vill jag ha på gamla dagar. Nu är det sagdt.

Sedan Louise ätit med gråten i halsen som ett tystadt barn, gick hon ut till männen på fronttrappan. Det kvällades öfver prärien, lysflugorna hoppade omkring, och långt borta tindrade ljus på Blue Points kulle. Alla trappor voro besatta af folk, som glammade och smällde af knallhattar. Louise kröp tätt intill Tore. Gud ske lof för de 3 dollarna, det hade genast lättat i bröstet. Aftnarna härute voro dock icke utan en fläkt af poesi. Baksidans simpelhet öfverfördes aldrig till frontsidan, här var snyggt och fridfullt. Kvinnorna i sina ljusa dräkter voro ladies och männen i sina snöhvita skjortärmar och välvårdade hufvuden gentlemen, där de sträckte sig i täpporna under de små, förbrända äppelträden och studerade aftonbladen i präriens försvinnande ljus.

Den starke, ståtlige Höglund satt kvar på trappan, bredde ut tidningen och talade flytande, smått undervisande, han tyckte om att visa sig som politiker inför amerikanerna och begagnade därvid helst deras tungomål. För närvarande var han med lif och själ inne i en debatt, som pågick inom svensk-amerikanska pressen angående resandet af en staty öfver en bemärkt svensk man. I hemlandet tycktes man blott lägga märke till det fosterländska partiets offervillighet och ordade entusiastiskt om detta bevis på svensk-amerikanens lojalitet, medan man visligt teg med motsatta sidans uppfattning. Detta förargade öfvermåttan Höglund. Han slog i det prasslande bladet och talade litet utmanande till Louise, som vore hon icke utan skuld i förhållandet.

– Det är ju alldeles märkvärdigt, att man där hemma inte *vill* förstå, att vi först och främst äro amerikanska medborgare och att det är vår plikt att högst af allt älska det land och det öfverhufvud vi valt ... Tror verkligen frun, här sänktes rösten, och Höglund fortsatte lika intensivt men på god skånska:

– att den där skenhelige Svensén vill ha upp statyn för annat än för att få vasen? Det är då så genomskinligt som fönsterglas och därför ska han kuschas, var lugn för det.

Så oändligt litet allt detta angick Louise!

– Gokväll – hur mår Lovisa – sade i detsamma en säflig röst.

På trappan bredvid satt grannen, arbetar Vesterberg, med sin pigga värmlandshustru.

Denna puffade nu på honom.

– Ska du säga så, tycker du?

– Hva s'a jag annars säga? undrade Vesterberg fogligt – jag säger ju du till själfva presidenten, jag.

Louise skrattade. Vid tillfällen som dessa, när hon stod utanför, fick vara ironisk iakttagare, då blef hon oåtkomlig. Men liksom hade Högberg anat denna öfverklasstämning, såg han misstänksamt på henne, tog sitt blad och gick in.

Ack, kvällen var så kort. När Louise satt där och lutade sitt hufvud mot Tores axel, trånade hon efter något namnlöst, som aldrig kom. Och snart måste man gå upp till sig, Tore var så trött, att hvarje lem värkte. Rätt under plåttaket i ett litet kyffe stod deras säng och bredvid en tomlår för kläderna. Det var allt. Här kröp Louise ihop invid väggen – Tores hud hade fått en stark, obehaglig utdunstning genom allt sot och metallstoft. Och i hans axelkött lyste djupa skåror efter järnstängerna, han bar. Själf klagade han aldrig, men åh ...

Hvad hon gick här och väntade på Ada Lennartsson och hennes syster ... hvarenda dag. Någon, någonting liksom *måste* komma, som var fint och ömt och ...

Gumman och Högberg klampade hårdt uppför den dockhuslikt lilla trätrappan till sitt gemensamma rum. De knarkande stegen kommo hela huset att darra, och Louise kunde höra så väl som hade det varit invid örat, hur gumman satte sin vattenskål mot bordet under en förfärlig gäspning. Snart tonade en symfoni af snarkningar hela den lyhörda längan utefter och blandades med nattens många suckande eller skarpa läten och med lokomotivens gälla utdragna hvisslingar, som höllo Louise vaken, ända tills dofva, tunga ljud inifrån grannens och en hastig isande köld genom hennes lemmar förkunnade, att hvilan var till ända och solen på väg att gå upp.

* * *

FEMTONDE KAPITLET.

En söndagsmorgon saknades arbetar Vesterberg. Man visste, att han gått hem föregående kväll från Blue Point i onyktert tillstånd och frampå dagen hittades han död vid ett träsk, där han antagligen lagt sig att sofva. Misses Vesterberg, som var i grossess, skrek och grät och Louise flyttade till henne för att trösta. De båda kvinnorna blefvo förtrogna vänner; de gingo ut arm i arm om kvällarna, och så sugande kände Louise saknaden af en människa, att hon talade om sina strider och sitt äktenskap utan blygsel. I stället berättade misses Vesterberg, hur hon brukat plocka spik på sophögar och backar för att sälja, när det knipit – samt gaf Louise intima meddelanden om svenska flickornas kärleksäfventyr därinne i Blue Point. Något grät in i Louise, när hon gick där och hörde på allt snack. Men misses Vesterberg hade ett medryckande lätt humör och var mycket generös, och sedan begrafningen öfverstökats, slog hon sig på att laga god mat och starkt kaffe, hvilket allt kom Louise till godo.

– Hem har jag alltid skrifvit, att jag gått i siden och ätit sofvel morgon, middag och kväll, hur svårt jag än haft'et – sade hon – de andra kan gärna komma ut och känna på det, de också!

Vid Stretton hörde sorgliga händelser till ordningen för dagen, vårdslösheten med lif och lemmar var oerhörd, folk slogos oupphörligt ihjäl af maskiner och illa uppsatta takstockar, därför väckte saken icke vidare uppmärksamhet, men tidningarna i Blue Point hade omförmält dödsfallet, och några fina fruar kommo ditut med småplagg och trösterika ord. De inbjödo den stackars enkan till kyrkan och söndagsskolan.

– Min kära misses Vesterberg – sade de – hur se vi icke rundt om oss sorgens och fattigdomens förädlande

inflytande, sådant stålsätter karaktären, ja gör en människa sant stor inför Herren – måtte ert hjärta böjas!

Louise satt där, hon ock, i det tämligen slarfviga köket, där de båda kvinnorna öfverraskats vid sitt elfvakaffe med en liten avec ur en plunta, som misses Vesterberg sparat från begrafningen. Hon blef naturligtvis tagen för den hon var – en arbetarhustru af det tarfligare utländska slaget. En smula besynnerligt kändes det väl men gjorde henne på det hela ingenting. Nu fattades hon dock af upprorisk bitterhet, hon kunde gapskratta åt lifvets burleska komedi ... att tänka sig dessa petiga damer i fint siden och delikata små skor ...

– Fördömda fraser! – ropade hon plötsligt hånande hvasst. Det skalf till inom henne, när det råa ordet halkat öfver läpparna, men never mind – hvad betydde det mer än annat? – Jag har inte mött en enda »förädlad» människa jag, alla visa de sin värsta sida – den har aldrig känt lifvet, som tror, att det fula förädlar.

Damerna, fullständigt bragta ur fattningen, stirrade på henne, men hon sprang upp på sofkammaren.

Då visiten var öfver, ställde sig misses Vesterberg och synade småplaggen mot dagern.

– De här trasorna kunde jag köpt själf, skojade hon – om de gett mig en liter whisky i stället.

Louise kände så starkt äckel, att hon gick ifrån henne in till faster Ulla.

Gumman stod och tvättade, vid dåligt lynne öfver det tidsödande springet hos Vesterbergskan.

– Förr kunde en hålla rent här, men nu med allt inhyses, en fått på halsen, lefver en som i en grisstia.

Louise låtsade om ingenting utan satte sig ute på fronttrappan med ett fång trasigt linne. När gumman såg Louise sitta där bekvämt med sin eviga lappning, som icke kunde kallas för göromål, rann ju alltid sinnet på henne. Men det var ändå bäst som det var. Louise visste, att hon besparades en hel del genom att slippa eget hushåll.

Men slutet? slutet?

Hur – hvar – när?

Hennes trötta, svårmodiga ögon försjönko någonstädes långt ut på prärien ...

År från år ... åldras – gå så här – det var ju något absolut omöjligt.

Men på det hela kände hon ingen sorg, snarare en viss föraktfull likgiltighet. Hon följde sina nycker med en frihet, som hade något lockande vid sig. Hon hade börjat förlora smaken för allt, som ville lägga tygel på hennes infall och begär, och civilisationen var otvifvelaktigt en tygel. Ibland kunde hon gå och tiga i flere dagar, det pinade Tore, men hon förmådde icke göra något vid det. Så, med ens, lättade det i bröstet, och fåordigheten efterträddes af en lösmynthet, som blottade hennes kaotiska inre för dessa oförstående människor.

Stundom gick hon slö och slapp, utan att kunna förmå sig att taga i ett arbete, och döf för alla faster Ullas pikar. Men dagen därpå kunde ett rent animaliskt begär efter verksamhet gripa henne. För länge sedan hade hon öfvertagit tvätten, det blef för dyrt att leja, och numera fick hon också tura om med golfskurningen. I början skämdes faster Ulla och prutade emot att se en fin flicka ligga där på sina knän och gno de svarta bräder, hon trampade. Men då hennes pikar växte i kapp med undseendet, gjorde Louise allvar af saken. För resten rättvist – gumman var gammal och utsliten. När Louise kom i stämning, gick allt, ehuru ryggen värkte, så att hon fick krypa fram och fatta i en stol, innan hon mödosamt kunde resa sig, men det förfärliga vid dessa ting var, att hon måste däran, antingen hon kände lust eller ej. Då blef det gräsligt – outhärdligt.

Då myllrade trötta, pinande tankar i hennes hufvud, de stulo den fysiska kraften och komma henne att förlora hvarje spår af hänsyn. Hon blef fräck och vild i sin själ och mycket väl kunde hon hafva slagit Tore. En afton – bet hon honom i kinden.

Han tryckte lakanet mot såret och såg på blodet. Louise hade redan kastat sig intill honom.

– Jesus, förbarma dig – kved hon och svedan i hjärtat var outhärdlig.

– Åh, det gör ingenting – sade han och såg framför sig.

En annan kväll vid hans hemkomst fanns Louise icke i köket. Gumman pekade med ett kort skratt mot frontdörren och sade: Åh därute har du din fina fröken. Han gick ut på trappan i mörkret och famlade omkring utan att se, slutligen kände han hennes kropp på nedersta steget, och spritångor slogo honom till mötes.

– Hvad är det? han trefvade vidare och kände den platta whiskyflaskan i hennes hand.

– Drick inte, Louise, då är det slut mellan oss.

Hon skrattade öfvergifvet, satte flaskan till munnen och läppjade.

– Jo – supa ska jag!

Tore gick direkt upp på rummet, där han utan att förtära en matbit, klädde af och lade sig.

Louise satt kvar i mörkret, rädd och trotsig. Skulle hon slunga flaskan mot stenarna? Orolig nyfikenhet, en här af lidelser jagade henne, det var som om hon måste taga denna flaska och sätta den för munnen – något klagade inom henne – men nej, hon *måste* ...

Förfärligt hvad det smakade! Men hon var alldeles redig, kunde smyga sig upp obemärkt och lägga sig. Tore tycktes sofva.

Plötsligt blir allt i världen så starkt. Nej icke allt – bara *hon* blir större och starkare, allt annat så litet och löjligt svagt, att det bara är att vifta bort det med handen som en mygga. *Hon* fyller universum, hon och hennes stora, svällande styrka. Hvad det är härligt! Ett ögonblick famlar hon efter Tore. »Älska mig», vill hon ropa till honom i denna öfverdådiga förnimmelse af att hon är allt och allt annat intet. Men vilja och motståndskraft ha också liksom växt, hon vill icke förnedra sig, och hon gör det icke. Hur härligt öppna alla sinnen stå, och dock har hon makt att taga och förkasta. Hon ligger stilla och ler. Så intensivt som aldrig förr är hon sig själf. Allt hos henne är stegradt, de hårfinaste, lättaste aningar stiga mot det blå, det allra subtilaste och det allra starkaste mäktar hon. Hvar stund spela brusande sånger fram öfver hennes själs hela klaviatur. Så starkt lefver hon i glädje, att hon motstår sömnen, som oupphörligt vill falla på ... Men med ens blir hon tungsint och tänker: Ett rus är ju något afskyvärdt, och när det nu framkallat den sällsammast sköna förnimmelse af att vara mig själf, så måste detta jagets fulla själfmedvetande naturligtvis också vara ett ondt ...

Nu fryser hon och nyktrar till ...

Dagen därpå var blytung. Först frampå eftermiddagen smög hon ned i köket, eländig af blygsel och illamående.

Faster Ulla teg.

Då började Louise gråta hjälplöst.

– Seså, ät nu, annars blir hon sjuk. – Det är väl så godt Louise ser att komma hem till sitt igen, när hon inte står'et härute.

Men Louise märkte mycket väl en viss förändring i det, trots allt, respektfulla sätt, hvarpå gumman hittills behandlat henne.

... Däruppe satt hon på sängkanten och räckte bitarna af den sönderslagna flaskan mot Tore.

– Jag har inga anlag, det är bara fattigdomen, som är så förfärlig, Tore.

– Lifvet är ett helvete, svarade Tore hårdt.

———

Gumman Enberg kände egentligen ingen vidare kallelse för regelbundenhet, och när så var, ville hon äga sin frihet. En morgon hade hon börjat med att gäspa och ställa sig bakom ståltrådsnätet och härma grannkvinnornas okristliga tungomål och fukter, i synnerhet Vesterbergskan, som med en hel rosparterr på hufvudet och sidenkjol slafsande om benen kommit hem i dag, nyförlofvad och fullkomligt tröstad, sedan barnet, hon födt därinne i Blue Point, lyckligt och väl dött.

– Herre Gud, det är det lyckligaste som kan hända en människa – stod hon och orerade på sin trappa.

Faster Ulla hade ogement roligt.

I detsamma kom en nätt flicka, klädd som en fin dame, in genom Enbergska grinden.

– Se, tror jag inte det är Anna – ropade gumman belåten – nu får vi allt sätta på pannan, Lovisa, bry sig inte om skurvattnet, hon, det blir väl väl med det. – Nå, nu får en höra ... misses Enberg plockade, förtjust öfver anledningen, fram kaffekoppar ... det är väl aldrig meningen att tala om, att hon verkeligen har var't i gamla Sverget och släpat farkraken sin hit igen, se'n vi råkades sist?

– Jag ska riktigt säga moster hur det burit till – svarade flickan, som satt och mönstrade Louises uppkaflade kjol och slarfvigt hopsnurrade hårknut – far längtade ju så det ingen råd var, och så måtte vi hem. – Jag köpte en stuga åt oss där midt i hagen, moster minns – tätt vid Lars Johans, och när far bara såg kyrkspiran från tåget, vi kom med, så var han så glad, att han mest grät, stackarn ... Men anbelangandes mig, så hade jag också längtat fasligt hem, men det var inte alls som en tänkt sig det, det hade krupit ihop, som man kan säga – det klämde till om bröstet på mig, rent som om jag inte kunnat andas, jag *måtte* hit igen och jag fick Lars Johan till att se om far, men inte kunde jag stanna, nej då hade jag vurti död – se'n då jag fick syn på Njujork, vet moster, då var det jag, som tog te att gråta en skvätt ...

– Det här är Toreses kusin, Lovisa – underrättade gumman – ska inte ni flickor skaka hand? – ja det är konstigt – till det här usla landet ska di ändå tillbaka.

– Än faster själf då? Louise visste icke precis hur hon skulle förhålla sig, dessutom hade hela dagen en outsäglig beklämning behärskat henne, och sölet vid göromålen var en pina.

– Åh Jessus, en kan väl inte ränna öfver sjön hela sitt lif, en får väl hålla sig där en är – snäste gumman, som aldrig tyckte om att få sina privata åtgöranden kommenterade.

Ändtligen skulle de få börja! Louise längtade att dränka sin oro i arbete.

Men icke väl hade vattnet kommit i baljan, förrän faster Ulla, som gjort sig ärende ut till brunnen, fick se en karl, klädd i blå arbetsblus, stå lutad öfver staketet och betrakta dem.

– Kors, själfvaste baron – stig han på – ska det vara en tår kaffe att värma sig med i kölden? – skämtade gumman.

– Jag tackar förbindligt, – sade mannen ceremoniöst och öppnade grinden – jag visste inte, om jag hade den äran att vara igenkänd af min goda fru.

Därinne i köket, som naturligtvis åter lämnades oantastadt, placerade han sig med armarna på bordet och hukade sig ned öfver dem.

– Ja baron kan konsten han – menade misses Enberg, blinkande försonligt åt Louise, som alltför förargad att ens gitta hälsa, såg på den ovälkomne främlingens orakade fysionomi och ruskiga arbetsdräkt och de spädt byggda händerna, hvilka trots vanvårdnad hade något herrelikt vid sig. – Här ska jag presangtera för honom Tore Hultmans hustru, Hultman, som han var med därborta i skogarna nå'nstans och fångade möss – minns han inte det? Hon är en fin fröken från Stockholm, det ska han tro.

Baron Klingenborg steg upp och bugade stelt men fortsatte att ställa talet till den gamla, medan han då och då kastade förstulna blickar på Louise, som för att utgrunda hvad hon gick för.

Hvad han sade kom pedantiskt och egendomligt läspande, med petig accent, och talet flöt som melodierna ur en uppdragen speldosa:

– Petterson och jag råkade i dispyt igen i går, min goda fru Envall. Petterson är en högst oresonlig karl, jag köpte en pint fin whisky och begaf mig till honom på eftermiddagen; och allt var väl så länge den förträffliga varan räckte, men sedan visade sig som alltid hans brist på edukation, min goda fru. Petterson är en man utan alla examina, ja han saknar humaniora i en rent af bedröflig grad, och det är högst löjligt af honom, som alldeles saknar akademisk bildning, att låtsa sig förstå de finter, hvarmed Förenade Staternas lagkarlar veta att komplicera en sådan enkel sak som den, att jag är berättigad att icke endast af staten erhålla min pension ökad utan jämväl af presidenten backpension från den tid, kriget upphörde; alldenstund jag erkannerligen hela denna tid vistats inom landets gränser – – –

Gumman började gäspa.

– Nå hvad har baron haft för sig nu, sedan han höll på att bli sprängd i luften i det där krutmagasinet?

– Jag har varit engagerad vid en kemisk fabrik; men det sätt hvarpå blandningen af vissa syror – ja damerna äro måhända icke fullt inne i dessa ämnen – men detta sätt att behandla dem är alldeles oerhördt, jag har själf på laboratoriet därhemma i min ungdom åsett dylika experiment, och det var mig omöjligt att fördraga det totalt differenta sätt hvarpå –

– Så baron miste platsen då, vill det säga. Drick nu baron och styrk sig – ja jag säger! Och far hans som var kapten –

– Major – rättade baron med munnen full af kaffe och bröd – major vid –

– Men att han kan med att gå i de här tarfliga kläderna, när han är en sådan fin karl? – gumman puffade Louise hemligt i sidan,

– Min goda fru, – baronen åt petigt och höll det bruna lillfingret till väders, – Stockholm är den enda plats, där de kunna göra en verkligt elegant kostym. I detta land förstår man sig icke på den rätta stilen, och det skulle aldrig hända mig, att under min vistelse härstädes bära annat än en arbetares ganska passande habit. Jag säger beständigt till den gode Petterson, att det med honom är en helt annan sak, han är en ganska bra människa, men fastän han verkligen *pretenderar* att hafva genomgått en afdelning af Kongl. Akademien för

de fria konsterna i Stockholm – (hvilket hittills dock är obestyrkt) – så är han rätt och slätt en borgerlig man och utöfvar måleriyrket, hvadan det för honom är både naturligt och lämpligt ...

Nu gäspade gumman så högljudt, att baronen blef stött.

– Jag sa i morse till Lovisa, när det kliade så envetet i höger hand, att i dag få vi storfrämmande, oggu’ har det inte räckt till, sade gumman ogeneradt.

Baronen steg upp, bockade sig stelt och gick som han kommit.

– Den duger, må Lovisa tro, sade faster Ulla, medan de nu raskt lade sig ned och gnedo det svarta golfvet. – Han och målerimästar’n ligger jämt i lufven på hvarandra, så har det vardt i trettio år, högfärden går då aldrig ur –

– Ursäkta – sade en hög, klingande röst litet befallande – är det bekant hvar fru Hultman bor?

Louise tittade förskräckt upp. I dörren stod – Ada!

Icke Ada i kortklippt hår och reformdräkt som sist hemma i Sverige – utan i en elegant promenadtoilett.

Hvad skulle Louise göra? – fly! – ligga stilla och låtsa om ingenting – låta henne gå – aldrig se henne? Åh, allt var ju lika omöjligt.

– Det är jag – stammade hon och reste sig upp med skurborsten i hand. Kjolen hängde ned tung och våt och hårstriporna föllo ned öfver ögonen. Hon strök förvirrad upp dem med sin nakna arm.

Gumman Envall fattade situationen lika hastigt som praktiskt.

– Hjärtandes – fröken lär väl veta, att en får hålla rent hon med. Stå inte där midt på golfvet, Lovisa, utan visa sitt främmande in i parlorn vet ja’, en har ju ett rum som står snyggt och ordentligt dagen i ände.

Den främmande damen brast i skratt.

– Vill du klifva öfver den här handduken – hit in – jag kommer genast.

Louise rusade upp för trappan, fick fatt i en kjol, fäste upp håret med nålar och rusade ned igen.

Ada hade öppnat dörren till fronttrappan. Höstljuset flödade in. Så muntert lifvet pågick därute på prärien, – for det förvirradt genom Louise. Åh Gud, åh Gud.

– Sitta vi inte här ute i stället? Fröken Lennartsson hade nästan förskräckt blickat på de hvitrappade väggarna.

De slogo sig ned i solglansen.

Louise teg – hvad *skulle* hon säga? Ada betraktade henne forskande, hon kände det. Hennes ögon växte plötsligt stora, stora, blefvo fulla af tårar och vändes i gammal öppenhet mot vännen.

– Så ärlig du såg ut nu! ropade Ada med fysionomistens intresse och fattade mildt hennes hand.

Louise svarade icke, men hennes exaltation ökades, ett begär kom öfver henne att få höra stora, starka ord, dem hon längtat efter.

– Ada, ropade hon – de fresta mig att komma hem, att öfverge Tore och min lifskamp – det jag gifvit mig så helt åt – men jag känner, att det *är* något det här – hur eländigt jag fått det, så, jag har ändå lefvat, det är mitt

det här, och jag har lärt mig –

Hon stammade litet, egentligen – hvad hade hon lärt sig? hvad band henne? hvarför –

– så mycket – kom det afhugget.

– Hm – svarade Ada blott och tryckte hennes hand. Hon såg ned och fortsatte i vänlig ton:

– Naturligtvis råder jag dig obetingadt att resa hem, om du så kan, du är för god att gå förlorad, Louise.

– Förlorad?! Men icke går den förlorad, som ger sig åt en stor idé, också om han *går* under?

– Ja, kära – Ada skrattade litet kort, att sammanblanda idéer och lif är en farlig historia, slutar vanligen med bankrutt. Nu har man alldeles kommit ifrån 70, 80-talets demokratiska fantasier – numera lefver man för helt andra ideal. Det där t. ex. att man skulle kunna ha andligt utbyte af umgänget med en handtverkare, – det är nonsens, Louise, du har nog funnit det. Han sitter där och förklarar med folkhögskoleord frågor och saker, som för oss äro självklara. Hela vårt tankelif ligger ju på en högre nivå än hans. Han *är* aldrig originel, kan inte vara det, för han har inte nog kunskap; han visar mindre sin innersta instinkt än du och jag, för han vågar inte. Han kan aldrig skilja emellan det, som vore dumt att säga och det som vore en genial paradox. Han är absolut omöjlig att underhålla sig med en half timme – och så är det hela vägen ... Du kommer snart underfund med det där – tillade Ada leende, – när du kommer hem.

– Och detta är du – du – ropade, Louise med en ton af så äkta förtviflan, att Ada Lennartssons kloka blick förvånad iakttog henne; – du som talade om att böcker, teorier var intet, lifvet allt – att bli en författare, en konstnär, att utveckla sig *själf,* det var ingenting mot att kasta sig blott och bart ut i lifvet – som i ett haf – låta det sluka sig –

– Så är det – inföll Ada hastigt och rodnade svagt – men hvad är lifvet? Det är det, som är skönt, som öfverensstämmer med mitt hemliga ideal, min längtan, ingenting annat är lifvet.

– Gud – nej – nej, du sade att det var att lefva för en idé, – och idén var det stora, att vi alla i grunden äro lika – människa mot människa, så skulle lifvet fyllas ...

– Du har alltid öfverdrifvit, Louise, sade Ada något skarpt – lagt i allt, hvad du själf har velat ha fram –

– Utan dig hade jag aldrig, aldrig kommit hit, ropade Louise med ansiktet i sina grå magra händer.

– Utvecklingen är en helt annan, Louise – Adas kinder hade fått heta, röda fläckar – man drifs af sin egen demon mot sitt öde. – I alla fall, ingenting är försent, kom hem –

– Och hvad tror du ert lätta lif är för mig nu? – Louise såg upp, hon skalf spasmodiskt – Du vet inte hvad det är att lefva, det är inte något man kan skaka af sig – jag menar när det käns, käns till botten, då är det som döden, – det är att gå utom sig själf – hela tiden och in i något annat – främmande, som växer och växer – dödar. Det är lifvet Ada – lifvet är en långsam, gränslös död ...

En stund efter passerade Tore Hultman vid vägskälet ett ljuslockigt, elegant fruntimmer, som kastade på honom en främlings flyktiga blick.

Han blef stående med sin mattina.

Jaså – det var *hon* – och här gick *han.* Han behöfde icke ha gått här, om icke hon ... pah fan, det en ska bli, det blir en.

På kvällen berättade Louise helt kort om besöket.

– Nåå – sade Tore skyggt.

– Åh, hon sade att ingen bildad människa kan umgås med handtverkare, det var kvintessensen, sade Louise hvasst.

Men innan den stingande udden hann verka, slog hon om, fattade Tores arm och ropade ur sitt djupaste:

– Tala, tala då med mig, aldrig tala vi samman, aldrig ligga våra själar öppna – bara jord och jord och jord – det är det som gör mig galen – hvem är du, hvem är jag? hvad älska, hvad tänka, hvad drömma vi om? För Jesu skull ge mig något att lefva på – jag dör.

Tore stirrade förskräckt in i hennes förvridna ansikte.

– Hvad ska vi tala om? Jag tycker jag talar om allting nästan, men du vet, att jag har svårt att uttrycka mig.

Och medan han sade dessa ord lugnt, litet trögt, stormade det inom honom af syner och tankar och kval. Men han gömde på allt, så som han gjort hela sitt lif och hans far och hans fars fäder före honom, tills bördan af all denna tystnad blifvit för tung att aflyfta.

Dagen därpå saknades Louise. Tore fann henne ute på prärien vid en dikeskant. De sågo på hvarandra med blodsprängda ögon.

– Du – hvad är det för dig?! sade Louise spotskt men såg i detsamma rädd ut i blicken – du är fri du, kan bara lämna mig, när du vill, och resa till en annan stat.

– Nej – hviskade Tore hest – jag kan inte det, jag har den där gamla usla hundtroheten i kroppen, jag är inte fri, jag får bära.

Hon famlade efter hans hand och lade den öfver sina ögon. Så gingo de hem tigande.

Söndagen därpå begaf sig Tore in till Chicagos Jackson Park. Färgskrinet var med, han älskade att hålla det i handen en gång emellan.

Från förstadsparkerna kommo skrindor lastade med tomma ölbuteljer och skrålande skandinaver, flickor och gossar som tillbringat natten i sus och dus i det gröna. Kyrkfolket blickade förtörnadt från dem till Tores målarskrin.

Därute var ännu ljufligt stilla. Michigan låg kyligt höstblå och träden fällde ett och annat rödgult blad.

Tore satte sig stilla på en bänk och tog upp en halffärdig snustorr duk. Af gammal vana såg han oroligt på den för att iakttaga effekten.

En herre på velociped, åtföljd af en likaledes bicyklande negerbetjänt, hjulade gången fram och stannade framför Tores bänk.

– Vacker morgon, sir, sade han lefnadsfriskt och slog sig sällskapligt ned. – Jag är en främling – österifrån, sir – men jag förstår att värdera er vackra sjö ... Ah ni målar – jag hade en son, som ... ja herre – han dog.

Samtalet fortsatte. Det blef djupare, mer innehållsrikt. Främlingen kastade sina armar om soffans ryggstöd och stödde hufvudet i flata handen, hans genomträngande ögon lämnade icke Tores ansikte.

Och Tore, som hade en dunkel känsla af, att hans lif berodde på denna minut, lyckades inför denne vildt främmande man vara sig själf så, som han sällan hade omedelbarhet nog att vara. När de slutligen skildes, räckte mannen svensken sin hand.

– Mister Hultman, min vän Moss et Son i Filadelfia behöfver en fönsterdekoratör, och jag är säker, att han skulle vara lycklig att få betjäna sig af er talang. Och om ni tillåter, står jag i banhallen vid Lake Shore Central kl. 9 lördag f. m. med biljetter till er och er hustru ... Bara en liten väntjänst, sir, – glad att skaffa en ärlig man en chance – god morgon sir, lita på mitt ord.

———

Inne kunde de icke vara – ut på gräsängen gingo de i den hvassa blåsten. De tryckte sig tätt intill hvarandra, rädda att hoppas, rädda att vara lyckliga, rädda att allt var en hägring.

– Ser du, hviskade Tore upprörd – det finns en Gud, en mening med lifvet, ju hårdare det går oss, ju närmare är hjälpen.

– Vet du, svarade Louise ödmjukt – skälfvande af tårar men ändock i spändt jubel: jag börjar förstå ... så här kommer det att bli: allt längre ned för hvar gång, men allt högre upp – tills vi äro pröfvade nog. *Då* kommer den stora lyckan.

* * *

SEXTONDE KAPITLET.

Hur underligt tyst – det väcker en obestämd ångest i själen. I Alleghanybergens kvällskuggor ligga som utdöda ensliga byar med pittoreska gator och här och där hus liknande sjöbodar. Tåget står alldeles stilla, folk gå omkring tigande, blott deras steg i den mjuka snön och forsens strida fall utför klippväggen stör den djupa tystnaden. Fjällvinterluften verkar som champagne, man svindlar, då man stiger ur kupén, djupt ned i dalarna lysa masugnarnas glödmassor, och praktfulla marschaller af flammande jordgas brinna utefter banlinjen ...

Snöflingorna falla tätt – tätt – i vindlösheten. Louise har gått ett stycke afsides, hon står och betraktar toppen på de höga hvita bergen mot firmamentets stjärngnistrande natt, sakta, dämpadt komma till henne hammarslag långt nedifrån djupet; hon bäfvar, hon trycker handen mot hjärtat – sagan – drömmen – Norden, Norden! Men hennes hufvud endast förvirras, hjärtat svider, en dof ängslan prickar hennes själ som en nålspets huden, tystnaden är för främmande, hon har ingenting att taga emot den med – den är ett kort lån, och i medvetandet därom ligger vemod utan namn.

– Titta – kommer Tore och puffar på henne.

Hon ser upp. Mångtusen fot högt på en fjällvägg står att läsa i meterhöga, brandröda bokstäfver, omgifna af strålande lågor:

Cuticura Plaster! Positively the Worlds Relief!!

Åh Amerika – hur rister du icke med dina jättelabbar en människas kynne, tills allt hvad hon trott sig äga dansar rundt i själen ...

Så sitta de åter i den ombonade, briljant eklärerade Pullmanwaggonen, där man stimmar och skrattar och konverserar sorglöst som å en oceanfarare. Damerna dricka té, uppvaktade af hvitklädda negrer vid väggfasta, polerade bord, herrarne spela kort eller schack eller promenera omkring i den rymliga vagnen; man är en enda älskvärd familj, ty i en Pullmannare väntar ingen att finna folk, som han hälst bör undvika.

– Men Madame – återknyter en förtjusande brunett från Baltimore lifligt sitt samtal med den bleka svenskan, så underligt skygg men dock icke utan ett visst något – När edra unge män tillbringa sitt lif så där länge i dammiga studiesalar, bland dammiga böcker – så stå de ju sedan, på sin ålders höjdpunkt, yrvakna, skumögda – barn, då de borde varit män, lifvet som är så kort ...

Ett litet darrande hopp tindrar i den svenska kvinnans hjärta. Är det meningen att hennes lif nu skall gå uppåt ... att hon skall få börja *tänka?* De fina damernas älskvärdhet är på en gång ljuf och plågsam. Ty egentligen förefaller henne allt detta prat om saker, hvilka icke angå henne, som ett tröttande virrigt marknadssorl, och hon kan icke intressera sig därför ...

Så lugnt, så värdigt – så mycket sol och så många välklädda människor! Louise visste icke hvad det var i denna fredliga kväkarstad, som lyste likt lycka. Om det var de breda, propra gatorna, de blanka spårvagnarna, hvars konduktörer voro gentlemän och hvars inredning var mönstergill – eller de aristokratiska butikerna, de tusen små kyrkorna, Broadstreets stolta palatsboningar ... vimlet af fina kvinnoansikten, männens fria hållning, indiansommarens varma guld ... ? Något var det, som föreföll som vore det allt. Hur stilla, nästan död tedde sig icke nu millionstaden Filadelfia! Som befolkad blott af *en* race, besjälad af *en* ande. På de landsflyktigas sönderslittrade sinnen verkade denna afmätta regelrätthet, denna kväkarlika ordning, folkets vänliga skönhet, ljuft helande.

Dock var det icke bara detta utan något mer. När Tore och hon vandrade upp och ned dessa medelklassens snygga, enformiga gator med sina oföränderliga röda tegelhus, besatta med gröna fönsterluckor och hvita marmortrappor, genombäfvades de för första gången af det jubel, ägandet väcker. Äga något på allvar! Sig själfva, sin rätt som människa, det var nog – då ägde man egentligen allt. Dessa hundratusen små hus, afbilder i miniatyr af världsstädernas modernt inredda våningspalats, voro byggda för dem, här hade de blott att välja sitt. Priset var afsedt för den måttligt lönade handtverkaren eller godt lönade arbetaren, och ehuru Tores yrke var ett finare, gaf det icke mer inkomst än tyngre grofarbete.

Redan andra dagen fingo de sin lilla villa, midt emot en af stadens många gröna inhägnader. Den möblerades fullständigt – på kredit, utan borgen. Om sju månader skulle alltsammans vara afbetaldt med så och så mycket i veckan – allt efter egen bestämmelse. Detta sätt, som tyckes djärft och likvisst skaffat millioner amerikanska medborgare hem, trygghet, mod, själfkänsla – icke sedan de slitits ut i kampen, utan redan då de trädde ut i lifvet, färdiga för alla möjligheter, jäsande af ungdom och lust eller rädda för det okändas stora spöke.

Den kväll, då Tore och Louise Hultman lade sig ned för första gången på sin egen gungande resårmadrass och inandades doften af kåda från nya möbler och smektes af ljuset från den skära taklampan och af medvetandet om all denna renhet och härlighet – knäppte de sina händer samman som barn, satte sig upp i bädden och tackade Gud under strömmande tårar. Därpå släckte Tore lampan.

Men ingen kunde somna.

– Är du vaken? hviskade Louise.

– Ja Puttan.

– Putte har du inte – har du inte lust att gå och se på allting – bara som hastigast.

– Jo Puttan.

Så stego de upp, kastade några plagg på sig, tände ljus och smögo ned. De började i köket ... nej Tore – se

allt, så förfärligt inventiöst, det är en dröm, och det här får jag sköta själf – ensam – ingen som stör, som inte förstår ...

Och parlorn med sin plyschmöbel, porträtten hemifrån, studierna på väggarna – brysselmattan – böckerna, som ändtligen kunnat packas upp!

– Salen – badrummet med sina handdukar, redan upphängda, och den nya tvålen och borsten – allt på sin plats. Men allramest sängkammaren, det hvita, svala sofrummet med sin luftiga bädd, sin lätta korgmöbel.

– Puttan, du har blifvit riktigt ung på en vecka!

Tore höll ljuset beundrande framför spegeln, där hon dröjde i sin nattdräkt och rättade på alla småsakerna.

– Åh, jag har haft så brådtom, jag har varit så lycklig – jag.

Hon skalf på rösten, på handen – sjönk på knä vid stolen och snyftade. Tore kastade sig bredvid och ånyo lyfte de sina händer mot höjden och Tore bad darrande högt, medan Louise mumlande eftersade orden:

– Gud, vi tacke dig för vårt dyra hem, gör oss goda och tacksamma och låt oss alltid behålla det, Amen.

Lugnt och enformigt rann tiden fram. Tore sökte lägga hela sin själ i att breda ut sidentyger och spika upp spetsar framför de enorma glasrutorna i Moss et Sons manufakturaffär, och Louise gick med korgen på sina härdade armar till de stora saluhallarna. Om aftnarna genomvandrade Tore och hon de redan vid åttatiden öde, mörka gatorna, som endast här och där skarpt belystes af praktfulla fönsterlågor från stängda butiker. Många mil gatan uppåt kunde de blicka in genom gardinernas tunna spetsar på alla dessa golflampor bakom röda skärmar, som tyckas oumbärliga för hvarje burget amerikanskt medelklasshem. De kommo snart underfund med, att dessa hus voro större än deras, att de hade röda, varma väggar och härliga, mjuka stolar medan deras eget bo, som de funnit kungligt, var maken till kroppsarbetarens.

– Putte – om ett år eller så – tror du inte då, att ökning i affärsomsättningen hos Moss et Son kan ...

Tores min föll.

– Tja, det ser ut i stället, som nalkades oroliga tider, folk talar så besynnerligt.

– Hvad?! kom det i ett skarpt skri.

– För all del, vi ha då en speciell talang att fördärfva allting för oss – låt oss njuta af det utmärkta vi ha, aldrig har *jag* vågat drömma om något så bra – säger Tore retligt.

Louise tiger.

Söndagarna gingo de regelbundet i kyrkan, det var som om de önskat krypa in under skyddet af dess mäktiga vingar, här kunde dock den stora stormen icke nå dem – om de blott hölle stadigt fast. Ibland föreföll alltsammans bra tomt och mekaniskt, men de vågade icke tillstå det för hvarandra. Tore, som en gång erfarit en omvändelse, trefvade oklart efter att få anden på nytt utgjuten i sitt hjärta men förgäfves, han hade fått så många hårda, uppstudsiga tankar, – och Louise erfor aldrig annan rörelse än en viss krampaktig fruktan att blifva öfvergifven af någon, något, som behöfdes till skydd mot det stora, förfärliga, verkliga – hvilket alltid hängde öfver.

Då prästen i den kyrka, de oftast besökte, ville göra deras närmare bekantskap, flydde de rädda till en annan

helgedom – orolig skygghet dref dem bort från hvarje klart, skarpt ljus i saken.

Och då denna oro steg – en oro de ej förstodo, och som kanske kom af fruktan för outforskade djup, kanske af medvetandet om deras osäkra existens och deras skilda syn på tillvaron – eller helt enkelt var ett förstördt nervsystems kittlingar eller härledde sig från att de i grunden alltid förblefvo främlingar – eller måhända blott från den längtan, som bodde på djupet af bådas törstande själar: längtan att lefva lifvet obegränsadt, fullt – drömmande människobarns osläckliga vanmäktiga lifslust; – när denna oro grep dem starkare, då vände de templet ryggen, följde folkströmmen ut till Fairmount Parks jätteängar, foro med jublande festskaror uppför Skoughill Rivers bedårande stränder, där amerikanska lifvets puls kunde slå så världsstarka slag. Här hörde de ofta underbara kvinnor af Filadelfias finfina värld tala tändande ord till massorna. Genom hvarje spänd nerv kände de dessa kvinnor hålla väl hundratusen andlöst stilla själar i sin hand och stiga med dem till hänförelsens bergstopp, där själfmedvetandets stolta, klara aftonstjärna brann, allt medan musiken brusade, blossen flammade, raketernas mångfärgade solar sköto upp mot himmelen och belyste de dunkla strändernas vilda skönhet och ett jublande folk, berusadt endast af att vara till och att vara amerikaner.

Och i dessa stunder slog en underlig låga upp i deras bröst och de lyfte sina armar och ropade genom larmet på sitt eget tungomål: O Sverige, Sverige, att vi kunde älska och förstå som dessa! ...

Ibland vandrade de utmed den breda skymmande Delaware, där flodbåtarna lika glaspalats, utstrålande från alla sina våningar blå och röda lågor, gledo sakta fram mellan tusentals segel och vajande stjärnbanér.

Andra gånger skaffade de sig tillträde till alla dessa fria bildningsinstitutioner, öppna för all världens folk, och hvilka utgöra Filadelfias ärestoder. Vid hvarje ny inblick ökades deras häpnad öfver den oerhörda rikedomen och deras beundran för anordningarnas lugna harmoni och oefterhärmliga praktiskhet. Hur lätt det blef att lefva!

Hela nyårsnatten svärmade de på gatorna som barn samman med det öfverdådigt uppsluppna folket, iklädt karnevalkostymer af papp eller af guldbrokader, öfversållade med äkta juveler. Hvilken abandon, hvilken stojande godmodighet utan alkoholens tillhjälp! Trygga och skrattande blandade de sig med dessa ofantliga massor, som i indianförklädnad äntrade uppför spårvagnar och hade tusen och ett upptåg för sig utan att ett ögonblick förlora sin klara besinning eller stiga in på råhetens marker. Och då vid midnatt, midt i det helvetiska tjut och larm, som då släpptes löst från allt hvad ångpipor, gongoner och klockor hette fjärran och när; från fabriker, ångare, kyrkor; från allt som ägde minsta möjlighet att framkalla oljud – då midt i allt detta den stora klockan i Liberty Halls ålderdomligt oansenliga byggnad klämtade sina malmrika, fulltoniga slag – lika många som det gått år sedan den första gången förkunnat för folket beseglingen af dess frihet – då föllo de i hvarandras armar och gräto. Hvarför? De visste det ej. Kanske var det emedan de i denna stad af endast amerikaner kände starkare samband med mänskligheten än i det kosmopolitiska Chicago. Emedan deras rädda, kallsinniga, ironiska hjärtan här svällde ut i en bred, stor känsla, som famnade världen och dock i sin intensitet slöt inne mer af dem själfva än de någonsin förut erfarit. Eller kanske de gräto, emedan de ej födts till frihet, emedan innerst de kände sig som barn af en annan race, hvars oroliga längtan ej stod att stillas af söndagens dödstysta ro och arbetsdagens enformiga id och lika enformiga hemfrid. Emedan de födts med en annan själ, som icke gaf dem lycka, och dock hindrade dem att annorstädes finna lyckan.

En lördag kom Tore åter hem med minskad aflöning.

– Det blir sämre och sämre tider, sade han. I västern är det ännu någorlunda, men i den här staden är sannerligen bra dödt. Jag träffade misses Bryan du minns? hon, den ljusa, i Wilnington. Hon bor här nu och får tvätta för främmande – så långt ha *de* kommit! Söderut ökas sträjkerna – grufvorna stängas. – Låter dystert öfverallt. Vi äro minsann lyckliga.

Tores ton var nästan litet skadeglad, men Louise hörde på tämligen förströdd; talet om dåliga tider hade hon hört i hela sitt lif. Men att inkomsten blifvit mindre, var ett sorgligt faktum och väckte på nytt den olidliga känslan af osäkerhet, som slet på hennes lifstråd.

Dagen därpå gjorde de sig redo att gå till kyrkan.

– Vi ha icke sökt Gud på länge, det är icke underligt om välsignelsen viker ifrån oss, sade Tore halfvresigt.

Louise motsade honom icke. De måste hålla sig i Guds hus.

En annan dag mötte de plötsligt en af Tores bekanta från en sommarvistelse i målarbyn Gretz, – en amerikansk målare, tämligen medelmåttig men mycket rik.

Innan de fått tid att vända sig bort, kom mannen fram och skakade Tores hand och började genast tala om konst.

– Aldrig möjligt väl Hultman, att *ni* lagt bort penseln. Misses Hultman, er man var den löftesrikaste af oss alla, jag har många gånger undrat, hvarför jag ingenting sett till –

Svarslösa och yra i hufvudet måste de följa med upp i målarens atelier. Tore gick där i all prakten tafatt och förtviflad i sin tolfdollarskostym och såg på de stora, tomma taflorna och undrade på lifvet och hatade det så gränslöst.

För Louise var det numera ofta som måste hon taga ett språng in i något hvad som hälst, blott det vore fast och stort nog för hennes själ att rymmas uti. Hon funderade på att göra visit i de familjer, dit hon af Pauline Hyne blifvit rekommenderad. En dag klädde hon sig också och gick till ett hus och ringde på. Ingen var hemma – hon lämnade sitt jämte miss Hynes kort. Några dagar därefter kom till Tores affärslokal – den enda adress Louise velat uppgifva – en vänlig inbjudan till henne och hennes man. Men de hörsammade den aldrig. Huru kunde de göra det? Skilda som eld och vatten äro emigrantens och den bildade amerikanens förhållanden. Fattigdom och förtjänst äro ännu för den gamla stammen två oförenliga begrepp. Republikens uppgift är ju att uppväga hvarje art och grand af förmåga med den röda metallen, och naturligtvis fyller den äfven denna uppgift. Hvad vunne Hultmans på att underhålla ett dylikt umgänge? Äfven om människorna vore änglar – ingenting annat än förödmjukelse. Att hålla sig uppe genom lögner var för ansträngande. Friheten var bättre, var den enda gåfva lifvet skänkt dem och hade blifvit dem svartsjukt dyrbar.

Nu började Louise mer och mer fantisera om det barn, som aldrig lefvat. Hon hade verkliga hallucinationer, lefvande förnimmelser af ljufva smekningar och oskyldiga ord. Hon berusade sig i detta barns förstående kärlek. Barnet skulle orubbigt älskat henne sådan som hon var, i det kunde hon solat sig ... lefvat.

En gång ertappade Tore henne gående fram och åter med ett lindebarn af klutar i armarna och leende lyckligt. Då de blickade hvarandra ögonen, brast hon i hjärskärande gråt.

Tiden för den stora utställningen i Chicago var inne, ropet på de dystra tiderna kväfdes i jubelskränen från Jackson Park, för en kort sommar höll nationen anden, tidningarna tego, nödens skrin nedpressades.

Men den brast, den konstlade fördämningen. Rasande störtade den frigjorda floden fram, steg öfver bräddarna – högre och högre ...

Affären, där Tore Hultman arbetade, hade sökt hålla sig uppe ett godt stycke ut på vintern 93- 94. Då kom Tore hem en dag – butiken var stängd.

– Gud vet hvad som stundar. Vi ha ingen aning haft om det verkliga tillståndet. Det är inga sagor tidningarna presterat. Här i staden är omöjligt i något af mina yrken. Och vi ska inte tala om lägre arbetsområden – där är ännu värre. Jag har bara i dag sett tusende belägra kommissionskontoren. Vansinne att jag icke for upp till utställningen – fortsatte han uppryckt och gick fram och tillbaka i deras snygga lilla parlor – folk ha förtjänt pängar som gräs där i Chicago, nej felet är att vi aldrig våga.

– Men vi hade nog inte förtjänat pengar som gräs ... föll Louise in bittert.

– Åh – andra tycka inte så de – jag har minsann –

Hur lönlöst att byta ord. De tego genast åter.

– Chicago är ändå helt annat – återtog Tore, full af nya tankar. – Där finns alltid *något,* ännu kanske det kunde gå – – den här gången är det inte värdt att vara rädd, det är annars vår specialitet.

Snart fylldes bådas håg af feberdrömmar om det stora Sodom, som en gång så omildt jagat dem bort. Redan länge hade Östern för deras oroliga vikingabegär tett sig som liflös, enformig, icke nog stimulerande.

En malström drog dem in i sina hvirflar, de kände det svagt på en liten beklämning i hjärtgropen, men de suto där med händerna i skötet, förlamade af aningar om ett sällsamt något, som nalkades likt ett stort vatten, och som de oemotståndligt drogos mot.

– Låt vara att därute är ett lotteri, resonnerade Tore för att öfvertyga sig själf och sin hustru – men ett lotteri är ändå bättre än intet hopp alls.

En vecka därefter afyttrade Hultmans sitt lilla hem för fjärdedelen af dess värde och begåfvo sig en kulen marsmorgon ånyo västerut.

* * *

SJUTTONDE KAPITLET.

I dystert allvar tågade de arbetslöses ofantliga härar genom landet. De bestodo icke af luffare och löst folk, dessa bleka skaror, därom vittnade deras uthållighet och deras försakelser. Trampen tigger eller stjäl sitt bröd med bättre resultat och med mindre svårigheter. De voro soldater på egen sold, ärliga entusiaster, pådrifna af förtviflan, de ville tåga ned mot Washington och med sina såriga fötter på kapitoleums marmortrappor tillropa republikens styresmän:

– Gifven oss bröd eller påtagen er ansvaret.

Skulle de hinna fram, skulle de mötas af annat än smälek och bojor?

Därinne i Chicago följde folk dem med tämligen slöa blickar. Just nu marscherade en liten trupp öfver sydsidans sanka mark ut på den vårgrönskande prärien. Där funnos hvitklädda kvinnor i åkdon, som drogos af hästar och män med ansikten, som vittnade om bildning och förfining. Medborgare i skjortärmar suto öfverallt på sina trösklar och åsågo liknöjdt, hur tåget stilla och dystert gick sin väg fram mot ovissa öden. Hvad betydde om de ginge eller stannade: Lika många – oräkneliga massor – stannade kvar och förpestade luften med nödens giftiga ångor.

Ehuru det var söckendag, såg man allestädes stängda butiker, tillbommade handelshus med påklistrade lappar och i stora, tomma butiker satt ägaren, ofta utan biträden – och läste tidningar. Det enda, som köptes, det enda som såldes var tidningar. Alla människor slukade de färskluktande små typerna med en hunger, som kunde alla dessa olycksprofetior stilla magens knot. Numera låtsade man icke brådska någonstädes, ty ingen lät sig bedragas. Ingen gaf ut penningar, kapitalisten vågade icke ett öre, knappt om han därmed hade

utsikt att vinna hundra.

Barmhärtighetsinrättningarna voro i full verksamhet. Framför sopphus och beklädnadsanstalter väntade dagen i ände en kö, som aldrig minskades, som sträckte sig långt in på andra gator, och hvaraf hundradedelen aldrig förmådde invänta sin tur. Kvinnor och åldringar sjönko utmattade ned och buros bort. Så tyst det var – är detta det segerstolta Chicago? Beklämning som inför ett begrafningsfölje grep själfva främlingen med fickan full af saliggörande hvita dollrar.

Till råga på allt hade för länge sedan pesten brutit ut. De svarta kopphusvagnarna rullade oupphörligt genom gatorna, hvart man gick kunde man stöta på hus, afspärrade af kordonger; folk skydde spårvagnar och offentliga lokaler, ja mer besökta butiker. Guds hand hvilar tung öfver den stora skökan Babylon, och kyrkorna fira underbara triumfer af väckelse och omvändelse.

Tore Hultman går sökande omkring på Sydstatestreet. Hvar helst han finner en möbelhandlare stiger han in och utbjuder en del af sitt lilla bo: – möbler, begagnade blott några veckor, sir – till salu för åttondelen af värdet – för två dollars.

Möbelhandlaren spottar. Han ligger utsträckt i affärens bekvämaste stol och har ännu mod att vara humoristisk.

– Bäste herre – för två dollars skall ni få halfva boden här, ni skall få glädja er hustrus hjärta med en ny sängkammaruppsättning från ampeln till toaletten, där hon speglar sitt vackra ansikte. Två dollars är en förmögenhet, herre. I går gick en och bjöd ut sitt hus, fyra rum och kök, sir – för en månads inackordering, men förgäfves. Jag vill inte ha hela ert bo för tack och transporten.

Tore fortsätter uppåt nordsidan. Där utbjuder han små nödvändighetsartiklar, som han tagit på kommission af en schackrare. I svenska hus söker han värfva prenumeranter för två tidningar, en amerikanskt och en fosterländskt sinnad, hvilket som passar i ton. Folk sitta på trapporna och skratta åt hans ansträngningar. Några spotta – en rusar efter honom ut på gatan ock svär en lång svensk ed.

– Maka dig undan, din agentdjäfvul, annars skjuter jag – tror du folk har pengar för ditt kram, det helvetet tage.

I Tores ögon, som ligga långt inne i sina hålor, komma skygga tårar. Han är ömtålig som ett konstnärsbarn. Vanligt arbete är icke att tänka på, skall man få pengar, måste det ske på underliga vägar. Yrken finnas, som icke äro oäfna. Gärna sålde han sin själ – fan, själ, inte är det tider för sådan lyx nu – om den blott dugde. T. ex. uppsöka folk och förmå dem att byta om bostad eller affärslokal. Värdarne betala i dessa dagar runda summor för undertecknandet af ett kontrakt. Man måste naturligtvis ljuga – risken är ingen, man blott försvinner i vimlet med lönen i fickan och dyker upp i ett nytt kvarter. Men man måste också vara »smart». Och det är det värsta för en trög, svensk skalle ...

De vansinnigaste planer hvälfvas i Tores hufvud. Men dagen lider, och han måste tillbaka till Dearborn för att komma med tåget ut till sitt hus på prärien. Gå den långa sträckan var han allt för utmattad och utsvulten till. På vägen ser han folk stå packade utanför poliskontoren, vid rådhustrappan, ja kring kyrkorna. Det är nattgäster, som vänta på tre alnars bräder att sträcka ut sig på.

Ju närmare han kommer stationen, ju tätare blifva leden af hungrande, som kläda trottoarerna på den mörka, ruskiga gatan. I tunna sommarkavajer stå stumma, bleka män, med skälfvande knän – kanske suto de för en vecka sedan därinne som artigt uppassade gäster. Nu blicka de som förhäxade in i de stora restaurangfönsterna, där kocken behändigt och viktigt leende gräddar sina hvetemjölskakor. Deras ögon hänga envist fast vid händernas snabba rörelser, som tjusa dem, och för hvarje gång dörren går upp insupa

de girigt alla utströmmande ångor.

På stationen är hvarje plats upptagen af folk, som ingen brådska ha. Dagen om sitta de där, gå ut ett slag för att få blodet i cirkulation, men återvända till de glödande kaminerna.

Tore känner sig sjuk. Louise tror, att han hvarje dag intar ett mål i staden – hur skulle de då kunna hafva så pass många hvita slantar kvar?!

Gud – om du finns – kan du så hårdt straffa ett misstag ... en djäfvulens ingifvelse ... den världsliga oro, som dref mig att återvända till denna satans hemvist!

Ute i den ensamna villan, omgifven af idel gräs och tom rymd, sitter Louise och väntar. Boningen hånar henne i sin elegans med målade tak och boiserad vindeltrappa. Ett bland hundra af de nybyggda landthus, som saknat hyresgäster och därför stått att få för ett ytterligt billigt pris – mindre än hvad ett rum i staden kostar. Hultmans hafva möblerat det helt nödtorftigt, men snart finna de, att själfva nödtorften är en lyx. Säng och några kokkärl är allt hvad de strängt taget behöfva, och då de icke kunna blifva af med dessa stolar och bord ens för en dollar, kännes det nödtvungna öfverflödet skrämmande, och Louise söker undvara bruket däraf så mycket som möjligt.

Upp och ned, utan rast, vandrar hon i det förtjusande lilla huset. Hon står vid tornfönstret högt uppe och ser ut på den vida, grönskande ytan, och på den kalla vårhimmelen och i hjärnan är tomt på tankar. Så fullständigt ensamna de äro. Deras hus är det yttersta på denna sidan om förstadsbyn, och en smal brädgång räcker öfver till nästa villa ett stenkast därifrån, och som redan flere gånger bytt inevånare. All denna ödslighet är dock mättad med den kvalfulla ångest, som likt en mara pressar jättestaden.

Oftast sitter hon ute på den rymliga verandans blåmålade trappa och blickar tanklöst på de förbiilande tågen, på grönsaksvagnarna, som komma och fara, på kolkörarne, hvilka numera afleverera fritt så litet som en enda skäppa kol. En eftermiddag hör hon ett förfärligt oväsen, afgrundslika tjut, stönande, som vore mord å färde. Hon rusar upp och utåt brädgången. Där framme ligger en gul träbyggnad med aflånga fönster – en negerkyrka. Sången vrålas fram, det höres som dallrande gråt, som skärande snyftningar ... Ursinniga handklappningar, rop från strupar, som tyckas nära att kväfvas med våld, enstaka ohyggliga jämmerskrän – allt väller ut i präriens kyliga, mörknande luft och fyller Louise med fasa.

En gubbe sitter på en tröskel och skrattar.

– Det är bara väckelsemöte, misses – och så undrar folk på att vi inte släppa in de svarta djuren i våra kyrkor.

Hon går långsamt tillbaka med fingrarna instoppade i öronen. Allt är så hemskt, himlen hänger molnbetäckt ned öfver den svartgröna jorden, vid horisonten lysa blodröda strimmor. En sådan underlig juni månad. Om dagen försmäkta de af solvärme och om kvällen få de gå i vinterplagg och blåsa på sina frusna fingertoppar.

Ibland sitter Louise inne i sofrummet med fönster, stort som en liten vägg – och räknar upp kassan på bordet. Hon vet precis, huru länge de kunna lefva. Då och då kommer en liten förstärkning. Tore erhåller stundom, misstänkt villigt, arbete af helgonmålare. Men då aflöningsdagen kommer – är affären försvunnen. Tomma stå de olåsta rummen. Hos nästa arbetsgifvare fordrar han då att få mot pant hemtaga arbetet. När han kommer tillbaka med heliga jungfrun strålande i purpur och azur, medför han en revolver i fickan och tilltvingar sig på så sätt hälften, af hvad han bort hafva. Men Louise och han äro lyckliga åt denna halfdel och bygga planer därpå ...

Om natten ligger revolvern i ett litet hölster bredvid Tores hufvudgärd för att kunna blixtsnabbt användas, ty Chicago är i dessa tider osäkrare än ett zulukaffersamhälle. En morgon kommer Tore in badande i svett, hvit

och rädd i ögonen och berättar, att en man mördats föregående natt två villor därifrån. Han hade samma dag lyft pengar i banken.

– Men vi äga inga pengar.

Hur veta *de* det? Tore spritter upp midt i natten och påstår, att han hör ljud – tassande, skrapande, hviskande ljud. Louise, som icke känner denna slags nervsvaghet, kan icke hindra honom från att stapla koffertar och lårar för dörrar och fönster, hans ögon stå ut, vilda af skrämsel, och håret klibbar vid pannan. Ibland smyger han ut med revolvern i hand och går misstänksamt rundt huset, som ligger där spöklikt tyst i stjärnglansen.

Men allt detta var endast lugnet före stormen. Knappt fick man klart för sig arbetarhärens snöpliga nederlag, förrän det ryktet spreds att Chicagos store järnvägsmagnat, monopolisten med Guds nåde, passat på tillfället och nedsatt ackordsarbetarnes löner, ehuru arbetstillgången hos honom var god. Nu reste sig äfven de medborgare, som från sina trappor liknöjdt åsett hungertruppen tåga ut genom stadens portar. Måttet var rågadt. Sträjk utbröt genast vid de ofantliga lokomotivverkstäderna, och af sympati nedlade järnvägspersonalen öfver snart sagdt hela linien sitt arbete. Folk började samlas vid alla korsningar i och utom staden, där tågen, bemannade med hoprafsadt folk, försiktigt gledo fram, sten haglade in genom fönstren och passagerarna måste krypa under sofforna. Så smällde skott. Då inkallades staten Illinois trupper.

Och kriget var förklaradt.

Tore hade varit med om sista lokaltågets infärd till staden och kom gående hem med kläderna smutsade och sönderrifna. Han hade en och en half timme måst ligga under en bänk och hört kulorna borra sig in i waggonens virke. En obeskriflig oreda rådde. Folket skrek och hotade, åsynen af soldaterna, som med fällda bajonetter garnerade plattformen, uppretade dem till det yttersta. Skulle Förenta Staterna våga skjuta på sina egna medborgare? Sådant hade aldrig hörts. »Bröd», ropade massan – »ned med monopolet».

Dagarna blefvo veckor och situationen tillspetsades. Chicago och omnejd voro faktiskt satta i belägringstillstånd. All kommunikation hade för länge sedan upphört, och priset på födoämnen steg oerhördt. Vagnar, fullastade med boskap, som råmade af hunger och törst, bevakades girigt af massorna för att hindra svinslakterierna att aflasta sin dyrbara frakt. Ingen arbetade, få sålde, ännu färre köpte. Endast tidningarnas rubriker tilltogo i fetma, där glimmade och dröp af blod, där frossades i namnlöst elände, allt roflystnare tindrade pressens skarpa öga ...

Inne mellan husen råder doft lugn. Om morgnarna, innan daggen torkat, samlas redan en sällsam skara kring afskrädestunnor och nedanför de afloppsrännor, som löpa ned från husens bakbalkonger, och hvari kastas köttben och annan obrukbar mat. Det är stilla, skygga män och kvinnor, oftast väl klädda, folk, som för ett år sedan ägt hus och gård, kanske en god affär, men ännu icke fått mod eller orka stå i kö utanför sopphusen.

Tidt och ofta göres försök att inkomma med ett tåg. Omöjligt. Italienare, polacker och ungrare, vildt folk från gränderna, stå påpassliga hela linien utefter och vräka i de ankommandes väg öfver spåren tomma banvagnar, krossade i farten. Endast öfver de amerikanskt födda äga arbetsledarne makt.

Då aflossar soldaten sitt första skott. Verkan är förfärlig. Lik en hyenas tjut ljuder den förfördelade pöbelns skrän utöfver prärien. Plötsligt glimma tända bloss i mäns och kvinnors händer. Rasande störta de mot hundratals järnvagnar, som fylla spåren mil bortåt, halm och spånor kastas in genom fönster och dörrar och tändas på. Hvad det skiner – glad är purpurleken – hej, nu flammar det mot den trista skyn, knastrar och brakar – mer eld, mer eld! – rasande muntert som röda helvetet är lifvet –

Med upplöst hår och blottad barm, dibarnet på ena armen och mordfacklan i den andra, störta kvinnorna intill, vråla, tjuta och hojta. Ögon glöda, gyllenbleka lågor och svart rök bolma himmelshögt, stinkande os breder sig ut och förpestar nejden ...

* * *

ADERTONDE KAPITLET.

– Det brinner – säger Tore hastigt och går ut på verandan. – Jaså, de ha börjat nu.

Louise och han stå med handen skuggande för pannan och se stumma hur flammorna likasom slicka de tunga molnen, där de hänga öfver jorden.

– Jag är glad, att faster Ulla for hem till Sverige, – hviskar Tore som för sig själf. Hon är den enda anhörig han äger, och han tänker på henne just nu.

– Ja, – svarar Louise vekt.

– Såg du att ... att Berg är död?

– Ja ja. Hon läste ju i går att de hittat honom i ett rum, där han synbarligen stängt in sig för flere dagar sedan – med näsduken instoppad i munnen – död. Död af ren, pur svält.

De gå in igen, sätta sig på vindeltrappans steg och luta sina hufvud samman öfver encentsbladet för dagen. Hvarje morgon är detta en stående utgift, de studera nyhetsbringaren feberaktigt ifrigt ända ned till minsta annons. – De hoppas ingenting däraf men det förströr stämningen. Sedan äta de sitt bröd och sin mjölk men utan matlust. Magen har dessbättre föga behof af föda, sedan ransonerna började att blifva så här ytterligt knappa. Tillvaron är till den grad olidlig, att den naturligtvis *måste* förändras. Den långa väntan är blott så underlig – hur många veckor är det nu de gått här som i något besynnerligt lufttomt något? ...

Julikvällen är isande och Tore har varit ute och samlat hop en smula bränsle vid nybygget. Sedan han lagt det på den öppna spiseln, bär han Louise dit fram och tar af hennes skor och flätar hennes hår. De hafva blifvit som två barn, kunna långa stunder sitta och hålla hvarandra i hand, och går den ena sin väg, känner den andra en egendomlig nervös saknad, ja ångest – som icke står i proportion till den obetydliga anledningen.

En kväll smög Louise ensam ut på verandan och satte sig på räcket med armen om takpelaren. Nymånskenet dallrade öfver gräsöknen och gaf åt skuggorna ett spöklikt lif, som lockade och skrämde. Hon erfor plötsligt en outsägligt främmande känsla, som vore det icke på allvar hon lefde det lif, hon lefde – och en våldsam längtan att kasta ifrån sig alla hinder och försjunka i drömmar om det, som var fint och vackert och längesedan förflutet. Men utan att hon ville, flög genom henne en hågkomst sedan sista gången hon åkte i spårvagn därinne i Chicago. Midt emot dem, Tore och henne, hade sutit två män, hvilkas gräsliga boffysionomier förstenat dem. Äfven andra passagerare suto tysta och iakttogo som tjusade de båda karlarne, där de, naturligtvis omedvetna om det intryck de gjorde, pratade under grin, som blottade svarta, maskstungna tänder. Deras hår var tättklippt, nästan rakadt, de voro klädda i nya, grofva färdiggjorda kläder och ingen särskildt liflig fantasi behöfdes för den gissningen, att de nyss sluppit ut ur fängelset. Deras pannor voro låga och djuriskt framstående, ögonen, af en grönaktig ton, liknade vilddjurs skumma, virriga blick och de breda grymma käkarna tuggade hela tiden plumpt och begärligt. Trots denna allmänna likhet hade de vid sig något absolut individuellt, voro två skilda typer. När de slutligen stego af, drogo alla en suck af lättnad, men Louise hade icke kunnat släppa tanken på hur dessa människor alldeles tydligt i hela sitt lif varit oförmögna att fatta en moralisk tanke – – alltifrån vaggan måste de hafva dragits mot brottet ...

Hur ytterligt löst allt blef! Hvilken komedi världen var, humbug på alla områden för att hålla folk

tillsammans genom fromma lögner. För att rädda människorna från att slå ihjäl hvarandra. Det var hela meningen med den mask, mänskligheten kastade öfver allt äkta och faktiskt.

Men i alla fall ... När var något verkligt faktiskt? Bäst man t. ex. såg på olyckan som på ett gifvet faktum, fanns den icke längre till, hade ljusnat till hopp ... till nya möjligheter. Bara nu detta sällsamma ... darrande hopp om lycka för Tore och henne! Det *var* något stort – – det gjorde lifvet till en dårande, evigt ung gåta och så länge det fanns ...

Tore kom nu ut och bad henne i trött ton gå in och lägga sig samt påminde om några praktiska detaljer.

Hon gjorde en otålig rörelse, hon ville icke stänga in sin syn, som vidgades allt mer, hon ville för en gångs skull vara fri, lös, sig själf ...

– Gå du – jag vill tänka, – svarade hon kort.

Tore gick utan ett ord efter en sjal, bredde den öfver henne och satte sig själf på trappan.

Plötsligt sträckte Louise ut sin magra arm som en sibylla.

– När jag handlade, gick, stod, talade – sade hon klart med tunn röst – var det alltid något annat inom mig ... musik ... brännande ... gråtande musik, hela världens skatter, hela världens själ var min ... Jag visste hur allt skulle vara och hvad jag egentligen hade lust till ... drömmen om allt det finaste i allt ... fast det blef något annat ... Och detta, detta Tore ...

Hon började gråta och fortsatte stilla klagande:

– Det var min lefnads sol, det förde jag med mig i eländet, det var det som var jag *själf,* ... konsten att lefva ... jag hade väntat, att allt det skulle slå rot i det här landet.

– Tror du att det här landet var för litet för hvad du hade att ge? – inföll Tore starkt. Hans inåtvända ögon voro riktade på himmelen, där ett svagt sken steg upp och antydde, att aftonens sedvanliga hemska lek begynte – Hvarför tog du icke hvad som fanns –

– Det finns ingenting – utom pengar ja – hade jag fått det, då hade jag kunnat lefva min idé ut ...

Tores hjärna kändes så besynnerligt lätt, svälten verkade som ett gladt rus, och han fick lust att tala flytande och länge.

– Hvarför kan man inte taga hvad som inte finns och göra till sitt? Det är som när jag går ut i naturen och ser och ser – och jag liksom tar, hvad som inte finns, – *mer* än hvad som finns, menar jag – och gör till mitt – men du är nog af en annan race, jag är för enkel –

– Du är målare – sade Louise kort och spändt ... just det Tore, *du* skulle ha druckit in mina drömmar och blifvit konstnär – – åh, hvad jag sökte inspirera dig, ge dig min vilja, min kraft –

– Du?! – Tores ögon vändes onaturligt stora mot henne. – Har *du* gifvit mig dina drömmar? Du har hetsat mig med ord, som man hetsar en hund, men aldrig gifvit dig själf.

– Har *jag* icke gifvit mig?!

Sjalen hade fallit af den magra halsen. Louise gled ned på golfvet med sammanknäppta händer som ett barn. Nu när hon hörde dessa ord af en annan, ljödo de så ytterligt, skriande orättvisa.

– Land – fränder – icke en längtan hem ens – delat elände – bekymmer – modig och

– Ja, du är modig Louise – Tores ögon glimmade som af feber – modigare än jag, du är född fri, du har haft det ljust och fritt från barnaåren, jag har haft stryk och elände och skällsord, – annat minns jag inte. Du är segare också – jag har lagt märke till att racefolk alltid äro segare och uthålligare än vi andra fattiga djäflar – allt har kommit på er lott!

Hon hörde icke på, hon var helt inne i det, som rörde henne själf.

– Icke gifvit mig?! – upprepade hon med växande bitterhet – jag har försvarat dig mot mitt folk, gjort dina åsikter till mina, också när jag därigenom kväft något inom mig, jag har lagt af mitt och blifvit grof, simpel – för din skull.

– Hvarför gjorde du det? Hvarför var du inte för mig den väna ... fina ... den du var en gång – *Det* älskade jag hos dig.

Louise betraktade honom plötsligt skarpt:

– Du hade ändå aldrig blifvit konstnär, Tore.

Han såg hastigt på henne, ett leende drog oförmärkt öfver hans ansikte.

– Kanske inte.

– *Du* Tore skulle tagit mitt friborna sinne, medan jag ännu ägde det – och stigit upp till –

– Allt gaf du mig, Louise – bara inte ditt bästa, ditt innersta – *det* hade lyft mig ...

– Ah – – han kastade sig med ens handlöst tillbaka och slog händerna för ansiktet i svaghetens stilla gråt – – Om du varit liten och osäker och rädd, då hade kanske jag fått mod ... Du vet inte, hvad jag kunnat vara – – det vet jag väl inte själf – – jag är som en, som aldrig fått slå rot någonstädes – men stormat har det – – som vilda, röda skyar i ovädersstorm, så har sinnet varit – hvarför blef inte du mitt fäste? ... hvarför lät du mig inte vara som jag var och gå min väg – hvarför gaf du mig inte något, jag kunde drömma om, – något vekt och fint ... hvarför gaf du mig någonting alls, när du inte gaf mig det? Bara gaf mig, gaf mig – utan att fråga, utan att fordra

– – Då hade du fått, då hade du fått –

Louise satt orörlig. Sällsamma känslor och tankar kastade henne mellan tvifvel och tro, mellan hat och kärlek, mellan ånger och hårdhet.

Klart och skarpt sade hon:

– Det är något underligt ofullbordadt vid dig, Tore – ibland är du man, ibland barn. Somt försvinner hos dig, när jag ser på det – – du är stark, för du är fin – – men du är också så underligt svag – – ännu i denna stund *vet* jag inte, om jag tror att det hade hjälpt, att jag varit sådan du menar.

Hon visste icke, om han hörde på henne. Han låg där som förut med handen öfver ögonen.

Läpparna mumlade, och hon böjde sitt hufvud ned för att höra.

– Hjälpt, hjälpt ... hade jag då inte rätt att lefva jag som andra ... bara för att lefva ... aldrig hade jag rätt till något ...

Det föreföll nästan som yrade han, handen rubbades icke en linie och tårarna rullade långsamt utför kinderna.

... Jag hade ett hopp, en stor – brännande stor dröm ... fäder till store män äro ofta så där, ingenting riktigt med dem och ändå ...

Hastigt bröt det fram i kufvad, gränslös smärta: – Det är som funnes *allt* hos mig ... o hvarför, hvarför har jag ej en son!

På sina knän kom Louise krypande fram till trappan och tog hans heta hufvud i sitt sköte.

Hon var så underligt lugn och stilla.

– Min älskade, tror du att några så ensamna stackars människor lefva i världen som vi? Man talar, om hvad man är eller inte är – men då man slutar en gång, då är man ändå precis den ende man kunnat bli, om man fortfarit att stå upprätt ...

Därborta steg brandflamman mot skyn och vinden bar till dem ett svagt mullrande eko från kvinnornas gräsliga mordskrän, men öfver hvälfde sig himlen stort och månblekt tyst, och deras hjärnor kändes så jublande lätta, – rakt som vägde de ingenting.

– Men Tore – plötsligt skrattade Louise till med sin tunna röst – vi tala ju precis som sute vi på våra egna grafvar ... som från en annan värld – och nu när vi förstå hvarandra, nu ska vi just börja lefva ...

– Lefva, lefva – hvad är det?

Hon såg blankt ut och sade hviskande:

– Jag vet inte Tore, det är bara något jag inte fått fatt i – jo, jag vet nog – men det har inte kommit ... bara jag får tid, mycket mer tid ...

– Puttan – hördes en drömmande hviskning, – det är som det inte mer blefve dag ...

– Är du sjuk, Tore? kved hon ängsligt, liksom för trött att längre strida emot.

– Nej – jag bara längtar att komma till ro.

Men han sof icke den natten utan låg klarvaken och talade – icke i yrsel men på ett främmande, drömlikt sätt.

– Det är så eget, mumlade han – jag har alltid älskat det som stod öfver mig, det som var skärt och lätt och ljust ...

Jag längtar till dimmiga nejder – något liksom utan dag och sol – bara en stor skymning – Louise – är du där? Jag är trött.

Om denna förfärliga natt bara vore slut!

Tidigt på morgonen steg Tore upp och klädde sig. Hans ansikte hade detta förklaradt barnsliga uttryck, som kan finnas hos konvalescenter.

Louise, alltför trött att röra sig, låg och iakttog honom, där han gick ut och in, sopade, kokade deras kaffe och skar upp skifvor af ett torrt bröd. Hon stred som i en dröm för att få fram något, som trängde på – en stor smärta, en stor tacksamhet, en lidelsefull kärlek, men hon hatade sig själf med en ironi, som dödade all

värme.

– Putte – hvad skulle det bli af mig utan dig? sade hon halfkväfd och sträckte fram sin hand.

Tore kom fram och strök hennes hår:

– Jag skall säga dig något, jag inte har velat säga förut. Jag skref hem till din bror, när det här började – och bad att han skulle hjälpa dig.

Hennes hjärta stod stilla, hon kunde blott se på honom, men han böjde sig beslutsamt ned och kysste henne.

– Ligg och hvila dig nu, vi få tala sedan, jag går in till Chicago för att få hem litet mat – var inte rädd, ännu ha vi ju våra fem dollars kvar.

Så gick han. Hela morgonen hade något förfärligt – som en förstockelse – bundit henne, men nu rusade hon upp och till fönstret.

– Tore, ropade hon med gråt i halsen. Men han syntes icke mer.

Det blef en ytterligt het dag. Solen brände så intensivt på brädgången och på villans plåttak, att Louise måste hålla sig inne. Nästan oklädd gick hon af och an på det bara golfvet, och de tassande stegen hördes så besynnerligt i ensamheten. Därute var ock så stilla – som en helgdag. Då och då sågs på trottoaren en velocipedryttare hjula fram med näsduken fäst bak i hattbandet och utbredd som solskärm öfver nacken.

Hvad hon sökte tänka på denna långa, varma dag liksom försvann, löstes upp i obetydligheter ...

– – – Hon satt vid fönstret, obestämdt orolig som alltid, när Tore var borta. Tiden höll hon aldrig reda på – men där såg hon honom komma långsamt gående. Med ett rop af vild glädje sprang hon till dörren och ut på verandan. Hvad solen glödde – hvart andetag var en munfull eld. Hennes hufvud kändes yrt – det hela var så oredigt, tomt och ändå fullt af något stort – glädje eller sorg ...

Tore nalkades vacklande ... och så besynnerligt hvit och stilla luften stod. Hon vinkade åt honom med handen. Då föll han ned några meter från huset. Hon skrek och sprang ut i solen.

Han låg med ansiktet mot jorden och var kallfuktig om kinder, om panna. Ögonen slutna, munnen gapande.

Han var död af öfverhettning.

* * *

NITTONDE KAPITLET.

Begrafningsvagnen återvände från Potters Field, de namnlöses dödsgård, där den omålade fattigkistan sänkts ned, vigd till jorden af byns metodistpräst. Efteråt stod denne och höll kvar enkans hand och sade litet ovisst:

– Får jag komma och besöka er någon dag, misses Hultman?

På detta hade Louise icke svarat någonting. Hon erfor blott en förtärande längtan att komma hem. Vagnen stannade långt utom byn hos en farmare, hvars hustru Louise känt och som bjudit henne på skjuts.

– Kom öfver till mig i eftermiddag, sade kvinnan vid afskedet – sitt inte ensam i det tomma huset.

Louise gick vägen fram med trötta, liknöjda ögon. Farmarhustruns röda sidenlif och gungande hattrosor verkade nästan skrattretande ohyggligt mot hennes egen gamla svarta kjol, som hängde löst kring de

spensliga höfterna, och den urmodiga ytterkoftan, den grofva, svarta crêpeslöjan, hon fått låna af en grannfru.

Hon passerade en järnvägskorsning, där förödelsens styggelse grinade spöklikt: förkolnade vagnsrester och svedt vrakgods, som spridde en outhärdlig stank.

Byns alla verandor stodo tomma i den glödande eftermiddagsvärmen. *Hon* fick minsann icke solsting, hon. Nej bevars – hon frös. Därborta timrade folk på ett hus – så lustigt det lät – ihåligt liksom ...

Det föll henne in att efterhöra bref på postkontoret. Ett fanns verkligen – från bror Albert därhemma.

När hon kommit in och af räddsla för grannbesök låst dörren med omvriden nyckel, satte hon sig på första stol och bröt brefvet. Det innehöll upprepanden af förslaget att bli sällskap åt fastern och kylig förundran öfver, att Tore och Louise inte kunnat spara under de goda dagarna för de onda ...

Louise kastade brefvet likgiltigt på bordet. Hon kände ingen bitterhet. Hon hade aldrig i sina meddelanden hem varit fullt uppriktig – ingen hade i alla fall kunnat fullt förstå ... När det gäller penningar, läser ingen mellan raderna. Folk äro icke sådana. Ett kände hon blott: allt var slut. Dyrbart som hennes hjärteblod hade *det* nu blifvit, som ingen förstod, skyggt värnade hon om hvarje steg de tagit samman, han och hon ... Hemma hade de glömt att älska henne på ett omedelbart sätt – och hon själf kunde icke mer älska. Hemma voro de egentligen lika nöjda, om de aldrig återsågo henne, och hennes hjärta var icke varmt för någon ...

Luften, promenaden, de främmande människorna hade för en stund stört henne i hennes sorg. Mekaniskt tog hon af hatt och kappa, gick upp för den glänsande vindeltrappan till tornrummet och blickade ut öfver den oändliga gräsytan. Hammarslagen från nybygget ljödo flitigt – annars var allt tyst. Hon vände sig om och såg inåt tomheten, ansiktet flammade upp och blef därpå hvitt med stirrande ögon. – Tore – hviskade hon och tonen var ett barns. – Tore – upprepade hon högre, – Tore, Tore – ett skärande nödrop och hon flög ned och kastade sig som en vansinnig öfver sängen, bet i lakanet, slet i sitt hår och höll det stramt ut med handen, tills hårrötterna värkte. Något brast inne, långt inne och yttre smärta var en lisa. Sedan föll hon som en död öfver bädden och blef liggande i slapp, dåsig känsla af att allt var slut, att allt betydde absolut ingenting.

Kunde hon känna något så helt som en oläklig sorg? Kunde *någon* sörja, någon älska, någon lefva fullt – vore icke alla små och vanställda?

Långsamt reste hon sig och gick fram till det stora fönstret. Hvad husen därute stodo stumma och kalla, nåja ... Men gräset växte långt och ymnigt, se hur det sträckte sig mil och mil bortåt – hvilka massor af strån! Här och där vid dikeskanten vajade rader af pilar och andra träd, de frodades i hundratal, sköto skott, skulle lefva och grönska och vissna oberörda af allt ... Nu rörde vinden vid dem, hon tyckte sig höra det låga, entoniga suset – pilarnas saga ... som ingenting, ingenting hade med henne att göra.

Hvad blef det af *henne!* – Allt utestängde henne – så öfverväldigande grymt ... Tore var *död.* Han var död, det var slut.

Nej, nej – hon förstod det ej, rent af fattade det icke. Svårigheter, pröfningar ... allt sådant ja – men döden – afklippningen. Hvad han synts henne stor och kufvande segerrik, där han legat i den förfärliga kistan – oåtkomlig för henne.

Hvad hon trott på lifvet ... *Nu* förstod hon det. Att hon stått i hemligt förbund med Försynen ... en slags lifsglad uppgörelse, att efter så och så mycket elände, skulle följa så och så mycket fröjder – den öfvertygelsen hade egentligen aldrig lämnat henne. Midt under hennes mest skeptiska uttalanden hade den

belett hennes tvifvelsjuka ord.

Och nu *var* det slut. Hela den stora hymnen om lifvets mening var ett tomt gäckeri. Hur blindt hon kämpat mot strömmen, då hon följt sin bästa impuls! – Hon hade lagt märke till något egendomligt. Så fort hon i sitt lif böjt sig, det vill säga gifvit upp sin innersta lust, som kändes som en stor kraft, då hade det med ens blifvit så ljust och lätt, och allt hade gått henne väl i handom. Hon hade hundra bevis på detta. Men hon *ville* icke gifva upp sig själf, ty hon förnam icke denna sin innersta traktan som synd utan som sin lefnads härligaste mening, som det hon blifvit till för.

Detta att hon varit sig själf ... icke ackorderat med lifvet, utan på det hela tagit emot det som en hård massa, som fått krossa henne förrän hon låtit det få makt med hennes innersta – det var *styrka.*

Ja – hon *var* själfvisk, hon var splittrad – men hon hade icke förtjänat sitt öde! Hon hade dock varit *något.* En orättvisa vederfors henne ...

Och som hon stod där som en bild med den knutna handen i fönsterposten, samlade känslan af djup kränkelse hennes väsen till ett helt, som småningom kristalliserade hvarje förnimmelse.

Förutsätt att det *var* svaghet, detta som hon kallade styrka. Att just detta att hon icke låtit sig omskapas af olyckan, var hennes stora förfärliga misstag. Fanns då någon mänsklig mening i att lifvet träffat just denna svaga sida i den fruktansvärda grad, att hon nu *måste* duka under?! att hon nu måste stå här med denna enda, hela känsla som sitt väsens summa: Jag är för djupt förfördelad för att kunna lefva.

Hon hoppade skyggt till, då hon ropade de sista orden högt. Hennes tankar voro hårdnade till ett fixt, okänsligt något. Hon betraktade skarpt, under begynnande ångestsvett, en bestämd spjäla i staketet utanför och öfverblicken drog en svart slöja, som liksom afskilde henne från världen.

Ingen enda liten gränd att slinka ut igenom i det ljusa, stora lifvet. Utslitet – genomlefvadt – genomtänkt allt. Hon endast stod här, sådan hon slungats in i lifvet och såg och förstod icke sitt stora brott.

Dö ...

Hon badade i svett af fysisk skräck. Men samtidigt såg hon trotsigt den faktiska belägenheten i ögonen.

Hvad skulle hon göra nu – i öfvermorgon? Då ägde hon icke en cent.

Gå in till svenska konsuln och berätta sin historia? Sannolikt läto de henne icke dö – åhnej ... men alla förklaringar, all skam – alla olidliga processer! Hon var för trött. Och sedan – hvad hade hon att vänta? Hennes lif var ju utlefvadt.

Men allt detta gjorde man kanske hellre än att rota i afloppsrännor efter ett köttben!

Är det så svårt att dö?

Nervös nyfikenhet fick hypnotisk makt med henne.

Hon öppnade bordslådan och tog ut revolvern. Hon vågade knappt handtera den – af räddsla att den skulle brinna af! Hon hade alltid varit så rädd för skott.

Försiktigt lade hon ned den igen och sprang ut i det andra, tomma rummet, knäböjde vid kofferten och började leta. Arsenikflaskan fanns där icke! – de hade glömt den kvar någonstädes. Tanken gjorde henne sällsamt, nästan svindlande lätt om hjärtat men på samma gång ytterligt orolig, fingrarna flögo omkring, plagg efter plagg kastades på golfvet – askarna tömdes – jo – här var den. Darrande tog hon den i handen,

gick åter in till fönstret och höll den mot den nu skumma dagern. Hon sväljde och andades tungt, likhvit ångest förorsakade henne fysiska kväljningar. Hon höll andan som för att lyssna – kom då ingen?

Mer och mer lidelsefullt samlades hela hennes själ i denna fråga: kommer ingen?

Men allt var dödstyst, tiden gled, och ur vråarna kröp mörkret fram. Då träffades hennes medvetande som af en stor, flammande blixt af tanken: *Det är meningen, att jag skall dö ...*

Hon lyssnade, lyssnade – nej, äfven hammarslagen hade upphört. Klockan är således öfver sex, for det mekaniskt igenom henne. Hon kunde nu knappt hålla sig upprätt af vanvettig spänning.

Naturligtvis skulle det aldrig ske. Hon komme aldrig i verkligheten att dricka ur denna flaska! – I tanken ja – den sprang ju före handlingen som en galning.

Så skrattade något inom henne. Och nästa sekund sögo sig blickar, själ, tankar – allt hvad hon ägde – hypnotiskt fast vid denna hvita, klara vätska. Svetten rann utför hennes tunna ansikte – åh hvad ångest. – Något drar henne – men hon håller emot. – Nu kan hon icke längre – det är herre öfver henne. Hennes blickar fixera i dödsångest en mörk, rund ring på fönsterposten, och hon undrar om det är efter en kopp – så öppnar hon de torra läpparna, ögonbrynen höjes, hjärtat stormar vildt – hon sliter ur korken och häller uti sig giftet intill sista droppen.

Och i samma sekund ljöd ett fruktansvärdt skri. En virrig mångfald af toner från djup, dem ingen pejlat fullt, från höjder, dem ingen fullt bestigit, brusade fram – försent. Men de segrade icke. Dö, dö allt, ropade hon med ett hemskt leende, och så blef i plågornas natt hvarje förnimmelse till töcken.

Därute hvilar jorden i mörker. Då höres plötsligt öfver prärien en lång, skärande hvissling, två röda och blå solar nalkas, och första tåget banar segrande sin väg österut.

De upproriske äro slagna.

* * *

Noter

1)

Ett vanligt öknamn på germaner.